

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

N. V. DUE

EN DUE-RÆKKE

begyndende med

*Hilse og hilsen til
degnen til Linnæusgården,*

KØBENHAVN
JØRGEN P. NIELSENS BOGTRYKKERI
1954

EN DUE-RÆKKE

EN DUE-RÆKKE

MED HUSTRUER

VED
N. V. DUE

KØBENHAVN
JØRGEN P. NIELSENS BOGTRYKKERI
1954

For at imødekomme en Paastand om, at en Slægtshistorie bør være til at læse og ikke blot stillet op i Registerform, har jeg forsøgt at skrive om, hvad jeg har fundet vedrørende min Slægt, i fortællende Form, og for Ensartethedens Skyld er den upersonlige Omtale blevet anvendt i alle Tilfælde, ogsaa hvor det drejer sig om mine nærmeste paarørende og mig selv. Desværre er Fremsættelse af Formodninger ikke blevet undgaaet, men forhaabentlig fremtræder de tydeligt som saadanne og ikke at forveksle med Kendsgeringerne, hvoraf jeg har prøvet at faa anført saa mange som muligt trods den Besværliggørelse, de kan være for Læsningen.

I Kildehenvisningerne mangler i Almindelighed Opgivelsen af de benyttede Kirkebøger, og af Forkortelser er kun brugt de mest almindelige og selvfølgeligelige som db. = døbt; bg. = begravet; f. = født; d. = død; g.m. = gift med; gl. = gammel.

Der er kun i ringe Grad anvendt indbyrdes Henvisninger inde i Teksten og i Stedet tilføjet et Person-Register bag i Bogen til Brug ved Orienteringen i Navnenes Mangfoldighed.

Endelig kan jeg ikke undlade at udtale en — ganske vist summarisk, men oprigtig ment — Tak for Venlighed og Hjælpsomhed fra mange Sider, ikke mindst paa de offentlige Arkiver i Danmark og Skaane og hos Godsinspektør Davidsen paa Schackenborg Godsarkiv.

N. V. Due.

Niels Jørgensen Due (ca. 1630—1709)	9
g.m. Woldborrig (ca. 1656—1713)	20
Niels Nielsen Due (1687—1746)	22
g.m. Boeld Nissdatter (1689—1759)	34
Niels Nielsen Due (1721—1799)	36
g.m. Marren (1729—1777)	49
Niels Nielsen Due (1752—1815)	51
g.m. Anmergreth (1754—1797)	65
Søren Nielsen Due (1789—1832)	67
g.m. Jeng Holm (1796—1835)	82
Niels Due (1828—1905)	87
g.m. Johanne Nissen (1825—1904)	103
Hans Nissen Due (1864—1946)	117
g.m. Selma Cederholm (1868—1951)	133
Niels Valdemar Due (1893—)	158
g.m. Anna Bolette Bossen (1892—)	166
Gudrun Bossen Due (1925—)	187
og Karen Johanne Bossen Due (1930—)	188
Slægtsnavnet i vore Dage	189
Person-Register	194

NIELS JØRGENSEN DUE

f. ca. 1630, bg. 28.2.1709

Sogne­degn til Emmerlev Kirke 1673—1709.

Niels Jørgensen Due er som det ældste kendte Medlem af Due-Slægten fra Emmerlev Sogn dennes Stamfader. Han dukker første Gang frem af Fortidens Mørke 1. Juli 1671 — og det i Fortegnelsen over de Studenter, der den nævnte Dato blev optaget paa Universitetet, Universitetsmatrikelen¹⁾; deri staar at læse:

Ex sch. ripens. — Nicolaus Due — D. Wilh. Worm.

og i et langt senere udarbejdet Register²⁾ dertil staar Oplysningerne lidt fyldigere:

Nicolaus Georgii Due — 1671 1/7 — Ribe — Degn Emmerlev

(D. Saml. IV—142).

Han, hvis Navn efter Tidens Skik var latiniseret, er altsaa Student fra Ribe Katedralskole; dér har han gaaet — formentlig i mange Aar og lært fortrinvis Latin. Behandlingen af Eleverne i Latinskolerne var haard paa den Tid, og den har næppe været mildere her, idet der om den daværende Rektor, Magister Gregers Larsen Fog, fortælles,³⁾ at han til en velvillig Bemærkning fra Kong Christian den Femte om, hvordan det gik til, at der kom saa mange lærde Mænd fra Ribe Skole, skal have svaret: »Det skal jeg sige Deres Majestæt: her er en skøn Birkeskov ikke langt fra Ribe, den gjør gode Disciple.« Naar hertil føjes, at der er opbevaret Efterretninger om, at han havde let ved at komme i Klammeri med Folk, deriblandt med Konrek-

1) Kbhns Universitetsmatrikel, udg. af S. Birket Smith, Bind II (1894).

2) H. H. Schou's haandskrevne Register paa Rigsarkivet, Bind I.

3) Skoleprogram for Ribe Katedralskole 1827, Side 61.

toren ved Skolen, Magister Christen Christophersen Blymester, kan man slutte, at Tonen ikke har været den blideste.

Det var ofte Tilfældet, at Skolegangen var langvarig i hine Tider; saaledes meldes fra Ribe Katedralskole⁴⁾ om en Elev, der gik 11 Aar i samme Klasse, og at man sædvanlig gik 16 til 20 Aar i Skole. Men hvis den eneste Aldersangivelse, som haves om Niels Jørgensen Due, staar til Troende, slaar han alle Rekorder som »gammel Dreng«. Ved hans Død i 1709 staar der nemlig i Kirkebogen, at han da var 79 Aar gammel. Følgelig skulde han være født i 1630 og altsaa være 41 Aar, da han blev Student. Desværre foreligger der intet Korrektiv til Oplysningen.

At Undervisningen var lagt an paa at forberede det teologiske Studium, fremgik ikke alene af Fagkredsen og de mange Andagter og Gudstjenester, som var knyttet til Skolegangen, men ogsaa af, at de ældre Elever forrettede Degnetjeneste i de omliggende Landsbyers Kirker. Ribe Katedralskole havde særlig mange *Løbedegne*,⁵⁾ saa dens Disciple havde rig Lejlighed til at øve sig i Kirketjeneste.

Naar Latinskoledisciplene efter Lærernes Mening var blevet tilstrækkelig præpareret, blev de med Skolens Udtalelse sendt til København for ved Universitetet at gaa op til »examen artium«; man tog saaledes dengang ikke Studentereksamen ved Skolerne, men ved Universitetet; den bestod Niels Jørgensen Due altsaa, siden han blev indført i Studentertegnelsen — blev immatrikuleret — og fik Professor Willum Worms til den Universitetsprofessor, han navnlig skulde staa under — til »Privatpræceptor«.

Men Studietiden blev ikke saa lang, at den førte til en Embeds-eksamen; thi anden Gang, der foreligger Meddelelse om Niels Jørgensen Due, er 21.1.1674 i en gammel Edsbog⁶⁾ for Ribe Stifts Gejstlighed, hvor der staar at læse:

4) Do. do. Side 51, 38.

5) Sønderjydske Aarbøger 1941, Side 112.

6) »Præsters, Provsters, Rectors og Degnes Edsflæggelse fra 1643—1682« i Ribe Bispearkiv, Landsarkivet i Viborg.

Jegum jamam.

Anno 1674 d: 21 Januarij Er Jeg Vnder skreffte
 aff Hans HöyærVærdighed Hæderlige och Höylærde
 Mand Doctor Peder Jensen Kragelund Superintendent
 Dean offuer Riber stifts Confirmerit til at Være Degn,
 os alene til Emmerleff Sogn, och præsterede Jeg
 samme Dag mit juramentum paa flittighed och
 troskab i mit betroede Embede for hans HöyærVærdig-
 hed, hvilchet at Jeg maa Effterleffue faxit Deus Ter: opt:
 Niels Jørgensen Due
 m m ppria

Transskription:

Anno 1674 d: 21 Januarij Er Jeg Vnder skreffne
 aff Hans HöyærVærdighed Hæderlige och Höylærde
 Mand Doctor Peder Jensen Kragelund Superinten-
 dent offuer Riber stifts Confirmerit til at Være Sog-
 ne Degn til Emmerleff Sogn, och præsterede Jeg
 samme Dag mit juramentum paa flittighed och
 troskab i mit betroede Embede for hans HöyærVærdig-
 hed, huilchet at Jeg maa Effterleffue faxit Deus Ter: opt:

Niels Jørgensen Due
 m m ppria

Niels Jørgensen Due er altsaa blevet kaldet til at være Degn i Emmerlev Sogn, formentlig i Slutningen af 1673 efter den i dette Aar paa Langfredag den 28. Marts »bortsoffuede udi Herren« Degn Niels Michelson, g.m. Anna (d. 1698, bg. 11.2., 89 Aar gl.) og Søn af Forgængeren i Embedet Michel Nielsson, d. 1651, bg. 5.5., g.m. Marin (bg. 28.5.1653). Kaldsretten har formentlig allerede dengang den nye Ejer af Schackenborg, Københavns tapre Forsvarer, Grev Hans Schack, haft; men Kaldelsen blev først gyldig, efter at Kandidaten til Embedet var blevet overhørt af Biskoppen og havde aflagt Embedsed over for ham; det er dette Løfte, som er opbevaret i ovennævnte Edsbog. — Bemærkningen i Registeret til Universitetsmatriklen: »D. Saml. IV—142« henviser til, at i det historiske Tids-

skrift »Danske Samlinger«⁷⁾) for Aaret 1868—69 har Overlærer Kinch, Ribe, behandlet Edsbogens Indhold og paa Side 142 bl. a. skrevet, at den eneste Student, han har fundet blandt Degnene, er Niels Jørgensen Due, selv om adskillige andre har gaaet i Latinskoler; det viser de latinske Ord, de fletter ind, og som ogsaa findes i ovenstaaende Stykke: *præsterede mit juramentum* = aflagde Eden; *faxit*

Emmerlev Kirke
efter Maleri af
N. F. Nielsen,
Ribe 1939.

Deus Ter: opt: = det give Gud den allermægtigste; *m m ppria* = med egen Haand.

Degnen havde sin Bolig i *Sønder Sejerslev* paa samme Sted, hvor Skolen stadig ligger; der er nemlig den Ejendommelighed i Emmerlev Sogn, at Kirken ligger frit imellem Emmerlev By og Sdr. Sejerslev, nærmest den sidste, i hvilken derfor Præsten og Degnen bor.

Niels Jørgensen Due blev i Sdr. Sejerslev Grundlægger af et Degnedynasti, der indehavde Embedet gennem fem Slægtled, Søn efter Fader, til 1832. Inden et Aar efter Ansættelsen var gaaet, giftede han sig, 27.9.1674, med den ca. 18-aarige Pige fra Sognet *Voldborg* eller *Woldborrig*.

I de følgende Aar figurerer i Emmerlev Kirkebog⁸⁾) Niels Jørgensøn Degn jævnlig som Fader; der kom i alt 7 Børn i Ægteskabet:

7) Det kgl. Bibl.s Læsesal.

8) Landsarkivet i Aabenraa.

Maria,
db. 24. 5. 1676
bg. 28. 3. 1677

Povel,
db. 6. 3. 1678
bg. 5. 12. 1683

Maria,
db. 10. 4. 1681
bg. 5. 4. 1696

Anne,
db. 27. 4. 1684
bg. 13. 12. 1685

Niels Michelssøn,
db. 19. 6. 1687
bg. 5. 7. 1746

Jørgen,
db. 18. 12. 1690
bg. 21. 7. 1754

Anne Marie,
db. 25. 6. 1699
bg. 15. 7. 1744

Kun de tre sidste blev voksne og indgik Ægteskab.

Povel og Anne er blevet opkaldt efter Moderen Forældre, og Niels Michelsen efter den foregaaende Degn, som formentlig er Moderens Morbroder; i øvrigt kaldes denne Søn alle andre Steder for Niels Nielsen Due. Faderens Forældre maa have givet Navn til Maria og Jørgen, medens det sidste Barn, Anne Marie, har faaet Navn efter baade Mormoder og Farmoder.

Det følger af Degnens Navn, at hans Fader har heddet Jørgen. Opkaldet bekræfter dette og giver yderligere den Oplysning, at Moderen hed Maria; men mere vides desværre ikke om Niels Jørgensen Dues Forældre — og altsaa heller ikke, hvornaar og hvordan Navnet *Due* er indkommet i Slægten.

(I Skovbøl i Felsted Sogn, Syd for Aabenraa Fjord, fandtes ca. 1630 en Kaadner Jürgen Dues⁹⁾; men der kendes for lidt til ham, så det er ikke til at afgøre, om han har nogen Forbindelse med Niels Jørgensen Due; skulde han være dennes Fader, maa det være de urolige Tider — det er paa Trediveaarskrigens Tid —, som har været Skyld i, at en Mand fra Østkysten havnede paa Vesteregnet.)

Om Degneparrets Omgangskreds faar man nogen Oplysning ved at betragte Listen paa næste Side over Fadderne ved Børnenes Daab. Da efter Sognets Skik hvert Barn faar tildelt 5 Faddere — 3 mandlige og 2 kvindelige til en Dreng, 3 Kvinder og 2 Mænd til en Pige —, fremkommer der i dette Tilfælde en Fortegnelse paa 35 Personer.

Blandt disse findes først og fremmest den nære Familie, d. v. s. Walborigs: hendes Søster *Ellin Ann Powls Daatter* og senere dennes Ægtefælle *Nielsis mit Svoger aff Borsholm*, d. v. s. Niels Degns Med-Svoger *Christian Lauritsen* eller Chresten Lorentzen fra Gaarden Bodsholm i Brede Sogn, endvidere hendes Broder *Michel Paulsøn*, Brodersøn *Poul Mickelsen* og formentlig Kusine *Engeborg Jens Michelssøns datter*.

⁹⁾ Sønderjydsk Maanedsskrift 1935/36, Side 67.

Uddrag af Emmerlev Kirkebog.

Anno

1674. Niels Jørgensson Degn oc Walborig S. Powel Anderssons Daatter bleffue sammenviede Dom: 15. pst: Trinit: d. 27. Septemb.
1676. Niels Jørgensson Degn hans Datter Maria bleff døbt 24. May Compatres: Boe Christesson, Hans Tygesson, Karin Christen Anderssons Hustru, Agatha felia mea, Ellin Ann Powls Daatter.
1678. Niels Jørgensson Degn hans Søn Powel bleff døbt den 6. Martii Compatres: D. Claudius Junior, Christen Andersson paa Syndergaard, Hans Hanssøn Junior, Este Ems, Marin Boesdaatter.
1681. Niels Jørgensson Degn hans Datter Maria bleff døbt Dominica Quasimodigeniti den 10 Aprilis.
Compatres: Tyge Hanssøn, Chresten Bossøn, Catharina Elisabetha uxor D. Claudii, Marin salig Hans Jegessøns datter, Engeborg Jens Michelssøns datter.
1684. Niels Jørgensson Degn hans Daatter Anne bleff døbt Dom. Cantate 27 Aprilis.
Compatres: Nielsis met Svoger aff Borsholm, Felius meus Jens Claussøn, Ester Anders Møllers Hustru, Engeborg Lauritz Nielsøns daatter, Inge Salig Hans Jegessøns daatter.
p D. Claudium J.
1687. Niels Jørgensson Degn hans Søn Niels Michelssøn bleff døbt Dom. 4. p. Trin.
Compatres: Dominus Marcus Kiel, Niels Smed, Michel Poulsøn, Karin Godsk Iffuerssøns Hustru, S. Hans Jegessøns Datter.
1690. Niels Jørgensen Due Degnen hans Søn Jørgen bleff døbt d. 18. Dec. MDCXC.
Compatres: Hans Pederssen Skreder, Anders Andersen Møller, Martin Lorentzen Skolemester, Anne Matzkone, Mallene Nielsdatter.
1699. Niels Jørgensen Due, Degnen hans Daater Anne-Marie blef døbt Dom 3. p Trin.
Comp: Ms. Otto Dieterich Lutken theol Stud.:, Poul Mickelsen, Kiersten Nielskone, Esthe Hanssdatter, Anne Hanssdatter.

Der synes ikke at være nogen af Degnens Familie repræsenteret, hvilket kan tyde paa, enten at han er kommet udensogets fra, eller at den har været meget lille. Det maa nærmest være hans Bidrag til Faddernes Kreds og tyde paa et godt Forhold til hans foresatte, Præsten *Claus Clausen Emmerlev* eller *Claudius Claudii*, naar de 5 af Børnene har Faddere fra Præstegaarden: 1) Præstens Datter *Agatha*

(*felia mea* = Datter min), 2) hans Søn *Jens Clausen* (*filius meus* = Søn min), 3) hans ældre Søn, som var Kapellan eller Hjælpepræst hos Faderen og af samme Navn og derfor blev kaldt *Dominus Claudius junior*, 4) denne sidstes Kone (*uxor domini Claudii*) *Catharina Elisabetha* og 5) *Dominus Marcus Kiel*; han blev Kapellan efter Claudius jun.s Død i 1686, ægtede dennes Enke og blev senere Sognepræst, da Claudius sen. døde 1691¹⁰).

Den teologiske Student Monsieur *Otto Dieterich Lütken*, som er Fadder til det yngste Barn 1699, stammer ikke fra Præstegaarden, men sikkert fra den store Nabogaard til Degnehuset, Hemgaard; han studerede først i Kiel og siden i København; hans Fadderværdighed hjemme i Sognet ligger imellem disse to Studieophold, der førte til Præsteembedet i Nabosognet Skast 3 Aar senere¹¹). Ogsaa tidligere gav Naboskabet Anledning til Faddere fra Hemgaard, nemlig Ejeren *Boe Christessøn*, hans Datter *Marin Boesdaatter*, Søn *Chresten Bossøn* og formodentlig Sønnekone *Anne Matzkone*, gift med *Matz Bossen* i Koldby (og anden Gang med *Josias Lütken*, Inspektør paa Hemgaard).

Et Par andre nærboende Familier er *Hans Tygessøns* og *Hans Jegessøns*; fra den første stammer Fadderne *Hans Tygessøn* selv, Sønnen *Tyge Hanssøn* og formodentlig Børnene *Esthe Hansdatter*, *Anne Hansdatter* og *Hans Hanssøn junior*, og fra den anden Døtrene *Marin*, *Inge* og en tredie uden Navns Nævnelser, formodentlig *Iies*. (Inge salig Hans Jegessøns Datter blev siden Svigermoder til Niels Michelsen Due).

Fjernere boende er *Christen Anderssøn* og hans Kone *Karin* fra Gaarden Søndergaard. I øvrigt viser Fadderlisten Forbindelse med Skolemesteren *Martin Lorentzen*, med forskellige Haandværkere som *Niels Smed* med Konen *Kiersten* og Datteren *Mallene*, Mølleren *Anders Anderssen* (rimeligvis Broder til Christen Anderssøn paa Søndergaard) med hans Hustru *Ester* og Skrædderen *Hans Pederssen Skreder* — og med nogle Kvinder, formodentlig af Walborigs Omgangskreds, som *Este Ems*, *Engeborg Lauritz Nielsøns daatter* og *Karin Godsk Iffuerssøns Hustru*.

¹⁰) Sønderjydske Aarbøger 1942, Side 265—266.

¹¹) Arends: Gejstligheden i Slesvig og Holsten II, Side 46.

En kriglige Forlegningsmaa det
som, som til sigis dattet ind
funderet Vogn,

1. Jeges Sindsdet Dore Aegnen og Sand Afsættinges
Sjæl til, der ind, taar af Kirken finge 100 R. som
Sand bawligen gifte Kirken kulle af, Sine af
de Waalen 3 Sag Givst.
2. Jegens Hjerte bawligen af sine Bølls Mand
i 1 p. sig. sig. fu Salsk. Chaud, og 2 Bøll, af sine
Kadme. i 1 p. om Afsættinger. Sine Hjerte Sand
inlet Været, Sindsdet af Offre paa de 3 Bøll
Hjerte, eller af nogen. Lunde, eller anden Vmaa
Kidde som Vind, ofte, etc.
3. Jegens Landry som ligger det til 10, (1) Bøll,
Jool, 2 Luger Waalen Kirken Kalle Aegnen og
fu Afsætting Waalen, 3 Toff. Luger Bunden ud si det
2 Vmaa Bøll Bunden Kirken 3 Mellem Vjere,
Sine ind Sand fald 3 p. sig. Bøll. 3 Bøll paa Tor,
Sals, fu Vmaa Lang ligger, 3 Kirken ligger,
4. Luger ligger Waalen, fu liden Afsætting
ligger, fu Sals Afsætting ligger som faldet 2 p. sig.
ind. 3 Vmaa Luger Bøll af 4 p. sig. Bøll. 2 Luger
ud Ballis sig. 2 Luger ind Hjerte,

(2) England, hvorde lung i rags Jlet, ik Skide
ind i Hjerte, det lode Skide ind i Skjorten, i andet
lode Skide ind i Skjorten som, paa alt dette England
Kand Georgis 6. Gmaa Lys Jor,

Vej Lomme til Land Matricul + Førlon.
∴ under 5 skop. i sk. 1 1/2 Albr.

Lige de gamle Vardgaard, Kirkehol og
Hjernergaard. givnis af det herlige i Kirkehol
og Lomme indet videre

Vilsef Progen Jor det.
slyge til Lommehol Skide,

Degneboligen med tilhørende Skolestue tilhørte Degnen, medens Grunden, hvorpaa den var bygget, og Jorden til Degnens Landeri ejedes af Grevskabet Schackenborg. Om Størrelsen gives Besked i en Beretning, som Niels Jørgensen Due har skrevet formentlig ca. 1690¹²⁾, og hvori ogsaa staar optegnet, hvilke Indtægter Degnen oppebar.

Den vedføjede Gengivelse af Degnens originale Skrift vil — omskrevet med trykte Bogstaver — blive til følgende, idet der dog af og til kan forekomme Tvivl om, hvorvidt et Begyndelsesbogstav skal være stort eller lille:

*En Rigtige fortegnelse Paa Det
som hører til Degne Kaldet udj
Emmerlef Sogn.*

1. *Degne huuset hører Degnen och hans Arfvinger sielf til, der udj staar af Kirckens Penge 100 Ml. ¹³⁾ Som hand Aarligen gifuer Kircken Rente af, huor af til Skoolen 3 Fag Huus.*
2. *Degnen Nyder Aarligen af huer Bols-Mand 1 skiep Byg. En half Gaas, och 2 Brød, af huer Kodner. 1 sl. ¹⁴⁾ om Midtzommer. Eellers Nyder hand intet vidre, huilcken af offer paa de 3 Store Høytider, eller af nogen Tiende, eller anden Smaa Ridtzel som Smør, oste, etc.*
3. *Degnens Landerj Som Ligger der til er, (1) Sæde-Jord, 2 Agre Norden Kircken Kaldis degnens øger, En Nørring Streng, 3 Toft Agre Synden ved huset 2 Smaa Block Synden Kircken J Mellem veyen, huor udj kan falde 3 skiep Sæd. 3 Block paa Koe-hal, En Skam Lang Agger, 3 Kiersten Agger, 4 Torn Agger Streng, En liden Klemmen Agger. En half Muure Agger Som falder 2 skiep udj. 3 Smaa Degne Block af 4 skiep Sæd. 2 Ager ved Gallie Høy. 2 Agger udj Heeden, (2) Engeland, Padde Eng 1 dags Slet, it Stycke udj Gyhemb, It lidet Styck udj Skiften, it andet lidet Styck udj Østen broo, paa alt dette Engeland kand biergis 6. Smaa Las høe,*

¹²⁾ Lille Herreds bog: »Møgeltønder, Emmerlev, Daler« i Landsark. i Aabenraa.

¹³⁾ Mark lybsk.

¹⁴⁾ Skilling lybsk.

4. Udj denne Ny Land Matricul er Taxten

3 Tønder. 5 skiep. 1 fj. 1½ Albo.

5. Af de Tuende Sædegaarde, Kugxbøl och
Syndergaarde, gifuis af huer Aarligen 1. Rigxd.
och Ellers intet vidre,

Niels Jørgensen Due.
Degn til Emmerlef Kircke,

Den angivne Størrelse af Degneembedets Jord stemmer med Opgi-
velsen i Riberhus Amts Matrikel 1688¹⁵), Side 70:

Niels Jørgensen Degn i S S er sat til Skyldvurdering:

Gammel Matrikel Hartkorn: 4 Td. 5 Sk. 3 Fj. 1½ Album

Ny » » 3 » 5 » 1 » 1½ »

Derimod fremgaar det ikke af Skriftet, at Degnehuset brændte i
hans Funktionstid. I en Indberetning¹⁶) fra 1743 fortæller Sogne-
præst og Herredsprovst *Johannes Claudius*, at Degneboligen »er i
god og forsvarlig Stand opbygte af dend nuværende Degns Niels
Nielsen Due hans Fader, effterdi dend forige Degne Bolig i hans tiid
opbrændte, hvoruover hand satte sig i stor Giæld«. Denne Ildebrand
omtales ogsaa i Emmerlev »*liber daticus*« (Landsarkivet i Aabenraa)
og i Indberetning til Kommissionen ang. det alm. Skolevæsen, 1789
(Rigsarkivet).

Da Niels Jørgensen Due døde 1709, blev der ved hans Begravelse
den 28. Februar talt over ham af Dom. Marcus Kiel ud fra »Textus
PS XIII, 6«. (13. Psalme, 6 Vers: jeg vil synge for Herren, thi han
har gjort vel imod mig).

Han overlevedes af sin Hustru *Valborg*, 2 Sønner og 1 Datter, nem-
lig den 21-aarige *Niels*, som blev hans Efterfølger i Embedet, den
18-aarige *Jørgen*, som blev Stamfader til Slægtens Skærbæk-Gren,
og Efternøleren den 9-aarige *Anne Marie*, som siden blev gift med
Hans Ehmsen i Emmerlev og dermed Stammoder til en Slægt, som
stadig lever paa Vestkysten af Sønderjylland.

¹⁵) Blandt Sagerne fra Ribe Stiftamt, afl. fra Viborg til Landsark. i Aabenraa.

¹⁶) Ribe Bispearkiv, Møgeltønder Herred, Pak. ad. Reg. Nr. 7 og 8, Copia 20,
1583—1778, Landsark. i Aabenraa.

WOLDBORRIG

f. ca. 1656, d. 25.11.1713, 57 Aar gl.
g. 27.9.1674 m. Degnen i Emmerlev Sogn
Niels Jørgensen Due i Sdr. Sejerslev.

Woldborrig, undertiden skrevet *Voldborg* eller *Walborig*, var Haandværkerdatter, idet hendes Fader var *Povel Andersson*, Murmester i Gammelby, Emmerlev Sogn (ogsaa kaldet Vester Gammelby). Da han ved hendes Bryllup havde været død i to Aar (bg. 12.3.1672), kaldes hun ved den Lejlighed: *Woldborrig Salig Povel Anderssons Datter*. Hendes Moder hed *Ann Pouls* og maa antages at være den Anne Pouls af Gammelby, der bliver begravet 8.3.1696, 78 Aar gl.

Det er tidligere nævnt, at der blandt Fadderne for Woldborrigs og Niels Jørgensen Dues Børn findes en Broder og en Søster til hende. Broderen hed *Michel Poulsson* og har antageligt fortsat Faderens Forretning i Gammelby, hvor han boede til sin Død i 1729; han blev 26.6.1681 gift med *Boild Pedersdatter* (db. 10.7.1659, bg. 23.4.1738, D. a. *Peder Hansen* til *Pouls* og *Mergret*, bg. 8.1.1693), og blandt Fadderne til deres 10 Børn findes Præstefamilien repræsenteret 3 Gange. Voldborrigs Søster hed *Eline* eller *Ellin*; hun blev omkring 1686 gift med *Christian Lauritzen* (Chresten Lorentzen) af Borsholm, d. v. s. Bosholm i Brede Sogn, (og blev derved Svigerinde til Chresten Hansen eller Biergemand i Gammelby, idet denne 7.3.1686 blev gift med Christian Lauritzens Søster, Anne Lauritzdatter af Borsholm, og blandt Fadderne til deres førstefødte (db. 22.5.1687) findes Eline af Borsholm).

Det ser ud til, at Voldborrigs Forældre, Murmester Povel Andersson og Anne Povels, er flyttet til Emmerlev Sogn saa sent som efter 1660, idet de først efter denne Tid findes blandt Fadderne i Emmerlev Kirkebog (f. Eks. Anne Powel murmands 1661, Anne Povels i Gammelby 1669, Powel Andersen 1663, 67, 69, 71) og fordi denne,

som begynder 1650, ingen Oplysninger indeholder om deres Børns Fødsel, som maa antages at ligge midt i 1650'erne. Hvor Murermesteren før har boet, vides ikke, maaske i Koldby ude ved Vestkysten lidt Nord for Emmerlev Sogn, fordi der blandt Fadderne for Børnebørnene findes Folk derfra; men det kan ikke afgøres, da Kirkebøgerne for Koldby i Hjerpsted Sogn kun kendes fra 1763.

(Til Forklaring af den Kendsgerning, at Woldborigs Broder hedder Michel og hendes Søn blev døbt Niels Michelssøn, samt at Præstefamilien var rigt repræsenteret blandt Fadderne for Broderbørnene i Gammelby, kan opstilles den Hypotese, at Anne Pouls var en Datter af Degnen i Emmerlev Sogn, *Michel Nielssøn* (bg. 5.5.1651) og *Maren* (bg. 28.5.1653) og saaledes Søster til Efterfølgeren i Degneembedet, Niels Michelsen, og identisk med den Anna Michelsdatter, som nævnes blandt Fadderne 8.3.1649 for Præstens Børn¹⁷). Denne Antagelse kan videre kombineres med den Formodning, at Student Niels Jørgensen Due engang ved sin Hjemkomst fra København til Vestkysten dér har hørt om, at den syge Degn i Emmerlev savnede en Substitut, og da han overtager Vikariatet, træffer han i Degnehuset i Sønder Sejerslev Degnens unge Søsterdatter *Valborg*, sin senere Hustru. — Men Hypoteserne kan med den nuværende Viden hverken afkræftes eller bevises, desværre.)

¹⁷) Haandskrift i Ny kgl. Saml. 1977 b paa det kgl. Bibl., gengivet i Sdrj. Aarb. 1942, Side 265—266.

NIELS NIELSEN DUE

db. 19.6.1687, bg. 5.7.1746.

Degn i Emmerlev Sogn 1709—1746.

Niels Nielsen Due, der blev døbt *Niels Michelssøn Due*, er den først kendte af de mange i Slægten med Navnet »Niels Nielsen Due«, han er den anden, som hedder »Niels Due«, og Nr. 3 i Rækken af kendte »Niels Degn« i Emmerlev Sogn. Han har, som det fremgaar af hosfølgende Ansættelsesbrev, gaaet i Ribe Latinskole og faaet et godt Vidnesbyrd derfra. Ved Faderens Død blev han, kun 21 Aar gammel, udnævnt til dennes Efterfølger den 9. April 1709. I Schackenborg Godsarkiv findes Kopi af Ansættelsesbrevet, som gengives her¹):

Jeg Hans Greve af Schack til Grefveskabet Schackenborg, Herre til Gram og Brinck, Ridder p.p. Hans Kongl. Mayest. til Dannemarck og Norge p.p. bestalter Cammerherre, Stifts Befahlingsmand over Riiber Stift, saa og Amtmand over Riiber-Huus Amt p.p. Giør hermed witterligt, at saasom Niels Jørgensen Due, Sogne Dægn og Schole-Holdere udi Emmerlef Sogn, nu ved Døden er afgangen, og hans efterlatte Søn Niels Nielsen Due haver forewiist et got Testimonium fra Riiber Schole, at wære dygtig til at betiene sin afgangne Faders Embede, som og udi sin Faders Svaghed samme Dægne-Embede wirckelig forrettet haver, saaledes at Sogne Præsten og Meenigheden dermed wæret til Freds. Altsaa haver ieg voceret og kaldet, saasom ieg hermed vocerer og kalder bem.te Niels Nielsen Due til at wære Sogne-Dægn og Schole-Holdere udi Emmerlef Sogn med efterfølgende Condition og Wilkaar, at hand først skal lade sig owerhøre af Hans Høy-Æhrwærdighed Hr. Biskopen udi Riibe, om hand dertil er dygtig og dernest flittig Informere og underwiise Ungdommen i Børne Lærdommen efter Louen og Ritualet, saa og udi Kircken forestaa Sangen naar Guds Tieniste der forrettes efter dend sædwanlige Maade, Hand skall og Aften og Morgen ringe Bede- og Fred-Klocken og ellers wære sin Sogne Præst hørig og lydig i hvis hand hannem paa sit Embedis wegne befahler.

1) I Godsinspektør H. C. Davidsens Transskription.

Hvorimod hand skall nyde Dægneboliget, som af alderstid haver været Dægnen i Emmerlef tillagt, med ald dets rette Tillæg; hvilket hand selv skall holde wedlige og forbedre, saa og nyde af Bønderne deres Sædwanlige Offer og Degne-Korn, ligesom hans Sal. Fader for hannem sligt nydt haver. Thi Bydes og Befahlis hermed sambt. Sognemænd udi bemeldte Emmerlef Sogn, at de antage og Kiende forbemelte Niels Nielsen Due for deris rette og af Kirckens Patron Kaldede Sogn-Dægn, giver og giøre hannem alt hvis de til deris forige Sogn-Dægn givet og giort haver, og ellers hvad hannem efter Louen og sædwane med rette kand tilkomme, under Straf som wedbør.

Givit Schackenborg, d. 9. April Anno 1709.

(L.S.)

Hans Greve af Schack.

Den forlangte Overhøring hos Biskoppen i Ribe fandt Sted den 27. Juni samme Aar, og det skriftlige Løfte findes opbevaret i en gammel Edsbog²⁾, i hvilken den unge Mands Skrift kan ses, og efter hvilken den gengives her in facsimile:

*Jeg Niels Nielsen Due kaldet at være
Dægn til Emmerlef Meenighed Lovet hermed
at holde dend æd uryggelig, saa vit mueligt
Kand være, Som Jeg for Hands Velædle Hoy
ærværdighed hafver aflagt. Ribe Bispegaard
d. 27 Junij A=1709.*

*Car Simonson
Niels Nielsen
Due*

Omskrevet læses:

*Jeg Niels Nielsen Due kaldet at være
Dægn til Emmerlef Meenighed Lovet hermed
at holde dend æd uryggelig, saa vit mueligt
Kand være, Som Jeg for Hands Velædle Hoy
ærværdighed hafver aflagt. Ribe Bispegaard
d. 27 Junij Ao 1709.*

Niels Nielsen
Due.

²⁾ Edsbog f. Ribe Stift 1682—1768; Landsarkivet i Viborg: ad Reg. Nr. 7, Capsa 63, Pk. 73.

13.12.1711 blev han viet til den 2 Aar yngre *Boeld Nissdatter* fra Emmerlev (db. 25.10.1689, bg. 16.1.1759). Der kom i Ægteskabet 10 Børn i alt, 6 Døtre og 4 Sønner:

<i>Jing,</i>	<i>Voldborrig,</i>	<i>Maria,</i>	<i>Anna,</i>	<i>Botilla,</i>	<i>Niels,</i>
db. 5. 6. 1712	db. 21. 1. 1714	db. 29. 12. 1715	db. 13. 3. 1718	db. 9. 2. 1721	db. 9. 2. 1721
bg. 21. 2. 1772	bg. 25. 5. 1777		bg. 14. 8. 1795	bg. 14. 2. 1772	bg. 9. 4. 1799
<i>Nis,</i>	<i>Anders,</i>	<i>Magdalena Augusta,</i>	<i>Johannis,</i>		
db. 1. 8. 1723	db. 19. 11. 1724	db. 5. 10. 1727	db. 4. 6. 1730		
bg. 10. 6. 1788	bg. 1755	bg. 1728	bg. 9. 1730		

Som det ses, var de fire første Børn Piger, der blev opkaldt efter henholdsvis Mormor, Farmor og Fastre; derpaa kom Tvillingerne Botilla og Niels, opkaldt efter Mormoders Moder og efter Farfader; de to følgende Drengene fik Navn efter Morfader og Morfaders Fader; de to sidste Børn er øjensynligt opkaldt efter Præstefruen og Præsten selv, men døde begge spæde.

Kun ét af de 10 Børn vides at være blevet gift, nemlig Efterfølgeren i Degneembedet, Niels Nielsen Due. Det lidet, der vides om de øvrige Børn, anføres her.

Jing er den sønderjyske Form af *Inge* (ogsaa Formen *Jeng* eller *Jenge* forekommer almindeligt). Den gamle Præst Marcus Kiel fandt det fornødent at notere i Kirkebogen, at hun blev født 27 Uger efter Brylluppet; i øvrigt synes Forholdet til Præstegaarden at være det bedst mulige. Herpaa tyder ikke alene Opkaldet af Degnens to sidste Børn, men ogsaa at Præstefruen (uxor mea chariss. = min kære Hustru) var blandt Fadderne, og at Præsten Johannes Claudius i nogle Indberetninger om Degneembedet og Degnen skriver sympatisk og hjælpsomt. *Jing* led den triste Skæbne i 22 Aars Alderen at blive sindssyg efter en heftig Sygdom, »saa hun ved hverken af højre eller venstre Side at sige«³⁾, men hun blev dog 60 Aar gammel, inden hun døde — i samme Aar og Maaned som sin Søster *Botilla*. — *Voldborrig* og *Anna* findes som Faddere for Broderbørnene 1752 og 1753. — »*Anders Nielsen Degn døde paa sin henrejse til Ostindien 1755 og blev begr i Batavia*«, staar der i Kirkebogen, saa han har formodentlig været Sømand; derimod døde *Nis Nielsen Degn* i Sdr. Sejerslev; men andet vides ikke om ham.

³⁾ Se Ansøgningen af 1773.

Uddrag af Emmerlev Kirkebog.

Anno

1711. Niels Nielsen Due Degn her til Menigheden og Boeld Nissdatter trol. den 20. Nov. og copul. Dom: 3. Adv.
1712. *Niels Nielsens Due* Degen Hans Daater *Jing* (bleff fød 27 Uger efter Bryllupet) døbt Dom: 2. p. Trin.
Comp: Anders Nissen, Jürgen Nielsens, Boeld Mickels, Karen Andersdatter, Anne Christensdatter.
1714. *Niels Degn* i S:S: hans Daater *Voldborrig* bl: døbt Dom: 3 p: Epiph:
Comp: Peder Anderssen, Hans tygesen, Ann Nielskun i ballum, Ann Nisdatter, Merred Mickelsdatter.
1715. *Niels Degn* i S.S. hans Daatter *Maria* bl: døbt Dom: p: Nat: Chri:
Comp: Tyge Andersen, Nis Nissen, Magdalene Augusta uxor mea chariss:, Ann Mickelsdatter, Ann Mari Nielsdatter.
1718. *Niels Due*, Degnen her udi Meenigheden hs: Daatter *Anna* bl: døbt Dom: Reminis:
Comp: Hans Nissen, Anders Nissen, Hanna Tygis, Karen Pedersdatter, Karen Mickelsdatter.
1721. Dom: Septuag: *Niels Nielsen* Degn i S:S: Hans Tvill: børn Sønnen *Niels* og Datteren *Botilla* bl: døbte samme Dag.
Comp: Jürgen Pedersen, Ped. Mickelsen, Anders Tygsen, Merred Tygis, Bold Nisdatter, Anders Andersen, Peder Nissen, Ellen Laustkun, Leen Pedersdaatter, Kiersten Mickelsdtr.
1723. *Niels Nielsen Degn*. Hans Søn *Nis* bl: døbt Dom: 10. p: Trin:
Comp: Josias Lüttken, Hans Nissen, Peder Mickelsen, Else Jürgens af Schierbæk, Pedersdatter.
1724. Niels Degns Søn *Anders* døbt Dom: 23. p: Trin:
Comp: Hans Ehmsen, jef tysen, Peder Højr: Helena Bosens, Agneth thimsdatter.
1727. *Niels Degn* i S:S: hs. D. *Magdalena Augusta* bl: døbt samme Dag = 17. p. Trin.
Comp: Christian Madsen, Hans Nissen, Mari Mallen Clausis, Cathrin Pedersdatter, Bold tysdatter.
1730. *Niels Degn* i SS. hs. Søn *Johannis* bl. døbt D. Trint:
Comp: Hans Christensen Høyer, Andres Ehmsen, Jegge Lytzen, Marren Matzdatter, Anne Nisdatter.
1746. Niels Degen i SS begr. d 5 Julius.
1759. *Bold Nielskun Degn* i S S, begr. den 16. Jan.

Af Daabsindførlerne ses dernæst, at den samme Person kan optræde flere Gange som Fadder — der skulde jo ogsaa bruges mange —, og at Omgangskredsen fortrinsvis var Degneparrets Familie. Niels Degns Broder *Jürgen Nielsen* var Fadder 1712, og efter at han var flyttet til Gesing ved Skærbæk, blev hans Kone, *Else Jürgens* af Schierbæk, det i 1723. Til Degnens Familie hørte endvidere Søsteren *Ann Mari Nielsdatter* og hendes Mand *Hans Ehmsen* og Svoger *Andres Ehmsen* samt Fætteren *Peder Mickelsen* og mange Kusiner *Mickelsdatter*, der var Børn af hans Morbroder *Michel Paulsson*. Af Boeld Nisdatters Familie er repræsenteret hendes Søskende »Nissen« og »Nisdatter«, hendes Farbrødre »Andersen« og deres Børn »Tygsen« og »Tygsdatter«, »Pedersen« og »Pedersdatter«. Fra Sognet ses Naboen *Josias Lüttken*, Inspektør paa Hemgaard, at høre med til Kredsen, og maaske er Forbindelsen med *Matz Bossen* i Koldby fortsat med *Maren Matzdatter*, *Christian Madsen* og *Helena Bosens*.

I øvrigt har Ægteparret deltaget i Sognets Liv, som man nu engang gør. I 1722 var Niels Degn en af »De otte Mænd«, og da hans Svoger, Boelds Broder, *Anders Nissen* i Emmerlev (db. 4.10.1685, bg. 13.11.1716) døde, overtog han Ejendommen eller Stafven. Det fremgaar af Højer Herreds Tingprotokol⁴), hvori der for 16. Februar 1717 staar:

Niels Nielsen Degn af S. Seyerslef frem Komb for Retten, og Louvbød første Gang Salig Anders Nissens Stafn i Emmerlef, med ald tilliggende Eyendoms Jordemaal af Agger og Eng, Høyt og Laut, tørt og vaat, og ald anden pertinentier og Rettigheder som dertil ligger og af Arrildstid Lagt hafver.

Tingdagen den 2. Marts 1717 fortsættes:

Niels Nielsen Degn Lauvbiuder i Dag anden Gang, Sal. Anders Nissens Huus og Hiemb, Land og Sand med ald tilliggende Rettigheder, som for er meldt.

Endelig den 9. Marts 1717:

Niels Nielsen Degn frem Komb for Retten, og Lauvbød i Dag 3de Gang Sal. Anders Nissen udi Emmerlefs Stafven, med ald tilliggende Eyendoms Landeri og andre pertinentier og var hand herefter Skøde og afkald derpaa begierrinde, og efter som ingen protestation eller vedtalle skeede, op-

⁴) Højer Herreds Tingprotokol Tom. 3. 1715—1727. Side 43—44 og 46.

stoed forenefnde 8te Mænd for Retten, og afvunde det Loulig for en fuldkommen Skøde at værre.

Underskrevet af 2 Sandemænd: Niels Hansen Smed og Niels Pedersen, og af Otte Mænd: Tyge Andersen, Hans Lauritzen, Johannes Nielsen, Peder Mickelsen alle af Emmerlef Sogn, Hans Nielsen, Anders Martensen, Sonnicks Nielsen, Aast Andersen alle af skads.

Straks efter optog han et Laan i Stedet paa 1400 Mark hos Lorentz Storck i Emmerlev. Det fremgaar af Højer Herreds Skyld- og Panteprotokol 1698 Side 77:

Niels Nielsen Küster in Süder Seyersleff wohnhaft ist vermöge Obligation datirt den 2. Januar 1717 an Lorentz Storck in Emmerleff Schuldig 1400 Mark, gegen 5 procentum Intresse und Specialer Verpfändung des nach seinem seligen Schwager in Emmerlev gekauften Guhtes cum pertinentiis nictes ausser beschieden, bis nach ein ½ Jahrs Loeskündigung die Zahlung erfolget.

Hvordan han har drevet Ejendommen, vides ikke. Den var ikke beboet, idet der i en Fortegnelse⁵⁾ over, hvem der, hørende til Heretugdømmet, skal betale Saltskat, nævnes, at han bor paa grevelig Grund, og at Stavnen i Emmerlev staar ubeboet.

— — — *Wegen Niels Due zu Notiren das derselbe ein gräflicher Küster zu Emmerlef und auf gräflichen grund wohnet, und dessen an der Stafen aber wüst soll gestanden und Keine Haus Haltung dar in gehalten — — —*

Maaske har han forpagtet Jorden ud til sin Svoger, Boelds Broder, Hans Nissen, idet der i førnævnte Tingprotokol Side 98 om Høyer Heritz Ting den 17. Febr. Anno 1722 staar:

Hans Nissen af Emmerlef begierede Copia af dend imellum Hannem og Niels Degn oprette Contract, som blef Hannem tilsted.

Dette synes at staa i Sammenhæng med, at Niels Degn stod i Begreb med at sælge Stavnen til Hans Ehmsen, idet denne samme Dag paa Tinget lod den »Lauvbyde« første Gang.

Efter at Ceremonien var gentaget Ugen efter, kom endelig Afgørelsen den 3. Marts 1722:

Hans Ehmsen af Emmerlef fremkomb for Retten og lod Læse en Kiøb Contract emellum Hannem og Niels Degn og Louvød i Dag 3de Gang

⁵⁾ Højer Herreds Tingprotokol Tom. 3. 1715—1727. Side 115.

ermelte Niels Degns Stafven. Og var derefter en Lovlig og Juldkommelig Skiøde og afkald begierindis, og som ingen vedtalle Skeede, da stod fornævnte Niels Degn op for Retten Skiøtte og af Hændede fra sig og sine arvinger, den i Emmerlef Hafvende Eyendoms Stavn til sin Haal Svoger Hans Ehmsen og sin arvinger til Evindeligt arf og Eyendomb, Hvorpaa Han her for Retten gaf han sin Haand. Og begierde Hans Ehmsen at dette af de Otte Mænd motte vorde afvunden som ogsaa Skeede.

Hans Ehmsen kaldes Niels Degns Halv-Svoger, fordi han vel var forlovet med, men endnu ikke gift med dennes yngste Søster Anne Marie; det skete en Maanedes Tid senere (6.4.1722), og saa har det unge Par, hvis Efterkommere findes den Dag i Dag i Sognet, fundet deres Hjem der.

Om *Skoleforhold* haves Besked i Ansættelsesbrevet og tillige i to Indberetninger fra Niels Degns senere Aar, skrevne af Præsten Johannes Claudius. Medens der i Ansættelsesbrevet staar, at Degnen skal informere og undervise Ungdommen i Børnelærdommen efter Loven og Ritualet, ses af den ene Indberetning⁶⁾, som er skrevet 17.4.1739 til Greven paa Schackenborg paa dennes Opfordring, at Skoleholderne underviser Ungdommen »i Læsen, Regnen og Skriven paa Tydsk og Dansk«. Ingen af dem (i Sønder Sejerslev, Nør Sejerslev og Emmerlev) har studeret; men Præsten kan dog ikke nægte, *at de jo dog nogenledes og forstaar deres Christendommens Hoved Fundamenter, om ikke som studerede Personer, saa dog saa vidt, at Ungdommen temmel. kand præpareres ved dem.* I øvrigt fortæller Præsten, at Skolemesternes Liv og Levned ikke er forargeligt eller paaklageligt, ja, at de *endog med ald Fliid gjøre deres Embede fyldist.*

Lønnen er 2 Skilling ugentlig, *saavel for fattige Folkes Børn, som betales af Arme-Kassen, som af Formuende,* og det kan være meget godt, naar blot Forældrene ikke holder Børnene for længe fra Skolen; men nogle giver $\frac{1}{2}$ Rigsdaler halvaarlig. Om Skolernes Opvarmning om Vinteren hedder det: *Hidindtil har de ikke nydt andet Ildebrand end at de formuende Børn sommetider om Vinteren tager een Tørre med sig till Skolen, hvorover de Unge ofte maa lide megen Kuld tillige med Lærerne.*

Den anden Indberetning er 8.9.1743 sendt til Stiftsøvrigheden i

⁶⁾ Godsarkivet paa Schackenborg.

Ribe, og da den direkte angaar Degneboligen i Sønder Sejerslev og fortæller, at den har været ødelagt af Ildsvaade, men er blevet bygget op igen paa det Sted, hvor den, saa vidt vides, altid har ligget (∩: fra Arilds Tid), gengives den her i sin Helhed⁷⁾:

Til allerunderdanigst og hørsommeligt giensvar paa Deris Kongl. Majestæts allernaadigste Befalning angaaende Degne Boligernis istandsættelse, eftersom mig af dette Stifttes Høje Øvrighed er bleven tilsendt, melder som følger, nemlig: at dette mig anbetroede Møgeltonder Birch og Høyer Herredt ere Trende Kircker, nemlig: Emmerlev, Møgeltonder og Daler Kircher, som alle tillige med Jure Patronatus tilhøre det Høje Grevelige Herskab paa Schackenborg. Hvad sig Degne Boligen her i Emmerlev Sogn Betreffer, da er det bekiendt, at samme er i god og forsvarlig stand opbygte af dend nuværende Degns Niels Nielsen Due hans Fader, efterdi dend forige Degne Bolig i hans tiid opbrændte, hvoruover hand satte sig i stor Giæld, hvilken hans Søn, dend nuværende og forbemeldte Degn ved sit Embedes tiltrædelse har modtaget og endnu ikke fuldkommen afbetalt, hvorføre hand og nu underdanigst formoder, at samme hans Bygning ham af vedkommende maatte gotgiøres.

Bemeldte Degne Bolig er Beliggende paa det sted i Synderseiersleff, som dend af Arrilds tiid har lagt, nemlig: imellem Capellan-Tieneren Johan Hansen paa dend eene og Hr. Inspektør Josias Lytken udi Hemgaard paa dend anden side, og bestaar af 21 Fag, hvoraf de 3de Fag Brugis til Skolehuus de øvrige til Degnens fornøden værelser og Lade-Huus, hvorudi hand indauler baade Høe og Korn af det Land eller Jordemaal som Degne Embedet er tillagt og i Hartkorn ansat for 3 tønder 5 skipp 1 fjerdingkar og 1½ Album.

Videre vides ej, Degne-Boligen angaaende, at kunde attesteres af Emmerleff Præstegaard den 8 September 1743.

J. Claudius.

Det ses altsaa, at Niels Nielsen Due har haft Pengesorger at slaas med. Andre Bekymringer fremgaar af et Bønsskrift samme Aar til Grevinden paa Schackenborg; han fortæller om sin Svagelighed, der følger med Alderen, og om sin Datters Sindslidelse og vil gerne opnaa, at hans Søn kan faa Lov at efterfølge ham i Embedet. Skriftet viser Degnens faste og flotte Haandskrift fra hans ældre Dage og gengives derfor her i Facsimile, formindsket til ca. ⁴/₇.

⁷⁾ Ribe Bispearkiv i Aabenraa Landsarkiv. Møgeltonder Herred. Pk. ad. Reg. Nr. 7 og 8, Capsa 20, 1583—1778.

Højbaare Friie Brevfinde

Naadigste Friie.

Den 1. Høj. Brevf. Naade, Kille i den
Naadig optagn, at ing Heridit Høj. Brevf.
Naade, med sinne min indbrødanigste Ende,
skriff incommodeeren og med indbrødanigste
respect anbrager, at ing af mit Naadig,
ste Herr, skal med Dagen kaldt Embuden
i Emmerleffs bannadit, forson indbrødanigste
Tid. Forbrødanigste Embuden ing saa Hal G.
Skolen som i Skolen afson 33 = Alar, Cox,
lig far forsonst, skal dit at ingen
Alagumaal er over mig gaant. Og mi
Naadigste Friie Brevfinde, ing af Gudt Naad
far ofsonst 56 Alar, og Kræfteren er,
gynder at skal dit og optagn, saa Kilde
giond indbrødanigste Ende at min Tan, som
farer allernadte opnaant dit til Alar, som
ing og farer folden til Skole, og ladt Lær
saa jeg i den Skriften fandt jo Land indfa i
Examination og bliver ingen indtil mott
blifon den kaldet, forson ing far nu

1143 18/3

Daatter som nr 30 Rax Gjavn. al, og for 8te
Rax siden Had nu fæstlig Tjydelom angreben,
som betog fandit fornißt og for stand fra
Lunde, og Had Jvildnen af Tjyren is Raxte
Vide at Jyge, som Norst Proveste. Hallet Rax,
=lige og Tjyleride H^o Johannis Claudius
for Had som H^o Inspect: Gofiat Ljstvan
Kand Vidne med mig, at det er i Vandfæd.

Da er min gjæmngge Ton og begjæring
til Herdis = Gøj = Brest. Raade, at
Vilde af Blotte Raade og varmfiertegst.
forinde min Ton, aller at af mine. Ton.
expectante paa mit Onyur Kaldt. Tjyner
alter min. Tid fram for nu anden, under
skort Gøj = Raad Raadigt Vilde madde,
=le, Jvildnen for Raade den Tjyren Tjy
Dem Velf og samft. Gøj = Familie nialign
vil og kal belöme

Herdis Gøj = Brest. Raade.

indvilligste Tjyner

Kialt Kialt. Dün
Vagn i Lunde

18 Marsij Anno 1743

Omskrevet lyder det:

*Høybaarne Fruer Grefinde,
Naadigste Fruer.*

Deres Høy = Grefl: Naade, Ville icke Unaadig optage, at ieg Hendis Høy = Grefl: Naade, med denne min underdanigste Bedeskrift incommoderer og med underdanigste respect andrager, at ieg af mit Naadigste Herrskab med Degne Kalds Embede J Emmerleff er benaadet, Hvorfor underdanigst Tacker. Hvilcket Embede ieg saa vel J Skolen som i Kircken ofver 33 = Aar, Trolig har forreستاet, saaledis at ingen Klagemaal er over mig gaaet. Og nu Naadigste Fruer Grefinde, ieg af Guds Naade har ofverlefsvet 56 Aar, og Kræfterne begynder at svækkes og aftage, saa vilde gierne underdanigst bede at min Søn, som haver allereede opnaaet det 21 Aar, som ieg og hafver holden til Skole, og ladet Lære saa jeg icke tvifler hand jo Kand udstaa sin Examination og blive beqvem dertil motte blifve ved Kaldet; Eftersom ieg har en Daatter som er 30 Aar Gammel, og for 8te Aar siden ved en heftig Sygdom angreben, som betog hendis fornuft og forstand fra hende, og ved Hvilcken af Høyre og Venstre Side at sige, som vores Prouste = Vellærværdige og Høylærde Hr Johannis Claudius saa vel som Hr. Inspect: Josias Lytken kand vidne med mig, at det er i Sandhed.

Saa er min ydmygge Bøn og begiæring til Hendis = Høy = Grefl: Naade, at vilde af Blotte Naade og Barmhertighed forunde min Søn, eller et af mine Børn expectantz paa mit Degne Kalds Tieniste efter min Død frem for en anden, under Deres Høye = Haand Naadigst ville meddeele, Hvilcken stoor Naade den Høieste Gud Dem Self og samtbl: Høye Familie rigeligen vil og skal belønne

Hendis Høy = Grefl: Naade

underdanigste Tienere

*Niels Nielsen Due
Degn i Emmerleff*

18 Martij Anno 1743

Rigtigheden af Oplysningerne blev bekræftet af Præsten og Naboen, Godsforvalteren paa Hemgaard:

At dets Indhold sig saaledes, som foreskrevet staar, i ald Sandhed forholder, saa og, at Degnens Søn er en skickelig, ædruelig og adstadig Person, som hos Faderen nogen Tüid, ikke uden Frugt har övet sig flittelig i Skolehold, saa han med Tüiden forventelig kan blive en elastelig og dygtig Skoleholder. Det efter Begiering, attesterer hermed under min Haand af Emmerleff-Præstegaard: Den 18. Martij Anno 1743

J. Claudius.

Da Niels Nielsen Due 3 Aar senere lukkede sine Øjne for stedse, kunde han gøre det i Bevidsthed om at have sørget for sine efterladte: Sønnen Niels Nielsen Due skulde fortsætte i Embedet, og Familien kunde blive boende i Degnehuset, som den ejede, men ikke Jorden, det laa paa.

BOELD NISSDATTER

db. 25.10.1689, bg. 16.1.1759.

13.12.1711 gift med Sognedegn

Niels Nielsen Due I i Emmerlev,

boende i Sønder Sejerslev.

Boeld havde 5 Søsken, hvoraf 2 Brødre blev voksne: *Anders Nissen* (db. 4.10.1685, bg. 13.11.1716) og *Hans Nissen* (db. 16.5.1688.) Begge er tidligere omtalt under Niels Nielsen Due I som Faddere for Søsterbørnene og den første desuden derved, at hans Stavn efter hans tidlige Død blev solgt til Svogeren, og den anden ved, at han paa Tinge krævede sig gjort bekendt med en Kontrakt med Svogeren. Boelds 3 mindre Søsken døde kort Tid efter Fødselen.

Boeld var forældreløs i en Del af sin Opvækst, idet hun kun var 8 Aar, da hendes Fader, *Nis Andersen Toft* (db. 17.7.1659, bg. 21.12.1697), døde, og endnu ikke fyldt 11, da Moderen, *Jeng Hansdatter*, fulgte efter, idet hun, som der staar i Kirkebogen, *døde af Smitte Sygen* og blev begravet 4.6.1700, 39 Aar gammel, hvilket stemmer med, at hun blev døbt 21.7.1661. Boelds Forældre blev viet 14.12.1684 og boede i Emmerlev¹). Om deres Forhold til Præsten vidner, at Faderen ved sin Død blev kaldt *Den gode Dannemand og Præst-ynder*, medens Moderen 2½ Aar senere maatte nøjes med at være *Salig Nis Toftes Efterlefuerske*.

Ogsaa Boelds Bedsteforældre var vellidte af Præsten, — saa hun har aabenbart haft særlige Forudsætninger for sin halvt gejstlige Stilling som Degnekone. Hendes Farfader, *Anders Petersen* i Toft i Wester Emmerlev (som var gift med *Maren*, der døde i sit Alders 76. Aar og blev hæderlig begravet 23.11.1693) blev ved sin langt

¹) Dengang kaldet Vester Emmerlev i Modsætning til Øster Emmerlev, det nuværende Kærgaarde.

tidligere Død med paafølgende Begravelse den 1.2.1683 benævnt: *Den Dannemand*, og hendes Morfader omtales ved sin Begravelse 14.2.1672 som *Den gode Dannemand Hans Jegessøn aff Wester Emmerlev*. Denne var 31.1.1658 blevet gift med *Boild*, der fødte sin Mand 8 Børn. Om det sidste staar der i Kirkebogen:

*Boild Hans Jegessøns efterleffuerske udi Wester Em. 7 Uger
effter hendes Salig Mands død fødte en Datter den 29.3.1672.
er bleff dbt. den 30.*

Hun døde selv 15 Aar senere og blev begravet 14.10.1687 som *Den Dannequinde Boild, Salig Hans Jegessøns af W. E. Ægteparret* synes efter Fadderlisten at dømme at have været ansete Folk, idet den omfatter ikke blot Medlemmer af Præstefamilien, men ogsaa Folk fra Højer, Høxbro og helt Holberg'sk: *Ancke Andres Apotekersdatter af Tynder*.

Hans Jegessøn og Boild kom ikke blot gennem deres næstældste Datter Jeng (Inge) i Slægtskab med Degnefamilien Due, men ogsaa ved deres ældste Datter *Marin* (db. 9.1.1659), som blev gift med *Nis Nissen Ehmsen* og derved blev Tiptipoldemoder til *Johanne Nissen*, der 1850 ægtede *Niels Due* i Hemme.

Boeld er øjensynlig opkaldt efter sin Mormoder Boild, som ogsaa er en Nisdatter, idet hendes Fader var *Nis Jepsøn* i Øster Emmerlev; han døde samme Aar, som hans Datter blev gift; Begravelsen fandt Sted 5.5.1658. Hans Kone døde Aaret efter, idet Kirkebogen melder: *Inge salig Nis Jepsøns Hustru af Em. begr. 26.7.1659*.

Nis Jepsøn og *Inge* fra *Kærgaarde* i *Emmerlev Sogn* er de eneste Repræsentanter for det ældste kendte Slægtled²⁾ i Slægten Due fra Emmerlev; men naturligvis optræder de ligesom deres Datter og Svigersøn to Gange blandt Anerne for de yngre Slægtled; saaledes er de Tiptiptiptipoldeforældre for Hans Nissen Due baade paa fædrene og mødrene Side.

²⁾ Hvis Hypotesen om Voldborgs Moders Herkomst er rigtig, findes af det ældste kendte Slægtled ogsaa *Michel Nielsson*, Sognedegn i Emmerlev (bg. 5.5.1651) og hans Hustru *Marin* (bg. 28.5.1653).

NIELS NIELSEN DUE

db. 9.2.1721, d. 1.4.1799.

Degn i Emmerlev Sogn 1746—1799.

Da *Niels Nielsen Due II* i 1746 i Overensstemmelse med Faderens Ansøgning af 1743 blev Degn i det store Emmerlev Sogn, var han i 25 Aars Alderen.

Om hans Uddannelse til Embedet vides med Sikkerhed ikke andet end, hvad der staar skrevet i Ansøgningen, nemlig, at Faderen ham »*hafver holden til Skole, og ladet Lære*«. Om Skolen har været Katedralskolen i Ribe eller Degnens Skole i Sdr. Sejerslev, kan ikke ses; men da baade Faderen og Farfaderen havde været Elev i »*Riiber Schole*«, er det sandsynligt, at han ogsaa har været det.

Et Vidnesbyrd i samme Retning haves i Overleveringerne om Biskop *Peter Outzen Boisen's* Barndom; han, der var født 16.11.1762 i Emmerlev, »*fik nu en Slags lærd Undervisning, først hjemme af Degnen, som havde været Student*«, siges der i en Beretning fra 1883¹⁾. Den gentages i udvidet Form i 1910²⁾:

De fandt saa (d.v.s. ca. 1774) paa at lade ham (d.v.s. Peter Outzen Boisen) læse hos degnen der hjemme foreløbig. Niels Nielsen Due hed han, boede oppe i Sønder Sejerslev, kirkebyen, og var gammel student. Her lærte da Peer sin »Aurora« og »Donat« og hvad andet, den strandede studios kunde bibringe ham. Han har nok forresten næppe været saa ueffen. I alt fald har han som gammel mand haft lyst til at købe abbed Millots verdenshistorie i 16 bind, hvilket fremgaar af, at 17. bind (registret) med hans navn i og »S. Seiersleff d. 1. decbr. 1798« er funden blandt Hanne Damians³⁾ bøger. Hendes mand, hvis navn ogsaa staar i bogen, under Dues, har vel saa købt den efter degnens død 1799.

- 1) P. Boisen: Budstikkens Udgiver, Præsten F. E. Bojsens Liv og Levned. Kbh. 1883, Side 7.
- 2) N. A. Jensen: Godt Mod. Kbh. 1910, Side 99—100.
(Andre Boisen-Forfattere som Jutta Boisen Møller og Thyra Jensen giver ikke ny Oplysning om ovennævnte Spørgsmaal, men refererer kun.)
- 3) Hanne var den senere Biskops ældste Søster, som arvede Gaarden i Emm. og var gift med Damian Hansen.

Forfatteren heraf, Pastor *N. A. Jensen*, lægger saa meget Gætværk og saa mange af sine egne Betragtninger ind i Teksten, at hans Skrift ikke kan bruges som Dokumentation af Paastanden om, at Degnen var gammel Student; men dets Fremdragen af Bogen med Niels Nielsen Dues Navn i, 1798, er interessant. Den kan imidlertid med lige saa stor Sandsynlighed tillægges Sønnen af samme Navn. Desværre har det ikke været muligt siden at opspore Bogen. Da Pastor Jensen saa den, var det blandt gamle Sager paa et Loft i Højer (antageligt).

Niels Degn giftede sig forholdsvis sent, i 30 Aars Alderen, med den ca. 22-aarige *Marren*, Datter af Peder Paulsen Skipper og Chrestin Mickelsdatter i Sdr. Sejerslev. Det nøjagtige Tidspunkt for Ægteskabets Indgaaelse kan ikke oplyses, da Vielsesregistret for Emmerlev Sogn ikke findes for Tidsrummet 1728—1813.

Der synes at være kommet 3 Børn i Ægteskabet, men kun de 2 findes i Daabsindførslerne; det tredje har den lærde Sognepræst, Provst Gram, nok glemt at faa indført:

<i>Niels Nielsen Due,</i>	<i>Chrestin,</i>	<i>Bold Degns,</i>
db. 6. 8. 1752	db. 15. 11. 1753	f. ca. 1754
d. 16. 7. 1815	bg. 15. 5. 1807	bg. 13. 2. 1799

Sønnen blev Efterfølger i Degneembedet.

Christine blev gift med Gaardmand i S. S. *Anders Mickelsen* (db. 23.11.1755, d. 4.10.1826, Søn af *Mickel Sørensen* i S. S.). Inden Giftermaalet findes de sammen som Faddere 5.6.1783 for hendes Brodersøn Knud og 27.6.1784 for Bold Degns førstefødte Maria. Der er fundet 3 Børn i deres Ægteskab: Gye Mari (db. 1.5.1789), Niels (db. 13.10.1790) og Maren (db. 14.5.1796), der døde spæd.

Bold eller *Bodil* kendes kun som gift med *Anders Hansen Jap* af Emmerlev. De fik 6 Børn; kun 2 af dem blev ældre: *Hans Andersen Jap* (db. 12.6.1796) og *Anne Mari* (db. 11.12.1798), som blev gift med 1) *Anders A. Thomsen*, 2) *Andreas Chr. Adersen*. For den Antagelse, at Bold var Datter af Niels Degn, taler foruden Betegnelsen »Degns«, at hendes Navn svarer til Opkald efter Bold Nissdatter som Farmoder — medens Chrestin var opkaldt efter Mormoderen —, og at hendes første Søn fik Navnet Niels, samt den nære Forbindelse

der var med Degnehuset: Faddere hos Jappes var ikke alene som nævnt Chrestin og hendes forlovede, men ogsaa Niels Due, medens Anders Jap og Bodil Anderses var Faddere for Børn af Niels Nielsen Due III.

Uddrag af Emmerlev Kirkebog.

Anno

1752. *Niels Degn* i SS hans Søn *Niels* bl: døbt Dom: 10. p. Trin. som var den 6 Aug:

Comp: Fr. Provst-Inden, Wollborg Nielsdatter Degns, Hr. Jens Thilsen Höyer, Ehm Hansen, Em, Pouel Pedersen, S S.

1753. *Niels Degn* i SS hans Datter *Chrestin* bl: døbt den 15. Nov.

Comp: Maria Pouels S S, Ann Nielsdatter Degns, Est Pedersdatter, Em, Anders Engel, Em, Knud Pedersen S S.

1777. *Marren Nielskun Degn* af S S. begr. den 15. July 48 Aar.

1799. Sogne Degnen *Niels Nielsen Due* begravet den 9. April 78 Aar.

Bodil Degns Anders Jappes Hustru Em begr den 13 Febr. 46 Aar.

De fleste af de 10 Faddere for Degneparrets to første Børn er af hans og hendes Familie, nemlig hans Fætter *Ehm Hansen* og to Søstre *Ann* og *Wollborg*, og hendes Svigerinde *Marie* og to af hendes Brødre *Pouel* og *Knud*; saa er der en Mand fra Sognet *Anders Engel*, *Provstinden Gram* og *Hr. Jens Thilsen Höyer*; »Hr.« synes at tyde paa Præst; men da ingen saadan af det Navn findes i Sønderjylland paa den Tid, bliver der den Mulighed tilbage, at han kan være den samme som Rejsepræsten for Brødremenigheden i Christiansfeld, *Jens Høyer*, som boede i Ladelund⁴). Hvis Formodningen er rigtig, maa det antages, at Degnen har haft Forbindelse med Brødremenigheden, som havde en Del Tilslutning paa Vestkysten paa den Tid.

I Biskop *H. A. Brorson's* Visitatsindberetninger⁵) siges om Besøg i Emmerlev Kirke den 30. Maj 1751 bl. a.: »*Ungdommen svarede skikkelig*« og den 30. Octobr. 1756 bl. a.: »*Sogne Præsten Provst Gram var fornojet med sin degn* — —«.

Niels Nielsen Due II synes at have hørt til de stille i Landet, som

⁴) Brodersen: *Fra gamle Dage*, Side 407, 556; se endvidere Side 244, 321, 284, 324.

⁵) Rigsarkivet: General Kirkeinspektions Kollegiets Arkiv.

ikke trænger sig paa. Han var Degn under fire Præster i 53 Aar og blev gammel, 78 Aar, men i god Tid skaffede han sig »temmeligvis« Løfte fra Schackenberg-Greven om, at hans eneste Søn maatte efterfølge ham, naar han døde, og da han i 55 Aars Alderen blev angrebet af en Sygdom, der varede 10 Uger, fik han gjort Alvor af Løftet, saa Sønnen opnaaede sit Kaldsbrev af Greven, d. 18. Sept. 1776⁶⁾ og derpaa blev sendt til Ribe for at faa det godkendt af Biskoppen. Degnens Ansøgning⁷⁾ med Pastor Brorsons Attestering og Anbefaling er her vedføjet i Facsimile paa de næste Sider, formindsket til ca. $\frac{1}{7}$.

Transskriptionen af den er følgende:

Højædle, Højærværdig og Højlærdeste Biskop

Naadige Herre!

Da det har behaget Hans Høj Grævelige Exceliencie Hr Geheime-Raad Græve Schack paa Schackenburg, efter min derom gjorte underdanigste Ansøgning og Begiering, naadigst at kalde min Søn Niels Nielsen Due til at være succederende Sogne Degn for Emerleff Meenighed naar ieg ved Døden maatte afgaae; men ieg allerede formedelst en 10 Ugers udstanden Sygdom, og derefter befundene Kræfternes, samt Mælets Aftagelse behøver hands Assistance saa ved Sangen, som andre Embeds Forretninger; Saa er min underdanigste Bøn og Begiæring til Deres Højædle Højærværdighed, at hand i Embedet maatte adjungeres mig, der i dybeste Underdanighed forbliver

Deres Højædle Højærværdigheds

Naadige Herres

*Emmerleff Degne Boelig
d. 8te October Ao 1776.*

*underdanigste Tienere
Niels Nielsen Due;*

At det forholder sig saaledes i Sandhed, at nu værende Sogne Degn for Emmerlef Meenighed Niels Nielsen Due efter hans afvigte Sommer udstandne langvarige Sygdom har Hiælp behov udi hans Embede, og, at det i øvrigt, saa vel i Henseende til hans Søns meget skikkelige Levnet samt Duelighed til Degne-Embedet og Skolehold, er meget at ønske, at han sin Fader i Embedet naadigst maatte orde adjungeret, sligt bliver herved af mig underdanigst bevidnet. Emmerlef Præstegaard ut supra.

H. A. Brorson.

6) Rigsarkivet: Komm. ang. d. alm. Skolevæsen, Diverse III: Efterretn. ang. Expectancebreve p. Degnekald.

7) Aabenraa Landsarkiv: Ribe Bispearkiv, Møgeltønder Herred.

Højtid. Højærbødige og Fjælnsfulde
Kærlige Hilsen!

Da det her si saget. Høit og ærbødigt
Excellence ^{de} Værden. Kærligst og
saa skænktenburg, efter men drøm geort indvænigt
indtægning og sigtning naadigt at loede men
Den Wille Kærligt Duc. G. l. at Warr sunderende,
Pagar Dagn for Eternitets Naadighed naar ing and
I den maade afgaar man sig ætternende formodelt
nu 10 Ugent og 1/2 Uden sig dem og der efter opfinden
Kraften og den Maade af taget's b. Jøsser hand
Assistence fra end and Wanger, sin and J. m. d. d.
Yorretninger. Daa nu men indvænigt og

Engjering til Drottningens Højser, Højserindlyst,
at sande i sin biddet maatte adyngeres mig, der i
Liglyde Rindendangst forblive

Drottningens Højserindlyst
Kædige Hæder

Emmerloff (Drottningens Højser,
38te October, A. 1776)

indsendte Tegnene
Niels Nielsen Dine,

Det er forfæder for sande. Drottningens Højserindlyst
doger for Emmerloff (Drottningens Højser) Niels Nielsen Dine
ikke aflyst Drottningens Højserindlyst, som jeg
høder med sande sande, og, at alle, som jeg, som jeg
de sande Drottningens Højserindlyst, som jeg
høder og Drottningens Højserindlyst, som jeg
indsendte sande sande sande sande sande sande
indsendte af mig indsendte sande sande sande sande
sand sande sande sande sande sande sande sande sande

Nielsen

Den daværende Sognepræst i Emmerlev, *Hans Adolf Hansen Brorson*, der var Søn af den førnævnte Biskop i Ribe, Salmedigteren H. A. Brorson, havde yderligere støttet Degnens Ansøgning ved allerede den 3. Oktober at udfærdige en Anbefalings- og Introduktionsskrivelse⁸⁾ for Sønnen til Ribebispen, som paa dette Tidspunkt ikke længere var Præstens Fader (der var død allerede i 1764). Da Degnen aabenbart har set denne Skrivelse, inden han skrev sin Ansøgning, og da den oplyser adskilligt, navnlig om den kommende Degn, anføres den herved i sin Helhed⁹⁾:

*Højædle Højværdig og Højlærde
Højgunstige Herr Biskop!*

Deres Højædle Højværdighed vilde ikke ugunstig optage, at ieg med disse ringe Linier understaare mig at gjøre Ulejlighed, og overbryde Deres utallige mange vigtige Embeds Forretninger, hvortis Anledningen er denne: Paa Degnen her i Emmerlef Meenighed, hans derom giorte underdanigst ansøgning, har det naadigst behaget Hans Høj-Grevlige Excellence Hr. Geheime Raad Grev Schack paa Schackenborg at kalde hans Søn af samme Navn som Faderen, Niels Nielsen Due, at være Sognedegn for denne Meenighed, naar Faderen ved Døden maatte afgaae, efter det derpaa udfærdigede Kaldsbrev, som den kaldede Person har med sig, dets nærmere anvísning. I Kraft nu af slig Vocation, for samme at anmelde, og derudi erholde Deris Højædle Højværdigheds Samtykke, er det, at han fordrister sig underdanigst at fremkomme, og udbede sig herudinden Deris Højædle Højværdigheds Naade og Bevaagenhed. Som ej alleene itzige Degns Fader, men endog hans forfader alle 3 efter hverandre har betjent Degne Embedet her, og nu værende Degn tillige, efter hans Beretning hos dette Steds Højværdige Herskab har i endeel Aaringer havt temmeligvis Løfte om Succession for sin Søn, saa have Forældrene ej heller manglet i sligt Haab at lade deres Søn fra Barnsbeen af oplære udi saadanne Ting, som til Degne og Skoleholder Embede tilbørligen at forestaae behøves og udkræves. Allerede paa 6te Aar har denne vocerede unge Person, som nu omtrent er 25 Aar gammel, tillige med Faderen forestaaet Hoved-Skolen i Sønder-Sejerslef Bye her i Sognet, og det med kiændelig Frugt og Nytte, og, ligesom ieg i ald Sandhed underdanigst kan forsikre, at han stedse har ført et meget stille sømmeligt og ustraffeligt Levnet, saa kan ieg ogsaa give ham det ligeste sandfærdige Vidnesbyrd, at han til Degne- og Skoleholder-

8) Landsarkivet i Aabenraa: Ribe Bispearkiv, Møgeltonder Herred. Pk. ad. Reg. Nr. 7 og 8 Copia 20.

9) I Arkivbetjent Juhls Transskription.

Embedet er skikket og beqvem, da han forstaa sin Christendom og Børnelærdom, regner og skriver vel, synger skikkelig forstaa Musiquen, og for at giøre desto større Fremgang derudi samt andet meere, paa nogen Tiid har opholdet sig udi Staden Tonder, ej alleene besidder han den for Skoleholdere saa højfornødne lempe og Taalmodighed at omgaaes Børn, og er yndet af Meenigheden, men som fød og opdragen her, kiender han fast hvert et Menneske i dette Sogn, og veed Beskeed om alle Ting, hvilket vil have sin store Vanskelighed i dette vidtløftige Sogn med en fremmed og udbekiendt, af slige ovenanførte Aarsager har derfor ieg og flere med mig intet hellere ønsket, om det kun saaledes vær Guds og Øvrighedens naadige Villie og Velbehag, end at han maatte beholde Brødet efter sin Fader. Høj Gunstige Herr Biskop! ieg bede underdanigst om Gunst og Bevaagenhed for dette unge Menneske, der er undeelig ved at sistere sig for Deres Højædle Højærværdighed, han er allerede god til Embedet, og, da han endnu er kun ung, og Faderen, 55 Aar gammel, skjønt han som svagelig efter sin udstandne 10 Ugers Sygdom, af og til kan behøve Hjælp, dog i aldt dette menneskeligviis at tale, endnu kan leve længe, saa kan han endog i Faderens Levende Live blive aldt meere perfecti oneret, derved vil Deres Højædle Højærværdighed glæde Forældrenes samt fleres Hierte, og den Allerhøjeste skal selv derfor, saa vel som utalligt meget andet Gode, De for stiftet, være Dens og gandske Høje Families riige Belønnere i Tiid og Evighed. Med ald underdanig Soumission Forbliver ieg i øvrigt

*Deres Højædle Højærværdigheds
underdanidste Tienere*

*Emmerlef Præstegaard
den 3. October Anno 1776.*

H. A. Brorson.

I de følgende 22 Aar var der i Emmerlev Sogn to Personer ved Navn *Niels Nielsen Due* beskæftiget med Degnetjeneste og Skoleholderhverv, og det vil i det følgende ofte være umuligt at afgøre, hvem af dem der menes, naar der blot siges *Niels Due i Sønder Sejerslev*. Undertiden bliver der tilføjet *sen.* henholdsvis *jun.* til Navnet, men det er langtfra altid.

Mindre end et Aar fik Moderen Lejlighed til at glædes over Sønnens Udnævnelse til Adjunctus eller Hjælper i Embedet; *Marren Nielskun Degn* døde i Juli 1777.

Om *Degneembedets Indtægter* haves en Fortegnelse i Præsteembedets Dagbog, liber daticus 1766—1837¹⁰), rimeligvis skrevet af Pastor

10) Landsarkivet i Aabenraa.

Degnekaldets Indkomster og Boelig.

1. *Degne-Boeligen, som af Arrilds Tiid har hørt Degnen selv til, er for en deel Aaringer siden afbrændt, og da har den Tiid værende Degn selv igien ladet den opbygge, og satt sig derover i Giæld.*
2. *Nyde Degnen af hver heel Gaard 1 Skiæpp Byg, som kan Beløbe sig til 6 Tønder, for hver Tønde efter nu værende Priiss 1 Rd. 1 Mark Danske er i aldt 7 Rd.*
3. *En halv Gaas af Gaarden, som er 15 halve Giæs, som betales med Penge, for hver halve Gaas 12 Skilling Dansk, er i aldt 1 » 5 M. 2 Sk.*
4. *Brød, som Beløbe sig til 30 Brød, for hver Brød 6 Skilling Dansk, er 1 » 5 » 4 »*
5. *Af Kaadnere og Inderste nyde Degnen aarlig 2 Sk. kan Beløbe sig til 2 » — —*
6. *Acidentzer og uvisse Indkomster ere ulige om Aarene, dog kunne de ungefæhr Beløbe sig . . . 8 » — —*
7. *På de 3 store Fester nyder Degnen intet Offer uden paa den ene, som er Juule Dag, da nogle medlidende Giæster offere, dog over den halve Deel nyder Degnen intet af, kan beløbe sig . . . 6 » — —*
8. *Ellers nyder Degnen intet af smaa Rettsel, enten Kage, Ost, eller Smør, Æg, ej heller nogenslags Tiende, liden eller stor.*
9. *Hvad Skolens Indkomster angaaere, da kan samme aarligen kun Beløbe sig til saa omtrent 17 til 18 Rd., hvilken Skole for nærværende Tiid forestaaes af Degnens Søn og Adjunctus i Embedet Niels Nielsen Due.*
10. *Degne Boeligens Auling, som er liden og ringe, og staar efter Matriculen for 3 Tønder 5 Skiæpper 1 Fierdingkar og 1½ Album, kan forstørre¹¹⁾ sig selv.*

Mindet om den ulykkelige Ildebrand i Niels Jørgensen Dues Tid vil dukke op endnu en Gang i det følgende. Hvad Indkomsterne angaar, har de nok været noget større end anført, idet Degneembederne regnedes for at være velaflagte i Modsætning til Skoleholderstillingerne. Og et Vidnesbyrd om relativ Velstand haves i den Omstændighed, at Degnen i 1766 købte Jord¹²⁾, en Mark eller Fenne, i Forst-

11) I Johs. Hansens Emmerlev Sognekronike læses: fortære.

12) Højer Birk og Herreds Kontraktprotokol, Tom II, Side 583—584, Aabenraa.

fenne, for 358 Rigsdaler 20 Sk. og betalte Pengene kontant, og igen købte Land¹³⁾ i 1785, Hopp-Fenne paa Højer Mark, for 270 Rdl. 32 Sk. og atter erlagde Summen kontant.

Degneindtægterne havde man i Kredse, der arbejdede paa Skolevæsenets Forbedring Landet over, Kig paa, og derfor blev der *til nedsatte Kommissioner indsamlet Oplysninger* om de daværende Tilstande. Der er allerede nævnt to saadanne Indberetninger under den forrige Degn. Under denne foreligger en stor og udførlig Beretning, indsendt af Provst *W. C. Zoëga* i Møgeltønder i Slutningen af Aaret 1789¹⁴⁾. Da den giver udmærkede Oplysninger, gengives den her for Emmerlev Sogns Vedkommende¹⁵⁾:

- I. *Udj Emmerleff Sogn ere 4 Skoole-Districter, men slet ingen Skoeluhuus som af Beboerne holdes. HovedSkoelen er i Synder Seiersleff Bye, som ligger nærmest ved Kirken til hvis District ogsaa Hemme, Nyeland, Wraagaard og Gammelbye henhører. SogneDegnen er Skoelholder, som stedse holder en Substitut. Udj Emmerleff Bye, Nørre Seiersleff og Kiergaard Bye holdes ligeledes Skoele. Ungdommens Antal fra Ste Aar, indtil den har staaet til Confirmation er 190, og med disse forholdes paa samme Maade som om Møgeltønder og Dahler Sogne er meldet; thi den største Deel af Emmerleff Sogns Beboere er ligeledes Huusmænd og Indester af ringe Vilkor, som derfor maa søge at skille sig af med deres Børn saa snart de dertil kan finde Raad og Leilighed paa foransførte Maade.*
- II. *J Emmerleff Sogn staar de 4 Huuse, hvorudj Skoele holdes, midt i enhver Skoeledistrict og Børnene kunde magelig komme til enhver af dem, da de har en kort Vey til samme, og fra den længst fraliggende Bye gammelbye er ikke ¼ Mil til Hoved-Skoelen; overalt er Veien til Skoelerne jevn, uden Grøfter, Bekke eller Moeser, Samtlige Skoelholdere har deres Jndkomster allene af Ugepænger, nemlig for hvert Barn 2 sk. d. om Ugen, og kand regnes for hvert Barn, som søger Skoelen 1 rd. aarlig, efter hvilken beregning Sognets = Skoelholder aarlig kand have 36 Rgd., den i Emmerleff Bye 24 rd, den i nørre Seiersleff ligeledes 24 rd. og den i Kiergaard 16 rd. og undertiden noget meer, hvilket vist er saare lidet, men da hiin tillige som Sogne Degn har skikkelige Jndkommer, og de andre 3 lade deres*

13) Højer Birk og Herreds Kontraktprotokol, Tom IV, Side 467—470. Aabenraa.

14) Rigssarkivet, Komm. ang. d. alm. Skolevæsen: Besv. p. Kancellirkulære 1789 14. Novbr. ang. Skolevæsenet p. Landet.

15) De stillede Spørgsmaal kan ses i L. Koch: Den danske Landsbyskoles Historie, Side 48—49.

Hustruer og Børn kniple, og deres Sønner fare til Søes, saa snart de har den Alder, kand de nogenledes slaa sig igennem og har den fornødne Livets Ophold. Samtlige i dette Herred anførte Skoeleholdere holde stadig Sommer og Vinter Skoele.

- III. Degnen i Emmerleff Niels Nielsen Due er 70 Aar gammel, og har for mange Aar faaet sin Søn af samme Navn, der er henved 36 Aar gammel, sig adjungeret. Han har pro officio Lænderier efter Matrikeln 3 Tønder 5 Skp. 1 F. 1½ Alb. Hartkorn, som han regner paa 40 rd. Jndtægt aarl. naar de blef udleyet, hernæst 1 Skp. Byg af hver heel Gaard, udgjør 6 Tdr. á 2 rd. gjør 12 Rgd. — 30 Brød — 2 Rgd. — ½ Gaas af hver Gaardmand som betales med 12 sk. d. som gjør 1 rd. 5 Mk. d. 4 sk. d. Af Kaadnere Midtsommers Rettighed hver 2 sk. d. = 2 rd. Hoytids Offer som falder kuns engang om Aaret, nemlig til Juul, Offer ved Bryllupper, Barnedaab, Kirkegang Koner og for Sang ved Liig, alle disse Accidentier løbe ungefæhr til den Summa 20 rd., saa at hans heele Jndkomst este hans Angivelse kand være 78 rd.
- IV. J Emmerleff Sogn har tilforn været een, Sognet efter Sigende tilhørende, Degne Boelig, beliggende omtrent midt i Sognet, 2 til 3 Aggers Længde fra Kirken, hvoruj ogsaa var Skoeleværelse. J den nuværende gamle Degns Forfæders Faders Tid (saaledes skriver Sognepræsten Herr Brorsen) blef den ved en ulykkelig Jldbrand lagt gandske i Aske, hvorpaa daværende Degn paa sin egen Bekostning lod den igien opbygge paa samme Sted, hvor den Afbrændte hafde staaet, og lod Skoelestuen, ligesom tilforn, derudj indrette, saa at nu denne Degne-Boelig er Degnens Eyendom; og da dette Degnekald i mangfoldige Aar har været ligesom arvelig, og er bleven transporteret fra Faderen til Sønnen, ligesom ogsaa nu Sønnen er bleven Faderen for en Deel Aar, adjungeret, saa har ingen Dispute ved Afstaaelsen, eller Overladelsen kundet forefalde, hvilket dog i den tilkommende Tid vist nok vil møde, naar ved Dødsfald skeer Forandring, og Familien ikke i Kaldet maatte conserveres, men det vil komme til at hede: Veteres migrate Poloni.

Under Punkt V omtales Emmerlev Sogn ikke.

- VI. J Emmerleff Sogn er ingen Skoelehuse; Degnen som er Sognets Skoeleholder har dertil 3 Fag i sit eget Huus, som staaer paa Degne Boeligens Grund, som kan rumme 36 Børn og flere. Skoeleholderen i Emmerleff Bye holder Skoele i 3 Fag af sit eget Huus, som kan rumme 30 Børn; J Nørre Seiersleff Bye har Skoele Districtens Interessentere leiet udj et Huus midt i Byen 2½ Fag til Skoele Stue, hvorudj 30 Børn kand have Rum, og i Kiergaard Bye holder Skoeleholderen Skoele i sit eget Huus, hvortil han bruger 2 Fag til 16 á 20 Børn.

VI. J. Emmerleff Sogn behøves ey flere Skoole indrettet endsom nu der findes; men meget got var det efter mine Tanker, naar hver Skoole-District fik for sig et Skoole-Huus bygt.

Møgeltonder Præstegaard
den 22 Decemb. 1789

W. C. Zoëga.

Beretningen er ved sin i Begyndelsesaaret for den franske Revolution Gøren Stillingen op for Skolevæsenet i Sognet med Henblik paa Fremtiden et stilfærdigt Vidnesbyrd om en ny Tid, som var i Anmarch, og som truede Degne-Dynastiet Due's Eksistens; men som Forandringerne i Skoleverdenen plejer at foregaa langsomt, saaledes ogsaa her: først 25 Aar senere fremkom Resultatet — i Form af den overordentlig betydningsfulde Forordning af 29. Juli 1814 —, saa begge de i Beretningen nævnte Degne fik Lov at blive i Embedet deres

	Christiana Thomsen	Juleboord	57	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Mara Christiana Thomsen	Juleboord	48		
	Christiana Thomsen		39	} Sogner } Sogner	
	Christiana Thomsen	Juleboord	28		
	Christiana Thomsen	Juleboord	26		
7	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
8	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
9	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		
10	Christiana Thomsen	Juleboord	67	} Sogner for } Skoleforst.	Forn. 2 Gore 2
	Christiana Thomsen	Juleboord	67		

Tid uantastet ud; men Søren Nielsen Due, som blev født 1.12.1789, 3 Uger før Beretningens Affattelse, maatte gaa ind under den ny Ordnings Vilkaar.

Om Tilstanden i Degnehuset i Sdr. Sejerslev paa denne Tid faas yderligere Oplysning gennem *Folketællingslisterne*, som nu begynder at foreligge. Det her i godt halv Størrelse gengivne Brudstykke er fra 1787¹⁶). Overstregningerne er i Originalen røde Understregninger af Mandsnavne, formodentlig til Brug for Militæret før Lægdsrullernes selvstændige Førelse. Skriften er sikkert Niels Nielsen Due sen.'s, idet Sammenligning af den med den før nævnte Ansøgning gør det utvivlsomt, at Gaasefjeren har været ført af ham i begge Tilfælde. Det er ejendommeligt, at Pastor Brorsons og Hustrus Navne er skrevet med latinske Bogstaver og alle de øvrige med gotiske¹⁷).

Man ser, at der boede ikke blot den gamle Degn, som er Hosbonde, 67 Aar, Enkemand efter første Egtesk., Sogne Degn og Skoleholder, men ogsaa hans Søn, som er 35 Aar og gift med Anmargrethe Nielses, som er Hustru og 33 Aar, begge i første Egteskab, og han adjungeret Degn og Skoleholder; de har tre Børn: Niels, Knud og Maren, og saa er der endvidere Nicolai Jacobsen paa 25 Aar, ugift og Substitut-Skoleholder. Skolen var altsaa saa stor, at der blev holdt Hjælpelærer, og som det senere oplyses, antaget af Degnen og paa hans Bekostning.

Der er ingen Tjenestefolk anført; men senere, paa Degnens gamle Dage, og da Børnene i Sønnens Ægteskab blev mange, blev der holdt Tjenestepige, — i November 1795 hed hun Inger Jensdatter fra Jylland¹⁸).

En stor Forandring indtraadte, da Niels Nielsen Due jun. i 1792 overtog Gaarden lige over for Skolen, men da den gamle Degn 7 Aar senere — d. 1. April 1799 — afgik ved døden, har det næppe været følt som noget Brud i Udviklingen; Sønnen havde alt i mange Aar været den fungerende Degn.

16) Rigsarkivet.

17) Der er Forskel paa den gamle Degns Navnetræk her og hans Underskrift i Ansøgningen af 1776; sml. Sdrj. Maanedsskr. 1942, Nr. 10, Side 188.

18) Schackenborg Godsarkiv: Justitssager 1581—1828, Lø Herred.

MARREN

db. 21.8.1729, bg. 15.7.1777

ca. 1751 g. m. Degnen i Emmerlev Sogn

Niels Nielsen Due II i Sdr. Sejerslev.

Maren var Skipperdatter, ene Pige blandt 7 Drengene, hvoraf dog nogle døde i tidlig Alder. To af hendes Brødre er som tidligere nævnt at finde blandt Fadderne for hendes Børn, nemlig hendes ældste Broder *Paul Pedersen* (db. 19.10.1727), der blev Skipper ligesom sin Fader og døde paa Sørejsen 1775, 48 Aar gl., og Broderen *Knud Pedersen* (db. 7.10.1736). Paa Grund af manglende Vielsesregister i Emmerlev Kirkebog for Aarene 1728—1813 kan Datum for hendes Ægteskabs Indgaaelse ikke oplyses, og naar det i det hele taget blev muligt med Sikkerhed at udpege hende blandt de 10 Piger af Navnet *Maren* eller *Marren*, der blev født i Emmerlev Sogn i Aarene 1729—1730, skyldes det, at hendes Fader blev saa gammel, og at hun fik saa mange Børnebørn, at han — skønt Oldefader — ogsaa blev brugt til Opkald, nemlig for *Peder Paulsen Due*.

Marens Fader var følgelig *Peder Paulsen*, der blev født »paa Kløjen« (det vil formentlig sige det Sted helt ude ved Vadehavet, som nu kaldes Emmerlev Klev) og døbt i Emmerlev Kirke 11.8.1692. Han blev 84 Aar gammel (bg. 16.10.1776) og boede ved sin Død i Wraagaard, den Samling Huse og Gaarde, der ligger mellem Sønder og Nørre Sejerslev. — Hans Fader var *Paul Pedersen paa Kløjen*, der døde 1709 »uden Sognet«, altsaa aabenbart ogsaa som Sømænd, og hans Moder var *Esthe Peder Jirchsensdatter* af S.S., bg. 14.4.1720 som Ester Hollænder. De blev gift 21.12.1688 og fik 7 Børn. — *Peder Paulsen* blev nævnt som Skipper, da han Anden Juledag 1726 blev viet til *Christin Michelsdatter*, som blev kaldet Kierstin Mickelsdatter, da hun blev døbt 6.11.1701, og Chrestin Peders i S.S., da hun

blev begravet 25.3.1779, 74 Aar gl. — Hendes Forældre var *Michel Pedersen* af N.S., (bg. 15.8.1728) og *Maren Hansdatter* af S.S. (bg. 22.1.1730); de blev copuleret 29.11.1687 og fik 8 Børn i deres Ægteskab.

»Marren Nielskun Degn af S.S.« er saaledes opkaldt efter sin Mor-moder.

NIELS NIELSEN DUE

db. 6.8.1752, d. 16.7.1815

Sognedegn til Emmerlev Kirke 1799—1815,
men adjungeret allerede fra 1776.

Denne den tredie Degn af Navnet *Niels Nielsen Due* og den fjerde i Dynastiet synes at være Kulminationen, idet han drev det til at blive Ejer af den næststørste Bondegaard i Sønder Sejerslev og ved sin Død efterlod sig 4 Sønner¹⁾ og 3 Døtre af en Børneflokk paa 11.

Som det fremgaar af den tidligere nævnte Ansøgning blev han adjungeret sin Fader 1776, efter at Grev *Hans Schack* havde givet ham Løfte om Embedet som Faderens Efterfølger eller succederende Degn. Udnævnelsesbrevet, hvoraf der findes Afskrift i Schackenborg Godsarkiv, anføres her i sin Helhed²⁾:

Deres Kongelige Mayest. til Dannemarck og Norge bestalter Geheime Raad og Cammer Herre, Ieg Hans Schack, Greve til Schackenborg, Arve Herre til Seekamp og Brinck, Ridder, gjør hermed vitterlig at ieg haver Kaldet og beskikket, ligesom ieg og herved Kalder og beskikker Niels Nielsen Due til Succederende Sogne Degn og Skoeleholder i Emmerleff Meenighed, naar Kaldet ved sin nulevende Faders Afgang lovlig ledig vorder, Alt i Betragtning at han i nogle Aar haver ved Skoelen assisteret sin Fader i sin svagelige Tilstand og i Formodningen at han af Hans Høyærværdighed Herr Biskoppen i Rube ved foretagende Examination kand vorde eragtet dygtig til at betiene saadan Embede, udi hvilket han sig saaledes haver at skikke og forholde, at Meenigheden og Sogne Præsten med ham kand være tient, rettende sig i alle Maader med Ungdommens Underviisning i Børne Lærdommen og med Sangen ved Gudstienesten efter Lov, Ritual og allernaadigst udkomne Forordninger, saa og er Sogne Præsten og Capellanen i hvis de hannem paa Embeds Vegne haver at befale hørig og lydlig. Hver Morgen og Aften til sædvanlig Tid lader Fred- og

-
- 1) En femte Søn, Knud Nielsen Due's Skæbne var ved Faderens Død uvis, idet han da havde været fraværende i 2 Aar, men han vendte aldrig tilbage.
2) I Godsinspektør Davidsens Transskription.

Bede-Klokken Ringe, derfor han da og skal nyde Degne-Boeligen og dens Indkomster med ald tilhørende Rettighed, som Degnen i Emmerleff af Arrilds Tid haver haft, saa og af Meenigheden det sædvanlige Offer og Degne-Korn, som sin Fader og Formænd det for hannem nydet haver, og for Skoelehold hvad sædvanlig. Thi haver samtl. Emmerleff Sogns Indvaanere efter hans Faders Afgang at antage og erkiende meerermelte Niels Nielsen Due for deres rette og af Kirkens Patron kaldede Sogne Degn, og hannem give og yde, Alt hvis de deres forrige Sogne Degn og Skoeleholdere givet og ydet haver, og hannem efter Loven og Sædvane tilkommer.

Schackenborg den 10de September 1776.

(L. S.)

H. Schack.

I Ansøgningen fra hans Fader og i Pastor *Brorsons* ledsagende Anbefalingskrivelse faas Oplysning om hans Uddannelse, som han øjensynlig først og fremmest har faaet hos sin Fader og derefter suppleret i Tønder, »for at gjøre desto større Fremgang derudi samt andet meere«; hvad dette »andet meere« ud over »Musiquen« var, vides desværre ikke.

I 28 Aars Alderen giftede han sig med *Anmergreth Knudsdatter* (*Anna Margrethe Knudsen*), hvis Fader var *Knud Pedersen*, Skipper i Emmerlev. Vielsen fandt Sted i Slutningen af 1780 eller i Begyndelsen af 1781; ganske vist mangler — som tidligere nævnt — Vielsesregistret fra denne Tid; men af Daabsregistret fremgaar, at Giftermaalet var senere end den 10. September 1780, fordi paagældende Dag fandtes blandt Fadderne³⁾ *Anmergreth Knudsdatter Em.* og *Niels Due S.S.*; de var altsaa endnu trolovede, men ikke saa forfærdelig længe mere, siden deres første Barn blev døbt 3.10.1781.

Der kom i Ægteskabet 11 Børn, 6 Sønner og 5 Døtre:

<i>Niels Nielsen Due,</i> db. 3. 10. 1781 d. 12. 8. 1838	<i>Knud,</i> db. 5. 6. 1783	<i>Marren,</i> db. 3. 6. 1784 d. 6. 12. 1823	<i>Christian Nielsen Due,</i> db. 21. 6. 1785 d. 9. 12. 1858
<i>Ellen,</i> f. 8. 9. 1786 d. 19. 3. 1869	<i>Peder Paulsen Due,</i> db. 16. 6. 1788 d. 27. 4. 1884	<i>Søren Nielsen Due,</i> f. 1. 12. 1789 d. 28. 7. 1832	<i>Lenamari,</i> db. 5. 1. 1791 bg. 28. 7. 1795
	<i>Anders,</i> f. 26. 3. 1792 bg. 20. 4. 1792	<i>Botille Marie,</i> db. 31. 8. 1793 d. 3. 8. 1859	<i>Merred,</i> f. 15. 12. 1794 d. kort efter

3) For »Styrmand Anders Pedersen i Em og Hustru Leena Andersens deris Datter Boldmarie.

Navnegivningen begynder traditionelt med Opkald efter Faderens Forældre (*Niels og Marren*) og efter Moderens Forældre (*Knud og Ellen*) og fortsætter saa med at søge Hjælp hos Anmergreths store Søkendeflok (*Christian, Søren, Lenamari og Merred*), medens Degnens to Søstre ikke direkte er opkaldt, men nok kan siges at have Andel i *Christian* og i *Botille Marie*; for Degnens Vedkommende maa Navnene søges et Slægtled længere tilbage: *Peter Paulsen Due* har — som før nævnt — faaet Navn efter sin Faders Morfader *Peder Paulsen*, der blev gammel (84 Aar) og derfor huskedes længe, *Anders* er formentlig opkaldt efter Faderens Farbroder, der — som tidligere anført — døde paa Henrejsen til Ostindien og blev begravet i *Batavia* og maaske derfor mindes ved sin Usædvanlighed.

Uddrag af Emmerlev Kirkebog.

Anno

1781. *Niels Nielsen Degn* i S S og Hustru *Anmergret*, deris Søn *Niels* blef døbt d 3. October.
Comp: Niels Nielsen Due i S S, Toll Pedersen i Kg. Søren Knudsen, Em. Madame Brorsen i S S, Jumfru Bold Sønnicksdatter i S S.
1783. *Niels Nielsen Due* i S S og Hustru *Anmergret*
Deris Søn *Knud* blev døbt den 5. Juni
Comp: Knud Pedersen Em, Hinrich Sønnichsen Møller, Anders Mickelsen S S, Chrestin Nielsdatter Degns S S, Chrestin Pouelsd. S S.
1784. *Niels Due* i S S og Hustru *Anmergreth*
Deris Datter *Marren* blev døbt den 3. Juni
Comp: Lenamari Hinriches Møllers, Anmari Christendatter Em, Chrestin Knudsd. S S, Peder Andersen Em, Anders Jap Em.
1785. *Niels Nielsen Due* af S S og Hustru *Anmergreth*
Deris Søn *Christian* hjemmedøbt den 23. Juni
Comp: Hans Schmidt Höyer, Domjan Hansen S S, Hans Pouelsen S S, Klare Jensses Kræmers S S, Ottetillia dorthe Sønnicksdatter SS.
1786. *Niels Nielsen Due* af S S og Hustru *Anmergreth*
Deris Datter *Ellen* blev hjemmedøbt den 10. Sept.
Og siden over Læst i Emmerleff Kirke den 15. Oct.
Comp: Ellen Knuds af Em, Anmari Mickelsdatter af S S, Kierstina Jensd. Kræmers S S, Johannes Thamsen Em, Jens Thimsen Møller.

1788. *Niels Nielsen Due* af S S og Hustru *Anmergreth* Deres Søn *Peder Poulsen* blev hjemmedøbt den 16. Juni Og Siden er bleven Confirmeret i Em. Kirke den 20. Juli Comp: Sognefoged Claus Carstensen S S, Marthin Sørensen Kg, Hans Andersen Høyring S S, Anne Peders S S, Leena Sønnickes S S.
1789. *Niels Nielsen Due* af S S og Hustru *Anmergreth* Deres Søn *Søren* blev hjemmedøbt d. 3. Dec og siden confirmeret i Em. Kirke d 10. Jan 1890.
Comp. Jens Jensen Kræmer S S, Peder Poulsen S S, Søren Kelsen S S, Dorthe Sovia Henriches Møll, Leen Andersdatter Høyrings S S.
1791. *Niels Nielsen Due* af S S og Hustru *Anmergreth* Deris Datter *Lenamari* blev hjemmedøbt d. 5. Jan. og Siden over Læst i Kirken den 13. Febr.
Compar: Merred Anderskone Høyrings S S, Johanna Böyesdatter Em, Catharinmari Nisdatter i Em, Jacob Christensen Kg, Hans Sønniksen S S.
1792. *Niels Due* Sogndegn og Hustru *An Mergreth* af SS. deris Søn *Anders* hjemmedøbt den 26. Marts, død.
Moderen introduceret Festo Ascensionis.
1793. *Niels Nielsen Due* Sogndegn og Hustru *An Mergreth* af SS deris Datter *Botilla Maria* hjemmedøbt den 31. Aug. Confirmeret i Kirken Dom. 19. p. Trin.
T.B. Bodil Anderses Em, Maria Poulsdatter Em, Jeng Ehmsdatter Em, Anders Høyring og Søren Mickelsen af S S.
Eodem Die blev Moderen introduceret.
1794. *Niels Due Junior* og Hustru *An Merregreth* af SS. deris Datter *Merred* hjemmedøbt den 15.12. død.
Moderen introduceret Dom. 2. p. Epiphantias.
1797. *Magretha* Niels Dues Hustru af S S. begr. 8.9. 44 Aar.
1815. død 16/7, begr. 20/7, *Niels Nielsen Due*, Sogne Degn S S, 64 Aar.

I den nødvendigvis store Fadderkreds træffes af *Niels Nielsen Dues* Familie hans Fader *Niels Nielsen Due*, hans Søster *Christin Nielsdatter Degns* med Mand *Anders Mickelsen* og antageligt dennes Søskende *Anmari Mickelsdatter* og *Søren Mickelsen*, hans formentlig anden Søster *Bodil Anderses* og hendes Mand *Anders Japsen*, hans Fætter og Kusiner *Poulsen* og *Poulsdatter*, Børn af hans Morbroder *Pouel Pedersen* i S.S., samt den unge *Jeng Ehmsdatter*, Sønne datter af *Anne Marie Nielsdatter Due*, der blev gift med *Hans Ehmsen*.

Af *Anmergreths* Familie findes baade hendes Forældre *Knud Pedersen* og *Ellen Knuds* og hendes Søskende *Søren* og *Christin*. Fra Præstegaarden er kun een Repræsentant, nemlig Præstefruen *Madame Brorson*. Da der er adskillige Faddere fra Familierne *Sønnicksen*, som havde Tilknytning til Hemgaard, *Jensen Kræmer* og *Anders Høy-ring*, maa disse have hørt til Omgangskredsen.

Af Enkeltpersoner kan fremhæves Sognefogden *Claus Carstensen*, som senere solgte Genbogaarden til den adjungerende Degn, og *Domjan Hansen*, som er den samme som den *Damian Hansen*, der blev gift med Biskop *Bojsens* Søster i Emmerlev, og hvis Navn — som tidligere omtalt — stod i *Niels Nielsen Dues* Bog.

Over Degneparrets Børns videre Skæbne skal her gives en kort Oversigt.

Den ældste Søn *Niels Nielsen Due* blev ikke Faderens Efterfølger i Embedet, men var Sognefoged i Emmerlev, Hjerpstød og Skads Sogne fra 1804. Til *Knud*, der forsvandt 1813, var ogsaa den Uforklarlighed knyttet, at han i 1792, 9 Aar gammel, stod som Køber og Fæster af en Gaard i Emmerlev og havde den til 1798⁴⁾. *Marren Nielsdatter Due*, der døde ugift 39 Aar gammel, findes i Mandtalslisten for 1787, men ikke hjemme 1801, da hun formentlig har været ude at tjene; hun staar anført i Kirkebogen som Fadder, f. Eks. 1811. *Christian Nielsen Due* fik Gaarden i Sdr. Sejerslev og giftede sig i 60 Aars Alderen med *Christine Pedersen*, med hvem han fik 1 Søn og 3 Døtre. *Ellen Nielsdatter Due* blev gift med Degnen i Visby og blev Moder til 8 Børn. *Peder Paulsen Due* var gift 2 Gange og døde som Møllersvend paa Rømø i den høje Alder af 96 Aar. *Søren Nielsen Due* blev Skolelærer og Kirkesanger efter Faderens Død og giftede sig senere med Præstens unge Enke. Af de fire sidste Børn blev kun *Botille Marie* voksen; hun var i mange Aar Husholderske for sin Broder *Christian Degn* paa Gaarden, findes som Fadder for Børnene i Familien, f. Eks. 1812 hos Degne-Søsteren i Visby og 1825 for Skolelærer-Broderens første Barn, og døde ugift i 66 Aars Alderen.

4) Jordebog 1792 for Schackenborg Gods. Afstaaelseskontrakten med Hans Bertelsens Enke. Fæstebrev.

Om hans Embedsførelse foreligger ikke meget, skønt han var ved Embedet i 39 Aar, deraf de 16 som selvstændig Mand. I Sognekroniken⁵⁾ læses:

Niels Nielsen Due jun, den forriges Søn — — —. Om hans Embedsførelse og Vandel vides intet, kun udmærkede han sig, ligesom sin Fader, ved sin gode og stærke Sangstemme. — — — Disse tvende Degne holdt dels selv Skole, men dels antog de paa egen Bekostning »Skoleholdere«, der foruden Kost og Logi p. p. havde i aarlig Løn 20—30 Rdl. Ansvarret paahvilede Degnen.

Til hans Embedsførelse hørte Renskrivningen af Folketællingslisterne for den kongerigske Del af Emmerlev Sogn i 1801, og den Side, der bærer hans Underskrift, gengives her i Facsimile⁶⁾). I hans faste Haandskrift og robuste Navnetræk synes der ikke mere at være Tegn tilbage paa den generte unge Mand, som i Ribe søgte Foretræde for Biskoppen for at opnaa dennes Anerkendelse i 1776.

Af den nævnte Mandtalslisteside er flere Iagttagelser at gøre. Degnens Kone er paa den Tid ikke mere blandt de levende; kun fem af Børnene er hjemme, og blandt dem opdrages ogsaa Konens Brodersøn *Peter Knudsen*, for hvem han var Formyndet. Endvidere ses det, at der holdes Hjælpelærer — som anført ovenfor efter Sognekroniken —. Den nævnte *Christian Hansen* stammede fra Randerup og blev senere Svigersøn i Huset, idet det var ham, der som Degn i Visby blev gift med *Ellen*.

Videre finder man paa Siden: fra Nabogaarden »Hemgaard« *Hans Sønnichsen*, som ogsaa figurerer blandt Fadderne, og fra det første Hus i den derpaa følgende lille Husrække, der blev kaldt »Hemme«, Snedker *Nis Nielsen*, hvis Sønnedatter *Johanne* blev gift med Degnens Sønnesøn *Niels Due*.

En af hans Elever er siden blevet mere bekendt, nemlig *Peter Nielsen*, der er født 1. Sept. 1779 i Sdr. Sejerslev, hvor han levede, til han 1791 kom til sin Morbroder i Flensborg; her blev han senere Storkøbmand og Senator og deltog i Politikken som dansksindet Deputeret i Stænderforsamlingerne i Slesvig.

5) Johannes Hansen: Sognekronike for Emmerlef Sogn. Første Deel Begyndt i Vaaren 1855. Nu i Landsarkivet i Aabenraa.

6) I lidt over halv Størrelse.

Ellers er det mest *Niels Nielsen Due III's* Pengetransaktioner, som har sat sig Spor i Akterne. Han blev en formuende Mand, endnu medens han var Adjunctus hos sin Fader, dog vel næppe af Degnergningen, hvorimod det ligger nær at se en Sammenhæng mellem hans Dispositioner og hans Svigerfaders Død ved Begyndelsen af 1785; Skipper *Knud Pedersen* i Emmerlev var utvivlsomt en rig Mand.

At *Niels Degn jun.* havde saa mange Penge at raade over, at han kunde laane ud af dem, — som man gjorde det dengang, da Bankvæsenet endnu ikke var udviklet, — fremgaar af to Gældsbreve, som er blevet bevaret, det ene, fordi det var fra Schackenborg og derfor har henligget i dettes Godsarkiv, og det andet, fordi det paa Grund af Laantagerens Konkurs gik galt med Laangivningen, saa Papiret stadig er blevet gemt i Familien. Det første er skrevet paa Dansk 11 Dec. 1785 og lød paa 600 Rigsdaler, der blev forrentet med 4 % p. a. og promte betalt tilbage 1794; det gengives her:

Vi underskrevene, som Allernaadigst forordnede Administrations Commissarier ved Grevskabet Schackenborg og dets Pertinentier gjøre hermed vittelig og tilstaar; At Degnen udi Emmerlef Sogn Seigneur Niels Nielsen Due Junior til den Grevelige Schackenborgske Administrations Casses forordne brug har laant og forestrakt os den Summa = 600 rdl: Hvilcke Sex Hundrede Rigsdaler Vi af bemeldte Seign: Niels Nielsen Due Junior rigtig annammet og imodtaget haver. Thi bepligte Vi os og Vore Successorer ved Administrationen i ovenmeldte Qualite, og paa Fundament af Hans Kongelige Maysts: Os meddeelte Concession, til at negociere de behøvende Penge dateret 2den Decembr: 1768, som forhen under den 14 Febr: 1776 ved Landstinget er Læst og protocolleret, lydende at Capitalerne maae paa Grævskabet Hæfte og være forsikrede, indtil de af de Aarlige Revenuer aldeles ere betalte, ikke allene at svare af samme 4re proCento Renter til hvert Aars 11e December, men endog efter Et Halv Aars Opsigelse, som paa begge sider tages reserveret, skadesløs igien at udbetale, ermeldte Capital, Og paa det meerbemeldte Sogne Degn Seign: Niels Nielsen Due Junior i Emmerlef for dette Laan kand være fuldkommen betrygget, forsikre Vi Ham herved fuldkommen Sikkerhed og Hypotheque udi hele Grevskabet Schackenborg og dessen Pertinentiers Revenuer hvorpaa samme Capital = 600 rdl: i Kraft af Allerhøystbemeldte Concession indtil sidste Skillings fulde og skadesløse Betaling skal Hæfte og være forsikrede, indtil den med sine Renter og mod formodninger foraaarsagede Omkostninger af Grevskabet Schackenborgs Aarlige Revenuer aldeles er

afbetalt; saa at Seign Niels Nielsen Due Junior og Arvinger, for dette Laan paa saadan Maade, af os og efterkommende Administrateurer for Greuskabet Schackenberg skal være og blive holdte aldeles angerløss og uden Skade i alle optænkelige Maader.

Det til Bekræftelse vi denne Pandte Obligation under Renunciation af alle Exceptioner og Udflugter, som optænckes kand, ey allene have udstede, samt egenhændig underskrevet og forsejlet, men endog tilstaar, at samme uden viidere Kald og Varsel at give, til Landstinget maae Læses og protocolleres.

Schackenberg den 11. Decembr: 1785.

H. H. Holm Pet. Christ. Thomsen

Denne Obligations Summa er mig i Dag af Greuskabet Schackenborgs Cassa ved Herr Cancelleraad Holm bleven udbetalt med 600 Rdl. samt forfaldne Renter til Dato for 5 Maaneder med 10 Rdl., for hvilke betalte Sex Hundrede og tie Rigsdaler jeg denne Obligation herved quitterer og extraderer.

Emmerleff, den 12. May 1794.

Niels Nielsen Due, junior.

Det andet Gældsbevis⁷⁾, som er udstedt af *Peder Paulsen* i Sdr. Sejerslev paa Tysk d. 4. Juli 1788, er til Held for Degnen kun paa ca. en Fjerdedel af det foregaaende, nemlig paa 350 Mark lybsk, for hvilke Rentefoden ligeledes var 4 % aarlig; Tabet blev konstateret 10. Sept. 1794.

Degnen har ellers haft Brug for sine Penge paa denne Tid, for fra Majdag 1792 overtog han Gaarden, der laa i Sønder Sejerslev lige over for Skolen paa den anden Side af Byejeen, og i 1796 — samme Aar som hans Svigermoder *Ellen Knuds* døde — blev der oprettet Købekontrakt⁸⁾ mellem ham og den foregaaende Ejer, Sognefoged *Claus Carstensen*, som var flyttet til *Gade*, Syd for Højer. Købesummen paa 6000 Rigsdaler Slesvig Holstensk Courant var da fuldt udbetalt.

Til Gaarden hørte ikke alene Jorder i Landsbyen, men ogsaa i det nærliggende Vester Gammelby og en Fenne England paa Daler Mark. Om Ejendomsforholdet paa Gammelby Mark er der til vore Dage

7) Hoyer Harde Schuld und Pfand-Protocoll, Fol 1082; Nebenbuch, Pag 164. 4.7.1788 & 10.9.1794.

8) Højer Birk og Herred Kontraktprotokol Tom VLI 1793—1796. Landsarkivet i Aabenraa.

bevaret et Vidnesbyrd i Navnet »Duborg« paa en Lokalitet ved Landevejen fra Højer til Ballum. Oprindelsen forklares saaledes i *Johannes Hansens Sognekronike* ca. 1855:

i Gammelby: paa denne Bys Mark imod Norden ligge i en Afstand af omtrent $\frac{1}{8}$ Mil to Udflytterhuse, der stundom benævnes D u e b o r g, fordi det førstnlagte Hus ligger paa en Grund og har for et langt Aaremaal Jord ileje fra en Gammelby-Stavn der tilhører Familien Due i Sønder-Seiersleff. Dette er et Slags Udparcellering paa Tid;

Gaarden hørte til Tønder Amt, der paa den Tid havde tysk Retsprog, i Modsætning til Skolen, der som værende under Schackenburg var en Del af Ribe Amt med dansk Forvaltning.

Længe fik Gaarden ikke Lov at være gældfri; thi allerede Aaret efter Kontraktens Underskrivelse — og da *Anmergreth* i Mellemtiden var afgaaet ved Døden — optages et Laan i Ejendommen paa 1000 Mark lybsk hos en Mand i Byen. Da Laanesagen frembyder flere interessante Enkeltheder, anføres her, hvad Skyld- og Pante-protokollen⁹⁾ melder om den:

Ich Endesunterschriebener Niels Nielsen Due Junior in Süd Seyersleff bekenne hierdurch für mich und meine Erben in solidum, das mir der Lorenz Andersen in Süd Seyersleff baar angeliehen die Summa 1000 Ml. schreibe Ein Tausend Marklübsch, welche ich a Dato mit 3 % zu verzinsen, und nach einer beyden Theilen freystehender halbjährigen Loskündigung in Courant hinwiederrum an meinen Creditoren oder getreuen Inhaber dieser Obligation bey Verpfändung aller meiner itzigen und Künftigt überkommenden Güther und deren subhastation mit aller Ausflüchte insonderheit aber des nicht baar empfangenen und in meinem Nutzen verwandten Geldes zu bezahlen auch wolbedächtlich verbindende. Zu mehrer Bestärkung habe ich diese Pfand Verschreibung eigenhändig unterschrieben. So geschehen zu Süd Seyersleff den 11. November 1797.

N. N. Due Junior.

Ioverenstemmelse med Forordningen af 5. Jan. 1813 § 23 overgaar denne Obligations paalydende Summa for fremtiden at gielde og lyder paa 333 $\frac{1}{8}$ Rigs Bancks Dahler Sølv Verdi, siger og skriver Tre Hunderde og Tre og Tredive og een Drittel Rigs Banck Dahler Sølv Verdi som herved

9) Tønder Højer og Slogs Herreds Skyld og Panteprotokol, Bibog Tom 13, 1811—1816, Side 665 (i Juhl's Transskription).

af Creditor og Debitor tilstaaes og tillader. At samme vorder uden nærmere Varsel behørig Protocolletet.

Syder Seyersleff den 13. Marz 1813

N. Due Laust Andersen.

Deleret Tønder Amtsstue den 15. November 1853, ifølge Quittering og Consens af 3. Nov. 1853.

Lassen.

Det ses, at i 1797 er Retssproget helt tysk og Laangiveren hedder Lorenz Andersen, men i 1813 ved den saakaldte Statsbankerot blev Summen omskrevet til den nye Mønt og til $\frac{1}{3}$ af sit hidtidige Paalydende; denne Gang er Sproget dansk — om end med nogle Germanismer —, og nu kaldes Laangiveren Laust Andersen. Da Laanet blev indfriet 40 Aar senere, er der intet tysk mere tilbage i Protokollatet, men nok nogle latinske Fagudtryk.

Et mindre Laan paa 100 Rigsdaler dansk Courant blev stiftet i 1806 hos *Jegge N. Andresen* af Kærgaard, omskrevet 1813¹⁰⁾ med samme Paalydende og indfriet 30 Aar senere, medens et større¹¹⁾ blev faaet i 1813 paa 433 »Reichsbankthalern in baaren Silber« hos Kommunefuldmægtig *Søren Nielsen Lund* i Højkro ved Emmerlev Kirke.

Men Anseelse fulgte ogsaa med. Saaledes nævnes *Niels Nielsen Due*, Degn, som Sandemand den 29.7.1806¹²⁾. Sandemænd skulde ifølge Jydske Lov, som blev ved at være Grundlaget for den borgerlige Ret i Sønderjylland lige til Aar 1900, være Selvejere og udnævntes i et Antal af 8 i ethvert Herred eller Købstad. De svarer til vore Dages Nævninger og skulde dømme i visse Ejendomssager og Straffesager.

Hans Udnævnelse til Værge for umyndige, viser ogsaa Tilliden, man har næret til hans Retsind. 18. Juni 1792 blev han forordnet til Formynder¹³⁾ for *Knud Peter Knudsen*, der var Søn af *Anmergreths* Broder *Søren Knudsen* i Gade, Syd for Højer (sammen med *Sønnich*

10) Tønder, Højer og Slogs Herreds Skyld og Panteprotokol, Bibog Tom 13, 1811—1916, Side 689.

11) Tønder, Højer og Slogs Herreds Skyld og Panteprotokol, Bibog Tom 13, 1811—1816, Side 790.

12) Tingprotokollerne 1780—1863 for Hoyer Heritz Ting.

13) Tønder og Højer Herreds Tutorien 1778—1811.

Hinrichsen paa Hemgaard for *Søren Knudsens* Datter af første Ægteskab *Ellen Kiestin Maria Knudsen* og *Lutje Jensen* i Rudbøl for Datteren af andet Ægteskab *Botilla Maria Knudsen*). — Endvidere var han Formynder for *Hans Jürgen Andresen*; dette fremgaar af et Sagsanlæg¹⁴), dennes Broder, *Ahrend Andresen* i Hjerpsted, anlagde i 1812 mod Degnen for som Værge ikke at have udbetalt Arven efter Myndlingens Død. — Da Degnen kunde fremlægge Kvittring, udstedt i 1802 af Klageren for modtaget Arvepart, blev Sagen afvist og Klageren dømt til at betale Omkostningerne¹⁵). (Af et vedlagt Stykke Papir i Retsprotokollen og af et Dokument, Sagen vedrørende, som er bevaret i Familiens Eje, ses, at Degnens Søn *Søren Nielsen Due* ikke alene har været hans Hjælper i Skolen, men ogsaa hans højre Haand under Retssagen.)

At blive brugt som Kautionist er en risikabel Fornøjelse, men dog Tegn paa Tiltro til ens Betalingsevne. Af Skyld- og Panteprotokol med tilhørende Bibog¹⁶) faas Underretning om, at »Küster *Niels Due* in Südseierslef« i to Tilfælde, begge fra Aar 1809, kautionerede for danske Embedsmænd. I det første sammen med »Rathmann *C. R. Carstensen* zu Hoyer« med indtil 4000 Reichsthaler for, at »Königl. Kammerrath und Amtsverwalter *Claussen* zu Tondern« ikke skulde bedrage det kgl. Rentekammer i København for de Skatter, han oppebar, og i det andet Tilfælde yderligere sammen med »Hardenesgevollmächtigter *Jens Todsén* zu Ruttebüll« og »Communén Gevollmächtigter *Søren Lund* im hohen Krug bey Emmerlef« (i Virkeligheden var det værdifulde ved dem alle fire, at de hver havde en Bondegaard at sætte i Pant) garantere for, at »Gerichtsschreiber der Tonder und Hoyer Harde, *Nicolay Petersén* zu Tondern« overholdt sin Forpligtigelse til at betale sin Forgænger i Retsskriverembedet, Advokat *Dumreicher*, aarlig 200 Rigsdaler. — Man bemærke det ejendommelige, at som Retssprog for disse dansktalende Mænd i dansktalende Egn under den danske Krone benyttes udelukkende det tyske. — Hvorvidt

14) Tønder Amts Retsprotokol 1811—1816, Side 380.

15) Under Arvesagen d. 1. Aug. 1816 (Højer Herreds Tingprotokol, Tom X, 1810—1820) optræder Aarend Andresen in Aas igen med Fordringer, som han dog lader falde.

16) Bibog til Tønder, Højer og Slogs Herreds Skyld- og Panteprotokol, Tom 12, 1807—1811, Side 269 og Side 390.

17) Andresen: Bürger- u. Einwohnerbuch der Stadt Tondern. Side 138 og Side 136.

Kautionerne har medført Tab, foreligger der ikke noget om; men den første har en Bemærkning om, at den er udslettet, »delirt«, den 7. Juli 1829 (da var *Claussen* ved at tage sin Afsked fra Embedet¹⁷), og den anden skulde naturligvis kun gælde, indtil *Dumreicher* afgik ved Døden, og det skete 2.9.1812¹⁷).

En mere naturlig Forpligtelse paatog *Niels Due* sig, da han den 5. Juni 1804 kautionerede for sin ældste Søn *Niels Nielsen Due*, da denne blev udnævnt til Sognefoged for Emmerlev, Hjerpsted og Skast Sogne efter den afdøde *Hans Tofft* i Emmerlev. Ogsaa den Erklæring¹⁸) staar paa Tysk og skal gengives her:

Wann der bis herige Kirchspielvogt in den Kirchspielen Emmerleff, Jerpsted und Schaads, Hans Tofft in Emmerleff, neulich mit dem Tode abgegangen, und dann mein Sohn Niels Nielsen Due in Südseiersleff, unterm heutigen dato von dem hiesigen Königlichen Amtshause hinwiederum zum Kirchspilvogt in besagten Kirchspielen bestellt worden, und wegen der mit dieser Bedienung verknüpften Hebung zur Sicherheit der Königlichen Kasse, hinlängliche Bürgerschaft zuleisten verbunden; als setze ich Endesunterschriebener hierdurch alle meine jetzt habende und Künftig kommende, beweg- und unbewegliche gesammte Habe und Güther, in Specie meine im Dorfe Südseiersleff in Besitz habende Lanstelle cum pertinentiis hiermit zum generalen und specialen Unterpfande dergestalt dass im Fall gedachter mein Sohn mit der ihm als Kirchspielvogt anbetrauten Hebung im Rückstande bleiben sollte, so dann das redeste und beste von meinen Güthern zum öffentlichen Verkauf gebracht, und mit dem Verkaufe solange continuirt werden möge, bis dasjenige, was er schuldig bleiben möchte mit Zinsen und Kosten völlig bezahlt worden.

Zur Bekräftigung dieses allen habe ich diese Pfand Verschreibung, unter Begabung aller ordentlichen Ausflüchte und mit Bewilligung der Protokollation eigenhändig unterschriben, und mit meiner Pettschaft besiegelt.

So geschehen Tondern den 5. Junius 1804.

N. Due Senior

af Syd Seiersleff Bye.

Man ser, at Degnens Underskrift er det eneste danske, og at han nu underskriver sig »Senior«, nemlig i Forhold til Sønnen *Niels Nielsen Due*, som altsaa nu er »Junior«. — I denne Sammenhæng er det

18) Bibog Tom. 10, pag. 1235—36 til Tønder, Højer, Slogs og Lundtoft Herreds Skyld- og Panteprotokol. (Juhl's Transskription).

rimeligt at anføre, hvad Sognekrøniken skriver om Degnen: »Han bestyrede Sognefogedforretningerne for sin Søn af samme Navn«.

Denne sidste Bemærkning, der viser Faderens Villie til at hjælpe sin ældste Søn i Vej, kan sammenholdes med Folketællingslistens Oplysning om, at skønt Husmoderen paa den Tid manglede i Hjemmet, var der ingen Tjenestefolk boende paa Gaarden, hvoraf kan sluttes, at de mange Børn i forskellige Aldre har maattet tage fat til fælles Gavn. Føjes hertil det ovennævnte Indskud om Sønnen Sørenns Medhjælp i Skolen og ved Retssagen, synes det berettiget at mene, at Niels Nielsen Due III, da han døde den 16.7.1815, efterlod sine Børn ikke blot Uddannelse og en god Gaard, men ogsaa den store Fordel at være vænnet til Arbejdsomhed og til Samarbejdets og Sammenholdets store Kunst.

ANMERGRETH

db. 27.10.1754, bg. 8.9.1797

ca. 1780 g. m. Degnen i Emmerlev Sogn

Niels Nielsen Due III i Sdr. Sejerslev.

Anmergreth, der har givet Navn til en lang Række af *Anna Margrethe'r*, var, ligesom sin Svigermoder *Marren*, Datter af en Skipper i Emmerlev, idet hun var det fjerde Barn af de 10 Børn, som *Knud Pedersen*, Skipper, (db. 26.12.1723, bg. 6.1.1785) og *Ellen Knuds* (db. 12.11.1724, d. 1796) fik¹⁾. Flere af disses Navne gaar — som tidligere omtalt — igen i *Anmergreths* og *Niels Nielsen Dues* Børneflokk. *Knud Pedersen* fæstede i 1758 ¹/₁₂ Gaard i Emmerlev, stor i Hartkorn efter Skatteligningen 1 Td. 3 Fjddkar.

Hendes Faders Fader, *Peder Knudsen* i Emmerlev (bg. 22.8.1742), var født i Skast, og da Kirkebogen dør først begynder ved 1730, er videre Udforskning af hans Herkomst udelukket. Han giftede sig 22.4.1721 i Emm. med *Merret Hansdatter* (db. 26.6.1692, bg. 19.7.1731), og hendes Aner kan føres to Slægtled tilbage. Hendes Fader (Anmergreths Farmoders Fader) var *Hans Matthesen* i Emmerlev (bg. 2.7.1723, 90 Aar gl.). Han giftede sig to Gange; i begge Tilfælde hentede han Bruden i Kærgaard: I^o 7.1.1672 *Mergreth*, *Nis Niensendatter* af Kiergaard (bg. 25.11.1685), II° 23.10.1687 *Leene Jepsdatter* (*Ibsdatter*) fra Kiergaard (db. 27.5.1655, bg. 4.7.1694). *Merret* blev født i andet Ægteskab, men opkaldt efter den første Hustru; hendes Fader var da næsten 60 Aar, og da hendes Moder døde 2 Aar efter, blev det hendes Halvbroder, *Matthies Hansen*, der efter i 1701 den 15. Marts at have faaet Gaarden overdraget²⁾ maatte bekoste hendes Opdragelse. — *Hans Matthesens* Fader er ikke fun-

1) Rækken:

1) Peder,
db. 9.9.1751

2) Søren,
db. 3.9.1752

3) Merred.

4) Anmergreth,
db. 27.10.1754

5) Peder,
db. 15.8.1756

6) Merred,
db. 18.9.1757

7) Frider Ricka,
db. 22.10.1758

8) Lenamari,
db. 23.9.1759

9) Lenamari,
db. 18.8.1762

10) Christian,
db. 4.10.1767

2) Møgeltoender Skifteprotokol 1694—1707 No. 24, Schackenberg Godsarkiv.

det, men rimeligvis hans Moder: *Maren Matthesses* (bg. 2.4.1700, 90 Aar gl.). Hans Hustru *Leene Jepsdatters* Forældre i Kærgaard var *Ib Andersson* (bg. 1.1.1691, 71 Aar gl.) og *Maren* (bg. 17.11.1697, 66 Aar gl.); de fik 12 Børn, hvoraf *Leene* var det tredie.

Om Anmergreths Moders Herkomst vides meget lidt med Sikkerhed. *Ellen Knuds'* Fader hed *Søren Andersen* og blev 28.1.1723 gift med Enken *Ann Hansis*. Om hende vides, at hun var født *Anne Pedersdatter* af Magstrup, og at hun indgik Ægteskab første Gang 2.11.1704, nemlig med *Hans Frødsen* af Emmerlev og fik med ham antageligt 3 Børn: *Fedder* (1705), *Chresten* (1708) og *Maren* eller *Mette* (1710). Skiftet, hun skulde foretage med disse inden sit nye Ægteskab, foreligger 4.1.1723³⁾. Magstrup ligger Nordvest for Haderslev, og dens Kirkebøger gaar ikke saa langt tilbage (begynder først 1751) at *Anne Pedersdatters* Fødsel og Forældre kan findes. I øvrigt er Ægteskabet ejendommeligt derved, at det er indgaaet mellem en Øst- og Vestslesviger, hvilket indtil op i nyere Tid er sjældent forekommende og vist ellers ikke i Due-Slægten.

(Hypotese: *Søren Andersen* er maaske den samme som en *Søren Andersen*, der 19.9.1717 i Emmerlev giftede sig med *An Paulsdatter* af Kærgaard. Denne *Søren Andersen* var fra Hviding og er da døbt 16.6.1695 i Hviding Kirke som Søn af *Anders Sørensen* og *Maren Hansdatter*, der blev gift med hinanden 7.10.1694. Efter dette har altsaa baade *Søren Andersen* og *Ann Hansis* været gift før, da de i Emmerlev blev viet 28.1.1723. Ægteparret er saa blevet boende i Emmerlev indtil ca. 1731, idet det dér optræder blandt Fadderne, han 1728 og hun formentlig 1729. Derfra er de flyttet til Hviding, hvor han overtog $\frac{1}{3}$ Gaard 1731 (efter en Mand ved Navn *Søren Nielsen*). *Ann Hansis* dør rimeligvis først i 1730'erne, hvorefter han gifter sig for tredie Gang og faar en Søn, *Christen Sørensen*, ca. 1738 (maaske ogsaa en Søn, *Søren Sørensen*, ca. 1736). Efter *Søren Andersens* Død 1757 (bg. d. 23.8. i Hviding) fortsætter Enken, *Karen Sørenskone*, Gaardens Drift med den unge Søns Hjælp, og da hun dør (bg. 21.12.1773) og Sønnen gifter sig 25.6.1774 (med *Anna Mathiesdatter* af Høgsbro), bliver Gaarden skrevet ham til i 1774.

At *Ellen* er blevet gift i Emmerlev, kan forklares ved, at hun er blevet i den By og Sogn, da hendes Forældre rejste til Hviding, men hun kan ogsaa være vendt tilbage senere, f. Eks. ved Moderens Død. Hendes Plejeførelde har maaske været *Christen Knudsen* og *Leen Christens* i Emmerlev, siden de hver er Faddere to Gange og allerede ved det første Barns Daab, og siden de maaske begge er blevet opkaldt ved Ellens sidste Børn, *Lenamari* og *Christian*).

3) Møgeltønder Skifteprotokol 1719—1732 No. 22, Schackenborg Godsarkiv.

SØREN NIELSEN DUE

f. 1.12.1789, d. 28.7.1832

Skolelærer i Sønder Sejerslev og
Kirkesanger i Emmerlev 1815—1832.

Som tidligere berørt blev der arbejdet paa Indretning af et Skolevæsen for hele Landet, en Ordning, der var baseret paa Nedlæggelse af Degneinstitutionen. Degn *Niels Nielsen Due III* viste, at han forstod Tidens Tegn ved at sende en af sine Sønner, nemlig *Søren*, paa Seminarium i det nærliggende Tønder.

Seminarieeleverne boede til Leje, almindeligvis to sammen, hos Borgerne i Byen, holdt sig selv med tør Kost, til hvilken de fik Smør og Brød hjemmefra, og købte kun Middagsmaden hos deres Vært¹⁾. Undervisningen af de vordende Lærere for danske Børn i Nordslesvig foregik udelukkende paa Tysk, fraregnet nogle Privattimer i Dansk, givet af den danske Præst i Byen, — paa den Tid Diacon *Schmid*;²⁾ Opholdet var treaarigt og afsluttedes for *Søren Nielsen Dues* Vedkommende med Eksamen den 7. Oktober 1811,³⁾ hvorom Eksamensbeviset⁴⁾, udstedt den næste Dag, giver Besked:

Søren Nielsen Due aus Emmerleff hiesigen Amts, jetzt Jahr alt, ist in dem hiesigen von dem weyl. Herrn Consistorial Rath und Probstem Petersen gestifteten Küster- und Schullehrerinstitut in Erlernung derjenigen Kenntnisse, welche einem Küster und Schulhalter zu wissen so nöthig als nützlich sind, nach vorschrift des seel. Herrn Testatorii in dreien Jahren angeführt worden und hat während dieser Zeit stets

— — — *einen sehr rühmlichen Fleiss* — — —

bewiesen. Nach vollendetem triennio ist er der Vorschrift gemäss in der

1) Neue Schleswig-Holsteinische Provinzialberichte, Kiel 1812, Side 578.

2) Carstens: Die Stadt Tøndern, 1861, Side 166.

3) Neue Schleswig-Holsteinische Provinzialberichte, Kiel 1811, Side 756. Eckert: Schullehrer — Seminar in Tøndern, 1888, Side 184.

4) Afskriften ved Seminarlærer Claus Eskildsen.

versamleten Direction des Instituts den 7. October d. J. geprüft worden.
Da nun bemeldeter

in der dänischen Sprache	grösstentheils gute
in der deutschen Sprache	gute
in der allgemeinen Weltgeschichte	hinlängliche
in der Erdbeschreibung	gute
in der Naturlehre	grösstentheils gute
in der Religion	gute
in der Catechesation	zum Theil gute
in der Vaterlandsgeschichte	gute
in der Naturgeschichte	hinlängliche
in der Biblischen und Religionsgeschichte	grösstentheils gute
im Schreiben	sehr gute
im Rechnen	sehr gute

Kenntnisse,

und zum Singen, sehr gute Anlagen
gezeigt,

*so haben wir in Betracht dessen, und da er sonst seiner Aufführung wegen
sehr gute Zeugnisse beigebracht hat, ihn mit vielem Vergnügen einer Kü-
ster- und Schulbediening vorzustehen so fähig befunden, dass wir ihm bei
seiner Entlassung aus diesem Institut den*

*dritten Character mit Auszeichnung
ertheilen können.*

*In Hoffnung, er werde sich immer mehr in den zu seinem künftigen
Amte erforderlichen Kenntnissen vervollkommen und sich stets eines christ-
lichen, einem würdigen Schulhalter anständigen Wandels beflüssigen,
wünschen wir, dass dereinst durch seinen Unterricht und durch sein Beispiel
unter dem göttlichen Seegen viel Gutes verbreitet werden möge.*

Unter unserer Hand und vorgedrucken Pettschaft

Tondern, den 8. October 1811.

Bertouch. Prahl. Richtsen. Rehhof. Schmid.

Direktionen, der har underskrevet Dokumentet, bestod af henholds-
vis Amtmand, Provst, Borgmester, Arkidiakon (Andenpræsten) og
den allerede nævnte Diakon (Trediepræsten).

Det ses, at ifølge Eksamensbeviset har Søren Nielsen Due haft sin
Styrke i Skrivning, Regning og Sang, hvorimod Verdenshistorie og
Naturhistorie næppe har været hans Kæpheste, medens Flid og Op-
førsel var udmærket.

Efter endt Eksamen vendte han tilbage til Sønder Sejerslev, hvor

der var god Brug for ham ved Undervisningen i Skolen og i det hele taget som Hjælper for den aldrende Fader — som tidligere fortalt.

Da den sidste Degn i Emmerlev Sogn døde i 1815, gav den forestaaende Omordning Anledning til følgende Brevveksling⁵⁾:

En Forespørgsel:

Da Degnen Due i Emmerlef Sogn ved Døden er afgangen og det tilkommer Grevskaftet Schackenborgs Besidder i hans Sted at beskikke Kirkesanger og Skolelærer, saa har jeg forinden og ved herved at anmelde dette Dødsfald skullet erkyndige mig ved den høje Skole-Direction om de Vilkaar, paa hvilke den nye Skolelærer kand kaldes, da den nye Indretning om Skolevæsenet i Emmerlef Sogn formodes uafgjort og Sognets Skolecommissions Forslag i den Henseende er mig ubekjendt.

Jeg formoder at denne Skolelærer for Districtet Synder Seyerslef tillige bliver Kirkesanger i Degnens Sted og at hans Indkomst bliver den Reglementerede efter Anordningens 55 §, hvorom man ønsker sig underrettet.

Møgeltønder, d. 27. Juli 1815.

B. Feddersen. (Godsinspektør).

*Til
den høje Skoledirection
for Riibe Amt.*

Svaret:

Da Degnen Due i Emmerlef ved Døden er afgangen, saa vil Degnekaldet anordningsmæssig blive at nedlægge og dets Indkomster at fordele paa alle 3 Skoler i Sognet. Hvem det nu behager Grevskaftet Schackenborgs Besidder at udnævne som Kirkesanger, bliver tillige Skolelærer i Sønder Seierslef, og bekommer af Districtet i Skoleløn omtrent Supplementet i den reglementerede Løn som Tillæg til sin Andeel i Degne Indkomsterne; hvilket dog alt vil beroe paa det Høykongelige Danske Kancellies nærmere Approbation.

Dette undlader man ei at meddele Hr. Inspecteur Feddersen som tjenstlig Svar paa ærede Forestilling af d. 27. j. M.

Ribe Sønder Amts Skoledirection

d. 19. August 1815.

Koefoed.

Høxbroe.

*Til S. T. Hr. Inspecteur Feddersen
i Møgeltønder.*

5) Schackenborg Godsarkiv.

Da det var blevet fastslaaet, at Greven paa Schackenborg udnævnte Kirkesangeren — som det nu skulde hedde — ved Emmerlev Kirke, hvorefter Skoledirektionen vilde kalde den samme Mand til Skolelærerembedet i Sdr. Sejerslev, blev der udfærdiget følgende Ansættelsesbrev:

Jeg underskrevne Christian Cornelius Lerche, Herre til Lerchenborg, Deres Kongel. Mayestæts bestalter Kammerherre, gjør hermed vitterligt, at jeg som Værge for den umyndige Lehns greve Otto D. Schack til Grevskaftet Schackenborg hermed kalder og beskikker Seminarist Søren Nielsen Due af Emmerlef til at være Kirkesanger i Emmerlef Sogn og Skolelærer i Districtet Sønder Seyerslef efter at have godtgiort med Examensbevis fra det Tønderke Skole-Seminarium og flere Beviisligheder at besidde de Egenskaber som Anordningen om Almueskolevæsenet paa Landet af 29. Juli 1814 foreskriver; thi haver han dette Kirkesanger- og Skolelærer Embede sig straxen at antage og med Flid og Nidkierhed forestaae som han agter at tilsvare og deri rette og forholde sig overensstemmende med de Kongelige Anordninger.

Iøvrigt haver han straxen at erhverve sig Biskoppens Collats og afholde den Examen som Anordningens § 46 foreskriver.

Og da disse Embeders Indkomst og Rettighed ikke kan bestemmes forinden Planen til Emmerlef Sogns forbedrede Skoleindretning af Cancelliet er approberet, saa haver han at rette sig efter de Bestemmelser, som i denne Henseende finder Sted saavel om Skoledistrictet som Embedsindkomsten.

Dette Kaldsbrev haver jeg saaledes underskrevet og forsejlet.

Lerchenborg, d. 1815.

C. C. Lerche.

Efter dette findes der ikke mere en »Niels Degn«, hvad der ellers havde været i Sognet uafbrudt siden 1651. Den nye Titel »Kirkesanger og Skolelærer« fortrængte ikke i Befolkningen det gammelkendte »Degn«, saa den første Mand efter den nye Ordning kaldtes som oftest »Søren Degn«.

Saa længe han var ugift, d. v. s. de første 10 Aar af sin Embedstid, »boede han egentlig hos sine Søkende, der dengang dreve den omtalte Gaard i Fællesskab«⁶⁾. Allerede i August 1815 blev der foretaget en Opgørelse af Boet og besluttet at beholde Gaarden som Fællesarv. Da Aaret 1816 hørte til de gode Aar for Landmanden — det var frugtbart og Kornprisen høj —, blev denne Afgørelse paa et Møde

6) Johannes Hansens Sognekrønike.

paa Højer Herreds Ting den 1. August 1816 fastholdt og ført til Protokols⁷⁾, idet det samtidig blev bestemt, at *Søren Nielsen Due* skulde være Regnskabsfører og Administratoren, som skulde formidle Ud- og Indbetalingerne og til sin Tid aflægge Regnskab. Lige til hans for tidlige Bortgang fortsattes dette Arvefællesskab⁸⁾, i Begyndelsen fordi man som nævnt fandt det fordelagtigt paa Grund af, at de høje Landbrugspriser under Napoleonskrigene holdt sig i den første Del af Efterkrigstiden⁹⁾, og siden — da fra Aar 1819 Kornpriserne sank daglig og med dem Værdien af Landejendommene — fordi der ikke kunde være Tale om en Deling, saa længe Salg af Gaarden ikke engang vilde kunne dække Gælden.⁸⁾

Søren Degn var 35 Aar, da han giftede sig den 8. April 1825 med den unge Enke *Jeng* eller *Inge* efter den gamle Sognepræst *Johannes Holst*, som døde den 18. April 1824. Vielsen blev foretaget hjemme efter Bevilling af 19.3.1825; hans Forlover var hans Broder, Sognefogden *Niels Nielsen Due*, hendes var Gaardejer *Mikkel Høyning* — som anført paa det Uddrag af Kirkebogen, som længere fremme findes gengivet i Facsimile.

»Husholdning førte han og Bolig havde han i Degnehuset fra Mikeldsdag 1825 af« fortæller Sognekroniken videre. Der kom 5 Børn i et 7-aarigt Ægteskab:

<i>Johannes Due,</i> f. 5.8.1825	<i>Anna Margrethe,</i> f. 28.12.1826 d. 1. 1.1827	<i>Niels Due,</i> f. 21.3.1828 d. 10.4.1905
<i>Anna Cathrine,</i> f. 21.3.1828 d. 17.7.1887	<i>Anna Margrethe,</i> f. 19.8.1831 d. 2.6.1919	

Det ses, at en Datter døde 3 Dage gammel og 2 af Børnene var Tvillinger. Det ældste Barn er øjensynlig opkaldt efter Moderens første Mand og *Niels* efter Farfaderen; *Anna Margrethe* har faaet Navn efter Farmoderen *Anmergreth* og *Anna Cathrine* efter Mormoderen i Kastrup, Gram Sogn.

Af Fadderlisten ses, hvor udbredt Due-Slægten var paa den Tid.

7) Højer Herreds Tingprotokol. Tom. X 1800—1820. Actum Emmerlef d. 1. Aug. 1816.

8) Rechtliche Vorstellung etc. an das Königliche Obergericht auf Gottorff. (i Familieje).

9) Schultz' Danmarks Historie IV Side 284, 391.

FADDERLISTE

(efter Kontraminiestrialbogen for Emmerlev Sogn i Landsarkivet, Aabenraa)
for Børn af Søren Nielsen Due og Inge Holst, f. Holm.

<i>Barnets Navn</i>	<i>Fødsel</i>	<i>Daab</i>	<i>Faddere</i>
Johanes Due	5.8.1825		Hr. Posselt, Søndergaarde Mikkel Sørensen, Emm. Christian N. Due, S.S. Hansine Jess Enke, Botilla Marie Due
Anne Magrethe Due	28.12.1826	hjdbt.28.12.	Døde 1.1.1827 førend hun blev bragt i Kirke.
Niels Due	21.3.1828	hjdbt. 22.3. i Kirken 10.5.	Niels N. Due, S.S. Knud Peder Knudsen, ved Gaden Mikkel Høyring, S.S. Ellen, Christian Hansens Hustru i Visby
Anna Cathrine Due	21.3.1828	hjdbt. 22.3. i Kirken 10.5.	An Dorthe, Mikkels Hustru Jomfru Karen Lund Ane Magrethe Due, Hemme Hr. Peter Thaysen, Dethlefsen Johannes Hansen, Seminarist
Anna Magretha Due	19.8.1831	dbt. i Kir- ken 3.9.	Madame A. C. Dethlefsen Marie Andersdatter Høyring Anna Magretha Due Christian Hansen, Degn i Visby Niels Nielsen Due

Af *Søren Degns* tidligere omtalte Søskende træffes her: *Christian*, der bestyrede Gaarden, *Botilla Marie*, som var Husholderske for ham, *Niels Nielsen Due*, Sognefogden, og *Ellen, Degnekonen* i Visby. Endvidere af det næste Slægtled: Sognefogedens Børn *Anna Margretha* og *Niels Nielsen Due*, Møllersvend *Peder Paulsen Due* fra Rømø hans Datter *Ane Margrethe* i Hemme og Fætterten, der var opvokset paa Gaarden *Knud Peder Knudsen* ved Gaden; ogsaa Svogeren *Christian Degn* i Visby maa regnes til hans Familie. Af Jengs Familie er der ikke mange: der er hendes Søster *An Dorthe* og dennes Mand Gaardejer *Mikkel Sørensen* i Emm. og saa Seminarist *Johannes Hansen*, som var Dattersøn af Pastor *Holst* og havde efter sin Moders tidlige Død boet i Præstegaarden, medens *Jeng* var »Madame« dør, og derpaa i Degnehuset efter Præstens Død; han blev siden Efterfølger i »Degne«-Embedet og har gjort sig højest fortjent ved at skrive den allerede flere Gange citerede »Emmerlev Sognekronike«.

Uden for Familiens Kreds findes blandt Fadderne flere fra Gaardmandsstanden. Hr. *Posselt* paa den store Gaard »Søndergaard« i Nørre Sejerslev har Degnens kendt fra hans Kapellantid i Emmerlev, inden han blev Præst i Visby og derpaa ved sin Kones Arv Storbonde¹¹⁾). Hr. og Madame *Dethlefsen* var fra Hemgaard, Degnehusets Nabosted, som har leveret Faddere ogsaa til de tidligere Slægtled. Gaardmand *Mikkel Høyning* var Forlover ved Brylluppet og har ogsaa ved andre Lejligheder staaet Due-Familien nær. Jomfru *Karen Lund* var Datter af Sognefuldmægtig, Krovært ^{*Søren Nielsen*} ~~*Andreas*~~ *Lund* paa Højkro.

Om Børnenes videre Skæbne kan her kort berettes, at den paa Grund af Forældrenes for tidlige Død blev knyttet hverken til Degneringen eller til Landbruget, men til Haandværket.

Johannes blev Snedker og flyttede til Tyskland, hvor han i Berlin blev gift med en Enke, som havde Børn; men i hans Ægteskab kom der ingen. Hans Adresser har engang været Büsching Strasse 27 og Rüdersdorferstrasse 16, Berlin; men hans Spor er tabt.

Niels blev ogsaa Snedker, men forblev paa den hjemlige Egn.

Anna Cathrine fik ligeledes Tilknytning til Snedkerhaandværket,

11) Feddersen Jensen: Visby Sognekronike.

	Brudgommen: Navn, Alder, Haandtering og Opholdssted.	Brudens Navn, Alder, Haandtering og Opholdssted.
8.	Ulrich Johansen Sørensen. 35 Aar Ejendomsforstander for Næstved	Jigge Marie Sørensen f. Borch 31 Aar Løjtnant S. S.
9.	Ulrich Jens Frandsen Smith 29 Aar. Tømrer og Em.	Jigge - Elizabeth Hans d. 27 Aar Ejendomsforstander for Billeum By
10.	Christian Sørensen, 30 Aar Ejendomsforstander N. Løjtnant	Jigge Mette Sørensen f. 27 Aar Ejendomsforstander for Guldbager By
11.	Jens Peter Sørensen, 40 Aar 28 Aar. Udgift. Gæstgæver og Em.	Dorthea Sofie Sørensen f. 23 Aar Em. Tømrer for Næstved
12.	Niels Sørensen for Næstved Tømrer 27 Aar	Karen Christens d. 27 Aar for Næstved 27 Aar
1.	Jens Peter Sørensen. Tømrer og Udgift. Em. 30 Aar	Karene Hans d. 27 Aar Em. 27 Aar
2.	Erich Sørensen Tømrer Udgift. og Tømrer. 24 Aar f. N. S.	Inge Maria Sørensen f. 27 Aar Ejendomsforstander 21 Aar for Næstved
3.	Hans Sørensen Sørensen. 22 Aar Udgift. og Tømrer	Elise Maria Sørensen f. 20 Aar Tømrer for Næstved
4.	Christian Sørensen Christensen. Udgift. 26 Aar. Tømrer	Mette Sørensen f. 27 Aar for Næstved 26 Aar
5.	Ulrich Sørensen Sørensen. Udgift. 27 Aar. Tømrer	Christine Mette Sørensen f. 27 Aar for Næstved 27 Aar
6.	Niels Sørensen Sørensen. Udgift. 25 Aar. S. S.	Karene Inge Sørensen f. 23 Aar for Næstved 23 Aar
7.	Hans Sørensen Sørensen. Udgift. 22 Aar. Tømrer	Inge Marie Sørensen f. 25 Aar Em. for Næstved
8.	Christian Christensen for Næstved Ejendomsforstander 26 Aar	Anne Margrethe Sørensen f. 26 Aar for Næstved
9.	Karl Sørensen Friedrich for Næstved Ejendomsforstander 27 Aar	Ellen Christine Sørensen f. 27 Aar for Næstved
10.	Jens Sørensen. Udgift. 33 Aar. Tømrer	Anne Maria Sørensen f. 32 Aar for Næstved
11.	Hans Sørensen Sørensen. Udgift. 24 Aar. Tømrer	Dorthea Sørensen f. 23 Aar. S. S.

Ierede.

Hvem Forloverne ere.	Blielses- Dagen.	Om Blielsen er foretaget i Kirken eller Hjemme, og i hvilke Tidende Pe- tilings- Datum.	Hvor anført i det almindelige Braforsre- tes-Registret.	Anmærkninge.
Niels Nielsen Due S. S. Søren Nielsen Booni S. S.	April	i Kirken	192.	
Franda Hansen Smidt En Anders Hansen Smidt En	April 11 ^{de} Ejend.	i Kirken	193.	
Søren Hansen f. N. S. Jøst Christian Nielsen Thing	April 30 ^{de} Octo.	i Kirken	193.	
H. Johansen	April 18 ^{de}	i Kirken	194.	
Peter P. Steen	Octo. 17 ^{de}	i Kirken	194.	
Christian Nielsen	April 31 ^{de} Octo.	i Kirken	194.	
Niels Christensen	Octo.	i Kirken	194.	
Anders Øysson	April 28 ^{de}	i Kirken	194.	
Hans Tjøfsten Tjern	Nov.	i Kirken	194.	
Oder Jensen	April 20 ^{de}	i Kirken	195.	
Nis. Erichsen	Dec.	i Kirken	195.	
Søren Christian Thomsen Thomas Greisen	April 26 ^{de} Dec.	i Kirken	195.	
Anders Jacobsen Joni Jacobsen	April 23 ^{de} Jan.	i Kirken	195.	
Joni Jensen Niels Jensen	April 1 ^{de} April	i Kirken	196.	
Niels N. Due Anniel Skjøring	April 8 ^{de} April	i Kirken	196.	
Hans Nikolajsen Stork	April 26 ^{de} Juni	i Kirken	196.	
Søren Hansen Mathsen Søren Frederik Mathsen	April 26 ^{de} August	i Kirken	198.	
Jens Lauritsen Balleum Jørgen Sørensen	April 23 ^{de} Octo.	i Kirken	197.	
Hans Jensen Johannes Lauritsen	April 23 ^{de} Octo.	i Kirken	197.	
Hans Albrechtson Hans Jensen	April 30 ^{de} Octo.	i Kirken	197.	

Forlovet med
Joni Skjøring
den 24. Dec. 1821
Stork

Mathias Nielsen
Mathias Nielsens
19. Martz 1825
Stork

Mathias Nielsens
Mathias Nielsens
19. Martz 1825
Stork

Forlovet med
Joni Skjøring
Stork

idet hun i Visby blev gift med den lange Snedker *Jacob Petersen Nielsen*; deres Søn af samme Navn blev Sagfører i Roskilde, hvor hun ligger begravet.

Anna Margrethe blev 9.5.1852 i Visby viet til Enkemand og Sømmed i Øster Gammelby *Peter Jørgensen Petersen* (f. 16.2.1822, d. 19.4.1873). Hun levede i mange Aar som Enke i Østerby, Daler Sogn, og blev kaldet *Moster Grethe*; hun efterlod sig ingen Børn. Kun de to Tvillinger *Niels* og *Anna Cathrine* førte Slægten videre.

Fra ca. 1815 blev det bestemt, at Kirkebogen skulde føres ikke blot af Sognepræsten, men et tilsvarende Eksemplar, Kontraministerialbogen, skulde føres af Kirkesangeren. Den af *Søren Nielsen Due* skrevne Kirkebog findes paa Landsarkivet i Aabenraa. Hosstaende Gengivelse af de to Sider, hvorpaa han har noteret sin egen Vielse, viser hans Haandskrift paa den Tid.

Adskillige Steder findes hans Haandskrift, og det er ejendommeligt at se, hvor han varierer den. Her gengives 4 Former fra forskellige Tidsafsnit af hans Tilværelse: 1812, da han som ung Seminarist var

Inferiorat d. 19 Sept. 1812.
N. Due

Hjælpe lærer hos sin Fader; 1822/24, da han var ugift »Degn«; 1828,

Kirke Bøgerne fammeligt indførte
1822 d. 11 Septbr. - *Hoff. d. N. Due.*
1823 d. 3 April. - *Hoff. d. N. Due.*
1823 d. 3 Julij. - *Hoff. d. N. Due.*
1823 d. 4 Octbr. - *Hoff. d. N. Due.*
1824 d. 4 Janv. - *Hoff. d. N. Due.*

da han var Familiefader og jævnlig svagelig; og 1831, da Svageligheden var tiltaget, knap et Aar før hans Død.

Angesigt 12. Juli
1828
Søren N. Due.

Aar og Datum.

1831.
7. 4. August.

Anmærkninger.

Angesigt paa 12
Søren N. Due.
Søren N. Due.
Søren N. Due.
Søren N. Due.

Men han interesserede sig for mere end at lave Snørkler og Kruseduller paa sin Underskrift. Nogle Bøger, som er blevet bevaret i Slægten fra hans Samling, viser, at nan søgte at uddanne sig i sin Gerning ved andet end de tyske Bøger, han lærte at kende paa Seminariet. En af Bøgerne er den værdifulde, danske Synonymik, hvis Titelblad med hans Navnetræk fra den første af de førnævnte Perioder gives her. En anden er en »Regnebog til Brug for Skolelærere og i Skolerne paa Landet i Hertugdømmet Slesvig, hvor det danske Sprog tales.«, Slesvig 1804. Den er paa 358 Sider, og Forfatteren, P. Kier i Østerlygum, siger i Forordet bl. a.: »Nærværende Regnebog er bleven udarbejdet, for at bøde paa en Mangel, over hvilken alle Skoleundervisningens Venner i de danske Egne i dette Hertugdømme, længe have klaget, nemlig Mangelen af en dansk Regnebog, som var passende for vort Land. . . . Jeg sad i Skolen, med en gammel tydsk Regnebog for mig, hvoraf jeg neppe forstoed et eneste Ord; og deraf skulde jeg lære at regne.«

Om selve Skolearbejdet foreligger der forskellige Vidnesbyrd. Fra Biskop Hertz i Ribe findes to Visitatsberetninger med 5 Aars Mellemrum. I den første¹²⁾ hedder det:

Emmerlef Kirke den 17de Julii 1822.

Den forsamlede Ungdom, hvoraf de fleste af Quindekjønnet, svarede ret godt paa de fremlagte Spørgsmaal, men blandt Pigerne vare adskillige, som læste maadelig i Bog, hvilket tilligemed Sognets forsømte Skolevæsen anledigede mig til at formane Meenighed til bedre Omsorg for disse vigtige Anliggender.

12) »Fra Ribe Amt« 1911, 3 Bind, 1. Hf. Side 86—87. Visitatsprotokol Fol. 79 (Viborg Landsarkiv).

Fensthybige
Danſke Ordſ
Bemærkelse,

oplyst ved
Betragtninger og Exempler,
af
Benjamin Georg Sporon.

1. Stykke.

Tredie Dplag.

Kjøbenhavn, 1784.

Trykt paa Gyldenbals Forlag,
hos H. W. Thiel.

A. D. W.

Sønder Sejerløf Skole samme Dag.

Med dette Districts Børn mødte tillige Børnene fra Nør-Sejersløf samt fra Emmerløfs og halve Kjærgaards Districter. I første og sidste Skole læser men ret godt i Bog, staver udenad og kjender noget til Sproglæren, samt skriver ret vel og regner skikkeligt i Hovedet. Nør-Sejersløfs Skoles Børn staae tilbage i Læsning og Stavning; de regne ikke og have ikke taget Skrivebøger med. Iøvrigt hersker i dette Sogns Skolevæsen en total Uorden, hvorover saavel Præst, som Skoleforstandere og Lærere hver for sin Del klagede. Siden 1815 er ingen Examen holdt i to af Skolerne; derimod er saadant skeet i Emmerløf i de sidste to Aar.

Medens den første Visitats fandt Sted en Onsdag, foregik den anden en Fredag. Om den¹³⁾ læses:

*Emmerløf Pastorat, Løe-Møgeltønder Herred.
1827 d. 27de Juli visiteredes Skolerne.*

1, Sønder Seiersløf Hovedskole har 150 Børn. De Børn, som flittig havde søgt Skolen vare ret gode. Den Ind.Und. indført i Læseskolen og gjør ret god Virkning. — Skolecommissionen blev anmodet om at drage Omsorg for at Børnene for Fremtiden anordningsmæssig søge Skolen.

2, Emmerløf Sk. har 76 Børn. Fremg. meg. god hos de Børn som havde søgt Skolen flittig. — Ind.Und. indført i Læseskolen, og i god Gang.

3, Nørre Seiersløf Sk. har 77 Børn. Fremg. i Læsn. og Regn. maadelig. Skrivn. nogenledes, Relig. nogenledes udenad, men uden Forstands Udvikling. Ind.Und. indført i Læseskolen, men ganske ufuldkommen.

»Den totale Uorden« synes efter Formaningerne at dømme at bestaa i, at Forældrene holdt deres Børn for meget borte fra Skolen. Endvidere faar man at vide, at Sdr. Sejersløv Hovedskole var en meget stor Skole, alt for stor for een Lærer, selv om han holdt Hjælpelærer; ogsaa de andre Skoler, som er nævnt, havde, selv om de kun var halvt saa store som den første, alligevel for mange Børn til en enkelt Mand. Regeringen med Kong *Frederik den Sjette* i Spidsen ivrede — for at bøde paa Overbelastningen af Lærerne — for Indførelsen af »den indbyrdes Undervisning«, som bestod i, at Undervisningen skulde mekaniseres, saadan at de større Børn kunde hjælpe de mindre i Tilegnelsen af Færdighedsfagene. Derfor lægger Biskoppen særlig Mærke til, hvordan det stod til med »den Ind.Und.« i Skolerne.

13) Visitatsprotokol for Ribe Stift 1827—31, Fol. 47 (Viborg Landsarkiv).

I Samklang med de anerkendende Ord i Visitatsberetningerne om to af Skolerne staar følgende Indberetning¹⁴):

1. *Fra Herr Pastor Holst i Emmerlev anmeldt:*

»Kirkesanger og Skolelærer Due i Sønder Seyerslef og Skolelærer Knud Jacobsen i Emmerlef udviiser Fliid, Duelighed og Paapassenhed hver i sit Kald og forener dermed Sædelighed i Opførsel. — —

Ribe Bispegaard den 17. April 1824.

Hertz.

Endelig skal anføres, hvad en af hans Elever, den tidligere nævnte Johannes Hansen, skriver¹⁵) om Søren Due:

Fra Mikkelsdag 1825 af holdt Due Hjælperlere i Skolen, dels Præparander, dels Seminarister. Formedelst hans jævnlige Svagelighed og Sygdom forestode de saagodtsom Skolen ene og i de sidste Aaringer af hans Levetid ogsaa Kirketjenesten. Af disse Medhjælpere nævnes: 1) Hans Jørgen Nielsen fra Visby, nu Degn i Rinkeø, 2) Skriveren af dette, 3) Hansen fra Arrild, 4) Laurids Hansen, senere Skolelærer i Nør-Seierslef.

Søren Nielsen Due var en god Mand og dygtig Kirkesanger. Det kan nok være, at Skoletjenesten faldt ham noget besværlig. Skriveren heraf var hans Discipel fra 1816 til 1824, fandt fra denne Tid af et venligt Hjem i hans Hus, lærte at elske ham som Lærer og Velgører samt at agte ham som en trofast Ven, i hvem ingen Svig boede.

Det er et smukt Eftermæle at faa, navnlig naar man betænker, hvor ødelæggende »jævnlig Svagelighed og Sygdom« hos Læreren kan være for hans Gerning, der mere end nogen anden kræver Veloplagt-hed og ligevægtigt Humør.

Hvilken Sygdom han har lidt af, er ikke oplyst, idet Kirkebogen kun siger:

Søren Nielsen Due, Sogndegn for Emmerlev Sogn, død den 28. Juli og begravet den 2. August 1832. 43 Aar gammel.

Han blev begravet ved Siden af den Kirke, som han og hans Forfædre havde været Tjenere i. Hans Sønsøn *Hans Nissen Due* havde i sit Hjem hørt, at en stor Gravsten — som en Dør eller Laaget paa en Kiste — over *Søren Nielsen Due* kom til Syne ved Sakristiet paa

14) Ribe Sønder Amtsprovsti's Kirke- og Skolesager Nr. 159, 1824 (Aabenraa Landsarkiv).

15) i Sognekrøniken.

nordre Side af Emmerlev Kirke, da en Sønesøn af samme Navn skulde begraves i 1865.

Søren Degns alt for tidlige Død satte Bom for videre Udvikling af Degnedynastiet Due i Sønder Sejerslev ved Emmerlev Kirke.

Et Monument i Granit, udført af Billedhuggeren Max Andersen i København, blev under den anden Verdenskrig rejst ved den gamle Degneskole med de da kendte Navne paa dens Tjenere.

JENG HOLM

f. i Kastrup, Gram Sogn, db. 26.12.1796.

d. i Sdr. Sejerslev 22.5.1835

g. I° 22.6.1821 m. Johs. Holst, Sognepræst i Emmerlev Sogn

g. II° 8.4.1825 m. Søren N. Due, Skolelærer og Kirkesanger.

Jeng Holm eller *Inge Nisdatter* blev kun 38 Aar gammel, men lærte i sit korte Liv Døden mere at kende, end vel var. Inden hun var fyldt 3 Aar, døde hendes Moder *Ann Cathrine* (db. 20.3.1757, bg. 7.7.1799), Datter af *Jep Nissen* (f. ca. 1723, bg. 11.3.1795) og *Jeng Christensdatter* (f. ca. 1720, bg. 3.9.1780) i Hjerting, Frøs Herred i Sønderjylland, og *Jeng* kom i Pleje hos sin Moster *Ann Kierstine*, der var gift med *Thomas Jepsen* i det nærliggende Hoyrup; men allerede 2 Aar efter døde ogsaa hendes Fader *Nis Hansen*, undertiden kaldet *Nis Clausen*, (f. ca. 1757 i Gabøl, Nustrup Sogn, d. 11.6.1801 i Kastrup, Gram Sogn) og endnu 5 Aar senere tillige hendes Plejefader, den førnævnte *Thomas Jepsen* (d. 1.12.1807). Hun er formentlig kommet tidlig ud at tjene, og da hendes fem Aar ældre Søster *Ann Dorthe* (*Anna Dorthea Holm*, db. 25.9.1791) kom i Tjeneste i Emmerlev og dør blev gift med Gaardmanden *Mikkel Sørensen* 15.5.1819, har hun ligeledes taget Plads i Sognet — i alle Fald staar hun anført i Emmerlev Kirkebog 17.2.1820 som Fadder for Søsterens første Barn under Betegnelsen »*Jeng Nisdtr. i Præstegaarden*«. Præsten, den kundskabsrige og særprægede *Johannes Holst*,¹⁾ der var Enkemand for anden Gang, ægtede trods sine 66 Aar »*Jomfrue Jeng Holm*«, der i Kirkebogen siges at være 26 Aar, men i Virkeligheden kun var 24½ Aar. At Døden 3 Aar senere gjorde hende til ung Enke, er ikke at undres over, men derimod nok over, at da hun derpaa ind-

1) Emmerlev Sognekronike ved Johs. Hansen, Aabenraa Landsarkiv. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. 3 Rk. 1. Bd. 1896—98, Side 378.

gik Ægteskab med den hende mere jævnaldrende Degn, *Søren Nielsen Due*,²⁾ mistede hun ogsaa ham efter at have været gift med ham i kun 7 Aar og i dem oplevet, at af deres 5 Børn døde en lille Datter 3 Dage efter Fødselen, og at hendes Mand var svagelig gennem flere Aar. Besværet med for anden Gang at rykke ud af en Embedsbolig, fæste Hus under Trøjborg³⁾ og opdrage sine fire Børn har hun — skønt det langtfra var noget fattigt Hjem, Degnen efterlod hende⁴⁾ — ikke haft Helbred til at staa igennem. Knap 3 Aar varede hendes anden Enkestand, saa stiftede hun for sidste Gang Bekendtskab med Døden.

Om *hendes Navn* er at bemærke, at det Navn, som hun er døbt med, og som staar i Gram Kirkebog, er *Jeng Holm*; men ofte blev hun benævnt, som Skik var, ved Benyttelse af sin Faders Fornavn og kaldet *Nissdatter*. — Da kun hun og hendes to foregaende Søskende i Rækken, den førnævnte *Anna Dorthea* og Broderen *Peter*, i Daaben har faaet Navnet *Holm*, og det ellers ikke forekommer i Slægten, har Tanken nok været, at dette skulde være et fremtidigt Slægtsnavn i Overensstemmelse med Forordningen af 1.11.1771, der paabød Indførelse af saadant i Sønderjylland. — *Jeng* har yderligere baaret sine to Ægtefællers Efternavn: *Holst* og *Due*, og da *Jeng* eller *Jenge* er den sønderjydske Form for *Inge*, ses hun ogsaa kaldet dette, saa Variationsmulighederne er mange.

Til de allerede anførte Eksempler skal føjes et Par Stykker flere. I Folketællingslisterne 1.2.1801 for Højrup bliver hun benævnt *Inger Nissdatter*; i Emmerlev Sognekrønike *Madam Jeng Holst*; i Emmerlev Kirkebog *Mad^m Inge Holst* og senere *Madame Inge Due* ligesom i Folketællingslisterne 18.2.1834 *Inge Due*; men da hun underskrev Fæstebrevet til Trøjborg, brugte hun, som hosstaaende Facsimile

viser, Formen *Jeng Due*. For endydermere at forøge Mangfoldighe-

2) Sdrj. Maanedsskr. 1942, Nr. 10, Side 189.

3) Trøjborg Fæsteprotokol 1777—1854, Emmerlev Fæstebreve 31.10.1832.

4) Skiftet ifl. Skifteprotokol for Trøjborg Gods 1816—1837, fol. 495—497 viser, at der blev henvend tusinde Rigsdaler til hver af de to Sønner og det halve til hver af de to Døtre.

den kommer der en Forvanskning til, hidrørende fra en Fejlæsning. Da hun som Præsteenke ansøgte⁵⁾ og fik bevilget⁶⁾ »af Kongen« Tilladelse til at nyde Kaldets fulde Indkomster, indtil Efterfølgeren blev udnævnt, saa Naadensaaret først derefter skulde tage sin Begyndelse, var hendes Navn i Ansøgningen:

Jenese Holst

saa ubehjælpsomt skrevet, at man i Kancelliet i København tydede Underskriften som *Jenese*. Denne Mistydning er gaaet over i Erslevs »Almindeligt Forfatter-Lexicon«,⁷⁾ i Wibergs Præstehistorie⁸⁾ og i Arends's »Gejstligheden i Slesvig og Holsten«⁹⁾ og har givet Anledning til en Berigtigelse i »Sønderjydske Månedsskrift«.¹⁰⁾

(Den Omstændighed, at *Jeng* i Sognekrøniken blev angivet at være fra Højrup — i Forbindelse med de forskellige Navneformer — gjorde det vanskeligt at finde hendes Fødested og Forældre. Først en systematisk Gennemgang af Nordslesvigs Kirkebøger over »Fødte« i Tidsrummet 1794—1798 førte til Opklaringen, da Undersøgelsen var naaet til Kirkebog Nr. 26.)

Om *Jengs fædrende Familie* giver Kirkebøgerne for Gram Sogn og for Nustrup Sogn kun sparsomme Oplysninger, men disse bliver suppleret ved Hjælp af Skifteprotokol for Hviding og Nørre Rangstrup Herreder og navnlig af Gram Godsarkiv, i hvilket der findes ikke alene Fæstebreve, men ogsaa mere almindelige personalhistoriske Redegørelser i en »Revision« 1761 og en »Besigtigelse« 1722 af Bøndergodset under Gram.

Jengs Fader, *Nis Hansen*, købte ca. 22 Aar gammel ifølge Kontrakt¹¹⁾ af 24. Februar 1779 »1 Otting Gammel Grammer Feste-

5) 1. Departements Registrant for 1822—23—24. No. 8. Pag. 288 og Indlæg Nr. 1091. Rigsarkivet.

6) Ribe Sønder Amtsprøvesti's Kirke- og Skolesager Nr. 143 (1824). Landsarkivet Aabenraa.

7) I Bind, Pag. 689 og Supplement, Pag. 840.

8) I, 316.

9) I, 361.

10) N. V. Due: Et mærkeligt Navn. S. M. Nr. 10. 1950 (Side 149).

11) Gram og Nybøl Godsers Kontrakt m. m. Protokol for Gl. Grammer 1719—79, Pag. 363—366. Landsark. Aabenraa.

gaard i Westerlinnet« af *Jørgen Pedersen Als* for 500 Rigsdaler og Aftægt til Sælgeren. I Vester Lindet blev Ægteparrets første Barn født, *Hans*, db. 24.10.1779. — Allerede i 1784 overtog *Nis Hansen* ifølge Kontrakt¹²⁾ af 27.3. sin Faders Gaard, »Marchbeck udfløtter Gaard af Kastrup«, og der blev de 6 andre Børn født, idet der dog i Kirkebogen snart stod Marbæk, snart Marbæklund eller Kastrup; Børnenes Navne var: *Jep*, db. 23.1.1785; *Peder*, db. 10.12.1786; *Nis*, db. 8.5.1789; *Anna Dorthea Holm*, db. 25.9.1791; *Peter Holm*, db. 2.3.1794, og *Jeng Holm*, db. 26.12.1796.

Kontrakten synes at tyde paa, at *Nis Hansens* Fader, *Hans Clausen*, har været en ikke helt almindelig Mand. Han overlader ganske vist Fæstegaarden til sin Søn at dyrke og holde i Stand, da det er ham, som skal betale alle Udgifterne, »dog med den Condition, at han ikke gaaer af sin Faders Raad, med hvad som kunde være Gaarden til gavn, og at han ikke føren effter min Død, om Fæstens erlangelse gjøre underdanigst Ansøgning«. Skønt Faderen paa den Tid var henimod de 70 Aar, vil han dog stadig raade i Gaarden og ikke give Tøjlerne fra sig. Under Opremsningen af, hvad han skal have i Aftægt, nævnes ogsaa Tørvene, »16 Læster Flau, og om jeg havde et par Læs meere nødig skal jeg og have dem«, og siges videre: »Dette ommeldte Høe og Brændsel skal Stædets Besidder selv bierge og hiemkiøre, hvorved Jeg dog, saalænge Jeg kand, efter Evne vil være behielpelig«. — Det kom dog ikke til at gaa saa slemt, som Kontraktens Bestemmelser syntes at love. Allerede Aaret efter dens Udstedelse døde *Hans Clausen* og blev begravet 13.3.1785.

Denne Jengs Farfader, *Hans Clausen*, var Søn af *Claus Hansen*, der siden 1704 havde to halve Fæstegaarde under Gram, var »af de smaa fri Bønder«, boede i Gabøl, Nustrup Sogn, hvor han tillige var Kromand, var gift med *Kiersten* (bg. 20.4.1760, 76 Aar gl.) og sad ifølge Godsarkivets Besigtigelsesprotokol af 1722, Side 15—17 ganske godt i det, havde da for nylig udvidet Bygningerne, der hørte ham selv til, medens Jorden var Godsets.

Denne Bedrift overtog *Hans Clausen*, den næstyingste af 5 Børn,

12) Gram og Nybøl Godsers Kontraktprotokol 1778—94, Pag. 220—223. Landsarkivet Aabenraa.

i 25 Aars Alderen ifølge Fæstebrev¹³⁾ af 5.9.1740. Hans Underskrift derpaa er her gengivet:

Til »Kroeriet og Høcherit, som ham dertil er bevilget«, er knyttet den Betingelse, at han skal aftage Øllet og Brændevinen, »som han til fall holder«, paa Gramgaard. Brændevinsbrænderiet var paa den Tid en ikke ringe Indtægt for de store Gaarde.

Hans Clausen var først gift med *Sidsel Pedersdatter* fra Bevtoft og fik med hende 2 Børn: *Kiersten* og *Peder*,¹⁴⁾ dernæst med *Else Lauridsdatter* af Skjoldager, tredje Gang med *Dorthe Nisdatter*¹⁵⁾ (beg. 1.5.1763, 32 Aar gl.), som var *Jengs* Farmoder og foruden *Nis*, der blev 44 Aar gammel, fødte *Gunder*, der døde 3 Aar gl., og *Maren*, som hele sit Liv var svagelig. — Da *Hans Clausen* var henimod 50 Aar gammel og Enkemand for tredje Gang, overlod han ved Kontrakt¹⁶⁾ af 17.4.1768 Gaarden til sin kommende Svigersøn *Peder Jepsen*, der skulde giftes med *Kiersten* af første Ægteskab, og gik selv paa Aftægt. Dette blev han imidlertid hurtig ked af, idet han to Aar efter (4.8.1770 i Bevtoft Kirke) indgik i Ægteskabet for fjerde Gang og blev gift med *Margrethe Hansdatter* af Hyrup, og samtidig anskaffede han sig en ny Gaard, den ovenfor omtalte i Marbæklund, Gram Sogn. — Et »Halve Land Bohls Sted udi Aalskier Beliggende«, midtvejs mellem Gabel og Kastrup, synes han kun at have handlet med. —

En livsfrodig og foretagsom Mand, der bliver gift 4 Gange og gaar paa Aftægt 2 Gange, ser *Hans Clausen* ud til at have været; men hans Hustruer og hans Børn døde alle i forholdsviis ung Alder.

13) Gram Godsarkiv VIII, Fæstebrev f. Gabel m. m. 1 Pk. Landsark. Aabenraa.

14) Hviding og Nørre Rangstrup Herreders Bibog I 1737—1749, Side 833—835. L. Aa.

15) Revisionsprotokol over Gram og Nübel Godser 1761. Nustrup Sogn, Gabel Bye, nr. 243. L. Aa.

16) Gram og Nybøl Godsers Kontrakt m. m. -protokol for gl. Grammer 1719—1779, Side 244—245, 311—312. L. Aa.

NIELS DUE

f. 21.3.1828, d. 10.4.1905

Snedkermester i Emmerlev og i Hemme,
Sønder Sejerslev.

Niels Dues første Aar var begivenhedsrige og skæbnesvangre. Da han var 1 Aar, blev han — hvad hans Forfædre havde været forskaanet for — som hosstaaende Gengivelse viser, vaccineret¹⁾ af Districts chirorgen i Ribe; da han var 4 Aar, døde hans Fader, saa Degneboligen maatte forlades og hans Moder flytte hen i et Hus, hun havde købt i Byen; og da han var 7 Aar, døde ogsaa hun, saa han sammen med sin ældre Broder *Johannes* og yngre Søster *Anmergreth* kom til at vokse op paa Slægtsgaarden hos Farbroderen *Christian Nielsen Due*, medens hans Tvillingesøster *Ane Cathrine* blev anbragt hos Fasteren *Ellen* i Degnehuset i Viby.

Koelopper-Indpodnings-Attest.

FR

hans Lister Lunge og Dime i Linn Nulke
-født *H. Lister* og boende i *S. Listervej 11*, Aar gammel, er af mig underkredne, Aar 1844 den 17. August indpodet med Koelopper. Ved noiaagtigt Eftersyn imellem den 7de og 9de Dag efter Indpodningen har jeg fundet alle de Tegne, som vise dem at være de ægte Koelopper: de være nemlig hele og ubeskadigede, opfyldte med en klar Vædske, i Midten nedtrykkede, og omgivne med en rød Birkel; *Se de 8* har da ordentlig giennemgaaet de ægte Koelopper, som betragge for Bornekopper i Fremtiden; hvilket herved, paa Vre og Samdeltighed, bevidnes af

Niels Due den 17. August Aar 1844

W. H. Hansen
L. H. Hansen

1844 Niels Due

1) Vaccinationstvang indført i Danmark 1810.

Om hans Skolegang fortæller følgende Sammenstilling af Uddrag af Eksamensprotokollerne²⁾ fra hans sidste Skoleaar:

EXAMENS-PROTOCOL for EMMERLEV SOGN

Examen over Ungdommens Fremgang i Skolen sidste halve Aar

<i>Faderen</i>	<i>Løbe Nr.</i>	<i>Eleven</i>	<i>Alder</i>	<i>Cl. Nr.</i>	<i>Dage i Skole</i>	<i>Læs.n.</i>	<i>Rel.</i>	<i>Skriv</i>	<i>Regn.</i>
Afd. Søren N. Due	54	Niels Due	13½	7	2	god	god	god	god
Afd. Søren N. Due	52	Niels Due	14	2	95	god	god	god	mgod
Afd. Søren N. Due	48	Niels Due	14½	2	2	nog led.	god	god	god
Afd. S. N. Due	48	Niels Due	15	2	105	mgod	god	mgod	mgod
Afd. S. N. Due	51	Niels Due	15½	2	11	mgod	mgod	mgod	mgod

Det ses, at han kun var et Par Dage i Skole om Sommeren, men ca. 100 om Vinteren. Skolen var 2-klaset, d. v. s. i Vinterhalvaaret; da blev der holdt Hjælpelærer, saa der kunde undervises i to Lokaler samtidig; men om Sommeren beholdt man simpelt hen de store Drengene hjemme til at gøre Nytte i Landbruget, saa da nøjedes Skolen med een Klasse. »En stor Fortræd og uoprettelig Skade volder den Omstændighed, at næsten alle Drengebørn af 2. Klasse i Marts og April forlade Skolen for at tjene og først komme ind igen i Oktober og November«, siger Johannes Hansen i sin Sognekrønike, som ogsaa oplyser, at Undervisningen omfattede mere end de fire Fag, der blev prøvet i ved Halvaarseksamen i Præstens eller anden gejstlig Persons Nærværelse, nemlig tillige i Fædrelandshistorie og Geografi og for »de fermeste Børn« af 2. Klasse ogsaa i Tysk.

Den sidste Sommer drev Niels Due det til at besøge Skolen i 11 Dage, for da gjaldt det om at være forberedt til Konfirmationen. Han var 15½ Aar, da han blev udskrevet af Skolen; Konfirmationen fandt Sted den 3. Marts 1844 i Emmerlev Kirke.

Nogle haandskrevne Vers, som han har gemt paa Livet igennem, og som blev fundet i hans Gemmer efter hans Død, anføres her:

2) I 1948 hos Førstelærer Lagoni, Sdr. Sejerslev Skole.

*Gid, at Du daglig maae tiltage:
I Kundskab, Dyd og Stræbsomhed!
Gid, at Du alle — alle Dage,
Vil vise Flid og Lydighed:
Mod dem som i Forældres Sted,
Bær Omsorg for Din sande Fred.*

*Glem ei, at Gud han seer og kjender:
Enhver Din Tanke, hver Din Daad.
Nei tænk: hvorhen Du Dig end vender,
Og det hvorefter Du attraaer;
Er for Din Dommer Alt kundgjort,
Han kjender Lidet — kjender Stort.*

*Søg stedse Selskab blandt de Gode,
Hør gjerne Herrens Ord og Bud;
Thi da Du sikkert kan formode,
At Du en Fader har i Gud;
Og da skal Alt hvad møder Dig,
Dit Gavn forfremme visselig.*

*Gid, at Du efter Jordens Møie
Maae samles med Din Fader kjer!
Ja gid, Du evig maae fornøie,
Den som der var Din Moder her!
Gid Du maae altid hos dem boe
I evig Fryd, i Fred og Roe!*

*Dette ønsker især Din Ven
og Ungdomslærer*

P. C. Paulsen.

Versene til den forældreløse er antagelig skrevet til dennes Konfirmation af en Hjælpelærer i Skolen.

Niels Due blev ligesom sin Broder *Johannes* sat i Snedkerlære i Tønder, dog ikke hos dennes Mester, som var Tischlermeister *Peter Plöhn* i Westerstrasse,³⁾ men blev udlært som Svend hos Tischleramtsmeister⁴⁾ *Jürgen Jürgensen Torp* i Norderstrasse³⁾ efter at have lært Snedkerhaandværket fagmæssigt hos ham fra Mikkelsdag (29.9.) 1845 til Oktober 1849 og opført sig til Mesters fulde Tilfredshed, saadan som det fremgaar af hans Vandrebog,⁵⁾ hvori staar at læse:

folgendes Zeugniß seines Lehrmeisters, des hiesigen Tischlers Jürgen Torp:

dass Niels Due aus Süd-Seierslef bei mir in 4 Jahren von Michaelis 1845 bis dahin 1849 die Tischlerprofession zünftig erlernt und sich während der Zeit zu meiner völligen Zufriedenheit betragen hat, bescheinige ich hierdurch.

Tøndern d. 15 Octbr. 1849.

J. J. Torp.

3) Folketællingslister for Tønder 1845.

4) Andresen: Bürger und Einwohnerbuch der Stadt Tøndern.

5) I Privateje.

Om hvordan *Niels Due* befandt sig i Tønder, foreligger et Par Overleveringer. Han kom først i Lære hos en Snedker, hos hvem han ikke havde det saa rart og overgik derfor til en anden Mester af samme Navn. At noget saadant kunde lade sig gøre, da man ikke havde Lov at gaa af Lære, kom af, at Mestrene var Brødre. — At han ikke har fundet sig til rette blandt de overvejende slesvig-holstenske sindede Tøndringer, tyder Beretningen om, at han, da Krigen 1848—50 brød ud, vilde gaa med mod Oprørerne; men det modsatte hans Værge⁶⁾ sig, hentede ham hjem og anbragte ham paa Rømø. Der gik Rygter om, at Borgerne i Tønder havde forberedt de danske Soldater en varm Velkomst med Tømmer, kogende Vand og Tjære, som skulde hældes over dem fra Vinduerne, naar de kom gennem Byens smalle Gader, og det vilde Værgen nok ikke have sin Myndling med i. Naa, føjer Fortællingen — lidt hoverende — til, Soldaterne kom slet ikke den Vej igennem. — Nu bag efter er det let at se af Tønders Historie, at de yderliggaaende Standpunkter aldrig har været den Bys Sag; men naar

— 2 —

Der *Nielsen*: Gefelle
Niels Due
 gebürtig aus *Ludow Seierup*

Militairpflicht.

Bezeichnung:

Alter..... *27 Jhr*
 Statur..... *mittl*
 Haare..... *blond*
 Stirn..... *gerade*
 Augenbraunen... *blond*
 Augen..... *blau*
 Nase..... *blond*
 Mund..... *gerade*
 Bart..... *stark*
 Sinn..... } *ruhig*
 Gesicht..... } *ruhig*
 Gesichtsfarbe... *gesund*

Besondere Kennzeichen

Nachgewiesene Geldsumme ...
Eigenhändige Unterschrift des
Inhabers

Niels Due

6) Sognefogden over den Tønderhusiske Del af Sognet, Greis Jensen i Emmerlev.

man staar midt i Begivenhederne, er det svært at udskille det sande af Rygternes Malstrøm. — Noget længere Ophold paa Rømø har der nok ikke været Tale om, idet ovenstaaende Udtalelse fra Mesteren kun kan betyde, at *Niels Due* i 1848/49 i det store og hele maa have passet sin Dont i Tønder, hvad enten Selskabet har behaget ham eller ej.

Efter at have udlært tog han under Vaabenstilstanden, medens den internationale Kommission styrede i Sønderjylland, i al Beskedenhed en Tur »paa Valsen«. Tilskrifterne i hans Vandrebog viser, at han arbejdede i Løgumkloster 15.10.—19.11.1849, i Aabenraa 21.11—22.12.1849 og derefter i Haderslev, men ifølge Folketællingslisterne var han allerede 1.2.1850 tilbage i Hemme, Sdr. Sejerslev, hvor han boede og havde Arbejde hos Snedkermester (Bygmester) *Johannes Nissen*, hvis Datter *Johanne Nissen*, var hans forlovede siden 1848; det viser Aarstallet i hendes Giftering og hans Salmebog. De var Faddere sammen 6.8.1848, da *Juliane Due*, Sønnedatter af Sognefogden *Due*, blev fremstillet i Kirken: *Johanne Nissen* staar anført som Snedkerdatter i Hemme og *Niels Due* som Snedkersvend i Tønder. Deres Bryllup stod 20.10.1850. De boede til at begynde med i Hemme, hvor deres ældste Datter blev født — og forblev boende hos Bedsteforældrene —, og fra 1851 fik de deres Hjem i et Hus, som *Johannes Nissen* havde opført i Sandals Fenne eller Falk⁷⁾ Fennen paa Emmermark, hvor yderligere 4 Børn saa Dagens Lys, saa Rækken kom til at se saadan ud:

<i>Juliane Due,</i> f. 5.1.1851 d. 8.6.1880	<i>Isidore Due,</i> f. 9.10.1852 d. 15.11.1881	<i>Johannes Nissen Due,</i> f. 2.10.1854 d. 5. 5.1934
<i>Søren Nielsen Due,</i> f. 12.12.1856 d. 26. 7.1865	<i>Hans Nissen Due,</i> f. 12.1.1864 d. 1.7.1946	

I den hosstaaende Fadderliste findes anført *Niels Dues* Søstre *Ane Cathrine Due* og *Anne Margrethe Due* og deres Mænd, henholdsvis *Jacob Petersen Nielsen* fra Visby og *Peder Pedersen* fra Østergammelby, men ikke hans Broder *Johannes Due* fra Berlin. Derimod vedligeholdtes Forbindelsen med hans Plejefader, Farbroderen *Christian*

7) Den tidligere Ejer var Gaardejer Falk, Emmerlev, Fader til Slesvig-Holsteneren Professor Niels Falk, Kiel.

FADDERLISTE

(efter Kontramministerialbogen for Emmerlev Sogn i Landsarkivet, Aabenraa)

for Børn af Niels Due og Johanne Nissen.

<i>Barnets Navn</i>	<i>Fødsel</i>	<i>Daab</i>	<i>Faddere</i>
Juliane Due	5.1.1851 i Hm.	hjdk. 9.1. i Kirke 21.2.	Sndkk. Inge Nissen, Hm. Grdr. Christine Andersen, S.S. Sndk. Jens Peter Vinter, S.S. Knipl. Ane Cathrine Due, Visby Sndk. Jacob Petersen Nielsen, Visby
Isidore Due	9.10.1852 i Em.	hjdk. 16.10 i Kirke 20.11.	Grdk. Christine Due, S.S. Amalia Bothilde Stork, Rudebøl Grdr. Ane Cathrine Sørensen, Emm. Hmd. Peder Pedersen, Østergb. Sndksv. Anders Nissen, Hm.
Johannes Nissen Due	2.10.1854 i Em.	hjdk. 16.10 i Kirke 18.11.	Hmd. og Sndk. Johannes Nissen, Hm. Væver Mads Hansen, Visby Grdm. Johannes Schou, Kg. Kone, Bodil Nissen, Spandet S. Grdr. Ane Cathrine Sørensen, Em.
Soren Nielsen Due	12.12.1856 Em. Mark	hjdk. for Svag- heds Skyld 22.12. i Kirken 31.1.1857	Grdm. Christian Nielsen Due, S.S. Andreas Lund, Højkrø Grdf. Hans Nissen Sørensen, Em. gift Anne Margrethe Due, Østergammelby Johanne Cathrine Clausen, S.S.
Hans Nissen Due	12.1.1864 i Em.	hjdk. 20.1. i Kirken 23.3.	Grdm. Laust Andersen Stork, Em. Indst. Hans Madsen Hansen, Em. Grdf. Boi Friis, Em. Grdk. Ingeborg Friis Pige Gyde Kristine Vedsted, Gl. Mølle

Nielsen Due fra Gaarden i Sdr. Sejerslev, og dennes langt yngre Hustru *Christine* samt med Degnefamilien i Visby, hans Fætter *Mads Hansen*, og med hans Moders Søsterbørn: *Hans Nissen Sørensen* og *Ane Cathrine Sørensen* fra Emmerlev. Af *Johanne Nissens* Familie er foruden hendes Fader *Johannes* og Moder *Inge Nissen* repræsenteret hendes Broder *Anders Nissen* med Hustru *Bodil*, men ikke Broderenovre paa Sild. Der er to af Navnet Stork: *Amalia Bothilde Stork* fra Rudbøl og *Laust Andersen Stork* fra Emmerlev, som synes at have staaet Familien nær. I øvrigt er Fadderne Venner og Bekendte i Sognet som den nærboende Fagfælle, Snedker *Vinther*, og Ejeren af den kendte Højkro, *Andreas Lund*.

Børnenes Navne er ikke alle Slægtsnavne. De to Døtre fik deres efter Forslag af Skolelæreren *Johannes Hansen*, som alle Dage optraadte hjælpende og raadgivende over for sine Plejeforældres Efterkommere. — De to Sønner er opkaldt efter Morfader og Farfader, medens den yngste, efter hvad han selv har udtalt, har faaet Navn efter sin Morfaders Forældre, *Hanne* og *Nis*, der begge blev meget gamle.

Krigen i 1864 kom vel ikke direkte til at berøre Vestkystegnene, men dens Betydning for Familieforholdene blev den samme overalt i Nordslesvig. Ogsaa i Emmerlev Sogn mente man, at Adskillelsen fra Danmark ikke kunde blive af lang Varighed, naar man havde § 5 at holde sig til, og at de unge Mænd derfor ikke maatte trække i prøjsisk Militærtrøje, men skulde udvandre saa længe, indtil Retfærdigheden skete Fyldest. At Fejlsynet, — som Tyskerne sørgede for at det blev, — ikke blev mindre katastrofalt for Familien *Nielsen Due* end for Landsdelen som Helhed, ses af Børnenes videre Skæbne.

To af Børnene døde ugifte: *Søren*, som ellers aldrig havde været syg, af Difteri, den Sygdom, som de østrigske Soldater efter Sigende havde bragt med sig til Landet i 1864, — og *Isidore*, 29 Aar gammel, Sygige. De tre andre udvandrede som Følge af Tyskernes Erobring af deres Land; *Juliane* fulgte efter sin Kæreste, *Mathias Hansen Bonnichsen* (f. 27.6.1844 som Søn af Væveren i Sognet *Hans Madsen Bonnichsen* og *Maren Markusdatter*) til Eureka i Kalifornien, hvor de blev gift og fik 2 Døtre og 2 Sønner; hun døde ved det fjerde

Barns Fødsel.⁸⁾ — *Johannes* etablerede sig med en Malerforretning i Philadelphia, U.S.A., hvor han 17.1.1884 blev gift med *Rebecca Floyd* og efter hendes Død med Søsteren *Mathilde* (f. 1852, d. 12.1. 1927); i første Ægteskab blev født en Søn, der ikke naede at blive voksen; det andet var barnløst. — Den yngste Søn, som blev kaldet *Hans Nissen*, maatte ogsaa ud af Landet for at undgaa den prøjsiske Militærtjeneste.

Aaret 1881 maa have været et tungt Aar for Ægteparret *Due*; da mistede de de to sidste hjemmeværende Børn, *Isidore*, som døde, og *Hans Nissen*, som 17 Aar gammel maatte drage til Danmark, medens den ældste Datter var død Aaret forud i det fremmede og den ældste Søn var blevet til »House and Sign Painter« *John Dove*; da har de følt sig gamle og ene og tænkt paa deres egen Død, som følgende Gengivelse viser.

Testamentarisk Disposition

Jeg underskrevne Huuseier og Snedker Niels Due i Hem, Emmerlef Sogn, der beboer Livsfæstestedet Matr. No 34 sammesteds under Greuskabet Schackenborg fastsætter og bestemmer herved i Henhold til Forordningen af 21de Mai 1845 § 18, at om jeg skulde afgaae ved Døden førend min Hustru Johanne Due født Nissen, da skal hun have Ret til uden Registrering, Vurdering eller Skifterettens Mellekomst og uden Paatale af nogen at forblive i udeelt Besiddelse af vort fælles Bo og ikke være pligtig at skifte eller dele med vores efterladte Børn, være sig myndige eller umyndige saalænge hun ikke indlader sig i nyt Ægteskab. —

For det Tilfælde, at jeg afgaaer ved Døden førend min Svigermoder Inge født Carstensen, der nyder Aftægt hos os, og min Hustru Johanne Due født Nissen overlever os begge, da har hun, ifølge Contract af 28. Septem-ber 1875 tinglyst 6te October s A, ½ Aar efter bemeldte min Svigermoders Død at udrede til Anders Nissen i Kjærgaard og til Hans Stork Nissen paa Sylt eller deres Arvinger, den dem efter fornævnte Contract tilfaldende Arv.

8) Amanda f. 7.9.1875	Johanna f. 3.1.1877	Hans f. 8.3.1878 d. i Krig	Niels f. 8.6.1880 d. spæd
g. m. Philip Bruce f. 26.2.1880 d. 28.5.1949	g. m. Frank P. Killion d. 1940, 62 År gl.		
Phyllis	Eileen f. 1917		
g. m. Leo White	d. 11.9.1943		
Elisabeth Ann f. 1941	Bruce Michael f. 1945		

Hem, Emmerlef Sogn den 4de October 1882.

Niels Due.

Dokumentet, der er behørig underskrevet af Vidnerne *Th. Friedrichsen* og *Mikkel P. Eriksen* (den førnævnte *Juliane Dues Mand*) og forsynet med »Stempelmarke« til 1½ Mark i Wiesby, giver ikke blot Hustruen den Ret, hun i vore Dage uden videre har lige med Manden til at sidde i uskiftet Bo, hvis Ægtefællen dør, men fortæller ogsaa, at Hjemmet for længst var flyttet fra Emmerlev til Hemme i Sønder Sejerslev.

Formentlig allerede fra Begyndelsen af 1870'erne overdrog *Johannes Nissen* Huset og Snedkeriet til Datteren og Svigersønnen, medens han selv og hans Hustru, *Inge Karstensen*, gik paa Aftægt hos dem; og kort før hans Død blev Vilkaarene retsgyldigt fastsat i den nævnte »Contract af 28. September 1875«. De vigtigste Bestemmelser var, at det aldrende Ægtepar skulde have »Underhold for deres Livstid, Husly, Føde, Klæder og Oppasning i saavel sunde som syge Dage«, og at Husets Købesum blev sat til 2880 Reichsmark, som skulde henstaa rentefrit saa længe, som der blev ydet Aftægt, idet Renten blev anset som Betaling for denne. Da saa det i »Testamentarisk Disposition« omtalte Tilfælde indtraf, at *Inge Nissen*, f. *Carstensen*, afgik ved Døden (8.12.1886), blev Summen, paa visse Udgifter nær, udbetalt af *Niels Due* til Arvingerne: hans Hustru *Johanne* og hendes Broder, *Hans Petersen Stork Nissen*, samt hendes afdøde Broder *Anders Nissens* Børn: *Johannes Nissen* i Petersborg, Anst Sogn, *Christian Nissen* i Tirslund, Føvling Sogn, og *Inge Truelsen*, der var Enke i Højer. — Den sidste Side af »Skifteakt« med Underskrifterne gives her i Facsimile.

Transskriptionen er følgende:

Fremdeles tilstaa og bevidne vi i Kraft heraf, at Niels Due i Hemme idag rede og rigtig har udbetalt til enhver af os den ovenfor beregnede Arvelod saaledes, at jeg Johanne Due f. Nissen har modtaget otte hundrede én og halvtreds Rigsmark 23% P.; jeg Hans Petersen Stork Nissen ligeledes otte hundrede én og halvtreds Rigsmark 23% P.; jeg Johannes Nissen to hundrede tre og firs Rigsmark 74% P.; jeg Kristian Nissen ligeledes to hun-

Samvittigt hiffen og kvittere os i Røffs form, at Niels
 Due i Obekomme sidst endt og rigtig for udtalt til os om
 af os den os om for kongen med os det fælledt, at jeg
 Johannes Due f. Nissen for modtaget alle fundene an
 og faldt med Rigsmark 23 3/4 ff.; jeg Hansi Petersen Stor
 Nissen ligeledes alle fundene an og faldt med Rigsmark
 23 3/4 ff.; jeg Johannes Nissen for fundene an og faldt
 med Rigsmark 44 3/4 ff.; jeg Kristian Nissen ligeledes to hundrede
 an og faldt med Rigsmark 74 3/4 ff.; og jeg Inge Truelsén f. Nissen
 ligeledes to hundrede an og faldt med Rigsmark 74 3/4 ff.; derfor
 give os ved vor Underskrift paa denne Skifteakt for os og
 vor fælles Arvinger fuldgjældig Kvittering med retslig
 Forbindtlighed for Modtagelsen af vor hele Arv efter
 vores alle Forældre, forfædres Bedsteforældre, og frafalde
 al videre Krav i denne Henseende. — Endelig kvitterer
 ogsaa jeg, Niels Due, ved min Underskrift, jeg er for
 Modtagelsen af os om alle Røffs an og faldt med Rigsmark
 til Beløb af to hundrede og femten Rigsmark 56 ff., hvor
 som den os om at lide det i det os om fælledt.
 Til Meddelighed og Bekræftelse for os, under den
 sigelse af alle Bedsteforældre, i herende Miljø os om
 her og os om den endelig kvittere os om denne Skifte akt.

Ved og tid som os om, Niels Due for os om og os om

Fruen Sofanna Due f. Nissen
 Hansi Petersen Stor Nissen

Hans Nissen,
 Hansi

Johannes Nissen,
 Christian Th. Nissen
 Inge Truelsén

Friedrich Olsen

drede tre og firs Rigsmark 74 3/4 P., og jeg Inge Truelsén f. Nissen lige-
 ledes to hundrede tre og firs Rigsmark 74 3/4 P.; derfor give vi ved vor Un-
 derskrift paa denne Skifteakt for os og vore samtlige Arvinger fuldgjældig
 Kvittering med retslig Forbindtlighed for Modtagelsen af vor hele Arv efter
 vore fornævnte Forældre, henholdsvis Bedsteforældre, og frafalde al videre
 Krav i denne Henseende. — Endelig kvitterer ogsaa jeg, Niels Due, ved

min Underskrift herpaa for Modtagelsen af ovenmeldte Kostpenge og Forskudsudgifter til Beløb fire hundrede og femten Rigsmark 56 P., eftersom denne Sum er likvideret i det ovenstaaende.

Til Vitterlighed og Bekræftelse have vi, under Frasigelse af alle Indvendinger, i tvende Vidners Overværelse og enhændig underskrevet denne Skifteakt.

Sted og Tid som ovenfor.

Som Vidner:
Johansen
Friederich Meier

Niels Due for mig og min Hustru
Johanne Due født Nissen
Hans Petersen Stork Nissen
Johannes Nissen, Christian Th. Nissen
Inge Truelsen

Det, der var blevet betalt og udgjorde Arven, var Bygningen, hvorimod Jorden, som foruden den Del, hvorpaa Huset laa, bestod af en Have, som gik over i en med Tagrør bevokset Sump, og af en Græsmark, tilhørte Grevskabet Schackenborg og var af dette givet i Livsfæste, som dog senere blev afløst af Udlejning for en Aarrække ad Gangen. Niels Dues Underskrift paa Kontrakten⁹⁾ i 1889 og 1904, da han var henholdsvis 61 og 76 Aar gammel, gengives her. (Ved hans Død et Aars Tid senere blev Jorden af Boet frikøbt og overdraget Køberen af Ejendommen.)

Den 30 Januar 1889
Niels Due

S. Sejerslev, den 5. Jan. 1904
Niels Due.

Om Karakteren af Niels Dues Arbejde i den første Tid, han var

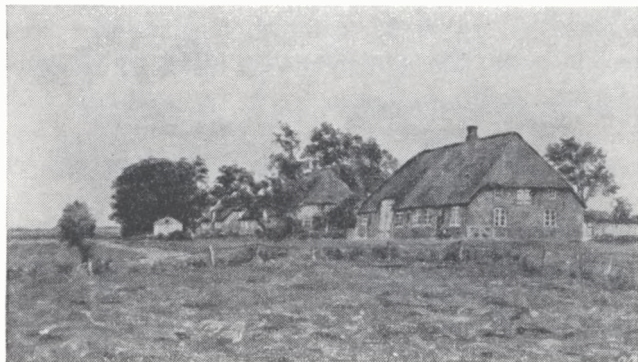
9) Schackenborg Godsarkiv.

selvstændig, giver følgende lille Historie, fortalt af hans yngste Søn,¹⁰⁾ nogen Oplysning:

Min Fader Niels Due boede i Emmerlev, inden han overtog sin Svigerfaders Virksomhed i Hemme. Ofte var han borte fra Hjemmet for at arbejde paa Bygninger i Omegnen. En Aften, da han var paa Vej til Emmerlev fra Ballum, kunde han etsteds ikke komme frem. Da han omsider naaede hjem, var han daarlig. Der herskede ingen Tvivl om, at han havde truffet paa en Ligskare; men om det blev opklaret, hvad den var Varsel om, ved jeg ikke.

Det skete derimod ved en anden Lejlighed, da min Fader ogsaa var borte paa Arbejde. Inde paa Gulvet i Værkstedet saa man en lys Plet, hvis Oprindelse man ikke kunde forklare sig; den stammede ikke fra Maanen, blev det udtrykkelig konstateret. Nogen Tid efter kom der paa samme Sted af Gulvet til at ligge en Ligsten (Stenplade) som efter Egnens og Tidens Skik skulde forsynes med Trækant. Dette var Lyspletten Varsel om.

Efter at han var flyttet til Sønder Sejerslev, blev Bygningssnedkeriet af større Omfang. Bag den store Port var Værkstedet med Vin-

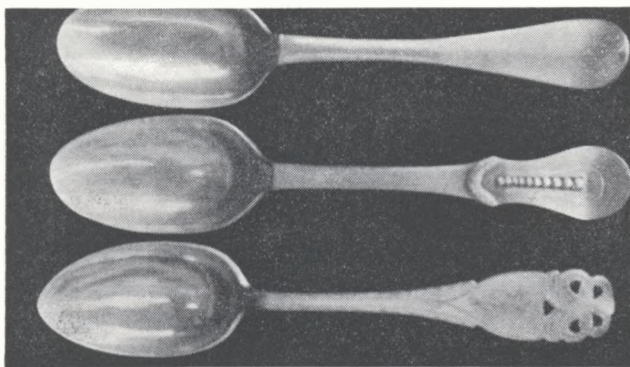
Niels Dues Hus m. fl. i Hemme. Sdr. Sejerslev, Emmerlev Sogn, Sønderjylland.
Efter Maleri af N. F. Nielsen, Ribe.

duer ud mod Haven, og gennem Gavllugen blev i Tidens Løb store Mængder af Bygningstræ ført ind paa Loftets Lagerplads for efterhaanden at blive forarbejdet. Af officielle Arbejder huskes Opførelsen af en Forstue til Skolen og Reparation af Prædikestolen i Emmerlev Kirke, for til det første fik den yngste Søn Lov at hjælpe med i Sommerferien, og fra det andet stammer et Englehoved af Træ, der som

10) Sønderjydsk Maanedsskrift 18. Aargang, Side 140 (1942).

lidt defekt blev fjernet og siden opbevaret i Slægten for i 1948 at havne paa Museet i Tønder. — Sønnen mindedes Skaal fuld af Mønter til Brug for Udbetaling af Svendeløn. Byggelaan fik man dengang ikke som nu i Banker, men direkte hos dem af Egnens Folk, som havde Penge at laane ud af mod passende Rente. *Niels Dues* Financier var Gaardmand *Laust Andersen Stork* i Emmerlev; han er tidligere nævnt som Ven af Familien og Fadder ved *Hans Nissen Dues* Daab.

Hjemmet kan vistnok ikke betegnes som velstaaende, men som et solidt Haandværkerhjem, hvor Arbejdsomhed og Nøjsomhed var selvfølgelige Dyder. Ret karakteristisk for den Soliditet, som trods Nøjsomheden raadede, er det, at der fandtes en Del Sølvtoj; noget var Arvegods, andet Gave ved højtidelige Lejligheder som Bryllup, Daab og Konfirmation; men der var ikke mere af det end, at naar der skulde være Gilde, supplerede man Beholdningen ved Laan hos Venner og Naboer mod at gøre Gengæld, naar disse trængte dertil. Derfor var der paa Skeerne ikke blot efter Egnens Skik indgraveret Giverens Navn eller Forbogstaver og Datum, men ogsaa mere ubehjælpsomt af Ejeren selv indridset dennes Mærke — som f. Eks. ND — for at man ved Udlaan kunde finde ud af, hvor de forskellige Ting hørte hjemme.

Var *Niels Due* og *Johanne Nissen* end blevet ene tilbage i Hjemmet i Hemme, holdt de dog Forbindelsen ved lige med deres Børn i det fjerne. Som hosstaaende Gengivelse af Brev fra Datterdatteren *Amanda* viser, blev der vekslet Breve og Fotografier med den afdøde Dat-

ters to Døtre i Kalifornien og med Sønnen i Philadelphia. Med den yngste Søn *Hans Nissen Due* var Kontakten naturligvis bedre, — selv efter at han havde stiftet Hjem i Roskilde; baade lykkedes det »de gamle« at besøge ham og hans Kone *Selma* dør (19.5.1893), og ogsaa

Hannah and Hans send
their Love to you both
With Love
Your Grand Daughter
Annanda Bernickson.

We received your beautiful pictures some time ago, which we were very glad to get, during the summer Hannah and I got a pair of picture frames some put them in the frames, and we have had mothers enlarged, so we have all them ready to hang up and they all look lovely, I wish that you both were here to see them. I thank you very much for the pictures, so Hannah and I will send ours in return but they are not very good but they are the best we have at present!

Emeka Cul.
Nov. 20th 94

Dear Grand Father and
Grand Mother,
Bennyus.

papa is writing to you
I also will try to write
a few lines to let you
know how we are all
getting along. Hans is
working in the country, he
was in about three weeks
ago and is looking fine.

foretog Svigerdatteren i Sommeren 1895 den besværlige Rejse til Sønder Sejerslev for at præsentere de to Børnebørn *Helga* og *Valdemar* paa henholdsvis 3 og 1½ Aar. En Gang hvert Aar kom *Hans Nissen* paa Besøg. I 1902 havde han sin Søn, der nu var blevet 8½ Aar, med. Denne mindes sine Bedsteforældre som nok meget rare, men faamælte og gamle Mennesker, i hvis Hjem der blev ^{beholdt} Bordbøn og fandtes Kakler paa Væggene, Tøffelblomster i Vinduerne og mange Slags Smaakager i Daaserne. De to gamle Mennesker havde et Faar, som forsynede dem med den nødvendige Mælk, og holdt ikke Hjælp i Huset

ud over, at en Menighedsplejerske kom og gav en Haand med nu og da.

Den Resignation, *Niels Due* maa have lært af Livet, der bød paa tidlig Forældreløshed og to Krige, der førte Udlændighed og Splitelse af Familien med sig, havde ikke gjort ham bitter, men nok bidraget sit til at han blev en stille Mand. »Han sagde ikke meget; men man havde Respekt for det, han sagde«, fortalte hans yngste Søn. At han var rar, tyder følgende Replik paa: da hans senere Hustru blev spurgt om, hvorfor hun ikke havde valgt hans Broder *Johannes*,¹¹⁾ som var kønnere, svarede hun: »Nej, for *Niels* er mere god«. Det samme Indtryk af en fordringsløs Natur giver nogle Lommebogsblade, hvorpaa han havde noteret Fødsel og Død i Familien, som f. Eks. ved den førstefødte:

1851
Har Gud velsignet os med en
liden Datter som blev Født d 5
Januar om Morgenen Klokken
1 og blev Hjemmedøbt d 10 Janu.
er og hendes Navn er Juliane
Due og hun var i Kirken d 21
Februar og hendes Moder gik i
Kirke samme Dato

I. 1851

Har Gud velsignet os med en liden Datter som blev Født d 5 Januar om Morgenen Klokken 1 og blev Hjemmedøbt d 10 Januar, og hendes Navn er Juliane Due og hun var i Kirken d 21 Februar og hendes Moder gik i Kirke samme Dato.

Samtidig røber den pertentlige og faste gotiske Skrift den glade Tryghed, som Situationen har udløst hos den unge Fader. — Notaterne om Dødsfald er uden Kommentarer og virker derved resigne-

11) Dette Forhold var Anledningen til, at *Johannes Due* flyttede bort fra Hjemegnen til det tyske.

ret. Det har været ham en stor Sorg, at hans Hustru døde før han, men til Trods herfor og sin alderdomssvækkede Tilstand har han usikkert og med Blyant skrevet ned:

Moder Døde den 26 Mai
Klok 1 Eftermiddag 1904
Johanne Due født Nissen
22 November 1825.
Johanne Due født Nissen

Moder Døde den 26 Mai Klok 1 Eftermiddag 1904 — hendes Fødselsdag den 22 November 1825.

Johanne Due født Nissen.

og tilføjet med Blæk:

Knapt et Aar senere lukkede han selv sine Øjne for stedse, og dermed hørte den sidste Degn Due's Efterslægt op med at findes i Emmerlev Sogn.

JOHANNE NISSEN

f. 22.11.1825 og d. 26.5.1904

i Hemme, Sdr. Sejerslev, Emmerlev Sogn,
g. 20.10.1850 m. Snedkermester Niels Due.

Til det, der er meddelt om *Johanne Nissen* under Beskrivelsen af hendes Ægtefælles Levned, er der kun lidet at føje.

Hendes »Køekoppe = Indpodnings = Attest«, som er bevaret, fortæller, at hun blev vaccineret 4. Juli 1831 og mødte til Eftersyn 9 Dage senere, da Attesten blev udstedt i Ribe af Districtschirorgen *Hansen* dør. Det ser altsaa ud til, at man har maattet foretage Rejsen til Ribe med *Johannes Nissens* Datter to Gange i Løbet af en halv Snes Dage for at faa den »Køekoppe = Indpodning« overstaaet, og da man har maattet benytte Hest og Vogn, formodentlig Diligencen — det var før Jernbanens Tid —, er det ikke underligt, at Attesten har været betragtet som et kostbart Dokument, der er blevet gemt, medens saa meget andet er forsvundet.

I Oktober 1840, da hun var nær de 15 Aar, blev hun udskrevet af Skolen og fik »udstædt af Holm, Sognepræst« en »Skudsmaalsbog for Fruentimmer«. I den blev hendes Data og Skolens Vedtegning: »god Kundskab« indskrevet og bekræftet ved Emmerlev Sogns Skolecommissions fire Medlemmers Underskrifter. — Et halvt Aar senere blev indført, at hun var blevet konfirmeret 7. Marts 1841 og havde faaet Vidnesbyrdet: »Kundskab: god, Opfsl: M sædelig«. Og mere er der ikke blevet skrevet i Bogen, idet *Johanne Nissen* ikke kom ud at tjene, men blev, som Folketællingslisterne viser, hjemme som Kniplepige. — Senere, da hun var blevet gift, vovede hun trods de voldsomme Trusler i den trykte Indledning:

Forfalskning af Skudsmaal eller Skudsmaalsbøger straffes med Fængsel paa Vand og Brød i det mindste i 2 Gange 5 Dage, eller efter Omstændighederne med Forbedringshuusarbeide indtil 2 Aar.

at bruge Bogen som Opbevaringssted for de Haarlokker, hvormed hun mindedes sine Børns Barndom. (Børnene var alle glathaarede og blonde, dog vistnok saaledes, at de to Dreng *Hans Nissen* og *Johannes* var lyse, medens de to Døtre og *Søren* var mørkere.)

Fra hendes senere Dage stammer vedføjede Gengivelse af hendes Underskrift af 6.10.1883,¹⁾ da hun var Forlover for sin Broderdatter

Inge Marie ved dennes Giftermaal paa Højkro i Sognet. At hun, som paa dette Tidspunkt havde været gift i næsten 33 Aar, ikke underskriver sig *Johanne Due*, men *I. Nissen*, synes ligesom Skriftens Sikkerhed og Portrættet af hende at tyde paa en fast Karakter. At hun tillige har været klog, faar man Indtryk af gennem følgende lille Oplevelse, som hendes yngste Søn fortalte om paa sine gamle Dage til sine Sønnedøtre:

Da min Mor en Aften vilde have mig til at hente noget udenfor paa Marken og jeg ikke holdt af Mørket, sagde hun: »Hvad har du at være bange for? Det skulde da være for Katten!« Da jeg kom ud, — for jeg maatte jo gaa! — vilde jeg springe gennem en Aabning, jeg havde lavet i Hegnet, og i det samme fik jeg et Slag i Ansigtet. Det var Katten, som vilde hoppe den modsatte Vej ind gennem Hullet. — Fra den Aften var jeg ikke mere bange for Mørket.

Hans Nissen Due mindedes ogsaa, at han som Dreng havde været med sin Moder henne i Emmerlev at besøge gamle *Peter Stork*, som endnu gik med de gammeldags Knæbenklæder og havde Sølvknapper i Trøjen. »*Stork* var noget Familie«, sagde Moderen, og af Fadderlisterne m. m. fremgaar det ogsaa, at der har været nær Forbindelse mellem Medlemmerne af de to Slægter *Stork* og *Nissen*, men egentlig Slægtskab er ikke blevet paavist.

Johanne Nissen havde to Brødre: *Anders Nissen* (f. 12.9.1820, d. 27.9.1879), der blev Snedker i Kærgaard, og *Hans Petersen Stork*

1) I Heiraths-Hauptregistret, Standesamt, Emmerlef (hos Sognefogden i Sdr. Sejerslef, Laust Eriksen 1948).

Nissen (f. 20.7.1823, d.), der blev Skomager i Keitum paa Sild, hvor han blev gift med *Maria Wiebeck* (f. 1824), med hvem han fik to Sønner, *Johannis* (f. 1855) og *Christian* (f. 1859), hvoraf den sidste efter først at have prøvet Sømandslivet blev Skomager som sin Fader og flyttede til Nørrejylland. — Om Anders Nissens Efterkommere vides der nogen mere Besked. Hans Hustru *Bodild Christensen* (f. 22.2.1827, d. 29.3.1903) var født Nord for Kongeaaen (i Stenderup, Føvling Sogn), og derhen flyttede af Ægteparrets fire Børn de to Sønner, der begge blev Landmænd: *Johannes Nissen* (f. 8.10.1856, d. i Fitting, Vorbasse Sogn), som var gift tre Gange og efter hvem der lever Efterkommere, og *Christian Thomsen Nissen* (f. 16.3.1861, d. 28.3.1932), som blev gift med *Else Kirstine Andersen Lage*, der paa deres lille Landsted paa Tirslund Mark, Føvling Sogn, fødte ham 15 Børn, efter hvem talrige Efterkommere findes; den 9. i Rækken var *Thorvald Elias Nissen* (f. 16.12.1896), som efter et Fald fra Loftet ned paa Logulvet efterhaanden blev blind og derfor kom til København, hvor han lærte Børstenbinderfaget og klarer sig langt bedre, end han vilde have kunnet hjemme i Sognet; han blev først gift med *Elvira*, med hvem han fik Børnene *Herdis*, *Edith* og *Henry* (f. 9.4.1931, d. 24.3.1944), og efter hendes Død med *Mertha* — Anders Nissens og Bodild Christensens to Døtre var Tvillinger, født 8.12.1857; den ene, *Ingeborg*, døde, inden hun blev 8 Aar; den anden, *Inge Marie*, blev som ovenfor nævnt gift med Skomager *Truelsen* i Højer, hvor en Søn, *Andreas*, har fortsat Slægten.

Johanne Nissens Fader, *Johannes Nissen* (db. 2.6.1798, d. 19.10.1875), der var den yngste af 5 Børn, blev ligesom sin ældste Broder *Niels* (db. 9.10.1785) oplært i sin Faders Haandværk som Tømmermand og overtog dennes Forretning og efter dennes Død 1852 ogsaa Huset som eneste Arving samt Jorden, der hørte til, d.v.s. han ejede kun Huset og havde Jorden i Fæste. For den Del, som hørte under Schackenborg, findes Fæstebrevet endnu i Godsets Arkiv, hvoraf hans Underskrift af 10.8.1853 kendes og gengives her:

Johannis Nissen

Af en Kontrakt, som er delvis bevaret, fremgaar det, at *Johannes Nissen* ikke blot var Tømrer, men ogsaa Bygmester, svarende til vore Dages Entreprenør; det drejede sig om Opførelse af en 84 Alen lang Lade og to dermed sammenbyggede Stalde, hver paa ca. 70 Alen, ved den nye Gaard paa Visby Hede, som Kammerherre, Amtmand *de Neergaard* der lader opføre 1846. Hans Forvalter *Beck* paa Troyborg skal sørge for Leveringen af *samtligte raae Materialier*, og at der er 20 Mand med *det behøvende Reeb*, naar Bygningerne skal reises, og

Red og Red for Nissen's Gård i 1846

H. Nissen's Red.

	<u>Ny</u>	<u>Sær</u>
b. 24 Arbejdsde Alen, Johannes Nissen.	7.	1.
a. Skibe i 180 Alen a 2 ff. - - - - -	360.	1.
b. Udførelse af 9 Stalde, de samlede paa en areal 180 Alen a 2 ff. - - - - -	187.	10.
c. Udførelse af 2 Stalde, de samlede paa areal 200 Alen, og 2 Stalde af 100 Alen - -	60.	12.
d. Skibe til Tørborg, paa areal 500 Alen og 2 ff. - - - - -	20.	1.
e. Red og Skibe og alle Udførelse af bygning materiale. - - - - -	7.	8.
f. Gensidig Offensiv i Arbejdsde - Skibe til Tørborg, og 2 ff. - - - - -	30.	1.
g. 6 bedste Skibe til Tørborg - - - - -	7.	8.

de fornødne Heste til at ælte Leer til Muurarbeidet. Derimod forpligter Johannes Nissen sig til at holde de øvrige fornødne Folk og Haandlangere til saavel hvad Muur som Tømmer- Snedker- Brolægger m. v. Arbejder angaaer. I den Tid, Arbeidet stod paa, havde han fri Bopæl til sig og Medarbejdere i en fæsteledig Gaard i Gammelby, hvortil hørte Foder, Græsning og Staldrum til 2 Køer, den fornødne Tørv til Ildebrændsel og fri Kjørsel af den behøvende Huusholdningssæd. Af et vedføjte Regnskab, som formentlig er ført og skrevet af Johannes Nissen selv, hvorfor en Prøve af det i Facsimile er gengivet, fremgaar det, at den midlertidige Husholdning har forbrugt indkøbte Fødevarer for 665 Mark og krævet en Tjenestepige til at forestaa den, at Arbejdet har staaet paa i 30 Uger, og at »Arbeidets Antager« Johannes Nissen før Arbejdets Begyndelse har foretaget 10 Rejser til Trøjborg og i selve Arbejdstiden hver Søndag Eftermiddag været i Højer for at udtage Træ og desuden sammenkjøbe Proviant (Lukkebestemmelserne har nok ikke været saa strenge dengang) og yderligere været paa en tredages Reise til Flensborg for at indkjøbe Tømmer og anden Materialier. Betalingen for Arbejdet blev ydet dels som nævnt i Naturalier i Byggetiden, dels i rede Penge, nemlig 3300 Mark.

Om andet Arbejde, han har haft i Trøjborg, vidner en lille Dobbeltgængerhistorie,²⁾ gaaende ud paa, at en Mand, som mødte ham paa Vej til Herregaarden for at fortsætte noget Istandsættelse i Anledning af et forestaaende Kongebesøg svor paa, at han lige havde set Tømmermesteren staa og kigge ud af et Vindue, medens denne ved at vise Nøglen til den ubeboede Fløj frem kunde godtgøre, at ingen kunde have været derhenne.

At han maatte besidde en vis Myndighed, naar han skulde lede Arbejder, udført af mange Mennesker, stemmer med en Udtalelse af hans Dattersøn, Hans Nissen Due, at han som Dreng havde megen Respekt for sin Morfader. Ogsaa Johannes Nissens Haandskrift i Regnskaberne tyder paa det samme. (At hans ovenfor anførte Underskrift paa Fæstebrevet ved dets Fornyelse paa Schackenborg Gods-kontor ser væsentlig ydmygere ud, skyldes øjensynligt, at han dels dengang var ældre, dels under uvante Forhold.)

2) Sønderjydsk Maanedsskrift 18. Aarg. Side 140 (1942).

Hans administrative Evner gav sig ogsaa Udslag i, at han, som tidligere fortalt, i Tide sørgede for at afgive Virksomheden til sin Svigersøn og sikre sig og sin Kone en betrygget Alderdom.

Johanne Nissens Bedsteforældre paa fædrene Side blev begge meget gamle, saa gamle, at de blev til Sagnfigurerne *Hanne og Nis*, der døde med 3 Ugers Mellemrum og manglede 3 Aar i Hundrede, og saa der fortæltes om Nis, at han engang var kravlet op i et Æbletræ og ikke selv kunde klare sig, saa man paa hans Raab maatte hjælpe ham ned, og da han en anden Gang lukkede Bommen op for Herremanden og denne sagde: »Kender du mig ikke, Nis?« svarede: »Saa maa du ha en anden Rok aa«. — Naar hans høje Alder tages i Betragtning, synes det ikke underligt, at Førligheden og Synet kunde svigte, og for Slægtshistorien frembød deres sene Død (*Hanne* 26.9.1852, *Nis* 52 Dage senere, d. 17.11.1852) den store Fordel, at skønt de var født omkring Midten af 1700-tallet, kom de alligevel med i Folketællingslisterne 1845 og 1850, saa deres Fødestavn derved blev oplyst. De var nemlig begge i deres unge Dage kommet til Emmerlev Sogn udefra: h u n var født i Tanning og døbt i Dejbjerg Kirke ved Ringkøbing (den 3.10.1756 som Datter af Gaardmand *Jens Knudsen* (bg. 20.3.1805) og *Mette Kirstine Christensdatter* (bg. 1.1.1813)), h a n stammede fra Ribekanten, idet han var født i Nørre Aaling og døbt i Lintrup Kirke (den 1.10.1758) som Søn af Gaardmand *Niels Hansen* (bg. 19.4.1782) og *Mette Hansdatter* (bg. 19.3.1802)).

Skønt udgaaet fra de mindre Gaardmænds Klasse har de begge forladt deres Hjemegn: *Hanne Jensdatter* eller *Johanne Knudsen* formentligt, fordi der i Sønderjylland var Mangel paa Tjenestefolk og derfor højere Løn, *Nis Nielsen* blev rimeligvis Bygningssnedker, fordi hans ældre Broder *Hans Nielsen* var bestemt til at skulle overtage Fæstegaarden.

Hannes Moder blev 97 Aar gammel og hendes Fader 82 Aar, men *Nis* kan ikke paa tilsvarende Maade siges at have taget sin høje Alder i Arv, siden hans Fader kun blev 48 og Moderen 69 Aar gammel.

Hanne havde i sit Barndomshjem Stifsøskende, idet hendes Moder først havde været gift med *Jørgen Tanning*, med hvem hun fik 4 Børn, hvoraf de tre: *Christen*, *Kiesten* og *Anna*, optraadte blandt Fadderne for hendes 5 Børn i andet Ægteskab: *Mette* db. 8.9.1751, *Knud* db. 12.8.1753, *Johanne*, *Anders* db. 2.5.1760 og *Maren* db. 17.4.1763. Om *Johanne's* Daab siger Kirkebogen:

Dejbjerg 1756

Domca 16 post Trinitat:

Døbt Jens Knudsens Barn af Terning og kaldet Johanne, fremstillet af Anne Cathrine Falch, Videre: Olle tromslaar, Anders thj: i Præstegrdn, Christen Jørgensen Terning, Maren Lauridsdaatter Skindberg og Bendt Skræders Hustrue i gl: Dejbjerg.

Terning eller Tanning og Skinberg er ligesom Vognbier og Dejbjerg Betegnelser for Lokalteter i Sognet.

Hendes yngre Broder *Anders* blev Skoleholder og vedblev med at være det, efter at han havde overtaget Gaarden med Forældrene paa Aftægt og sin Søster *Maren* som Husbestyrerinde, men uden Hustru. I øvrigt synes Hanne og Nis ikke at have holdt Forbindelsen med det fjerne Dejbjerg ved lige.

Egnen med de forskellige »bjerge« er af en vis Strenghed med store, ensartede grønne Bakkehæld (set fra Toget) og synes selv i vore Dage at være en udmærket Baggrund for følgende Fortælling, der mundtlig er blevet overleveret i Slægten, sidst fra *Hans Nissen Due* til Sønnedøtrene, af hvilke den ældste gengiver den saaledes:

Den gamle Hoppe.

Da min Farfaders Tipoldefader levede, var der endnu Ulve i Danmark.

Han boede ude paa Landet ved Dejbjerg, og der var langt til den nærmeste Smed. En Vinterdag tog han og en Karl imidlertid af Sted med tre Heste for at faa dem skoet, men da de var paa Hjemvejen, mærkede de, at de blev forfulgt af Ulve. De red saa rask, de kunde, men Ulvene kom stadig nærmere. Til sidst blev de to Mænd nødt til at løse den ene af Hestene, en gammel graa Hoppe, der ikke kunde løbe saa hurtigt mere, og saa for de af Sted paa de andre to og naaede ogsaa hjem i god Behold.

Men noget efter hørte de Hovslag, og da de kiggede ud af Vinduet, saa de en fremmed, hvid Hest, der kom galopperende ind i Gaarden. De gik ud for at se nærmere paa Dyret og opdagede da, at det var den gamle Hoppe. Den havde løbet saa stærkt, at den var blevet dækket med Skum.

Dens Hove var helt blodige, men den havde tilsyneladende ikke lidt nogen Overlast og blev snart helt frisk igen.

Den næste Dag gik Bonden ud for at se, om der var nogen Spor af en Kamp, og han fandt da to døde Ulve i Sneen. Dem havde den gamle Hoppe sparket ihjel.

(Gudrun Due).

Hvor og hvornaar *Nis* og *Hanne* har lært hinanden at kende og er blevet viet, er ikke fundet, men en Sølvspiseske i Familien har indridset ^J178) og maa formodes at stamme fra deres Forlovelse eller Bryllup.

Med *Nis* kom Hemme-Huset første Gang ind i Slægten. Af dets Papirer³⁾ fremgaar:

1784 ejes Ejendommen af *Niss Petersen*, som ved Kontrakt af 17 Marts 1784 overdrager samme til *Nis Nielsen* af *Süder Seierslev*, som laaner af *Nees Jeggesen* 150 Mark Lybsk og af *Hans Andersen* 50 Mark Lybsk mod Pant i Ejendommen.

Men *Nis* var øjensynlig for handlekraftig til straks at falde til Ro, for allerede ved Folketællingen 1787 boede residerende Kapellan *Hans Vilhelm Bagger* i Huset; dette solgte han igen ved offentlig Auktion 1797, da han var blevet Præst i Ballum. Køberen var Hemgaard, hvorfra *Nis* igen overtog det i 1803. Fæstebrevet paa $\frac{1}{4}$ Kaad Jord under Schackenborg findes i dettes Arkiv, og dets Slutning gengives her:

*Det vilde med mig til fæstet for at blive
Jule 10 den 11. Septbr. 1803. O. D. Nielsen.*

*Ligegyldigt Original Fæstebrev modtaget og bepligter mig herved samme
at efterleve og opfylde. Nis Nielsen*

Efter Grevens Underskrift har *Nis* prentet:

Ligegyldende Original Fæstebrev modtaget og bepligter mig herved samme at efterleve og opfylde.

Nis Nielsen.

3) Uddraget foretaget af *Hans Nissen Due* 1905.

I Mellemtiden har han boet i den hertugelige Del af Byen, hvilket fremgaar af hans »Selvangivelse« til Krigsskatte-Kommissionen for Hertugdømmerne 1789; den findes paa Rigsarkivet under Kogsbøl og Søndergaard Kommune (Nr. 22), og den sidste Del, som viser den tysk skrevne Formular og Nis' forbitrede Underskrift, anføres her:

mit getraun müß mich erbiete, da, wann ich
verlangt wird, mich nicht fürmlig
für zu bekräftigen. *Paris d. 25. Febr. 1789.*

Nis Nielsen

Den Selvstændighed og Selvsikkerhed, som hans Manddoms Underskrifter tyder paa — i Modsætning til Fortællingerne fra hans høje Alderdom — er i Overensstemmelse med en Tildragelse, som staar anført i det forannævnte Uddrag⁴⁾ af Husets Papirer:

Den 9. Juli 1811 indgiver en del Gaardmænd i Sønder Seierslef (N Due, Anders Mikkelsen, Hans Clausen Winther, S Lund, Anders Heyring, Johannes Knudsen, Jens Thissen, Laust Hansen, Jegge Nielsen, Niels Eriksen) Klage paa samtlige Beboere i S Seierslefs Vegne mod Nis Nielsen, fordi han formente dem fri Kjørsel over hans Vej og Bro og krævede Bropenge. Beboerne gjorde gjeldende mod Nis Nielsens paastand at der ikke var ydet ham noget fast Vederlag men vel af og til nogen Villighed. Da enighed mellem Parterne ikke kunde opnaaes, blev der afsagt Kjendelse i Sagen, som lød paa, at de Beboere af S Seierslef som var Landligger til ovennævnte Vej havde fri og uhindret Kjørsel til deres Jord.

Den gamle Nis har aabenbart i sine yngre Dage været en temmelig hvas Herre; til at lægge sig ud med Gaaardmændene i den Landsby, hvor han skal have sit Udkomme som Haandværker, skal der temmelig megen Stridbarhed.

Om Nis's Forfædre, der alle synes at have været Landbrugere paa Fæstegaarde, vides der ikke meget. Hans Faders Forældre var

4) Det tilsvarende Facsimiletryk findes i Hans Nissen Dues Biografi.

Hans Nielsen af Kalslund (f. ca. 1704, bg. 16.8.1770) og *Maren Nisdatter* af Tornum (f. ca. 1703, bg. 29.12.1776), som blev viet i Lintrup Kirke 1734 paa 2. Pinsedag, der det Aar faldt saa sent, som det overhovedet er muligt, nemlig d. 14. Juni. Samme Dag holdt Marens Søster, *Ane Nisdatter*, ogsaa Bryllup — med *Morten Nissen* af Dover —; men medens disse blev boende i Sognet og siden overtog Svi-gerfaderen *Nis Jensens* Landbol i Tornum, rejste Hans Nielsen og Maren udensogns (hvorhen er ikke fundet) og ses ikke vendt tilbage før 1743, da *Hans Nielsen* paa Auktion køber et Landbol i Tornum,⁵⁾ og det har han til 1754, da han bytter med et i Nørre Aaling, hvilket hans Søn *Niels Hansen* overtog Aaret efter, samtidig med at han ind- gaar Ægteskab (20.10.1755). — Kalvslunds Kirkebøger gaar ikke saa langt tilbage, at Hans Nielsens Fødsel kan findes, men ifølge Jor- debogen 1734 boede der en *Niels Hansen* (f. ca. 1676, bg. 24.3.1737) og hans Hustru *Maren* (f. ca. 1667, bg. 31.3.1737), som synes at være Forældrene.

Nis Nielsens Moders Familie hørte ogsaa til i Sognene ved den nordvestlige Grænse mellem Hertugdømmet og Kongeriget. Hun, *Mette Hansdatter*, blev døbt 27.1.1732 i Kalvslund Kirke, idet hun var født i Raving, hvor hendes Moder, *Karen*, Datter af *Niels Poul- sen Tyboe* (f. ca. 1647, bg. 9.7.1724) og *Mette* (f. ca. 1659, bg. 2.12. 1738), var hjemmehørende, medens hendes Fader, *Hans Jepsen*, var fra Gredsted i Jernved Sogn; Vielsen fandt Sted 29.10.1724 i Kals- lund.

Johanne Nissens Moder hed *Jeng Andersdatter* eller — naar det skulde være højtideligere — *Inge Karstensen* (db. 8.8.1797, d. 8. 12.1886). Hun var endnu ikke fyldt syv Aar, da begge hendes Foræl- dre døde med knap to Maaneders Mellemrum, og derfor kom hun til at vokse op hos sin Formynder, Gaardejer *Hans Petersen Stork*,⁶⁾ og dennes Hustru, *Birred*, som havde været Fadder ved hendes Daab. Da *Birred* ogsaa blev Fadder for Jengs første Barn, og da det andet blev døbt: *Hans Petersen Stork Nissen*, ser det ud til, at for Bevidst-

5) Kalslund Herreds Jordebøger 1743 Fol. 9, 1750 Fol. 14.

6) Fra en Skiftefortegnelse 1804 i Schackenborg Godsarkiv.

heden er Plejeforældrene traadt i de virkelige Sted, og dette Forhold har aabenbart givet Anledning til den tidligere nævnte Bemærkning, at »Stork« var noget Familie.

Om Jengs Trolovelse fortæller et i Familien opbevaret Hovedvandsæg af Sølv, i hvis Fod er indgraveret:

J. H. N.
&
J. A. D.
1818

at *Johannes Nissen & Jeng Anders Datter* blev forlovet 1818. En anden Gave ved den Lejlighed var en sølvbeslaaet Salmebog. Spændet er endnu bevaret og bærer Indskrifterne: *JNH* og *1818*. Hvorfor *J* og *H* er kommet paa hver sin Side af *N*, er ikke ganske klart, men at

det er Johannes Nissen, som er Giveren, er ganske sikkert og i Overensstemmelse med, hvad Sognekroniken ca. 40 Aar senere siger om Forlovelse:

Som »Fæstensgave« gives Bruden i de lavere Klasser en smuk Psalmebog, et Silketørklæde eller lignende, i de mere formuende en sølvbeslagen Psalmebog, men ogsaa Guldfigerringe, Hovedvandsæg af Sølv i utallige Variationer og deslige,

og om Bryllup:

Brudegaverne bestaa i Sølvtøj med Datum og Giverens Navn paa.

Vielsen fandt Sted 20.3.1820, — det siger Kirkebogen.

Jeng overlevede, skønt hun var et Aar ældre end sin Mand, ham i 11 Aar, men naaede da ogsaa at blive 89 Aar gammel; som tidligere omtalt boede hun paa Aftægt hos sin Datter og Svigersøn. Den yngste Dattersøn mindedes en Episode fra den Tid. Hun holdt sig mest inde i sin egen Afdeling, men en Dag kom hun imidlertid ind i Stuen, hvor *Hans Nissen Due* stod sammen med en Kammerat; hun kom rank som et Lys, gik hen til Kammeraten og gav uden at sige et Ord ham et Æble, hun havde i Haanden, hvorefter hun trak sig tilbage

igen. Hun havde øjensynligt ikke kendt sin Dattersøn ved den Lejlighed.

Jeng Andersdatters Fader, Gaardmand i Emmerlev, *Anders Kærstensen*, undertiden skrevet: *Andreas Carstensen*, (db. 7.3.1748, d. 13.4.1804) giftede sig sent, idet han ved Folketællingen 1787 var ugift, medens der ved den næste i 1801 ved ham staar: »Skildt ved sin Kone« og Navnene paa deres 4 Børn: Hans Andersen 11 Aar, Kæsten Andersen 9 Aar, Jens Andersen 7 Aar og Jeng Andersdatter 4 Aar. Den Skilsmisse kan imidlertid ikke have været af alvorlig Karakter, for efter Mandens Død tre Aar senere indsendte hans Kone et »Underdanigst Promemoria«⁷⁾ til Greven paa Schackenborg om Tilladelse til at udparcellere Gaarden og selv beholde med Børnene 2 Tdr. Hartkorn ved Bygningen. Tilladelsen blev givet, og Salget af Parcellerne indbragte til hver af de tre Sønner 1214 Rdl. og til Datteren det halve; men deres Moder var da afgaaet ved Døden Aaret i Forvejen, 4.6.1804, 46 Aar gl. — Som vedføjede Facsimile viser

kaldte hun sig i Ansøgningen for: *Elisabeth Meregret Anderskone*, saa det maa formodes at have været hendes rigtige Navn. I Emmerlev Kirkebog kaldte Præsten hende ved de tre sidste Børns Daab for henholdsvis: *Merregreth*, *Magreth Elisabeth* og *Merregret Elisabeth*, medens den ældste Søns Fødsel og Elisabet Meregrets Oprindelse ikke har været at finde.

Derimod vides det, som vedføjede Stykke Anetavle viser, at *Anders Kærstensen* havde sin Rod langt tilbage i Sognet. At hans Fader, *Kærsten Andersen*, havde Gaarden før Sønnen, ses af et Fæstebrev¹⁾, hvorfra hans Underskrift her er gengivet:

7) Schackenborg Godsarkiv.

NOGLE AF JOHANNE NISSEN's ANER

i Emmerlev Sogn.

Nis Jepsøn	Inge
bg. 5.5. 1658	bg. 26.7. 1659

Peder Pedersen Plett i Heden bg. 24.6.1672	Gunder bg. 14.12.1679	Peder Højring	Maren Højnings f. ca. 1611 bg. 12.11.1704	Nis Nissen f. ca. 1616 bg. 12.8.1684	Anne f. ca. 1612 bg. 12.3.1690	Hans Jegesøn bg. 14.2.1672 31.1.1658	Boild Nisdatt. bg. 14.10.1687
Kersten Pedersen Plett db. 9.9.1651, bg. 12.6.1720 13.12.1674		Boild Pedersdatter f. ca. 1644, bg. 15.3.1696		Nis Nissen (Emsen) db. 21.12.1651, bg. 16.4.1700 23.4.1682		Marin Hansdatter db. 9.1.1659, bg. 6.5.1701	
Zidsel Kerstensdatter db. 23.9.1683, bg. 26.4.1752 (27.1.1711 g.m. Anders Iversen, bg. 10.6.1745)				Hans Nissen db. 15.4.1683, bg. 20.3.1767 (23.2.1713 g.m. Frouche Jacobsdt., bg. 1.1.1733)			
Kærsten Andersen db. 16.1.1718, bg. 20.4.1802				Jenge Hansdatter db. 23.3.1721, bg. 27.10.1801			
Anders Kærstensen db. 7.3.1748, d. 13.4.1804 (g. m. Elisabeth Meregret, f. ca. 1758, d. 4.6.1804)							
Jeng Andersdatter db. 8.8.1797, d. 8.12.1886 (20.3.1820 g.m. Johannes Nissen, db. 2.6.1798, d. 19.10.1875)							
Johanne Nissen f. 22.11.1825, d. 26.5.1904 (20.10.1850 g.m. Niels Due, f. 21.3.1828, d. 10.4.1906)							

Blandt hans øvrige Forfædre bemærkes baade *Peder Pedersen Plett* i Heden, *Peder Højring*, *Nis Nissen Emsen* og, hvad der er mest interessant, *Hans Jegesøn*. Denne »gode Dannemand« er sammen med sin Hustru og hendes Forældre tidligere omtalt som Forfædre ogsaa i Slægten Due (nemlig under Beskrivelsen af *Boild Nisdatter*, der var gift med Degnen *Niels Nielsen Due I*) ligesom det Anetab, de giver Anledning til, er forklaret.

HANS NISSEN DUE

Skomagermester i Roskilde fra 1890

f. 12.1.1864 i Emmerlev By

d. 1.7.1946 i Roskilde

Hans Nissen Due blev født i Sønderjylland i Danmarks Ulykkesaar, men medens Landet endnu var dansk. Største Delen af hans Opvækst kom til at foregaa i Sønder Sejerslev, da hans Forældre overtog Morfaderens Hus og Snedkeri i Hemme, og han kom derved til at faa sin Skolegang i sine Forfædres Skole.

Han blev kaldt *Hans-Nissen*, med Trykket paa »Niss«, og da han var saa meget yngre end sine Søsken, er det ikke Samlivet med disse, hans Barndomserindringer drejer sig om, men det virksomme Liv, som en Dreng i et Haandværkerhjem paa Landet fører, naar han faar Lov at tage en Haand med i, hvad der falder for i Bedriften. — En Sommerferie var han som Haandlanger med til at bygge en Forstue til Skolen. — Engang, da han sammen med en anden Dreng drev en Flok Faar til Tønder, fangede Knægtene ved Schackenborg en Svane, som baskede i noget Hegnstraad. Godsinspektøren, som den blev afleveret til, sagde, at de skulde vente paa Greven, og denne gav dem som Belønning et 5-Pfennigstykke hver. — At han en Dag i Regnvejrr var ude at hjælpe den nærboende Parcellist *Mikkel Eriksen*, der var gift med *Juliane Due* fra Nyland, med at samle Sten bort fra et Stykke Jord ude ved Havet, mindedes p. G. af en drastisk Bemærkning, som Vejret og den bøjede Stilling gav Anledning til om de vaade Bukser.

Hans Nissen hørte ude i Sognet, at man sagde, at han var af Degneslægten, undertiden, at han var af Præsteslægt, men ud over, at hans Farfader var Kirkesanger og Skolelærer *Søren Nielsen Due*, havde han ingen Rede paa Slægtsforholdene. Naar han betragtede det gotiske D,

som udgjorde en Del af Sprinkelværket i det rundbuede Vindue over Døren ind til Skolen¹⁾), undrede han sig over, hvorvidt der med det mentes »Due« eller »Degn«. Ham ubevidst var det maaske en Arv fra Degneforfædrene, at han havde en Forkærlighed for at ringe med Kirkeklokken, hvilket foregik paa den Maade, at han og hans Kammerat *Theodor Alsen*, Skolelærerens Søn, klatrede op paa Bjælkerne oven over Klokken og derfra traadte denne, d. v. s. med Foden stødte til et Bræt, som ragede ud fra Klokkens Ophængning, hver Gang det under Ringningen passerede forbi. — Men i Hjemmet var det mest Moderens Familie, han traf paa og hørte om, naturligt nok, da den var nærværende.

Spændingen mellem det danske og tyske var i denne danskstalende og af de tidligere kongerigske Enklaver prægede Egn ikke meget paa-faldende; men den var der. I Skolen havde *Johannes Hansen* taget sin Afsked i 1867, fordi han ikke kunde holde Tyskerne ud mere — blev der sagt —, men han blev boende i Byen og hjalp Befolkningen med deres retslige Skrivelser. I Stedet var kommet Lærer *Johan Frederik Alsen* (1867—1882); han var ogsaa dansk, men har dog følt sig forpligtet til at tjene Regeringens Fortrykningshensigter, dog vist uden større Kraft og uden større Held. Hans Nissen Due fortæller saaledes, at engang skulde *Alsen* lære Børnene en tysk Sang, men han kunde ikke faa dem til at synge med og udbrød da fortrydeligt, at han havde ogsaa været kongelig Embedsmand; men hvad han egentlig mente med det, forstod Børnene ikke. — Prøjsernes Gendarmer gjorde deres til at minde Befolkningen om dens Undertrykkelse; men nogen større moralsk Respekt for dem fik den ikke ved at se Gendarmen tage sin Hjelm under Armen og luske i Grøften langs Gærdet for at kunne komme bag paa Folk. Ej heller, naar en Gendarm af de hjemmehørende Rækker lod sig af Landsmænd beværte paa Markedsdage saa meget, at han blev hønefuldt, medens de gode Givere siden blev idømt strenge Straffe.

Barndomstiden, som i Erindringen synes saa lang, blev for Hans Nissen Due i Aaremaal særlig kort. Allerede 17 Aar gammel skulde han rejse hjemmefra og kunne klare sig selv. Ud fra den Betragtning,

1) Smlg. Tegningen og Teksten af J. Iversen i Sdrj. Maanedsskrift 1942, Side 193.

at Fodtøj skal Mennesker altid bruge, blev han sat i Lære 1.4.1878 hos Skomagemester *Mads Pedersen Lund* i Sdr. Sejerslev. Arbejdstiden var fra om Morgenen, det blev lyst, og til saa længe man kunde se om Sommeren, medens man om Vinteren tændte Lys. Efter Fyr-aften skulde Fodtøj ofte bringes ud, undertiden ret langt som til Hjerpsted, der ikke selv havde nogen Skomager, og til Daler, der ligger ovre paa den anden Side Sejrsbækken, saa Vejen skulde lægges søndenom gennem Højer, undtagen naar Isen paa Aaen og Engene kunde bære, for saa var den direkte Linie den nemmeste at følge. En Aften, da Hans Nissen var hjemme at spise, fortalte han, at han skulde over Isen til Daler. Ud paa Natten vaagnede hans Moder og blev urolig, da hans Seng endnu var tom. Hun fik Faderen vækket og sat ind i Sagen. Han stod op og gik hen til Mads Pedersen Lund, hvor han fandt sin Søn ved Arbejdet, som han var blevet sat til efter Hjemkomsten trods det sene Tidspunkt. Hvad der blev talt, vides ikke; men slige Ekspeditioner forefaldt ikke mere efter den Tid.

Hans Nissen Due stod i Lære i 2½ Aar og var Forbundter ½ Aar; saa den 5.4.1881 blev han afmeldt fra Sdr. Sejerslev og drog hjemmefra²⁾ for at tiltræde en Plads, man havde faaet til ham hos en Mester lige Nord for Grænsen, idet han fra 11.4. arbejdede som Svend i Ribe, hvor han opholdt sig Sommeren over. 27.8 samme Aar begyndte han i Varde hos Skomagemester *Bredahl* i Vestergade (lige over for Bagermester *Kaas*, der rejste rundt paa Markeder med Honningkager etc.). I Varde blev han næsten 2 Aar; 27.4.1883 rejste han derfra med København som Maal.

Naar han vilde aflægge Besøg i sit Barndomshjem, maatte han undgaa Gendarmen, da denne ellers vilde anholde ham og føre ham til Tønder for Herredsfogden til Udvisning. Ganske vist kunde man ansøge om Tilladelse hos Myndighederne, og denne blev i Almindelighed givet; men det var nemmere at komme paa Besøg uden videre. Engang efter et saadant Besøg paa Vej til Bredebro maatte han skifte Vejretning p. G. a. Oversvømmelser. Gendarmen, som saa det, fattede Mistanke og fulgte efter ham til Visby; men her smuttede Hans Nissen fra ham over Kirkegaardsdiget og kom paa den anden

2) Medbringende som Gave fra sine Forældre »Gylden Skat-Kiste for Guds Børn«.

Side ind hos Graveren *Mads Væver*³⁾, der boede i et Hus op til Kirkegaarden sammen med sin ligeledes ugifte Søster *Bodil Hansen*. De var »noget Familie«, idet deres Forældre var Degnen *Christian Hansen* og *Ellen Nielsdatter Due*. Mads Hansen havde nok set Gendarmen lede rundt i Byen og gik nu ud for at holde Øje med ham. Da Gendarmen igen var gaaet tilbage til sin Station i Bredebro, fulgte Mads Hansen med Hans Nissen og hjalp ham at opsøge Dagvognen, inden den kom til Bredebro paa Vej fra Tønder til Ribe før Jernbanens Tid.⁴⁾ Da Hans Nissen Due inde i Dagvognen naaede Bredebro, stod Gendarmen dør lænet op ad Dørstolpen og ventede; men Passagererne lo ad ham, efter at de havde hørt om hans for-gæves Jagt.

En anden Gang under en Visit hjemme var Hans Nissen ovre at se til deres gode Bekendte, Snedker *Winthers*. Da man sad og spillede Kort, kom Kommuneforstanderen *Thomas Væver* (Gemeindevorsteher *Th. Friederichsen*) uventet paa Besøg. »Naa, er du dør?« sagde han til den formastelige. — Ja, det var han jo. — »Men du rejser vel i Morgen?!« fortsatte han. — Jo, det gjorde han. — Og saa skete der ikke mere i Sagen.

I det hele taget gik man paa Vestkysten og paa denne Tid ikke saa strengt til Værks, som *Hanssen-Nørremølle*⁵⁾ fortæller angaaende Forholdene i 1870'erne og paa Østkysten. Medvirkende hertil var Landraaden i Tønder. Han gik for at være Tysker; men efter hans Død sagde man, at han var i Virkeligheden Dansk. Han skældte ud paa Gendarmen, naar denne kom trækkende med en landflygtig Sønderjyde, og lod ikke denne sætte i Fængsel, men paalagde ham blot at være over Grænsen i Løbet af 3—4 Timer.

Paa Frederiksberg og i København blev *Hans Nissen Due* tilmeldt henholdsvis 4.5.1883 og 29.7.1884, og hermed hører Opholdsbogen, som han fik i Ribe, straks da han kom til Danmark i 1881, op med at meddele mere; men det vides, at han har arbejdet hos forskellige

3) Sønderjydsk Maanedsskrift, 1936/37, Side 66.

4) Jernbanen blev aabnet 1887.

5) Sønderjyderne under Fremmedherredømmet, Side 36—37; Sønderjylland fra 1864—1895, Side 26—28.

Mestre i Hovedstaden, og fra en af dem er opbevaret en Anbefaling, som gengives her med den originale Stavning og Tegnsætning:

Skomagersven H N. Due

Har arbejdet for mig fra den 1 Juni 85 til 1 April 87, Og i den thi har han været serdeles Flittig og Paapaslig i alle retninger, Hvorfor jeg kan anbefale ham paa det bedste, til hvem som har brug for ham, for et Edruelig og Flittig Menneske.

H C Nielsen.

Kjøbenhavn Skomager.

Til Sammenligning anføres de tilsvarende Udtalelser fra Varde og Sønder Sejerslev:

At Skomagersvend H. N Due.

Haver arbidt hos mig Undertegnede fra den 25 August 1881; og til dato bevidenes herved; til min fuldkomnen tilfredshed

*Varde den 27 April
1883*

Skomager Bredahl

Hans Nissen Due

har Staaet i Skomagerlær i 3 Aar hos Undertegnede fra 1ste April 1878 til 1ste April 1881. og i denne Tid Opført sig særdeles Tro og flittig Saa jeg tør Anbefale ham paa det bedste.

*Mads Pedersen Lund.
Skomagemester.
Sønder-Seierslev.*

Det ses, at Skomageren ude paa Landet under tysk Styre ikke er den ringeste til at forme Sproget, og det kan tilføjes, at hans Haandskrift ogsaa er langt den bedste.

Om *Due's* Arbejde foreligger der fra disse Aar i København følgende Udtalelse fra en af hans Mestre: »Ja, du er flittig, min Ven!

men vent, til du bliver Soldat, saa skal det nok gaa af dig!« Det er ikke noget helt daarligt Vidnesbyrd at faa.

Soldaterlivet, der begyndte, da han den 31.3.1887 maatte møde paa Vildersgadens Kaserne til Uddannelse som Militærarbejder, for en Maanedstid senere at overgaa til 6 Maaneders Tjeneste ved 1. Regiment, blev ganske rigtigt en Pause i et flittigt Arbejdsliv; dog varede det ikke længe, inden han fik Lov at skomagerere paa Kasernen, hvilket blev betragtet som en »Dæksmand«. Han har aldrig fortalt om daarlige Minder, men ansaa vist nærmest Tiden som en Rekreation, hvori Vagttjenesten var det kedsommelige Moment, der fristede til Søvn paa den ensomme natlige Post; men det gik da ikke værre end, at engang, da han blev overmandet af Søvnighed og havde sat sig lidt ned, vaagnede han op, idet den inspektionshavende Befalingsmand var ved at overraske ham; *Due* rejste sig langsomt op og forklarede, at han havde været ved at undersøge noget, som laa paa Jorden, for det hørte med til hans Pligter som Skildvagt. — Ondskabsfulde overordnede forekom ikke iblandt hans Soldaterminder; tværtimod var der en Oversergent, som forstod at interessere sine Folk, som da han paa Marchen forbi en anden Afdeling sagde: »Nu skal vi træde til, saa de andre kommer ud af Trit!«, og efter at de havde passeret, opmuntrede: »Saa I, det lykkedes?«

Da *Hans Nissen Due* blev hjemsendt den 1.11.1887, var hans Udbytte 3 Skilling pr. Tjenestedag eller 13,43 Kr. og en Anbefaling, der ikke nøjes med at fastslaa, at han ikke havde været straffet, men udtaler:

»at han stedse har været en overordentlig flink, flittig, ædruelig og i alle Maader særdeles paalidelig Mand, der til enhver Tid har udført de ham paahvilende Pligter med størst mulig Punktlighed og Akkuratesse.«

samt, som det vigtigste, et videre Udsyn og rigere Bevidsthedsindhold ved at være blevet revet ud af sit sædvanlige Milieu og faa lært andre Forhold og andre Mennesker at kende.

Ogsaa paa anden Maade betød Københavnsopholdet en Udvikling ud over den faglige. *Due* benyttede nemlig Lejligheden til at supplere sin Landsbyskoleuddannelse ved at deltage i de Aftenkursus og Søndagsomvisninger paa Museer, som Studentersamfundet arrangerede;

herved fik han bl. a. lært Engelsk; Tysk kunde han jo i Forvejen fra sin Hjemegn. Blandt Studenterne, der underviste, var den senere Statsminister *Zahle*, som imponerede sine Elever ved at antænde Magniumstrimler ved Gaslamperne og ved at sige, naar man foreholdt ham, at hans radikale Anskuelse kunde skade ham hos Professorerne: »Lad dem bare komme! De skal nok faa Svar.« At han var Skomagerson fra Roskilde, ligesom knyttede ham til Faget, og *Due* respekterede altid trods sin Konservatisme den radikale Politiker *Zahle*.

Størst Betydning fik Hovedstadsperioden dog derved, at i den blev *Hans Nissen Due* forlovet. En Tid lang havde han sit Logi paa Gammelholm i Herluf Trollesgade 24 paa 4. Sal over Gaarden hos Enkefru *Lovisa Cederholm*, som sled i det for at opretholde Hjemmet for sine 5 Børn. Hun, der var født i Skaane og alle Dage talte sit Modersmaal, fik ingen Hjælp fra det offentlige, da hun ved sin Mands tidlige Død sad tilbage med Børneflokket, men maatte klare sig selv, bl. a. ved at leje Værelser ud til logerende. Alle Børnene maatte hjælpe til i den fælles Kamp for en selvstændig Eksistens; ikke mindst havde den ældste Datter hjemme, den lille *Selma*, travlt med at gøre rent i Lejligheden, lave Mad og bistaa sine yngre Søskende. Det gik da, som det siden blev udtrykt i en Sølvbryllupssang:

*flittig han læste, skrev og længe oppe blev,
men Værtindens Datter ham havde saa kær.*

Det blev en lang Forlovelsestid, 4 Aar, for Midlerne til at gifte sig paa skulde de selv først skaffe sig. De spinkede og sparede. Hun lærte Naadleri for at kunne hjælpe sin tilkommende Mand ved at besørge Syningen af Overlæderne — det var i Haandskomageriets Tid —, og han søgte, efter at Militærtjenesten var overstaaet, at forbedre sine Muligheder ved 1888 at begynde for sig selv i en lille Kælderlejlighed i Kattesundet.

I Roskilde boede Sagfører *Jakob Petersen Nielsen*, hvis Moder, *Anna Cathrine Due*, var Tvillingesøster til Hans Nissens Fader, *Niels Due*. I Hjemmet hos denne ældre Fætter og hans Hustru *Anna Margrethe Nielsen* fra Visby i Sønderjylland kom Hans Nissen Due ved særlige Lejligheder, og da han og hans Kæreste drøftede Fremtids-

mulighederne, faldt Tanken om en Tilværelse i Roskilde naturlig, da han derved kom i Nærheden af sin Slægting, og hun fik sine mange Pligter hjemme paa passende Afstand. Den 15.7.1890 overtog han for sine sammensparede Midler Skomagermester *Svendens* Forretning i Roskilde, Ringstedgade Nr. 1, og fik Borgerbrev med tilhørende Brandskilt, der, uden at det blev effektivt, forpligtede ham til at deltage i Brandslukning, udleveret den 23. i samme Maaned.

Da det viste sig efter det første Aars Forløb, at Forretningen, uden at være nogen Guldgrube, kunde svare sig, giftede ved en Vielse i Holmens Kirke den 26.7.1891 de unge Mennesker sig for i Fællesskab at bygge deres Fremtid op. Det blev et Liv i Arbejde og Nøjsomhed — og Fremgang.

Deres første Hjem, Ringstedgade 1, var, som Billeder fra den Tid viser, et helt lille Hus, der laa klemt inde mellem to højere Naboer; alle tre Bygninger ejedes af Farver *Hammer*. Huset var gammelt og bygget direkte paa Jorden, hvorfor fugtige Mure var en jævnlig Plage i Stueetagen, og de bevirkede, at Soveværelserne maatte efterhaanden indrettes i Tagetagens Kamre; Pladsen under Taget var i det hele godt udnyttet, idet dèr ogsaa fandtes Værksted i Husets Brede, Kammer for Lærlingen, Oplag af Læder m. m. Forretningen havde ikke meget Udseende af det, man i Nutiden forstaar ved Butik; den var nærmest en almindelig Stue med Indgang fra Gaden; der var ikke store Ruder, og man kom op ad en Trappe ind i en lille Forstue først. Heri skete efterhaanden store Forandringer. Den Fortjeneste, som Skomageriet indbragte, skulde ikke blot bruges til at leve for, men ogsaa til at udvide Bedriften med. Alt som Butikshandelen tog til i Betydning ved Fabriksvarernes Fremkomst, bekostedes Moderniseringen af Lokalet og Indkøb af Lager.

Det var betydningsfulde Aar, der blev levet under smaa Forhold. Her blev de 5 af Ægteparrets 6 Børn født og voksede op, medens det sjette kom til Verden i det tredie Hjem:

Helga Johanne,
f. 19.6.1892

Niels Valdemar,
f. 15.12.1893

Anna Juliane,
f. 29.6.1896

Gerda Isidora,
f. 18.6.1901

Thyra Louise,
f. 29.1.1903

Frida Elisabeth,
f. 29.12.1906

Navnene er dels gængse Kaldenavne: *Helga, Gerda, Thyra, Fri-*

da, dels Slægtsnavne, mest fra Sønderjylland; *Johanne* er Farmoderens Navn, *Niels* Farfaderens, *Juliane* og *Isidora* Fastrenes, medens *Anna* er opkaldt efter »*Tante Anna*«, Sagfører *Nielsens* Hustru; kun *Valdemar* og *Louise* stammer fra Moderens Slægt, nemlig fra Morbroder og Mormoder.

Børn af H. N. Due og Selma Due, f. Cederholm.
 Fra højre: Helga, Valdemar, Anna, Gerda, Thyra og Frida.
 Nederst: Da de var ca. 9 Maaneder gamle. — I Midten: Ved Ægteparrets Sølvbryllup, 1916. — Øverst: Ved Guldbrylluppet 1941.

En kort Oversigt over Børnenes videre Skæbne skal anføres: *Helga* blev gift med Skatteopkræver *Niels Jensen* i Roskilde, *Valdemar* blev Lektor i København og gift med *Anna Bossen* fra Varde, *Anna* blev Husholderske efter Ophævelsen af sit Ægteskab med Trafikassistent *Georg Christiansen* i Gesten [deres Datter *Grethe Due Christiansen* (f. 8.8.1919) blev gift med Korrespondent *Ove Pülggaard Henriksen* i Odense og har 2 Børn: *Dorete Due H.* (f. 12.7.1944) og *Allan P. H.* (f. 9.10.1948)], *Thyra* var Hjemmets trofaste Støtte, medens *Gerda* første Gang indgik Ægteskab med Brandmand *Jens Andersen* i Roskilde (Søn: Oversergent *Svend Due Andersen*, f. 25.2.1929), an-

den Gang med Skomagermester *Ertmann-Hansen* i København, og *Frida* ægtede Boghandler *Helge Markvardsen* i Roskilde (Sønnen *Bent Due Markvardsen* er født 17.11.1949 og Adoptiv sønnen *Bo Due Markvardsen* 22.7.1947).

Da Pladsen efterhaanden fandtes for lille og Butikshandelens Betydning for stor, vovede Ægteparret i 1904 Springet op paa Hovedgaden; det betød en stor Forandring i Levevis, idet der til den nye Butik, Algade Nr. 5, ikke hørte Lejlighed, som derfor maatte lejes et andet Sted i Byen. At Bopæl og Forretning saaledes blev holdt ude fra hinanden, var nok til Fordel for begge Parter.

Det første selvstændige Hjem var Nytorv Nr. 3 paa første Sal i den nu nedrevne Husblok paa Torvets Midte og laa bekvemt for Butikken; men det næste Sted, St. Olsgade Nr. 1, 1. Sal, hvortil der blev flyttet i 1907, og hvor som nævnt den yngste Datter blev født, var ikke meget længere Øst for, end det første Vest for Forretningen, medens det tredie særskilte Hjem kom til, fra 1910, at ligge mod Syd en Smule fjernere, nemlig paa første Sal paa Hjørnet af Allehelgensgade og Bredgade, for allerede i 1912 at afløses af det sidste; det laa længst borte — Villavej 8 — men var til Gengæld i egen Villa.

Forretningen skiftede derimod ikke Sted.⁶⁾ Den viste i sit Anlæg den nye Tid: ikke alene laa den paa et fortrinligt Handelsstrøg, men ogsaa var her Butikken den største Del og Værkstedsrummene ganske smaa, da Handelen var den vigtigste Del og Haandværket i det væsentlige indskrænket til Reparationer; i Ringstedgade derimod var Værkstedet relativt stort med Plads til 2 Svende og Lærling, da Fremstillingen af nyt Fodtøj til at begynde med var af særlig Betydning.

Til Hjælp i Butikken blev Børnene brugt, først Sønnen og siden Døtrene *Helga*, *Gerda* og *Thyra*.

Selv om Tiden medførte, at det blev Handelen, som kom til at dominere og give en ordentlig Fortjeneste, var Hans Nissen Due dog alle Dage først og fremmest Haandværkeren, der mestrede sit Fag, fulgte interesseret med i dets Udvikling og følte Tilfredsstillelse ved et vel udført Stykke Arbejde. Det var en Fornøjelse at se, naar han

6) Danske Byer og deres Mænd: Roskilde By (1917), Side 98; kort Biografi og Portræt Side 97 og 120, samt i »Dansk Portrætgalleri« 2. Bind, Spalte 541.

med sikker Haand og knivskarpt Instrument skar de forskellige Dele ud til nyt Fodtøj, og hvor akkurat han naadtede det. Naar en særlig Opgave blev løst som Fremstilling af Støvler med indlagt Korkbund til et halt Menneske, glædede han sig, lige saa vel som naar f. Eks. et

H. N. Due, Algade 5, Roskilde, ved Naadlingen.

Par Damestøvler blev, som han vilde have dem: bløde, lette og lækre, men stærke og med rigtig Pasform. En Tilfredsstillelse havde han af at finde ud af, hvordan Galocher kunde repareres, en Færdighed, der skaffede ham meget at bestille, da den en Tid lang ikke var almindelig i Byen, saa Kolleger og Ikke-Kunder kom til ham i den Anledning. — Under Eksperimenterne med at varme Kautsjuk op i Nafta gik der adskillige Gange Ild i den meget brandfarlige Vædske. Saaledes blev engang den flammende Beholder kylet gennem Tagvinduet — det var i Ringstedgade-Tiden — ned paa Gaardspladsen til Forfær-

delse for de Beboere, der saa det; selv fik han Brandsaar i Ansigt og paa Hænder. Til sidst fandt han ud af at undgaa aaben Ild og lade Opvarmningen foregaa ved Hjælp af kogende Vand; saa skete den Slags Dramatik ikke mere.

I den daglige Omgang var *Hans Nissen Due* temmelig faamælt, en Arv efter sin Fader, men i ligevægtigt Humør og lun; han kunde være utilfreds med Tiderne, tabe Penge paa usolide Kunder og ved Bankkrak; men han jamrede ikke. — Da han tænkte over Tingene og som ivrig Avis- og Fagpresselæser fulgte med, havde hans Ord Vægt.

Som Eksempel paa hans Lunhed tjener følgende lille Beretning⁷⁾ om en Tildragelse, som hans Familie ikke kendte til, førend den kom frem efter hans Død; men den maa antagelig være passeret paa et tidligt Trin af hans Roskildeophold:

At man ogsaa før min (d. v. s. Fortælleren E. P. af Beretningen) Tid havde Sans for at tage et lille Puds med godt Humør, beviser denne lille Historie, som blev fortalt om min Bedstefader, populært kaldet Jyde Petersen. Han var Ejer af Hotel Frederiksstad, som laa, hvor nu Promenaden ligger

Bedstefader var som de fleste Jyder af en udpræget Handelsnatur, han sjakrede med alt mellem Himmel og Jord, baade Malerier og Lommeure, ja, forresten alt, hvad der kunde handles med, selv om det til Tider kunde være, at Sagerne havde en lille Skavank. Saaledes havde han en Gang erhvervet sig et Maleri, der kun havde den Fejl, at Lærredet var revnet inde ved Blindrammen. En Dag kommer Skomager Due ind paa Hotellet og faar sig en Charente Cognak i Selskab med Bedstefader. Charente Cognak var Bedstefaders Yndlingsdrik. Mens de sidder her, faar Due Øje paa Maleriet, og da det falder i hans Smag, spørger han, om det er til Salg. Ja, det var det da, og efter megen Tingen frem og tilbage bliver man enige om, at Due skulde have det mod at betale et par gode Støvler for det. Han faar det saa med hjem og opdager her Skavanken, men i Stedet for nu at gaa op og gøre Vrøvl, tager han et Par Barnestøvler i den allermindste Størrelse og gaar saa op med dem og afleverer dem som Betaling for Billedet. Bedstefader indsaa, at Due havde overholdt Betalingsbetingelserne, han havde jo ikke betinget sig, at det skulde være Herrestøvler, og Barnestøvlerne blev stiltiende lagt ned i Skuffen til Urene, Knivene og de andre Salgsvarer, og jeg skulde kende min Bedstefader daarligt, hvis jeg tvivlede paa, at der nok alligevel vilde blive Profit ved den Handel.

7) Kronik i Roskilde Avis 26.2.1947. Udg. særskilt som »Et lille Brev til min kære Fødeby« af E.P., Side 19—20.

legerne, der valgte ham til Formand for Skomagermesterforeningen for Roskilde og Omegn i en længere Aarrække (fra 1897 til 1900 og fra 1903 til 1914) og til Revisor i den større faglige Sammenslutning for Østifterne. Ved hans 40 Aars Jubilæum som Mester i Roskilde takkede Foreningen ham »for trofast Arbejde indenfor sin Stand i alle de mange Aar«⁸⁾ ved en Deputation, som overrakte ham en Adresse og »et smukt udført Cigarskrin med Inskription«, ligesom den lokale Presse: Roskilde Avis, Roskilde Tidende, Roskilde Dagblad, ved den Lejlighed og senere, da han fyldte 70 og 80 Aar, og ved hans Død gav en smuk Omtale af hans Virksomhed, f. Eks.:

Skomagermester Due har altid været en udmærket Kollega, hvis støtte og venlige Væsen gjorde ham afholdt af alle. Dertil er han en Mand med stor Indsigt og Dygtighed i sit Fag. Han har altid indtaget en fremskudt Plads i Foreningslivet, og hans Mening er mange Gange blevet afgørende for trufne Beslutninger.⁹⁾

Det var ogsaa en Opmuntring, at saa mange af hans tidligere Lærlinge, der nu var Mestre, var blandt Gratulanterne for at opfriske gamle Minder.

En anden Anerkendelse af ham som velanskreven Borger i Byen var hans Beskikkelse som Fattigforstander gennem 18 Aar. I den Egenskab skulde han paa Fattigvæsenets Vegne udbetale Understøttelse til en Kreds af Mennesker, der trængte til Hjælp, og holde sig underrettet om disses økonomiske Forhold. Dette borgerlige Ombud var ved de regelmæssige Sammenkomster med de andre Fattigforstandere og Bystyrets Embedsmænd som Borgmester og Byraadssekretær samt ved den aarlige Kegletur, som Kredsen afholdt, en interessant og opmuntrende Afveksling i den faglige og hjemlige Tilværelse, som ellers var den alt dominerende.

Da Ægteparret begyndte, var der til daglig næsten ingen Fritid hverken for Husfaderen eller Husmoderen. Paa Værkstedet arbejdede man fra tidlig Morgen til sen Aften, kun afbrudt af Spisepavserne, og Butikken blev om Hverdagen aabnet, naar man stod op, og lukket, naar man skulde i Seng, ja selv om Søndagen var Forretningen

8) Roskilde Tidende 16.7.1930; Roskilde Avis 16.7.1930.

9) Roskilde Avis 9.7.1930.

aaben, nemlig til Klokken 9 og igen fra Klokken 4 Eftermiddag. En Forbedring indtraadte, da Søndagslukning blev paabudt; men det kneb stadig med at faa holdt op om Aftenen; saa længe der var Mulighed for Kunder, og saa længe de andre handlende havde aabent, skulde Butikken ikke lukkes. Det var et tiltrængt Fremskridt, da faste Lukketider blev indført ogsaa for Hverdagen, og da Arbejdstiden for Svendene paa Værkstedet ligeledes blev fastlagt.

Hans Nissen Dues Dag begyndte tidligt, før den øvrige Families, saa han kogte selv sin Havregrød, til hvis mavereregulerende Virksomhed han nærrede stor Tillid. Efter at have lukket op for Værkstedet imødegik han Dagens kommende Indespærrethed ved i hastig Gangart at tage en Runde ud i den By, der blev hans anden Hjemstavn igennem 56 Aar. Paa sine Morgenture fulgte han med i Stadens Udvikling, specielt havde Nybyggeriet i ham en interesseret og fra Barndomshjemmet forstaaende Iagttagelse. — Den lange Arbejdsdag blev først paa Eftermiddagen afbrudt af Middagspavse, i hvilken der ogsaa blev fundet Plads til en Middagslur, som han ansaa for meget vigtig, selv om den ofte kun kunde blive ganske kort. Derved blev han i Stand til at holde ud om Aftenen, som mest blev brugt til Læsning.

Det var noget af en Ønskedrøm, som gik i Opfyldelse, da han blev Ejer af en Parcel af en gammel Have, der, beliggende paa Roskildes Bakkehæld mod Nord hen imod Fjorden, indeholdt baade Kilde og Springvand, og da han fra Begyndelsen af 1912 flyttede ind i en Villa, han havde ladet opføre paa Grunden, var det forbi med Bopælsskiftningerne. Her virkede han i Have og Hus, saa tidt Forretningen tillod det, og her fejredes Ægteparrets Sølvbryllup i 1916 under den første Verdenskrig og dets Guldbryllup 1941 under den anden Verdenskrig; her var der, ogsaa efterhaanden som Børnene selv stiftede Hjem, et Samlingssted for Familien, og Slægt og Venner saas gerne; her indrettede han sig, efter at han paa Grund af Alder og Svaghed — som han udtrykte det — havde ophørt med Virksomheden paa Hovedgaden i 1934, et lille Skomagerværksted, hvorfra han betjente enkelte trofaste Kunder med Reparationer og paa den Maade holdt Alderens Skrøbeligheder Stangen, indtil en fremadskridende Aareforkalkning tvang ham til at holde op et Par Aar før hans Død, der indtraf 1. Juli 1946. At han skulde opnaa den høje

Alder af 82½ Aar, var for alle, der kendte ham, overraskende, idet han siden et strengt Anfald af Influenza, la grippe, som den hed i 1890'erne, altid gik og skrantede lidt og hans Mave regnedes for at

H. N. Due

Telefon Nr.

N° 37/1911-2

Postkiste d. 1 Aug. 1911

Sit Bygningskommissionen

Underskrevne tillæder sig hermed
at erklære om tillæstelse til
Matrik. N: 366^e af Rørskole. Tilstede
at lade opføre en Bygning efter
medfølgende Tegning og B.
skitser.

Postkiste den 1 Aug. 1911

Approveret
Roskilde d. 14/8 1911
Jule 18/11. H. Jørgensen
Bygningssagfører

være svag. Det maa være hans regelmæssige og fornuftige Levevis, som uden at kunne hindre Sygdomsanfald af og til dog har ladet ham undgaa de store Katastrofer. Som Sønderjyde var han udholdende, og som Haandværker satte han en Ære i at kunne disponere og klare sig selv.

SELMA LOUISE EKBERG CEDERHOLM

f. 5.9.1868 og d. 1.1.1951

g. 26.7.1891 m.

Skomagermester Hans Nissen Due i Roskilde.

Paa *Selma Dues* Daabsattest fra Trinitatis nordre Sogn (nu kaldet: Sct. Pauls Sogn) i København staar, at hun er født den 4. September og døbt i Trinitatis Kirke den 4. Oktober 1868; men selv fejrede hun altid sin Fødselsdag den 5. September, idet hendes Moder hævdede, at den første Dato skyldtes Jordemoderens fejlagtige Anmeldelse af Fødselen.

Forældrene, Pianosnedker *Olaus Holmgren Cederholm* (f. 15.6. 1842 i Köpinge, d. 22.10.1881 i København) og *Anna Lovisa Ekberg* (f. 2.10.1841 i Hälsingborg, d. 9.11.1915 i København) var fra Skaane, hvor deres ældste Datter *Sigrid* (f. 28.5.1867) forblev, da de tog Ophold i »konungens Köpenhamn«. Sin ældste Søster lærte *Selma* først at kende som voksen, men saa meget mere havde hun at gøre med de følgende Søskende:

Olga,
f. 10.1.1870

Oscar,
f. 3.2.1873

Charles,
f. 19.7.1875

Valdemar,
f. 19.4.1880

for hvem hun var Store-Søster, der fik Lov at tage fat med Børnepasning og andet forefaldende. Alligevel syntes hun, at det var en lykkelig Tid, saa længe hendes Fader levede og de boede i en god Lejlighed i Borgergade Nr. 11 ud til Gaden. Men ulukkeligvis døde han allerede 39 Aar gammel, af en Gigtfeber, som han tilsyneladende var kommet over, idet han vaagnede op af sin Døs og sagde til sin Kone: »Nu er jeg snart rask! Nu skal du gaa i Byen og købe noget Mad, — for jeg er sulten.« — Da hun kom tilbage, var han afgaaet ved Døden.

Selma havde været glad for sin Fader. Han var dygtig i sit Fag;

et blankt-poleret Mahogni-Syskrin med svungne Linier, indlagt Spejl og mange smaa Rum eksisterer endnu som Vidnesbyrd derom; det blev udført til hans Kæreste og er gaaet i Arv til *Selma* og siden til hendes Datter *Thyra*. Ogsaa et Pibebrædt med kunstfærdig Mosaik opbevares i Familien. Han var et livligt Gemyt, Medlem af Sangforening og trods sit iltre Sind hurtig til Forsoning igen; »Naa, lille Sel-

Olaus Holmgren Cederholm.

Syskrinet og Thyra Due

ma! Hvad skal vi finde paa at gøre Mor god igen med?« kunde han sige, naar der havde været en ægteskabelig Uenighed.

Med sin Moder syntes *Selma* at have været mindre fortrolig — paa Grund af Forskel i Naturel. Hendes Moder var en stærk Karakter. Da hun stod ene med sine fem Børn i Alderen 13 til 1½ Aar i et Land, hvis Accent hun aldrig tilegnede sig, og hvori hun først fik Indfødsret paa sine gamle Dage, tog hun modig Opgaven op: alene at klare for sig og sine. Der er noget af et Program for hendes Trods mod Skæbnen deri, at hun kort efter Mandens Død lod sig fotografere med hele sin Flok, og da Husværten viste sin Deltagelse for Enken og hendes mange Børn ved at sige hende Lejligheden op, flyttede

hun ikke Skaane nærmere end til Herluf Trollesgade 24, tæt ved Malmøbaadenes Afgangssted, og lejede sig en større Lejlighed end før, selv om den ganske vist laa paa fjerde Sal over Gaarden. Her levede hun til sin Død i 1915 og skaffede Husleje og andet til Livets Ophold ved at leje Værelser ud til logerende og ved at smaa-

Fru Cederholm med sine fem Børn: Charles og Olga forrest, Selma, Valdemar og Oscar bagved.

handle, en Overgang havde hun en Antikvitetsbutik i Borgergade, (saa sent som i Slutningen af 1940'erne mindedes Fru Cederholm af den da aldrende Ejendommens Værtinde som præcis Betaler og stabil Lejer i Modsætning til Efterfølgerne). Men til Opretholdelse af Hjemmets Økonomi maatte alle Kræfter tages i Brug. Børnene blev sat til at hjælpe med hjemme og tage Plads ude, saa snart det kunde lade sig gøre. At en vis Barskhed kunde gøre sig gældende, er ikke til at undres over. En lille Historie derom fortælles i Familien:

En Dag, da Moderen ikke var hjemme, var Drengene oppe at toppes, og i Stridens Hede kylede den ene en Stovle efter den anden med det Resultat, at den røg igennem Ruden oven over Indgangsdøren. I samme Øjeblik var alle Fjendtligheder glemt. Nu gjaldt det om i Fællesskab at modarbejde den truende Fare. De fik i en Fart fat i en Glarmester til at sætte nyt Glas i, splejsede sammen af deres Lommepege til Betalingen og lod som ingenting, da Moderen kom hjem. Først mange Aar senere fik hun at vide, at der sad en tyndere og billigere Rude i end oprindeligt.

Naturligvis fik *Selma* sin rigelige Part af Besværet i Opvækstaarene, og det har utvivlsomt medvirket til, at hun forblev lille og spinkel. Og dog var hendes Tilværelse ikke begivenhedsløs graa. Hun mindedes med Glæde Feriebesøg hos Familien i Skaane. — Farbroderen *Peter Cederholm*, der var Skomager i Landskrona, var saa rar, sagde hun. Han havde tre Døtre: *Hilda*, *Olga* og *Anna*. Efter Fyraften kunde det ske, at han spillede op paa sin Violin, og saa dansede Selma og hendes Kusiner paa Gaden dertil. — Ogsaa besøgte hun sin Mormoder (*Hanna Persdotter*) i Hälsingborg. Hun var, ligesom sin Datter senere, blevet tidlig Enke, og da Samfundet i Sverige, ligesom i Danmark, ikke ydede Hjælp til Enkerne, maatte hun selv skaffe Midler til sig og Børnene; det gjorde hun ved at sælge Kager, Bolsjer etc. ved »Hälsan«, der var baseret paa nogle Mineralkilder, som i vore Dage henligger temmelig upaaagtet ved Hälsövägen, hvor den skærer sig gennem Bjergaasen, men som i de Tider, her er Tale om, var Midtpunktet for et rigt og livligt Folkeliv¹). Selv boede hun i den nærliggende Forstad Statt-éna. — Selma var ligeledes paa Besøg hos sin Farmoder (*Hanna Olsdotter*), men mindedes kun, at de skulde gaa meget langt (det har nok været fra Statten til Köpinge i Raus Sogn), og da de endelig fandt hende efter først forkert at have været inde hos en lupushærget Kvinde af samme Navn, viste det sig, at hun var gammel og sengeliggende og blot sagde: »Jag känder dig inte«, men Opholdet var i øvrigt godt.

Derimod var Skovturene til Søndermarken og Charlottenlund vist mere anstrengende end vederkvægende, idet hele den lange Vej frem og tilbage blev tilbagelagt til Fods; kun den yngste Broder, som blev

1) Key: Helsingborgs Stad och Granskap (1885).

kørt i en Legevogn, kunde nyde Turen ubesværet, navnlig naar han fik en Legetøjsballon hæftet til Vognen.

Blandt Begivenhederne, som huskes, var ogsaa det nærliggende Christiansborg Slots Brand 3. Oktober 1884 og den Rædsel, hendes Moder var kommet styrtende hjem i, da hun ude fra Vesterbro havde set det mægtige Ildskær over det Kvarter, hvor hendes Børn var alene hjemme i Lejligheden.

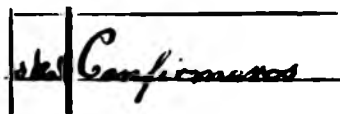
Til Begivenhederne i Opvæksten hører naturligvis ogsaa Skolegangen. Ganske vist har Selma ikke udtalt sig meget om den ud over om den Mærkværdighed, at hendes Søn skulde blive Lærer paa Suhmsgades Skole²⁾, hvor hun havde gaaet som Barn; men en endnu eksisterende Karakterbog fortæller et og andet. Hun blev overflyttet til Vestervoldgades Betalingsskole den 5. September 1879. Paa den Tid fandtes der i København dels Friskoler, dels Betalingsskoler; begge Former havde samme Læseplan og samme Maal, men i den sidste Slags betaltes 1 Kr. om Maaneden i Skolepenge, og det var tilstrækkeligt til, at Klientellet blev bedre i dem og Arbejdet altsaa ogsaa. At Indskrivningen fandt Sted paa hendes 11 Aars Fødselsdag, kunde tyde paa, at Overgangen til Betalingsskolen var en Fødselsdagsgave; den maa i saa Fald siges at være vel anbragt, for, da hun i Løbet af de to første Maaneder havde fundet sig til Rette i den ny Skoles 4. Klasse, blev hun Nr. 1 af 27 Elever i Resten af Skoleaaret. Dengang havde de laveste Klassetrin de højeste Numre, Karakterbogen blev givet hjem hver Maaned, og Eleverne fik hver Gang Nummer efter Dygtighed, Eksamen (Aarsprøve) blev afholdt om Sommeren. — Det skæbnesvangre Efteraar 1881, da hendes Fader døde, var hun begyndt i 2. Klasse, og de urolige Forhold i Hjemmet afspejles i Karakterbogen, som ikke mere viser hende som Nr. 1 — men ganske vist i den bedste Fjerdedel — og ikke mere bliver underskrevet af Faderen, men med Moderens tunge Navnetræk

2) Det drejede sig kun om faa Dages Vikariat.

Trods den usikre Økonomi fik Selma Lov til at fortsætte i Betalings-skolen, af hvis Afgangsklasse, 1. Klasse, hun blev udskrevet 1.2.1883; hun er da ca. 14½ Aar gammel og — som hendes Moder skrev i Karakterbogen ved dens sidste Præsentation:

Det skete i Holmens Kirke 1.4.1883.

Efter Konfirmationen havde Selma forskellige Pladser for at tjene Penge til den fælles Økonomi; men der blev dog ogsaa tænkt paa den fjernere Fremtid, idet hun lærte at sy og, som tidligere nævnt, at naadle. Den nærliggende Havnegade med sin livlige Skibstrafik øvede sin Indflydelse paa Børnenes Valg af Livsstilling. To af hendes Brødre gik en Overgang til Søs, og hun selv kom ogsaa ud at sejle, idet hun i 20-aarsalderen var Kahytsjomfru paa Rutebaaden »Lund«, der sejlede mellem København og Landskrona. Den Trofasthed, som prægede alt hendes Arbejde, hvad enten det var hjemme, i Skolen eller i Pladserne, kom meget godt til Udtryk i en anbefaling, hun fik efter i fem Fjerdingaar at have arbejdet i Køkkenet til Cirkus Variete:

Cirkus Conditiorier 1.3.88.

Jomfru Sederholm har fra 1st Januar 1887 til Dato været beskæftiget i min Forretning, dels som Kaffejomfru og dels som Smørrebrødsjomfru, og har hun stedse udført sine Pligter med Acuratesse og økonomi forenet med Flid og Troskab, hvorfor det er mig en kjær Pligt at anbefale hende paa det bedste; Hun forlader efter eget Ønske sin Plads, for ydermere at uddanne sig i ovennævnte tvende Fag.

*Kjøbenhavn den 1st Marts 88
Th Christensen*

Men saa indtraf Begivenheden over alle Begivenheder, den, hun fortalte sine Børn om, og som hun i sine sidste Aar, da Hukommelsen begyndte at svigte, endnu huskede og med synlig Glæde delagtiggjorde ogsaa Børnebørnene i: den tidligere logerende *Hans Nissen Due* talte til hende paa Gaden. Naturligvis var der en lille Broder, der saa det; Oscar gik hjem og meddelte: »Hun staar og snakker med Skomageren — nede paa Hjørnet«, saa da Selma mødte op,

fik hun bestemt at vide, at saadan maatte hun ikke. — »Men saa sagde jeg det til »Far«, at jeg ikke maatte komme sammen med ham mere, og saa lovede han, at han nok skulde tale med min Mor. Og det gjorde han. Han kom hjem og talte med Mor, og saa var der ikke noget i Vejen, saa maatte jeg gerne komme sammen med »Far« igen«, fortalte Selma senere med Beundring for sin Mand og Tilfredsstillelse over, at han var i Stand til at magte hendes stærke og frygtede Moder. — Det gik aldrig op for Selma, at Sagen kunde ses fra en anden Side: at det var Moderen, der i sin Omsorg for Datteren søgte at hindre hende i at komme ud i noget galt, men gerne saa hende gift, naar Mandens Hensigter var reelle.³⁾

Selma blev sin Mand en god Kone. Trods sin Lidenhed overkom hun meget. Ringstedgadetiden var en travl Tid, hvor under indskrænkede og gammeldags Forhold skulde holdes Hus, ekspederes i Butikken og passes Børn. Om hendes Uforfærdethed overfor Besvær vidner hendes Rejse i Sommeren 1895 til sin Mands Forældre paa Vestkysten af Sønderjylland med *Helga*, som var 3 Aar, og *Valdemar* paa 1½. Det var en Bedrift at rejse alene med saadan et Par Størrelser fra tidlig Morgen til sen Aften i Tog, der havde smaa Kupéer med umagelige Træsæder, og som jævnlig holdt ved Stationerne, bl. a. for at give de rejsende Lejlighed til at efterkomme Naturens Krav, saa Knægten, efterhaanden som han blev træt, brølede, naar han skulde ind i Toget igen for at køre videre. Men naar *Selma Due* mindedes Turen, glemte hun ikke at fortælle, at Folk havde været saa rare og hjælpsomme. Dette sidste Træk var karakteristisk for hende; med sin fordringsløse Natur var hun taknemmelig for Venlighed, der vi-stes hende, og let at glæde; men af samme Grund var hun mistroisk overfor Smiger: Folk, der roste meget, kunde hun ikke lide, idet hun ansaa dem for at gøre nar af sig.

Hendes bedste Tid, syntes hun, var Aarene efter de tre første Børns Fødsel; det Antal var det nemt at passe, og de længere Sygdomsperioder hos Børnene var hun da forskaanet for. — Som Sygeplejerske huskes hun ellers af sine Børn for Taalmodighed, Tapperhed og Overbærenhed, der var uden Grænse, — i Modsætning til i Dagliglivet,

3) Fremhævet af hendes yngste Broder.

hvor i Ilterhed en Vinge hurtig kunde falde af og derfor ikke altid paa rette Sted. Naar hun stillede Trætte mellem Børnene, tog hun som oftest Parti for den svageste, d. v. s. for det mindste Barn. Men hun rugede ikke over sin Vrede, og hun respekterede sine Børn og deres Ejendommeligheder som noget, der var givet ovenfra, og som hun ønskede at hjælpe af hele sit Sind og saa langt, hendes Evner rakte, men som hun med Beklagelse erkendte kun var alt for kort. »Kunde jeg bare staa i et Hjørne og hviske til dig!« var hendes Ønske, naar et af hendes Børn skulde til Eksamen; »men det vilde nok ikke hjælpe dig«, føjede hun undskyldende til, naar hun ikke kunde følge sit Barn længere.

Hun, der stammede fra det gamle Østdanmark, var med sit livlige Sind i mange Henseender en Modsætning til sin Mand, der besad noget af den samme Tunghed som sin Hjemegn, Nordslesvigs Vestkyst. Det forhindrede dog ikke et harmonisk Samliv: hun lærte sine Børn at se op til deres Fader, og de hørte aldrig et nedsættende Ord fra ham om eller til deres Mor, men nok en sjælden Gang et forsigtigt rosende. Det var hende, der i Almindelighed sørgede for, at der undertiden kom Gæster i Huset. Naar hendes Brødre fra København og deres Familie kom paa Besøg, fyldtes Hjemmet af en højroset Tale og Livfuldhed, som var ganske fremmedartet for Børnene, men kærkommen.

Andre Lyspunkter var hendes Rejser til København for at besøge Familien dør, ofte forbunden med Indkøb til Forretningen eller Konsultation hos Læge med et af Børnene. Men allerbedst var det, hvis hun var ude og havde »Far« med, som f. Eks. til Selskab hos Fættøren Sagfører *Jacob P. Nielsen* eller til Generalforsamling i »Skomagermesterforeningen for Østifterne« i en eller anden By paa Sjælland; saa kom hun oplivet tilbage og fortalte om sine Oplevelser paa Turen.

Ellers var det mest den arbejdsfyldte Dagligdag, der prægede Tilværelsen, og det ogsaa, efter at Hjemmet var blevet skilt fra Butikken. Naar hun syslede med Bærplukning og Pasning af Høns, var hun ikke længere Københavnerinden, men var vendt tilbage til sine Forfædres Beskæftigelser paa Landet. At hun til det sidste kunde blive boende paa Villavej og dør med sin Mand samle Børnene og deres Venner og Børn, skyldtes den næstingste Datter *Thyra*, som blev en

uundværlig Støtte for sine Forældre og dermed ogsaa for sine Søskende.

Det kunde synes, og maa jo ske, at en Husmoders Horisont indsnævres, som Aarene gaar; og naar Selma paa sine ældre Dage læste Stykker højt af den Avis, som hun i sin Fordringsløshed var den sidste til at faa, da blev hendes Lyst til at dele sin Forundring med andre tidt mødt med et overbærende Smil. Af en lille Dagbog, hun havde ført i en »Kristelig Kalender« med »Bibelsprog og Salmevers til hver Dag i Aaret«, fremgik det imidlertid, at hun var adskilligt bedre orienteret, end hendes Omgivelser vidste af: ikke blot havde hun holdt Rede paa Familiens og Vennekredsens Mærkedage, men ogsaa noteret, ofte med en lille Kommentar, Begivenheder som Dronning Louises Bisættelse i Domkirken 15. Okt. 1898 og Hitlers Overfald paa en Række Lande 1940.

— Grindringer. —

Denne lille Dag
tilhør mig og er
mig meget kjær.

Selma Gudrun

—
Juli.

1946.
1 Juli Kl. 4 døde min
Kære Mand og begravet
paa Ny Kirkegaard, den
4 Juli fik mange Kranser
og Bouketter og hans Kiste
var smukt pyntet med
Gulbånd og Roser
vi var 25 til Kaffe og 20
til Middag det var Familien
der var kommen til Ole for
Far han var en god Mand
vi holdt os meget af ham

De to her gengivne Prøver viser den første Indførsel fra ca. 1890, da hun var i Begyndelsen af Tyverne, og det smukke Eftermæle, hun gav sin Mand ved hans Begravelse i 1946, da hun var nær de 78 Aar.

Da hendes Børn 4½ Aar senere var samlet omkring hendes Baare for at følge hende ud fra det Hjem, hun havde præget med sin Mildhed og Arbejdsomhed, sin Omsorg for andre og Glæde ved Livet, blev som en sidste Hilsen læst nogle Vers⁴), der sluttede:

Sov da lille Mor i Fred.

Tak for, hvad du var i Livet.

Tak for alt, hvad du har givet

af din rige Kærlighed.

Om SELMA'S SØSKENDES

videre Skæbne skal her kort berettes. — De to Søstre kom længst bort, idet *Sigrid*, der forblev i Sverige, ved sin Død 12.4.1937 havde en »Paraply- & Parasoll-Affär« i Halmstad, medens *Olga* flyttede til U.S.A. med sin Mand *Julius Ahlstrand* og sin Søn *Robert*, f. 5.4.1896, hvis Hustru, Datter og Dattersøn er amerikanske. — De tre Brødre forblev i København. Den ældste (død 3.2.1920, g.m. *Marie Christophersen*, f. 22.2.1875, d. 30.12.1926) grundlagde *Oscar Cederholms* Vinhandel; hans Datter *Edith*, f. 26.2.1904, blev gift med *As-surandør Sv. Aa. Haugaard*,⁵) medens Sønnen *Poul* (f. 20.6.1908, g.m. *Margit Hansen*) fortsætter Vinhandelen som en-gros-Forretning, der muligvis vil blive ført videre af Sønnesønnen *Lau*, f. 2.12.1935. Broderen *Charles* (død 4.7.1937, g.m. *Ellen Nellemose*, f. 22.10.1878) viste sig allerede fra Barndommen uhjælpeligt som Musikmeneske, hvis Instrument var Violinen, og som blev Musikdirigent og efterlod enkelte Kompositioner. — Den yngste Broder *Valdemar* (g.m. *Ida Johanna Jönsson*, f. 2.2.1882) holdt sig til de mere solide elektriske Maskiner og var, da han tog sin Afsked i 1950, Transformatorinspektør ved Frederiksberg Elektricitetsværker; som Værge for Broderbørnene efter deres Forældres Død havde han sin store Andel i Vinhandelens Fortsættelse; ogsaa ved Søstersønnen *Valdemar Due* anføres Eksempel paa hans praktiske Hjælpsomhed.

4) Nationaltidende 21.2.1920.

5) Adsløv Slægtens Slægtsbog (Aarhus 1926) med Tillæg.

SELMA CEDERHOLMS FORFÆDRE

Baade Selmas Fader og *Farfader* var Snedker. Om den sidste vidste den mundtlige Overlevering kun at fortælle, at han hed Holmgren, var en dygtig Haandværker, boede i Köpinge ved Hälsingborg og var en gal Tysker. Det virkede derfor ikke lidt overraskende, da husförhörslängder⁶⁾ for Köpinge i Raus socken oplyste, at *Joen Larsson Holmgren* var født 16.4.1783 i Dannemark. Til alt Held har Landsarkivet i Lund opbevaret hans Indflytningsattest⁷⁾, og der staar paa det nu stærkt medtagne Papir at læse:

Nærværende John Larsen, født i Danstrup, er fra Grønholt Sogn konfirmeret i Asminderød Kirke Aar 1798. Han var sidst en Giest ved Herrens Bord i Grønholt Kirke 18ende eft Tr. 1799. Hans Opførsel har stedse været stille og sømmelig.

Asminderød d. 26 Juli 1799

Paludan

Ovennævnte John Larsen har siden Aaret 1799 været her i Byen, baade Snekker Dreng og Svend, har i den Tid søg sin Altergang her i Hirschholms SlotsKirke ind til hans Bordreise, bestandig opført sig som en god Christ og et velanstændig Meneske, og som jeg haaber han er endnu; thi han rejste kun bort fordi han ikke ville være Soldat, sidste Gang han var en Gjæst ved Herrens bord d. 29 Iannuari 1805, dette bevidnes efter Kirkebogen, og i Præste Vacancen af

Hirschholm d 7 April 1806

(Segl)

Joh. Petersen
Slots Cantor.

Farfaderen hed altsaa *John Larsen* og havde lært Snedkeriet i Hørsholm, der dengang var Købstad, og hvis Kirke var den nu nedrevne Slotskirke; han arbejdede hos Snedkermester *Jørgen Jørgensen Lillegaard* — oplyser Folketællingslisterne 1801 — og var formentlig taget over Sundet, hvor det er smallest, for ikke at risikere at skulle springe Soldat: det var i den urolige Tid under Napoleonskrigene, da

6) Husförhörslängden, hvori Præsten holdt Regnskab med sine Sognebørns Kristendomskundskaber, saadan som han forefandt disse ved sine förhör (Eksaminationer) paa Gaardene af Familienmedlemmerne, giver desuden vigtige personalhistoriske Oplysninger.

7) Inflytningsattester för Hälsingborg stad och land 1806—1810. Litt. H. II a. 3.

den almindelige Værnepligt endnu ikke kendtes, men Bønderkarle og Haandværkere paa Landet blev vilkaarligt tvunget til at gøre brutal Krigstjeneste. Der var dengang som i øvrigt den Dag i Dag en vis Befolkningsudveksling mellem de tidligere sammenhørende Landsdele, Nordsjælland og Skaane. Medens de kirkelige Myndigheder tog forstaaende paa hans Ønske om at undgaa Soldatertjenesten, saa de militære meget alvorligt paa Sagen; det viser Lægdsrullerne for Grønhold Sogn. Man skrev, at han var »rømt“, og mod hans Mester og Værge blev der rejst Tiltale, der dog senere frafaldtes. »Opholdsstedet ubekjendt« blev gentaget i Rullerne lige indtil Sessionen 1821, da han endelig blev slettet af dem.

I Skaane forsvenskede John Larsen sit Navn og giftede sig med Enken *Karna Svensdotter*, med hvem ingen Børn, og efter hendes Død med *Hanna Olsdotter* (f. 18.7.1809 i Fleninge, d. 17.8.1894 i Köpinge), der medbragte Datteren *Johanna* og fødte ham Børnene:

Nilla (kaldet: Nelly),
f. 1.12.1836

Olaus,
f. 15.6.1842

Nils Petter.
f. 3.2.1846

Hun overlevede sin Mand i næsten 40 Aar, idet han døde 4.8.1855; det var hende, *Selma* fandt sengeliggende efter den lange Spadseretur fra Helsingborg. — Om Børnene kan ifølge mundtlig Meddelelse fra Selma angives: *Johanna* blev gift *Jönsson* i Köpinge og fik to Døtre, hvoraf *Ingrid* blev Lærerinde i Vallåkra og den anden gift med en rig Møller; *Nelly* blev gift *Pehrsson* i Landskrona og fik Datteren *Matina*, i hvis Ægteskab med Bagermester *Hagström* samme- steds der kom 8 Børn; *Nils Peter Cederholm* blev som nævnt Skomagermester, ogsaa i Landskrona, og af hans 3 Døtre: *Hilda*, *Olga* og *Anna*, blev den første gift med Smed *Berg* i Raus. — Navnet *Cederholm* i denne Slægt lever altsaa kun videre i København.

Med Opdagelsen af *Joen Holmgrens* nordsjællandske Herkomst frembyder der sig en nærliggende Hypotese til Forklaring af, at der i Slægten forekommer brune Øjne, sort Haar, smækker Vækst, iltert Sind, ofte parret med kunstneriske Evner. Disse Kendetegn passer paa den efter Sagnet fra Ardennerne indvandrede Kulsvieræt i Nordsjælland. Men desværre er de stedlige Kirkebøger yderst mangelfuldt

førte, saa Slægten kan hverken føres ret langt eller ret fuldstændigt tilbage i Tiden, som nedenstaaende lille Stykke Anetavle viser:

John Larsen gm. Birte Hansdatter, NielsAndersen g.m. AnnaBørgesdatter
f. ca. 1711 | f. ca. 1729 | f. ca. 1696 | f. ca. 1715
bg. 3.8.1790 | bg. 25.3.1778 | bg. 23.11.1766 | d. 6.2.1802

Lars Joensen
f. ca. 1748
bg. 2.5.1790

gm.

Sidsel Nielsdatter.
db. 11.2.1749
d. 2.3.1830

John Larsen,
f. 16.4.1783
d. 4.8.1855

John Larsens Forældre, Blegemand *Lars Joensen* og *Sidsel Nielsdatter*, boede i Danstrup, en lille Samling Huse i Asminderød Sogn. Der var fire andre Børn i Ægteskabet: de to yngste døde samme Aar som Faderen, det ældste, *Karen Larsdatter*, db. 20.2.1780, er ikke fundet senere end i Folketællingslisterne 1787, og Broderen *Niels Larsen*⁸⁾, db. 9.5.1782, døde 23.2.1865 uden Afkom. — *Lars Joensen* angives at være fra Fredensborg; men da Kirkebogen her til at begynde med er meget mangelfuldt ført, er det ikke helt sikkert, men overvejende sandsynligt, at hans Forældre var *John Larsen* og *Birte Hansdatter*. De blev gift i Asminderød, men flyttede formentlig et Par Aar efter til Fredensborg. *John Larsen* opgives ved Vielsen 6.8.1747 at være Tærsker i Præstegaarden og ved sin Kones Begravelse 25.3.1778 at være Kalkslager, medens Folketællingslisten 1787 siger, at han var Indsiddet, og Kirkebogen ved hans egen Begravelse 3.8.1790, at han var Husmand i Fredensborg.

Pudsigt nok findes baade *Lars Joensens* og *Sidsel Nielsdatters* Underskrifter bevaret: den førstes, da han i Esrum den 7.10.1779 fæstede Hus i Danstrup⁹⁾; den andens, da hun 10.6.1791 underskrev Skiftet efter sin Mands Død¹⁰⁾.

8) Denne *Niels Larsen* var inde som Soldat ved Artilleriet 1804—1812 og skulde yderligere efter de 8 Aars Tjeneste blive staaende ved Artilleri-Batteriet, saa længe Krigen varede. Formentlig har han været tjenstgørende ved Skanserne ved Sortsø paa Falster ved Overgangen til Møen, siden han giftede sig der i Sognet 9.2.1811 med en Enke, *Maren Marie Hansdatter*, og forblev paa Falster Resten af sit Liv, først som Husmand i Sortsø, senere Gaardmand i Sdr. Danstrup, saa Skovvogter ved Ourupgaard og til sidst Tøffelmager i Sdr. Kirkeby, paa hvis Fattighus han døde, 82 Aar gammel; hans Kone døde 18.6.1842, og deres Son, *Lars Nielsen*, der blev født 26.5.1812, allerede 26.1.1833.

9) Fæsteprotokol for Kronborg Amtsstuedistrikt 1753—1796, Side 297 b.

10) Kronborg Amtsstues Skifteprotokol 1790—1803, Side 352.

17 X 61 / 1775. Lars L. I. S. Jønsen

Endens hustru
Cisse / Niels
Jønsen

Men Skrivekunsten har ikke været deres stærke Side, idet Underskrifterne kun blev til ubehjælpsomt prentede Forbogstaver L.I.S. og S N D, hvis Betydning Skrивeren paa Kontoret har føjet til.

Da *Sidsel* giftede sig anden Gang — med *Peder Simonsen* fra Frensborg — og fik med ham en Søn, blev denne kaldet Lars efter den afdøde første Mand. Hun var selv blevet opkaldt paa tilsvarende Maade, idet hendes Fader, Husmand *Niels Andersen* i Grønholt, først var gift med *Citze Pedersdaatter* og efter hendes Død med *Anna Børges Daatter*, og det første Barn i det andet Ægteskab blev døbt *Cisse* efter den afdøde første Hustru. Da *Sidsel* døde som 80 Aar gammel, fattig Kone, blev hun trods det andet Giftermaal kaldt *Sidse Bleggs*. — Hendes Moder *Anna Børgesdaatter* tjente i Tikøb Præstegaard, da hun blev trolovet og gift. Præsten skrev paa sin sjuskede Façon i Kirkebogen: »Trolovede *Anna* brygger Pige med sin Gemahl i Grønholt«, og et halvt Aarstid senere, (10.11.1748): »Viede *Niels Andersens* fra Grønholt og *Anna Børges Daatter*«, men desværre ikke noget om, hvor hun stammede fra. Ogsaa hun giftede sig igen, da hendes ældre Mand døde og efterlod sig mere Gæld end Formue. Hendes Underskrift ved Boopgørelsen¹¹⁾ er ogsaa kun usikkert skrevne Forbogstaver A B D:

APD

11) Skifteprotokol for Kronborg Rytterdistrikt 1765—73, Side 232 b—233.

De faa kendte Medlemmer af Familiens danske Gren har saaledes været Husmænd og Arbejdere, der var underkastet de fattige og fortrykte Kaar, som paa den Tid blev saadanne til Del paa Kronens og Adelens Godser i Nordsjælland. Saa meget mere forbavsende er det, at *John Larsen* som faderløs er kommet i regulær Haandværkerlære og har haft Kraft til at rive sig løs fra de trykkende Forhold og bryde sig ny Vej »hinsidan« som *Snickaren Joen Larsson Holmgren*.

Hans Børns Moder, *Hanna Olsdotter*, der blev 85 Aar gammel, stammede fra et børnerigt Husmandssted i det lidt Nordøst for Hälsingborg liggende Fleninge Sogn. Hendes Fader var Torparen *Ola Andersson*, der døde Juledag 1841 og blev 82 Aar gammel (idet han var født 24.9.1759 i Ingelstorp i det nærliggende Strövelstorp Sogn som Søn af *Anders Månsson* (der ogsaa var 82 Aar, da han døde 20.11.1799) og *Hanna Olsdotter*, der døde 26.1.1779, 66 Aar gl.), og hendes Moder hed *Nilla Torkelsdotter*, der ved sin Død 18.1.1849 var nær ved de 71 Aar, idet hun var født 1.3.1778 i Wittsjö Sogn i det nordlige Midtskaane af Forældrene *Torkel Månsson* (f. 1740) og *Agneta Persdotter* (f. 1752, d. 1811). — Skønt Fattigdom synes at have været fremherskende i denne Slægtsgren, har den dog ikke kunnet hindre, at mange af Medlemmerne opnaede en høj Alder, og skønt baade Farfaderen og Morfaderen til *Hanna Olsdotter* (d. yngre) hed *Månsson*, gik Navnet *Måns* eller *Mogens* ikke videre i denne Slægt; det gjorde derimod Navnet *Ole*, der kan paavises gennem 6 Slægtsled i lidt forskellige Former som *Olsdotter*, *Ola*, *Olaus* og sidst: *Olaves* (hos Selmas yngste Broder Valdemar).

SELMAS MØDRENE SLÆGT

Ogsaa paa mødrene Side var Selma af Haandværkeræt, idet hendes Morfader var S m e d e n *Påhl Ekberg* (f. 8.4.1807 i Kattarp Sogn ved Hälsingborg, d. 7.9.1847 i Westraby, Vällinge Sogn). Han var døbt *Påhl Pehrsson*, men har formentlig efter Tidens Skik antaget sit nye Navn, da han blev Svend, og dermed vist sin Løsrivelse fra den Bondestand, han var udgaaet fra. Hans Fader var Åbo i den lille Landsby Ebbarp i Sognet, d. v. s. Ejer af en Gaard; han blev ogsaa

benævnt *Rusthållaren Pehr Ohlsson* (f. 16.4.1774, d. 29.5.1851) og har altsaa haft Forpligtigelse til at stille og underholde Hest og Rytter til Militæret. Hans Underskrift findes paa »en byordning för Östraby, Ebbarp och Skafve av den 1ste maj 1795«; men Dokumentets Opholdssted¹²⁾ er for Tiden ukendt. Gaarden har rimeligvis den ældste Søn Ohla (f. 12.9.1800) faaet — i alle Fald var Pehr Ohlsson ved sin Død, 77 Aar gammel, gaaet paa Aftægt (blevet: Undantagsmanden Per Olsson i Ebbarp) — og saa maatte den yngre klare sig som Haandværker. Ekbergs Farfader hed *Olof Persson från Sandåkra*; han var Enkemand og i Begyndelsen af Halvtredserne, da han 6.7.1766 ægtede den 28 Aar yngre *Karna Nilsson*. Hendes Under-

KN

skrift, som blot bestaar af Forbogstaverne KN, kan ses i Boopgørelsen¹³⁾, efter at han døde 13.3.1778, knap 66 Aar gl., af »*håll och styn*«. Da var Sønnen Pehr endnu ikke fyldt 4 Aar, saa denne kom til at vokse op med Stedfader, idet Karna Nilsson giftede sig igen Aaret efter med Bengt Andersson från Ramlösa, der var jævnaldrende med hende og døde knap en Maaned efter hende (hun døde 14.4.1807, 67 Aar gl., han 6.5.1807, 66 Aar). — Ogsaa Ekbergs Moder *Anna Ebbesdotter* (f. 12.11.1775, d. 13.4.1841) og hendes Forældre *Ebbe Påls-son* (f. 1746, d. 25.1.1810) og *Pernilla Andersdotter* (f. 20.3.1745, d. 12.1.1821) tilhørte Gaardmandsstanden i Kattarp Sogn. Ved sin Død »af hetsig Feber« siges Ebbe Påhlsson at være »Hemmans Åboen och Arrendatoren af Stabs-Cornets-Bostället i Kattarp«, altsaa Gaardmand og Forpagter af en Ejendom, der var udlagt til en militær Befalingsmand. Det er ikke lykkedes at finde »Gaardbeboernes« Afstamningsforhold, men for hans Hustrus Vedkommende kendes baade Forældrene [*Anders Håkanson* (f. 29.5.1715, d. 13.4.1749)¹⁴⁾ g. 16. 11.1740 m. *Bengta Gunnarsdottor* (f. 28.9.1717, d. 15.12.1797, g. II° 1750 m. Nils Påhlsson] og Bedsteforældrene [henholdsvis *Håkon*

12) Ernst Thysell: *Från flydda tider i Vålänge och Kattarp*, Side 100 (Rögle 1914).

13) Bouppteckningar, Luggude härad 1778 (Lund).

14) I Tiden 1700—1753 er Datoerne i Skaane 11 Dage mindre end de tilsvarende danske, fordi Sverige fastholdt den julianske Kalender i det Tidsrum længere end Danmark.

Person (f. 1678, d. 14.5.1728) g. 5.6.1709 m. *Bengta Persdotter* og Rytteren *Gunnar Nilsson Biörkman* (f. 1687, d. 15.10.1759) g. 15.4. 1716 m. *Bengta Olofsdotter* (f. 1692, d. 6.11.1763)] samt enkelte af Oldeforældrene, nemlig den sidstnævntes Forældre: Rytteren *Olof Glade* og *Signe Glades* (f. 1661, d. 15.6.1748), og Biörkmans Moder, *Pernilla, der døde 1.2.1726, 79½ Aar gl. i Kattarp; hun er altså født ca. 1646 — d. v. s. i den danske Tid — og maa være fulgt med Sønnen, som angives¹⁵⁾ at være fra Smaaland; Pernilla blev gentagne Gange opkaldt i de følgende Slægtled.*

Da *Selmas Moder* blev født 1841, boede Smeden *Pål Ekberg* i Senderødhus i Hälsingborgs nordlige Landdistrikt, men i 1844 flyttede han tilbage til sin Hjemegn. Derom melder Præstens Flyttebevis:¹⁶⁾

Torparen Pål Ekberg ifrån Senderödshus, född d. 8 April 1807 i Kattarp, Hustru Hanna Pärsdotter, född den 21 October 1813 i Fleninge, flytta nu till Kattarps församling. De förena med en godkänd Christendoms kunskap en oklandrad vandel och ett ordentligt bruk af Nådemedlen. Ekberg har haft naturliga och hustrun vaccinerade kopper.

De medföra följande barn:

Son Nils Peter, född d. 1815 43

Dotter Anna Lovisa, född d. 2/10 41

i Helsingborg

vaccinerade — —

Äre för löpande året här Mantalskrifne, men för År 1845 är Mantalskrifningen härstäds ej förrättade;

Attesteras af Helsing-

borg d. 1. November 1844

A. P. Malmquist

P.L.

Det blev nu imidlertid paa Vestrabygård i Välinge Sogn, Nabo til Kattarp, at han blev Smed; men noget lykkeligt Bytte kan det næppe siges at være.

I »Luggude häradsrätts domböcker 1846 och 1847“ — paa Landsarkivet i Lund — staar omtalt en Sag mellem Bestyreren (förvaltaren) af Vestrabygård *Holger Pettersson* og den i hans Tjeneste værende

15) Katekismilängd för Wälinge och Kattarp 1742.

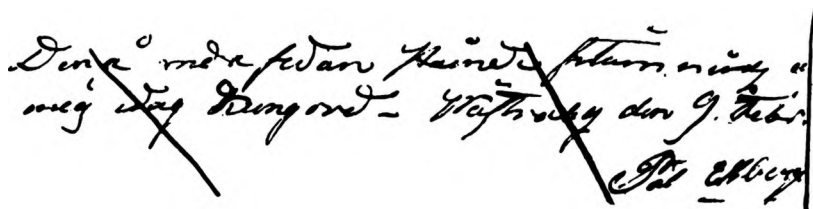
16) Lund Lands-Arkiv, Inflytt. attester Wälinge och Kattarp, H II No 14 1844—1848. No 233.

Smeden *Pål Ekberg*. Dennes Kvittering for at have modtaget Stævningen til at møde i Retten:

*Den å andra sidan stående stämning är
mig idag kungörd — Wästraby den 9. Febr. 1846*

Pål Ekberg.

gengives her i facsimile:

Ifølge Sagens Akter havde förvaltaren forklaret, at han havde indfundet sig i Smedien Lillejuleaftensdag 1845 for at gøre Ophævelser over Smedens Arbejde, hvorfor denne var kommet farende mod ham og havde tilføjet ham nogle Skrammer i Hovedet med noget Værktøj; men et Vidne, som han førte for sig, fortalte, efter at være gjort opmærksom paa Edens Betydning, at förvaltaren havde truet med at ville slaa med en Kæp, hvorefter Mændene havde grebet fat i hinanden og var tumlet om paa Smediens Gulv, og saa var Vidnet gaaet udenfor. Da Ekberg under hele Sagens Forløb, der stod paa i 1½ Aar, erklærede sig villig til at aflægge Ed paa, at han ikke havde bidraget de nævnte Flænger, blev han frikendt efter Eds aflæggelsen. Men saavidt det fremgaar af Domböckerne, kan det ikke siges, at Smeden *Ekberg* fik en reel Behandling ved Domstolen. Han var ganske vist ogsaa den »lille« Mand, der selv mødte i Retten og selv skrev sine Indlæg, hvorimod förvaltaren, der ganske vist havde indledet Klammeriet, og hvis Anklage ikke stod til Troende, havde Raad til at lade en Sagfører møde og føre Sagen for sig. Da Ekberg anlagde Erstatningssag:

Såsom lagstadd smed hos förvaltaren av Västraby gård H. Pettersson, för betingad lön av 100 rdr banko och 4 tunnor 18 kappor råg, 4 tunnor 18 kappor korn, samt 1 tunna ärtor i statspannmål för året, eller från den 24:de oktober 1845 till nästa 24 oktober, har jag av bemälte Pettersson blivvit från tjänsten körd, utan minsta orsak till missnöje med mitt arbete, vilket Pet-

tersson icke kan bevisa vara dåligt, eller ens mindre skickligt förrättat; Alltså nödsakas jag härigenom att ödmjukast anhålla om laga kallelse och stämning till nu instundande ting med Luggude härad å merbemälte Pettersson, att jämte ansvar för min utvärkning i olaga tid, genast till mig utgiva den betingade lönen och statspannmålen för hela året, jämte ersättning för min rättegångskostnad. Öppen talan i målet förbehålles.

Västraby den 11:te april 1846.

Påhl Ekberg.

kom förvaltaren og hans Sagfører med et Modkrav, med det Resultat, at Retten afviste Kravene fra begge Sider.

Kort Tid efter denne Sags Afslutning døde Smeden *Pål Ekberg*, kun 40 Aar gammel, — »af feber« staar der i Kirkebogen, men Overleveringen vil vide, at Døden var en Følge af en uheldig Stensprængning i den nærliggende Höganäs Kulgrube.

Hans Enke *Hanna Persdotter* stod saa alene tilbage med 5 Børn og en ufødt Søn. Efter dennes Fødsel 11.3.1848 flyttede hun tilbage til Hälsingborg, hvor hun som tidligere nævnt havde større Mulighed for at klare for sig. — Trods sit brydsomme Liv naaede hun at blive 83 Aar gammel; hun døde paa den Krooksta Stiftelsen i Statena 19.2.1897.

(Af Børnene synes kun *Anna Lovisa*, Selma Cederholms Moder, at have fortsat Slægten. *Elina* (Tante *Lena*) døde ugift 22.12.1926 i Stockholm, 89 Aar gammel, hun havde lært Sadelmagerhaandværket. *Nils Petter* (f. 18.5.1843) døde ugift i Årstad i Halland län 3.4.1892, efter Sigende overfaldet og frarøvet sine Penge og de Varer, han handlede med. Ogsaa den yngste Søn *Pål Albin* døde ugift, medens to Døtre formentlig døde i ung Alder. Navnet *Ekberg* er altsaa ikke videreført i denne Slægt.)

HANNA PERSDOTTERS FORFÆDRE

er, som de vedføjede Anetavler viser, for hendes Faders og Morfaders Slægters Vedkommende knyttet til Fleninge Sogn, tæt Nord for Helsingborg, og for hendes Mormoder *Agda Jönsdotters* Vedkommende til det lidt nordligere liggende Strövelstorp Sogn. De har alle været Landboere og synes at have tilhørt Husmandsklassen. Nogle enkelte

ANER FOR SELMA CEDERHOLMS MORMODER
PAA DENNES MØDRENE SIDE

Kristene Trudsdatter
Suend Bentson
Troind Poffedsdatter
f. 1626, dg. 22.4.1698
Steen Mogensøn

Sønder
Hvarrille
Strøvelstorps
Sogn

				Pär Larson	Karin An- ders dotter f. 1676 bg. 19. 5.1710	Per Jøns- son f. 1661 bg. 22. 10.1727 Crono Läns- man i Nor- bøl- linge (II° 15. 5.1720 g.m. Inger Hansd)	Ger- trud Nils- dotter f. 1664 bg. 14. 10.1719	Helle Gune- son	Gunild Suends Daatt.				Peder Bent- son f. Sept. 1633 bg. 4.2. 1694	Kir- stine Chri- stof- fers daater	Poell Steen- son db. 4. 4.1658 d. 16. 6.1711	Inger Suends Datter db. 26. 11.1665 bg. 19. 5.1706
				Fleninge 22.5.1696		Fleninge			Ingelstorp Strøvelstorp S.				Boserup Strøvelstorp S.		Søndre Hvarild Strøvelstorp S.	

<p>Pehr Pehrsson f. ca. 1696, d. 13.4.1744 ifrån Corporals- gården</p> <p>Ödåkra, Fleninge 12/8 1722</p>	<p>Kirstina Nilsdotter</p>	<p>Lars Persson db. 22.4.1700, d. 14.5.1744</p> <p>Fleninge 4/6 1732</p>	<p>Agda Persdotter db. 2.1.1699, d. 6.1.1758 (II° 11.4.1725 g.m. Jöran Persson)</p>	<p>(Laffue) Lage Heljasson db. 3.3.1667, bg. 14.5.1721 (I° g.m. Kar- na Pärssdotter)</p> <p>Ingelstorp, Strövelstorp S. 11/2 1711</p>	<p>Gunnell Jönsdotter f. ca. 1684, d. 11.1.1759 (II° g.m. Jeppe Pärson)</p>	<p>Bängt Pärson db. 5.11.1665, d. 13.3.1740 (I° g.m. Brit- ta, d. 1710)</p> <p>Bosarp, Strövelstorp S. 25/3 1711</p>	<p>Kirstina Påhlsdotter db. 1.4.1686, d. 10.6.1741</p>
<p>Nils Palm f. 4.3.1724, d. 30.4.1760</p> <p>Ödåkra, Fleninge 30/5 1757</p>	<p>Giertrud Larsdotter f. 19.1.1736, d. 6.3.1761</p>	<p>Jöns Lagesson f. 15.5.1713, d. 7.1.1765</p> <p>Pilabolet, Södra Hvarile, Strövelstorp S. 15/3 1742</p>	<p>Tyre Bängtsdotter db. 10.7.1724, d. 29.5.1794</p>				
<p>Nils Palm f. 23.10.1767, d. 5.1.1809</p>	<p>Agda Jönsdotter f. 13.5.1757, d. ca. 1830</p>	<p>Nybygget, Ödåkra, Fleninge Sogn</p>					
<p>Ingar Nilsdotter f. 3.12.1791, d. senere end 1859 (g.m. Pehr Nilsson i Östraby, Kattarp S.)</p>							
<p>Hanna Persdotter f. 21.11.1813, d. 19.2.1897 (g.m. Smeden Pål Ekberg)</p>							

**ANER FOR SELMA CEDERHOLMS MORMODER
PAA DENNES FÆDRENE SIDE**

	Måns Hansson f. 1658, bg. 11.2.1733 Skoggjömaresthuset i Fleninge S.	Pernille Jensdotter d. 1711	
Jöns Jönsson f. ca. 1687, d. 31.10.1764 Fleninge Torp 29/5 1720	Inger Månsdotter db. 26.4.1703, d. 3.4.1758	Elias Knutson f. ca. 1719, d. 10.6.1755	Karna Nilsdotter (II ^a g.m. Nils Jönsson 11.7.1756) Fleninge
Nils Jönsson f. 9.5.1744, d. 1.7.1785	Engahuset i Fleninge 1767		Lusse Eliasdotter f. 17.1.1747, d. 8.2.1829

Pehr Nilsson (Boss)
f. 10.5.1778 i Fleninge, d. 7.6.1855 i Östraby, Kattarp S.
(g.m. Ingar Nilsdotter)

Hanna Persdotter
f. 21.11.1813, d. 19.2.1897
(g.m. Smeden Pål Ekberg)

har i deres Soldatertid faaet tillagt et særligt Navn. Det gælder saaledes for hendes Fader, der ved sit Giftermaal 19.11.1813 med *Ingar Nilsson* stod anført som Afskedade Vargerningskarlen *Pehr Nilsson Boss*, men allerede Aaret efter, da han flyttede til Östraby i Kattarp Sogn, var Tilnavnet udeladt paa Attesten¹⁷). Derimod var Soldatnavnet for hans Svigerfader og dennes Fader, der blev kaldet henholdsvis *Reservekarlen Nils Palm* og *Rytteren Nils Palm*, saa levedygtigt, at den førstes Hustru *Agda Jönsdotter* mod Sædvane blev benævnt med Mandens Navn, som det fremgaar af Flytningsattesten:

Gamla Änken Agda Palm, 59 år, flytter från Fleninge til sina Barn uti Ebbarp, har fört et stilla lefwerne, flitigt brukat salighets midlen, bewistat förhören, och äger god Christendoms Kunskap. Har för fattigdom skull flere år sluppit Skatten, och njutit understöd af fattig midlen.

Attest: Alrum d: 28 oct: 1814

Gabriel Thulin

Af hendes og Husmanden i Nybygget, *Nils Palms* 7 Børn, to Sønner og fem Døtre, blev det — viser Husförhörlängden — *Ingar Nilsson* og hendes Mand, *Pehr Nilsson*, som tog sig af hende. Muligvis har denne Svigersøn haft særlige Forudsætninger for Hjælpsomhed derved, at han kun var 7 Aar, da hans Fader *Nils Jönsson* døde, saa Moderen *Lusse Eliasdatter* stod alene tilbage med Børnene (mindst 3); ogsaa hans Mormoder *Karna Nilsson* mistede sin — første — Mand *Elias Knutson* for tidligt: 8 Dage før det sidste Barns Fødsel. (At *Pehr Nilssons* Datter *Hanna*, gift med *Ekberg*, og Datterdatter *Anna Lovisa*, gift med *Cederholm*, skulde lide den samme Skæbne: i en ung Alder som Enke at faa Eneansvaret for en Børneflokk, kunde han ikke vide, men det blev, som før fortalt, ejendommeligt nok Tilfældet.)

Længst tilbage i Tiden kan den Del af Slægten findes, som boede i Strövelstorp Sogn. Det virker allerede som Pust fra gamle Dage, naar det ses, at *Agda's* Forældre, *Jöns Lagesson* og *Tyre Bängtsdotter*, fik 9 Børn, og at to af disse døde som spæde ved at blive ligget ihjel i Familiesengen¹⁸) og et tredie af Kopperne.

En anden af den ældre Tids Svøber undgik hendes Mormoder *Kir-*

17) Inflytningsattester f. Wålinge och Kattarp 1813—15, Landsarkivet i Lund.

18) Sml. Troëls Lund: Dagligt Liv i Norden IV Udg. II 243, VIII 162—164.

stina Påhlsdotter kun med Nød og næppe, medens dennes Fader *Poffuel Steensøn* bukkede under for den. Det var Pesten, som i 1711 kom til Södra Hvarille i Strövelstorp Sogn, og den tog saa kraftig fat, at Præsten, som i Kirkebogen plejede at bruge mindre end en halv Spalte om Aaret til de døde, maatte ofre næsten to Sider paa

Dhe Lijk begrafna i baken som menas döde af Päst och straxt blefve aff Huusen uth borna.

Og saa mange var de døde og saa forstyrrede Forholdene, at de sædvanlige Oplysninger om Alder og Tilhørsforhold kom til at mangle, ja undertiden endog Navnet paa den jordede; i Stedet blev noteret, hvornaar Sygdommen var begyndt og Døden indtraadt; det drejede sig om to til fire Dage. Som Prøve kan anføres:

Påhll Steens Son Troidt siuk d. 13 Junij döde d 15: dito

Påhll Steens: siuk d. 12 Junij: döde d 16 dito

Påhll steens Påick bängt siuk d 24 Junij döde d 25.

Nok Påhll steens flicka Tyre siuk d. 22 Junij döde d 24 dito

Påhll steens Hust¹⁹⁾ siuk d. 14. Julij döde d. 16 dito.

Farsoten, der var begyndt i Slutningen af Maj, ebbede ud i Begyndelsen af Oktober og havde da krævet 88 Dødsofre, væsentligst fra Norra og Södra Hvarille.

Forklaringen paa, at *Kirstina* slap fri, var den, at hun kort før Pestens Udbrud havde indgaaet Ægteskab med *Bängt Pärson* i Bosarp i samme Sogn (25.3.1711) og derved formentlig er naaet at flytte hjemmefra i Tide.

Men ældst virker den Omstændighed, at der er fundet Slægtsmedlemmer fra den Tid, da Skaane var en vigtig Del af Danmark. Fundet er blevet muliggjort derved, at Strövelstorp Sogn er et af de faa, for hvilke der er Kirkebøger bevaret saa langt tilbage (en Daabsbog 1646—1686), og at Slægten er blevet boende i Sognet igennem hele den omtalte Tidsperiode. — Den ovenfor nævnte *Poell Steensøn*, som døde af Pesten 1711, blev døbt Palmesøndag i Skæbneaaret 1658, og hans Forældre var *Steen Mogensøn* og *Troind Poffuelsdaatter*, me-

19) Formentlig hans anden Hustru.

dens hans Hustru, *Inger Suendsdatter*, der blev døbt 26.11.1665 (og begravet 30.5.1706), havde Forældrene *Suend Bentzøn* og *Kirstine Thrudsdatter*. *Troind Poffuelsdaattter* blev begravet Langfredag 1698 og var da 72 Aar og nogle Maaneder gammel; hun er altsaa født i Aaret 1626 og synes dermed at være det ældste kendte Medlem af Slægten; men *Peder Bentzøn*, Faderen til *Kirstinas* Mand *Bängt Pärson* i Bosarp, følger tæt paa, idet han blev begravet 4.2.1694, 60 Aar, 4 Maaneder og 2 Uger gammel, saa han maa være født i September 1633.

Fornemmelsen af Ælde understreges ved Overgangen i Stavemaade fra Daabsbogen 1646—1686 til Kirkebogen 1687—1756. *Poffuel* blev til *Poell* og senere til *Påhl*, *Steensøn* til *Stänsson*, *Inger Suendsdatter* til *Ingar Svänsdotter*, Landsbyen *Boserup* til *Bosarp* o. s. v.

Om *Selma Cederholms* Slægt kan det sammenfattende siges, at den efter i Aarhundreder at have været bosiddende paa Landet og beskæftiget med Landbrug er gennem Haandværket gaaet over til at blive knyttet til Byerne og deres Erhverv. Endvidere har den, saa vidt den kendes, paa ganske faa Undtagelser nær holdt sig til Steder, der grupperer sig om Helsingborg: Nordsjælland Vest for, Kattarp, Fleininge og Strövelstorp Nord for, Vittsjö lidt langt Øst for, Köpinge i Raus Sogn og Landskrona Syd for og endelig København og Roskilde Sydvest for — Byen omkring Kärnan.

NIELS VALDEMAR DUE

f. 15.12.1893 i Roskilde

Lektor ved Christianshavns Gymnasium

Faglig Medhjælper i Undervisningsinspektionen.

Den Rejse, han som 1½-aarig var paa med sin Moder og ældre Søster til Sønderjylland, har han ingen som helst Erindring om, og heller ikke om en Begivenhed, der gik forud og kunde være blevet nok saa skæbnsvanger. En Dag morede han sig med i Middagspausen at løbe paa Gaardspladsen efter en lille Hund, og da den sprang over en Kalkkule — hvis Laag Arbejderne havde glemt at lægge paa, inden de gik til Middag — fulgte Purken efter og havnede nede i den læskede Kalk. Til alt Held for ham fik hans Moder og Naboens Husassistent¹⁾ ham halet op og hen under Vandposten i Gaarden saa betids, at hans Øjne blev reddet ved en omhyggelig Pleje fra hans Moders Side med Skiften Forbinding hvert Kvarter Nat og Dag. Øjnene var endnu rødrandede paa Sønderjyllandsturen, saa Bedstemoderen formanede sin Svigerdatter og profeterede: »Ham skal du passe paa, for han bliver en dygtig Dreng!«. Selv har han imidlertid intet mærket til Ulemper fra Opholdet i Kalken; tværtimod har han klaret sig længere end normalt uden Briller, fordi det højre, langsynede Øje gjorde Tjeneste ude og det venstre, nærsynede ved Læsningen.

Den første tidsfæstede Erindring handler om en Spadseretur, han foretog ved sin Moders Haand i Skumringen op gennem Byen, med mange Mennesker paa Gaden, med Soldater og paa Hestetorvet en Estrade. Først som voksen er det gaaet op for ham, at det var Forberedelserne til den gamle Dronning *Louises* Bisættelse i Roskilde Domkirke, han havde været Vidne til som knap 5-aarig.

1) Marie Jørgensen, senere g. m. Skomagermester H. Jensen, gennem Aarene Moderns trofaste Veninde og af Børnene altid kaldet: Gudmo'r.

Han var paa den Tid og flere Aar frem tunghør, hvilket skaffede ham adskillige ubehagelige Københavnsrejser for at faa fjernet Polyper (adenoide Vegetationer) og lignende hos Professor *Mygind* (den ældre) i Havnegade; om de er blevet taget for tidligt eller har været særlig livskraftige, vides ikke, men nok er det, at de blev ved at vokse ud og dermed hæmme Hørelsen, til han blev ca. ni Aar gammel.

I øvrigt kan vel sammenfattende siges, at Opvæksten blandt mange Søkende i et Hjem, hvor han fik Lov at tage fat, at Leg og Tumlen med jævnaldrende i en gammel Farverigaard med Stampeværk og mystiske Farvekar, med Lofter og Kældre, og at Provinsbyens lette Adgang til Arbejdspladser og Markeder, til Landevej og Sti, Grusgrav og Skov har givet en vis realistisk Ballast til den, der, fra han som 6-aarig begyndte sin Skolegang, skulde fortsætte den — under vekslende Former — i mere end 50 Aar.

En Afbrydelse skaffede ham en langvarig Lungehindebetændelse (det var før Sulfonamidernes og Penicillinets Æra) og gav i Tilgift en længere Rekreation, en forkrøblet venstre Lunge og Haab om at blive Læge. Opfyldelsen af dette blev imidlertid udsat saa mange Gange²⁾, at det til sidst viste sig, at Livet er langt kortere, end det synes i Ungdommens Dage, hvor Fremtiden føles ubegrænset. — Straks efter Realeksamen i 1911 tog han igen fat i Skolen, ganske vist paa den anden Side Plankeværket mellem Realisternes og Børnenes Afdelinger, som Præparand hos Viceinspektøren *Chr. Hansen* (populært kaldet: *Skraa-Hans*); han var noget af en Særling, men en dygtig Lærer,³⁾ som vovede at gaa sine egne Veje, og som ved sin Veloplagthed og gennemtænkte Undervisning gjorde denne fuld af Liv. Hvordan Vejledningen og Forsøg paa at staa paa egne Ben under mindre Vikariater bekom *Valdemar Due*, karakteriseres bedst ved, at naar ældre Skolefolk spurgte ham derom, svarede han, at det var morsomt, og naar de saa saa bekymrede ud og forsikrede: »Jamen, det er ikke altsammen morsomt!« fandt han det ejendommeligt.

Det Aar, som Sygdommen havde sat ham tilbage, blev indvundet,

2) Ligesaa blev Konstruktion af Skakopgaver (off. gj. i Roskilde Tidende 1911, 27.5., 26.8., 7.10., 4.11. og i Skakbladet 1911—12, Side 37 og 67) henvist til Fremtiden og gik i Staa.

3) Lærerne og Samfundet III, Side 499 (1913).

da han blev optaget paa Skaarup Statsseminarium i dettes anden Klasse. De Fag, som interesserede mest, var Psykologi, ved sin Nyhed, og Historie, ved Læreren, Pastor, cand. mag. *Chr. Janus Knudsens* store Viden og Livfuldhed. Der var meget at bestille; navnlig belastede det skriftlige Arbejde Eleverne stærkt: danske Stile, Regneopgaver, matematiske Opgaver, pædagogiske Stile, Religionsstile, Dispositioner, Gymnastik-Timesedler og desuden enkelte Elevforedrag.

Lærereksamen blev bestaaet i Juni i det begivenhedsrige Aar 1914; men *Valdemar Due* havde ingen Forudanelser. Ganske vist sagde hans Fader, ved den straks derpaa følgende Session, at det var godt, om han kunde blive kasseret, da Situationen ikke tegnede for godt, og ganske vist var Pastor *Knudsen* en Dag kommet ophidset ind i Klassen og havde fortalt, at en tysk Flaade var sejlet nordpaa gennem Øresund, og at han havde faaet at vide, at hvis København skulde angribes fra Søsiden, var det lettest at gøre det nordfra; men de ungdommelige Elever nærmest morede sig over ham; det var for dem ganske utænkeligt, at der kunde komme til at eksistere noget saa meningsløst som Krig paa disse Breddegrader, medens nu, da dette skrives, Meningens nærmest er blevet den stik modsatte.

Efter sin kloge Faders Tilskyndelse søgte *Valdemar Due* Foretræde hos Københavns Skoledirektør, Forfatteren *Sophus Bauditz*. Denne forklarede den unge Ansøger, at alle vilde til København og den kunde ikke bruge dem alle. Paa Forespørgsel indvilligede han dog i at se Papirerne. Han modtog dem et ad Gangen, kastede et Blik i det, sagde: »Ja, det er jo meget pænt«, og rakte Haanden ud efter det næste; dette gentog sig saa mange Gange, at Supplikanten var ved at opgive Ævred, da det sidste Stykke uventet ændrede Situationen, idet det fremkaldte følgende Bemærkning: »Naa, det er en Anbefaling fra min gode Ven, *Klingemann!* Ja, saa kan De sende en Ansøgning ind paa Blanket, som De kan købe hos *Rom*ovre i Jernbanegade«. — Det var Seminarieforstanderens Udtalelse, der havde vist sig at have saa magisk Virkning.

Vikartiden, der gav fuldt op at bestille (paa den Tid fik Vikaren kun Betaling for de læste Timer, og i Pauserne, naar ingen havde

Bud efter ham paa den Telefon, som han skulde kunne træffes paa, gik han rundt og præsenterede sig for Skoleinspektørerne) paa Grund af de mange yngre Læreres Indkaldelse til Sikringsstyrken ved Krigs-udbruddet den 1. August, blev af kortere Varighed end ventet. En skønne Dag forespurgte i Telefonen en dyb og rolig Stemme, om Vikaren ikke kunde tænke sig at faa Mellemskoletimer paa Raadmandsgades Skole. Det var den daværende Skoleinspektør, et Aars Tid senere: Viceskoledirektør i København og Formand for Danmarks Lærereforening, *H. A. Svane*, som gav den gode Start og Støtte. Først en Snes Aar efter røbede han, at han paa en Rejse fra Svendborg til Nyborg i Toget havde hørt en Flok Seminarister fra Skaarup omtale Due paa en saadan Maade, at han fik Lyst til at knytte ham til sin Skole.

Raadmandsgades Kommuneskole, der ligger beskedent gemt hen paa det ydre Nørrebro, havde et fortrinligt og elskværdigt Lærerpersonele og et tiltalende og regulært Elevklientel. Drengene fra de solide Middelstandshjem var indstillet paa at arbejde, og de naaede vidt; dem har *Due* senere haft den Glæde at træffe i Banker og Magistratskontorer, i Folkeskolen og Gymnasium.

Ogsaa Efterfølgeren, Skoleinspektør *M. P. Nøring*, gav den unge Lærer sin Hjælp gennem Aarene paa den mest fordringsløse og selvfølgelige Maade, saa denne blev i Stand til at fuldføre sine Studier ved Universitetet. Et Skema, som for Skoletimernes Vedkommende af Skoleinspektøren ved Indsendelsen til Skoledirektionens Kontor maatte forsynes med Paategningen: »Efter eget Ønske« for ikke at blive kasseret, og som fortæller om, hvordan det blev gjort muligt for Due at passe to Bedrifter paa een Gang, gives paa næste Side.

Tanken om at fortsætte Studierne efter Lærereksamen havde været tidlig fremme, men var blevet skubbet til Side, da Vikararbejdet ikke syntes at levne nogen Tid dertil. Beslutningen blev taget — og føltes som et Spring ud i det uvisse — en Dag paa en Bænk paa Vestre Boulevard ved Synet af nogle illustrerede Oldtidskundskabsbøger, som en Ven havde været henne at købe. Straks derpaa indmeldte *Due* sig paa *Arvins* Aftenkursus, hvilket førte til den matematisk-naturviden-

N. V. Due.
Febr.-Marts 1916.

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag
8-9	6d ✓	6d ✓	III 1/2 11	III 1/2 11	1 P.B.	III 1/2 11
9-10	6d ✓ □		Fysisk Forsøg	Fysisk Forsøg	Fysisk Forsøg	III 1/2 11
10-11				4 P.	6d ✓	6d ✓
11-12	Begansk Kemi	Beg. Kemi	III 1/2 11	Beg. Kemi	6d ✓	1 P.B.
12-1	Kemisk labor. m. og skolelabor.	Kem. m. og skole labor.	4 P. 1/2		Fysisk Labor.	1 P.B.
1-2	"	"	1 P. 1/2	1 P. 1/2	Fysisk Labor.	III 1/2 11
2-3	"	"	Biomol.	3 B. 1/2	Fysisk Labor.	
3-4	Filosofi	Skand. Litteratur	Filosofi	1 P. 1/2	Filosofi 70	Filosofi 1/2 70
4-5		1 P. 1/2	Skand.		1 P. 1/2	Biomol.
5-6			"	Biomol.		3 B. 1/2
6-7	Bijernkultur og fiskeavl.			Bijernkultur og fiskeavl og...		
7-8	Algebra			"		

skabelige Studentereksamen Aaret efter og dermed Adgang til Universitetet.

Det frie Studium føltes til at begynde med noget koldt og upersonligt. Den eneste af Universitetslærerne, som syntes at vise Russerne personlig Interesse, var Matematik-Professoren *Poul Heegaard*, og det var med Beklagelse, de unge studerende modtog Meddelelsen om hans Bortrejse til Norge, og endnu mere, at de ikke havde ladet ham vide, hvor glade de var for ham. — I Virkeligheden var Universitetslærernes Interesse for deres Elever større, end disse følte det, og det virkede derfor overraskende, naar den blev bekendt. Saaledes ogsaa paa *Due*, da han en Dag i Laboratoriet fik Besked om at melde sig hos Kemi-Professoren *Einer Bülmann*. Det blev, som han siden har udtrykt det⁴⁾ Indledningen til den lykkeligste Periode af hans Tilværelse. Idet han skulde arbejde i Professorens Privatlaboratorium, blev han baade venligt optaget i Inderkredsen og beskæftiget med Forskning⁵⁾. Den Stræben efter objektiv Sandhed, som han her blev Vidne

4) Kemisk Maanedstidende 24. Aarg. Nr. 5 (1943) Side 82.

5) Bulletin de la Société chimique de France (4) 35. 384—389 (1924).

til hos Professorerne, hans Assisterter og andre Medarbejdere, syntes ham forlene deres Verden med en særlig Renhed — trods kemiske Dunster og Livets Fortrædeligheder —, og Glæden ved at efterspore det ukendte har han først følt igen ved Slægtsforskningen. Den Opstemthed, han om Aftenen, naar han ved Lukketid Kl. 22 ilede fra Laboratoriet, kunde være i, fordi Analysen havde passet med Forventningerne, — og den sorte Melankoli, et negativt Resultat kunde give, kendte han igen i den Tilfredsstillelse og de Skuffelser, som Forsøget paa Udredningen af Slægtskabsforholdene kunde berede.

Et heftigt Anfald af Influenza i Januar 1919 bragte Forstyrrelse i Studierne, men lærte ham adskillige Medmennesker at kende fra en tiltalende Side. Medens han laa feberhærgt og -sløvet alene i en Lejlighed, mobiliserede hans Pensionatsværtinde i Naboejendommen, Frøken *Carla Rasmussen*, siden gift *Henriksen*, Hjælpen, saa til Trods for Rædselen og Risikoen under den spanske Syges Hærgen hindrede hans Morbroder *Onkel Valdemar* ham i at blive indlagt paa Blegdamshospitalet, hvor Dødeligheden var stor, medens dennes Hustru *Tante Ida* overtog Vagten en Nat og en ingeniørstuderende *Rasmussen*, der netop var ved at gaa op til Eksamen, en anden, indtil Undsætningen fra Roskilde naaede frem, først den 16-aarige Søster *Thyra* og siden Moderen, selv næppe helt rask efter Sygdommen.

Aaret 1919 bragte *Due* endvidere en bestaaet første Del af Skoleembedseksamen i Sommerterminen og hans Forlovelse med den musikstuderende, Frøken *Anna Bolette Bossen* fra Varde om Efteraaret. Disse to Begivenheder naaede ikke deres Afslutning før i 1923, da tredie og sidste Del af Cand.mag.eksamen blev overstaaet i Januar og Giftermaalet fandt Sted den 1. Maj. Aaret efter tog han fat som Adjunkt paa Christianshavns Gymnasium, hvor han blev Lektor fra 1. December 1929. De mere frie Forhold mellem Elever og Lærere ved *Vilhelm Rasmussens* gamle Skole, som Rektor *Fr. Bøgh* førte frem i forreste Række, gjorde Arbejdet mere besværligt, men efterhaanden ogsaa mere tilfredsstillende.

Skønt Undervisningen i de eksperimentelt betonedede Fag, Fysik og Kemi⁶⁾, af de mange flinke unge Mennesker — af begge Køn —,

6) *Due*: Kemi for Realklassen (1940); *Due & H. Willy Nielsen*: Kemi for det sproglige Gymnasium og do.: Fysik for det sproglige Gymnasium (1935); forskellige Anmeldelser i »Gymnasieskolene«.

som siden blev Jurister, Læger, Ingeniører, Lektorer m. m., ikke stod i Fare for at blive kedsommelig Rutine, følte det dog som et nyt Livsafsnit, da han den 1.9.1943 blev udnævnt til faglig Medhjælper hos Undervisningsinspektøren for Gymnasieskolerne, en Stilling, han kun med stor Betænkelighed tog imod, men som ved sin Rigdom paa Afveksling og forholdsvis Selvstændighed under en ideel Chef baade var meget interessant og stillede store Krav.

En Del af det nye Arbejde bestod i at aflægge Besøg ved Gymnasier og Studenterkursus; dette medførte et betydeligt Rejseliv, som navnlig under og lige efter den anden Verdenskrig, hvor Togene kun var faa, men til Gengæld holdt ved alle Stationer, for til sidst at være uopvarmede om Vinteren, mørklagte om Aftenen og kun køre hveranden Dag, bød paa adskillig Unormalitet som Polititilladelse for om Aftenen at kunne gaa fra Banegaarden i Odense hen til et Hotel i Byen, Visitation ved Store Bælts Færgerne, hvortil krævedes særlige Adgangsbilletter og »Jyllandspas“, og store Ophold undervejs, saa en Rejse fra København Kl. 8 om Morgenen (den 13/3, 45) endte den paafølgende Nat Kl. 4 i Aarhus, hvor Folk gik og fejede Glasskaarene op efter et Bombeattentat paa det ny Raadhus.

Paa Skolerne blev Undervisningen jævnlig afbrudt af Luftalarmer, og paa Steder, hvor Bygningen var overtaget af »Værnemagten«, blev det tidt et større Studium at finde rundt til de helt op til 11 forskellige Lokalteter i Byen, hvortil man havde henflyttet Klasserne, hellere end at opgive Undervisningen.⁷⁾

Andre Sider af den faglige Medhjælper Virksomhed som Udfærdigelse af Indberetninger, som raadgivende ved Faglokalers Indretning, Udvælgelse af Eksamenspensaa, et lille Metodikforedrag paa Universitetet hvert Semester, Udtalelser om Ansøgere og ethvert Spørgsmaal vedrørende hans Fag⁸⁾ var ofte mere anstrengende end morsomme, men ikke uden Interesse, idet de bidrog til Fremskaffelse af det samlede Kendskab til Fysik/Kemiundervisningen og dens Udøvere⁹⁾ ved al Gymnasievirksomhed i Landet. Skønt Stillingens kon-

7) »Gymnasieskolen« 30. Aarg. Nr. 5, Side 122—123 (1947).

8) Bidrag til »Den graa Betænkning« (1933 & 1935), »Den grønne Betænkning« (1949), Leksikon for Opdragere (1953), fysiske Eksamensopgaver 1944—1955 som Medlem af Opgavekommissionen (»Meddelelser«).

9) Fysisk Tidsskrift 45. Aarg., Side 42 (1947).

trollerende Art principielt ikke kunde være vellidt, syntes *Lektor Due* dog, at han har mødt megen Venlighed, og ment at have mærket Forstaaelse af, at han ogsaa kunde være til Hjælp og gerne vilde være det.

I Ægteskabet kom der to Døtre: *Gudrun*, der blev født St. Hansdag 1925 — Bopælen var dengang Turesensgade 6^V —, og *Karen Johanne*, der kom til Verden den 19. August fem Aar senere i Villaen Nøragervej 14, Vanløse, hvortil Familien var flyttet 1929, og hvor den har boet sin længste Tid. Deres Fornavne er valgt uden Hensyn til Slægtens.

ANNA BOLETTE BOSSEN

f. 27.3.1892 i Varde

g. 1.5.1923 m. Lektor N. V. Due, Kbhn.

Anna Bossen var Enebarn i et Hjem, hvor baade Faderen *Niels Hansen Bossen* og Moderen *Anna Elisabeth Bundies* var Lærere, og i hendes tidlige Erindringer indgaar derfor ogsaa Husassistenterne (og senere: Mormoderen), til hvem hun var overladt, naar Moderen til Sorg for begge Parter, navnlig i de hyppige Barnesygdorstilfælde, maatte forlade Hjemmet. I Skolen blev *Anna Bossen* dog forskaanet for at undervises af sine Forældre — fraeregnet en kortere Periode med Moderen som Gymnastiklærerinde —, men hendes Erfaringer fra Lærerhjemmet gjorde, at under Skærmydsler mellem Elever og Lærere var hendes Sympati almindeligvis paa de sidstes Side. At hun har været en beskeden og stiltfærdig Pige, kunde følgende Bemærkning fra en Lærerinde paa Besøg hos Forældrene: »Hvor det Barn er stille! Prøv at give hende en 25-Øre for at være uartig engang!« tyde paa; hertil bidrog formentlig ogsaa en ringe Tunghørighed, som kom frem i Barndommen, maaske efter en Skarlagensfeber, men som dog ikke hindrede hende i at udvikle en musikalsk Evne — rimeligvis Arv fra mødrene Side — ved Klaverspil. Hendes Musiklærerinde, Frøken *Hulda Grundtvig*, fik afgørende Betydning for hendes Fremtid, idet Undervisningen ikke indskrænkedes til Klavertechnik, men ogsaa gav Musik- og Menneskeforstaelse og til sidst førte — efter bestaaet Realeksamen 1908 og et lidet udbytterigt Højskoleophold paa Askov — til Optagelse paa det kgl. danske Musik-konservatorium i København. Ganske vist gav dets Kursus ikke samme Tilfredsstillelse og Udvikling som det hjemlige; men Afgangsbeviset 1920 efterfulgtes dog af nogle Aars Virksomhed som Musik-

lærerinde i Fødebyen, og som det mest betydningsfulde medførte Hovedstadsopholdet Forlovelsen i 1919 og det 3½ Aar senere paafølgende Giftermaal.

I *Anna Bossens* Barndom og Ungdom gik Ferierejserne hyppigst til Farmoderen paa Sønderjyllands Vestkyst (i den tyske Tid) og til Mostrene og deres Hjem i København, hvorved hun kom til at stifte Bekendtskab saavel med de nøjsomme og gedigne Kaar paa Landet som med de mere straalende og lette Forhold ved Hovedstadens Forlystelsesliv. Forlovelsestiden og de første Ægteskabsaar medførte flere Ture til Tyskland, der var ved at rejse sig efter den første Verdenskrig, til Østrig og til Schweiz. Efter at det Stop, som Børnenes Opvækst og den anden Verdenskrig satte for Bevægelsesfriheden, var hævet, fik det glædelige Bekendtskab med det sidste Land sit Sidestykke ved Besøg i Norge med dets storladne Landskaber og overmåde venlige Befolkning.

Anna Bossen

Som Frøken *Anna Bossen* begyndte sin Tilværelse i Varde paa 1. Sal i Spigerborgade og fortsatte den i den længste Tid i Villa, Vestervold 7, saadan boede Fru *Anna Due* i København de første Aar paa 4. resp. 5. Sal i Humlebækgade 17 og Turesensgade 6, men de mange efterfølgende i Villa, Nøragervej 14 i Vanløse, og er saaledes vendt tilbage til de friere, om end besværligere, Forhold, der tillader at forbinde Familielivet med Kattehold, Fodring af Fuglene om Vinteren og Interesse for Planter og Blomster om Sommeren.

Anna Bossens F a d e r, *Niels Hansen Bossen* (f. 14.4.1858 i Skast, d. 31.1.1923 i Varde), voksede op i et Husmandshjem paa Sønderjyllands Vestkyst og oplevede at maatte efter Ulykkesaaret 1864 trave sammen med sin Fader, der ogsaa hed *Niels Hansen Bossen* (f. 24.3.1830, d. 16.4.1899), og sin ældre Broder *Boh Nielsen Bossen* (f. 23.3.1854, d. 5.12.1880) den lange Vej sydpaa til Højer for at blive indskrevet som Optant for Danmark. Han ønskede ikke at fortsætte i sine Fædres Spor som Bonde, men havde øjensynligt fra sin Moder *Anna Bolette Hark* (f. 15.4.1830, d. 16.2.1917), som han mest lignede, arvet Lysten til at komme ud over Sognets Grænser. Da hans Forældre nødigt saa ham som Sømand, forsøgte han sig med Lærergeningen.

I hans Biografi i »Lærerne og Samfundet 1814—1914« staar at læse¹⁾:

Lærer ved Varde Borgerskole, er født den 14. April 1858 i Skast²⁾ ved Tønder i Slesvig. Han begyndte allerede Lærergeningen i 15 Aars Alderen som Præparand i Sønderjylland, bl. a. ved Toghale Skole i Møgeltønder Sogn hos Førstelærer H. M. Jessen, Fader til den kendte Redaktør J. Jessen, men da denne Virksomhed blev ham forbudt af den prøjsiske Regering, fordi han var dansk Undersaat, tog han paa Blaagaard Seminarium og dimitteredes herfra i 1878. Efter Dimissionen var han Huslærer i ca. 3 Aar, hvorefter han 30. Januar 1882 fik fast Ansættelse i Folkeskolen som Lærer ved Skolen i Nordby paa Fanø³⁾, hvor han fra 16. November 1886 virkede ved den kommunale Skole, indtil han den 24. December 1888 forflyttedes til Varde Skolevæsen.

Lærer Bossen, der har gennemgaaet flere Kursus i Meteorologi, Matematik og Astronomi, er Observator for »Meteorologisk Institut«. Han har ar-

1) II. Del, Side 510.

2) Fejlagtig trykt: Ikast.

3) N. M. Kromann: *Fanøs Historie*, II. Bind, Side 525 (med Portræt).

bejdet ihærdigt for Folkeoplysningens Fremme, dels under sin Virksomhed i Nordby som Formand for den derværende Foredragsforening, dels ved i sin Tid at være medvirkende ved Stiftelsen af Varde og Omegns Folkebogsamling og ved siden som Bibliotekar at forestaa Ledelsen af samme.

Hertil kan føjes, at et andet af hans Præparansteder var Sønder Seierslev Skole, hvor *Hans Nissen Due* formentlig var Elev paa den

Niels Hansen Bossen.

Konten juni for 1871.
Sønderjyds For af 7 og 8
Sk 200
Paa 30
Mr 2.30.
Montagu
N. Bossen.

Gengivelse af Kvittering.

Tid, men ingen af Parterne kunde mindes den anden, da de senere lærte hinanden at kende som Svigerfædre. — Vidnesbyrdet fra denne tidlige Skolegerning er bevaret og lyder:

Niels Hansen Bossen fra Skads har været fra 1. Novbr. f. A. min Hjælpe- lærer og i den Tid forestaaet herværende Elementarklasse til min fulde Tilfredshed. Han virker med stille Flid og Troskab, og erhverver sig derved, som ved sin fordringsfrie Opførsel min Tillid og Kjærlighed. Gud give da denne unge begyndende Skolemand til sit Fremskridt i Skolefaget sin Vel- signelse.

Sønder Seierslev d. 10. Januar 1874.

Alsen,

Organist, Kirkesanger & Skolelærer.

De nødvendige Penge til Læsningen fik *Bossen* som Laan paa Hjem- egnen, og den viste Tillid blev ikke gjort til Skamme hverken i Stu- diets Gennemførelse eller Læsegældens Afvikling, som synes at have taget ham 8 Aar, indbefattet en Standsning i 1881, da han laa inde

som Soldat i København. — Han forbandt udpræget Retsindighed med Godhed og indgød umiddelbart Tillid hos dem, han kom i Berøring med. Han var en tiltalende Repræsentant for det Sønderjylland, som ikke maatte glemmes i Udlændighedstiden, og gjorde som Kasserer i Varde sønderjydske Forening en positiv Indsats for Sagen. Hans Deltagelse i Afstemningen 1920 var ham en stor Oplevelse.

Lysten til at sysle med eksakte Problemer førte ham ikke alene til at søge videre Uddannelse, som kom hans Arbejde paa Teknisk Skole til gode, men ogsaa til som Amatørastronom bl. a. at foretage Observationer over Stjernesked for *Thorvald Køhl*⁴). En stor Kikkert blev købt⁵), men et særskilt Observatorium til den kom ikke længere end paa Papiret.

Hans Sømandsinteresse, der i Studietiden gav sig Udslag i jævnlige Spadsereture i Københavns Havneomraader, bevirkede, at han, da Pengene blev rigeligere, anskaffede sig Sejlbaad, med hvilken Varde Aa blev befaret; men naar det gjaldt om at opsøge og komme i Snak med Folk om mulige fælles Slægtsforbindelser, var Cyklen mere tjenlig; paa den kom han — alene eller helst i sin Datters Selskab — ad Vesteregns lidet bakkede, men ikke altid velanlagte Veje vidt omkring og blev en fortrolig Kender af Egn og Natur.

Sin sidste langvarige Sygdom udstod han med stille Styrke. Af de Udtalelser, som fremkom i Byens Blade ved hans Død, citeres her nogle, som skyldes hans Nabo og Kollega, senere Seminarielærer *J. Johnsen*:⁶)

— — — helt sært og vemodigt at tænke paa, at man ikke mere skal høre hans rolige Stemme, ikke mere se hans kloge Ansigt og hans kraftige sølvhvide Haar. Ikke mere se ham med den korte Pibe i Munden med Kendermine betragte Skyerne og Vindretningen for derefter at afgive en aldeles ufejlbart Kendelse om Vejrudsigterne.

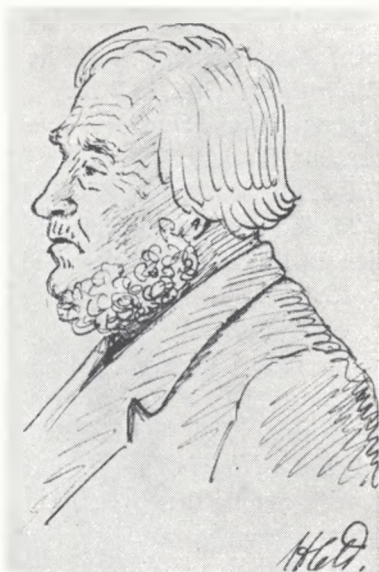
— — — Jeg vil sent glemme det lune Glimt i hans kloge Øjne, naar en eller anden pædagogisk eller politisk Vejrhane fløj galende op — — — Blaar og Blændværk har aldrig gjort Indtryk paa Bossen, og derfor har jeg ønsket, nu da hans Livsløb er afsluttet, at frembære en Tak til ham som den tilforladelige og sundt tænkende Kollega, han var.

4) Videnskabernes Selskab Forh. 1909 Nr. 6, Side 629; 1911 Nr. 4, Side 263. Astronomical Society of the Pacific 1913 Vol XXV Nr. 146, Pag. 37; 1915 Vol XXVII Nr. 158, Pag. 73.

5) Astronomisk Tidsskr. 1948, Side 63.

6) Varde Folkeblad 1.2.1923.

hvis Underskrift — fra et Privatbrev kort før hans Død — og Portræt, tegnet af Godsinspektør *Dauidsen* paa Schackenborg i 1944, gives her,

N. H. Bossen

havde sit Navn efter sin Fader *Boh Nielsen* (f. 28.9.1797, d. 22.9.1875), og denne igen fra sin Moders Far, idet hun, *Cathrina Maria Bohes* (f. 9.9.1771, d. 11.8.1813), var Datter af Byens Smed og Kirkeaadner, *Boh Clausen* (f. ca. 1724, d. 2.2.1791). Han, hvis Underskrift

Boh Clausen

findes opbevaret i Rigsarkivet⁷⁾, var gift II°) med *Else Nielsdatter* (f. ca. 1745, d. 28.2.1821, Datter af *Niels Andersen* og *Maren* i Mjolden) og havde arvet Stillingen i Skast fra sin Fader, som ogsaa var Smed og havde et Husmandssted paa Kirkens Jord; hans Navn var *Claus Clausen* (f. ca. 1681, d. 8.3.1765), og hans Hustru hed *Maren* (f. ca. 1690, d. 9.1.1770).

Disse var — paa Elses Forældre nær — alle knyttet til Skast; derimod var Boh Nielsens Kone og hans Fader kommet udensognsfra. Hans Kone, *Anna Hansdatter* (db. 11.8.1793, d. 5.2.1869), stammede fra det nærliggende Nørre Sejerslev, hvor hendes Fader var Kaadner *Hans Jespersen* (db. 9.10.1763, d. 18.10.1831, g.m. *Botilla Andersdatter* (db. 7.9.1761, bg. 10.10.1797)), Farfader *Jesper Jespersen* (db. 17.10.1728, død paa Rejse udenlands 1771) og Oldefader *Jesper Stoffersen*, der 12.11.1722 blev gift med *Ann Andersdatter* (db. 18.4.1697, bg. 13.1.1771). — Boh Nielsens Fader, Husmand *Niels Pedersen* (db. 4.11.1770), d. 1.2.1850), var kommet længst borte fra, idet han var født i Rærup, Lydum Sogn, nordvest for Varde; hans Fader, Gaardmand *Peder Nielsen* (undertiden kaldet Peder Svendsen) var født ca. 1726, død 22.8.1806 og havde i sit første Ægteskab⁸⁾, med *Mette Nielsdatter* (f. ca. 1738, bg. 4.4.1773), 7 Børn, hvoraf 2 Sønner, nemlig den ovennævnte *Niels Pedersen* og en fem Aar ældre Broder, der ogsaa var døbt (18.8.1765) *Niels Pedersen!* (Der kan gættes paa, om den ene skulde være opkaldt efter Farfaderen og den anden efter Morfaderen). Begge Brødrene tog Plads i Sønderjylland, hvor der var Mangel paa Tjenestefolk, fordi den mandlige Ungdom gik til Søs og den kvindelige kniplede, og Lønnen derfor var højere end i Nørrejylland. Ifølge Lægsrullen 1790 tjente de begge en Overgang i Jejsing (Øst for Tønder); her forblev den ældste og blev Stamfader bl. a. til Slægterne *Fog-Petersen*, *Dahlerup Petersen* og *Linvald*¹⁰⁾.

7) Krigsskattekomm. i Hertugdømmerne 1789.

8) I^o med Karen Thomas Mortensdatter.

9) II° med Oskilla Mikkelsdatter, 6 Børn.

10) F. C. C. Linvald: Slægtebogen 1921, duplikeret.

ANNA BOSENS FARMODER

Anna Marie Bolette Hark (f. 15.4.1830, d. 16.2.1917) var, da Sønnedatteren kendte hende, en rar, gammel Kone, lidt streng i sin Gudfrygtighed, flittig ved Kniplebrættet og nøjsom i Levevis i den under tysk Styre forsømte Landsdel, hvor hun boede al sin Tid:

født i Ballum Sogn og gift i Skast, hvor hun endte sine Dage efter i en kortere Aarrække som Enke at have boet sammen med sin Halvsøster, *Marie Wollesen*, i Hjerpested. — Anna Bolette Hark mistede tidlig sin Moder, *Elena Hansdatter* (f. 9.4.1801, d. 13.5.1835), som døde efter sit fjerde Barns Fødsel — »Hjemmedøbt efter den dødsyge Moders Ønske«, skrev Præsten i Kirkebogen den 10. Maj. — Forbindelsen med Moderens Familie blev derfor helt tabt, hvad der maa beklages, da det synes, som om de stabile Egenskaber er taget

Hans Pedersen Aalborg
Anna Bolette
Søster

i Arv fra den Side; som vedføjede Anetavle viser, var Faderen, *Hans Pedersen Aalborg*, Skoleholder, Morfaderen, *Hune Nissen* af *Frederikskog*, øjensynligt Friser, og Slægten, der delvis kan føres langt tilbage, i det hele af sønderjysk Bondestand i Egnen omkring Tønder.

Paa fædrene Side tilhørte Farmoderen *Hark'ernes Slægt*¹¹⁾, som

11) Sønderjysk Maanedsskrift 26 Aarg. 1950, Side 97, Slægten Hark i Sønderjylland.

ANER FOR ANNA BOLETTE BOSSENS FARMODERS MODER

174

		Asmus (Ross) Paulsen bg. 11.12.1659 i Højst	Anna Hansdatter			Peter Knutzen	
Jens Frennesen af Rangstrup	Botel Rosdatter af Østerhøjst	Paul Rossen db. 20.3.1660 i Højst d. i Østerhøjst bg. 19.4.1711	Maren Tychesdatter i Østerhøjst	Jacob Hansen Alslev	Maren Eschels i Vesterhøjst	(Laust) Lorentz Pedersen db. ca. 1661 d. i Vester- højst bg. 23.1.1729	Anna Christens- datter af Høgsholt
	1672 i Højst		11.11.1693 i Højst	1686 i Højst		1690 i Højst	
Paul Jensen f. 29.9.1681 i Østerhøjst d. smst. bg. 13.1.1762 (II° g.m. Bodel, bg. 8.9.1748)		An Paulsdatter f. & d. i Østerhøjst db. 19.8.1694 bg. 3.3.1715		Eschel Jacobsen f. & d. i Vesterhøjst db. 20.11.1687, bg. 29.1.1763		Marren Lorentzdatter f. i Vesterhøjst, db. 1.11.1693, d. i Højst, bg. 11.6.1761	
	23.4.1711 i Højst			13.10.1711 i Højst			

Hans Christensen »Kätner auf den Triel«, Abild Sogn	Cathrin Iversdotter af Kongsbjerg Abild Sogn	Paul Jacobsen	Cathrina f. ca. 1700, d. 12.4.1756 i St. Emmerske			Paul Paulsen f. i Østerhøjt db. 20.9.1711. d. 22.1.1778 Bolsmand i Østerhøjt 29.10.1734	Maren Eschels- datter f. i Vesterhøjt db. 9.4.1713 d. 3.7.1763 i Østerhøjt
Peder Hansen f. ca. 1738 i »Trilde«, Abild Sogn, d. 26.10.1796 i Hedehusene, Tønder Sogn Husmand		Botilla Paulsdatter f. 28.3.1734 i St. Emmerske, Tønder S.		Hune Nissen f. ca. 1750 i Frederikskoog d. 2.5.1812 i Toghale Møgeltønder Gaardmand		Helena Paulsdatter f. 3.6.1745 i Østerhøjt Højt Sogn, d. 5.7.1826 i Toghale Møgeltønder Sogn (I° g.m. 24.11.1770 Niels Hansen Lausten, Toghale)	
						9.10.1767 i Tønder	26.3.1774
Hans Pedersen (Aalborg) f. 7.12.1772 i Lille Emmerske, Tønder Sogn Skoleholder (I° g.m. Ingeborg Cathrine i Abild 1.3.1794)				Nannike Marie Hunesdatter f. 12.12.1774 i Toghale, Møgeltønder Sogn			
							5.5.1796 i Møgeltønder
				Elena Hansdatter f. 9.4.1801 i Toghale, Møgeltønder Sogn d. 13.5.1835 i Husum, Ballum Sogn (g.m. Niels Hansen Sørensen Hark)			

var mere bevægelig, baade hvad Stand og Sted angik. Som Vidnesbyrd om denne større Bevægelighed kan om Faderen, *Niels Hansen Sørensen Hark*, der var født i Hjerting, Syd for Varde, den 31.8.1804 (d. 29.6.1875 i Ballum), nævnes, at han var Snedkersvend i Gallehus, da han blev gift i Møgeltønder, det første Barn, *Søren Sørensen Hark* (f. 15.11.1828, d. 19.4.1907 i Tønder) blev født i Bredebro, det næste, *Ane Bolette*, i Bodsøl, det tredie døde ung i Harknag, og det fjerde i Husum, Ballum Sogn, hvorefter han en Overgang drog hjemmefra som Sømand. I hans andet Ægteskab kom der 6 Børn, af hvilke de fleste døde tidligt, kun den førnævnte *Marie Wollesen* blev gift, men fik ingen Børn. Navnet *Hark* lever maaske videre efter den ældste Søn, af hvis tre Børn Sønnen *Melf Antoni Hark* (f. 4.9.1857) blev gift, men udvandrede til Amerika og var da Beslagsmed.

Som *Niels Hansen Sørensen Hark* var flyttet sydpaa, havde hans Fader, *Søren Hark* (f. 28.6.1768 i Varde, d. 30.4.1816 i Hjerting), og hans Farfader, *Thomas Pedersen Harch* (db. 7.4.1739 i Ølgod, bg. 3.9.1779 i Guldager), udført den samme Bevægelse, men om Oldefaderen, *Peder Jacobsen i Harches*, Ølgod Sogn, har haft det paa samme Maade, vides ikke. Denne var Landmand, blev 16.7.1724 viet til *Else Christensdatter* (f. ca. 1693, d. 13.4.1771), fik 8 Børn og døde (bg. 14.1.1739 i Ølgod) endnu inden det sidste Barn var blevet døbt; hans Enke flyttede med sine Børn til Varde, hvor Tilnavnet *Harches* eller *Harchis* i Tidens Løb blev afkortet til *Harch* eller *Hark* eller *Harck*. — Den sidstfødte, den ovenfor nævnte *Thomas Pedersen Harch*, blev Skræddermester i Varde, hvor han fik Borgerskab 29.3.1759. Omkring 1770 flyttede han til Hjerting, hvor hans Kone i andet Ægteskab, *Karen Sørensdatter* (f. ca. 1746, bg. 26.4.1795), efter hans Død giftede sig med Gæstgiver *Lars Nielsen*, hvilket syntes at være blevet en god økonomisk Basis for hendes 4 umyndige Børn, som alle kom godt i Vej. — *Søren Hark* overtog Hjerting Kro efter Stedfaderens Død og blev en holden Mand: »Privilegeret Værtshuusholder, Reebslaaer og har Auling« staar der i Folketællingslisterne 1801, og ved hans Død i 1816 fandtes i Boet¹²⁾ ikke alene

12) Skifteprotokol for Skads Herred 1806—1820, Side 375.

men ogsaa Guldager Sogns halve Konge Korntiende, Bygningen med Indboe og Besætning paa en Svogers Sted, et Huus paa Toffniss Hede, som var givet i Fæste, samt nogle Tilgodehavender. Man kan efter dette undres over, at hans Børn ikke fik en bedre Start og fortsatte den Fremgang, han havde haft. Forklaringen er vel den, at til at dele den ene Halvpart var der 7 Børn (den anden Halvpart var Enkens), og at de umyndige af dem skulde lade deres Andele blive staaende rentefrit i Boet — paa en Tid, da Statsbankerot og Napoleonskrige havde gjort al Økonomi usikker.

Ogsaa *Søren Harks* Giftermaal bød paa noget usædvanligt. Ifølge mundtlig Overlevering¹³⁾ havde Datteren paa Frøstrupgaard i Lunde Sogn, Nord for Varde, *Ane Bolette Smidt* (f. ca. 1771, d. 26.7.1853 i Hjerting) forelsket sig i *Søren Hark*, og da hendes Fader, Birkedommer *Hans Smidt*, (f. ca. 1737, bg. 7.3.1796), havde bestemt hende for en anden, flygtede hun gennem et Vindue hjemmefra med sin *Søren*. Familien maa hurtig være faldet til Føje, for Brylluppet stod 20.6.1793 i dens Sognekirke og i Fadderlisterne for de 8 Børn, som kom i Ægteskabet, ses hendes Forældre og Søkende rigeligt repræsenteret. Hjemmet var i Hjerting, fraregnet en Afbrydelse i Aarene 1801—1804, da Ægteparret ejede og boede paa en af Parcellerne, der var fremkommet ved Frøstrupgaards Udstykning¹⁴⁾. *Ane Bolette Smidt* giftede sig efter sin Mands Død med *Christian Lykke Ganer*, der var Ejer af Gaarden Sønderris i Guldager Sogn. Hun var da vendt tilbage til sit Milieu, men havde ikke taget sine Børn med sig.

Om hendes Fader oplyses i Lunde Sogns Historie¹⁴⁾ bl. m. a.:

Den nye Ejer af Frøstrupgaard, Proprietær *Hans Smidt*, var tillige Birkedommer. 10.12.1783 blev han konfirmeret i Embedet som Birkefoged og Birkeskriver over Skjern Birk, Lundenæs Amt, og 17.9.1784 blev han det ogsaa over Lønborggaards Birk. Han har i det hele taget vist haft flere Sagsførerforretninger. Ved Landvæsenskommissionsmøderne om Udskiftningen i Lunde ser man ham saaledes optræde som befuldmægtiget for forskellige paa en bidsk, paagaende, ja voldsom Maade.

13) *Anna Bolette Bossens Fader*.

14) *H. K. Kristensen: Lunde Sogn (Kolding 1923). Lunde Kirkebog.*

Som Illustration til den sidste Bemærkning gengives her Slutningen af et Brev, han har skrevet¹⁵⁾.

Tiden Stunder til Høe - Høsten og Den Heede Jord som Land Inspectoren
og den gode Jord som Land Inspectoren
for sig at fratage Byen kunde blive ødelagt, ved Saadan uendel.
Henstand.
Frøstrup d: 27 Mai 1788.
Smidt

Tiden Stunder til Høe - Høsten og Den Heede Jord som Land Inspectoren har Søgt at fratage Byen kunde blive ødelagt, ved Saadan uendel: Henstand.

Frøstrup d: 27 Mai 1788.

Smidt

Videre siger Lunde Sogns Historie:

Han lod Frøstrupgaards Jorder opmaale og inddelte i Parceller og oprettede 7 Smaabrug, hver paa 2 Skp.Htk. i Udkanterne af Frøstrup store Hede. Ogsaa i Lille Frøstrup anlægger han ny Ejendomme, som fæstes ud — Som han paa Grund af Udparcelleringen (som først blev fuldført af hans Enke) blev den sidste Ejer af Frøstrupgaard¹⁶⁾, var han ogsaa den sidste Birkedommer i Skjern og Lønborggaards Birker¹⁷⁾. Forinden havde han været Fuldmægtig paa Kjærgaard i Hunderup Sogn, Nord for Ribe, og havde dør forestaaet den nye Fordeling af Jorderne ved Fællesskabets Ophævelse. Sognepræsten Knud Lang, som havde udkastet Planen¹⁸⁾, fortæller derom:

Samme Udskiftning blev foretaget i Foraaret 1764 og fuldendt i Foraaret 1766, ved hvilket store Værk hendes paa Gaarden (d. v. s. Fru Oberstløjtnantinde Gersdorf til Kærgaard) værende Fuldmægtig, Hr. Hans Smidt, har vist en utrættelig Flid og Nidkærhed fra først til sidst og derved gjort sit Navn uddødeligt i Vilslev By — — —

15) Landvæsenskommissionsforretningen for Lunde Sogn, i Ribe Stiftamt. Viborg Landsarkiv.

16) Trap VIII (1928) 467. Oluf Nielsen: Vester Horne Herred i Danske Saml. 2. Bind 1866—67. 53.

17) Trap VIII (1928) 321, 343.

18) Saml. t. Jydsk Hist. og Topogr. 3. Række IV Bind (1904).

Han blev i Kirkebogen for Vester-Nykirke Sogn kaldet Seigneur *Johan Johansen Schmidt*, da han 21.10.1768 blev viet til Jomfru *Karen Sophie Fogh* af Størsbøl (db. 16.4.1743, d. 19.6.1825 i Hjerting). Hun var Datter af Birkedommer *Hans Nielsen Fogh* (f. 1700, d. 7.7.1781) og *Bodil Sophie Pedersdaatter Friis* (f. ca. 1704, bg. 15.4.1797 i Lunde, 93 Aar gl.).

Birkedommer Fogh havde, ligesom senere Svigersønnen, tillige nogen Sagførervirksomhed at varetage. Af Jernved Sogns Historie¹⁹⁾ ses, at Befolkningen anvendte ham til at føre deres Sager mod Myndigheder. Den Tillid og Anseelse, han saaledes har nydt, er ogsaa kommet til Udtryk derved, at hans Kisteplade²⁰⁾ er blevet indrammet

Gudrun Due med sin Tip-tip-tip-tip-Oldefaders Kisteplade.

og ophængt i Vester-Nykirke Kirke, hvor den kan ses den Dag i Dag, medens hans Ligkiste er blevet nedsat paa Kirkegaarden og forlængst forsvundet. Indskriften, som giver gode Oplysninger, gengives her med sin Stavemaade og Opstilling bibeholdt:

19) P. Nygaard: Jernved Sogns Historie I (1921) 25—26, 33—40; II (1930) 58—59.

20) Trap VIII (1928) 613. Oluf Nielsen: Skadst Herred (1862) 142.

*Her I Gjemmes
Det Dødelige af den fordom
Welædle og Weluise,
Nu Salige,
Hr. Hans Nielsen Fogh,
Kongelig Majestets Birkedommer og
Skriver Til Hundrup Birch.
Fød i Wiborg Stift.*

*Aar
1700*

*Han Kom først i Tieniste og Lære ved
Pennen hos forrige Borgemæster, Sal:
Andreas Frausing i Ribe, i 6 Aar, og
da han med Troeskab og fliid havde
udtient, blev han fuldmægtig ved
afgangne Hospitals Forstander
Hansen ibm i 7 Aar. Siden var
han fuldmægtig ved Endrupholm
for Gaard og Gods 18ten Aar,
Hvor Han kom i Ægteskab med
Jomfr Bodild Friis, Der med
en Eeneste Datter beklager
saa Kiær en Mand og
Faders Død —*

*Efter at han tog sin Demission fra tienesten
paa Endrupholm, boede han i Størsbøll og
blev Birkedommer og Skriver til Hundrup
Birk 1766. Efter Stor og Langvarig
Sygdom og Smerte Tog Gud ham til sig
den 7 Julij 1781 i Hans Alders 81 Aar.*

Hans Underskrift, som den findes i Hunderup Birks Skøde- og Panteprotokol²¹⁾ »fredagen den 25de October 1776«, er følgende:

21) Viborgarkivet.

Anna Bossens Moder, *Anna Elisabeth Bundies* (f. 21.11.1857, d. 27.1.1940), blev — ligesom sin Ægtefælle — Lærer i Kraft af egen Villie. Hun var født i Fredericia, hvor hendes Fader, *Carsten Bundies* (f. 3.5.1832, d. 11.9.1869) tidlig døde. Han var af frisisk Herkomst, født i Garding, midt paa Halvøen Eiderstedt; hans Fader

Undercorporal Carsten Bundies
ca. 1855 i Fredericia.

Bolette Margrethe Thomsen,
gift Bundies.

var Müllerknecht *Carsten Bundies* og hans Moder *Anna Margretha Lemberg*, født *Jacobs* (f. 15.6.1790, d. 8.6.1847), Datter af *Hans Jacobs* fra Hülkenbüll (f. ca. 1744 som Søn af *Jacob Jacobsen* i det lidt nordligere liggende Dreisdorp Sogn, Bredsted Amt, d. 28.8.1802) og *Ida Ohls* (f. ca. 1753 i Welt, d. 9.4.1811). Efter en lidet rar Barn-dom i de hjemlige Egne søgte han nordpaa og blev i Fredericia indkaldt til Soldatertjenesten 31.5.1855 ved 12. Bataillon, hvor han avancerede til Underkorporal 23.9.1855, blev 4 Aar senere overført til Krigsreserven, men 27.7.1863 til Forstærkningen og var med i Krigen 1864. Efter Afslutningen bevarede han Forbindelsen med Hæren som Marketender. Efter hans Død stod hans Enke, *Bolette Margrethe Thomsen* (f. 2.2.1830, d. 29.1.1916) tilbage med 3 Døtre (nemlig foruden *Anna Elisabeth*, som var ældst, *Ida Thomasine Alvilde* (f. 8.5.1859, d. 27.3.1931 i Kbh., gift Thomsen) og *Metha Sofie Marie Jørgine* (f. 24.11.1865, d. 5.5.1949 i Kbh., gift Lehmann Hansen)). Af de 5 Børn, som kom i Ægteskabet, var en Søn *Fridolin* og en Datter *Thora* døde under de urolige Forhold i og efter 1864. — Om den Tid har *Anna Elisabeth* fortalt, at en Dag, da hun og *Ida* løb og legede ved Volden og deres Moder endnu var

sengeliggende efter Thoras Fødsel, kom der Bud, at de skulde flygte til Fyn, — og Skud, der hørtes fra det fjerne, understregede Beslutningen. Moderen var saa afkræftet, at da hun med sit spæde Barn naaede til Skibet, besvime hun; men over til Fyn kom de og blev indkvarteret hos *Jørgen Væver* og blev vel modtaget. Dèr erfarede de, at samme Eftermiddag, som de var flygtet, var deres Hus blevet skudt i Grus. — Da de vendte tilbage til Fredericia, var Byen besat af fjendtlige Tropper. Medens de prøjsiske var forhadte, kom de østrigske hurtig paa god Fod med Befolkningen og fik Børnene til at hente »Essig« til sig; dog var det ikke saa godt, at de efter Sigende havde bragt Difteritis med sig til Landet; blandt Ofrene for den Sygdom var Fridolin²²).

Anna Bundies

der saa i godt 40 Aar. Ganske vist tog hun efter 7 Aars Ægteskab sin Afsked i 1898, men fortsatte alligevel efter Anmodning med vekslende Timetal som Timelærerinde indtil 31.3.1925. Som sin særlige indsats

Efter i nogle Aar at have været ude at tjene lykkedes det *Anna Elisabeth Bundies* ved forstaaende Menneskers Hjælp (Kordegner *Hansen* med Familie i Fredericia bevarer i taknemmelig Erindring) at komme til at undervise og efter 1½ Aars Slid ved Zahles Seminarium i København at faa Lærerinde eksamen 25.10.1883. Da det derefter gjaldt om hurtigst muligt at tjene Penge til Afbetaling af Læsegælden, blev det første det bedste Tilbud, der maatte vise sig, modtaget. Det blev Varde Borgerskole, hvortil hun blev kaldet 25.2.1884, men ved Ankomsten til Stedet lovede hun sig selv, at der skulde hun snart komme fra igen — og blev

22) ligesom Hans Nissen Dues Broder, Søren Nielsen Due.

regnede hun Indførelse af Pige-gymnastik i Varde, »uden at den kom til at virke ukvindelig«, som et Skolekommissionsmedlem udtrykte det. — Sine sidste 10 Aar levede Fru Bossen i Vanløse for at være i Nærheden af Børnebørnene. Hun blev begravet paa Vestre Kirkegaard i København.

Sin Villiestyrke og Intelligens synes hun at have taget i Arv efter sin Moders Fader, Bagermester i Fredericia *Thomas Nielsen* (f. ca. 1781, bg. 17.5.1832). Han havde sit Fornavn fra mødrene Side, idet hans Moder var *Karen Thomasdatter* (f. ca. 1753, bg. 29.6.1814), og sit Efternavn fra Faderen, *Niels Hansen* (f. ca. 1748, bg. 26.8.1801), der i Folketællingslisterne 1787 staar anført i Fredericia som Soldat i Slesvigs Regiment og siden i Kirkebøgerne som Landsoldat, demitteret Soldat og Hyrde. Thomas Nielsen var altsaa Soldaterbarn og formentlig født i Slesvig. Allerede som ung Bagersvend blev han første Gang gift i Fredericia (5.11.1801 med *Bodil Andersdatter*, med hvem han fik Sønnen *Niels Thomsen*, der blev Smedemester i Brøndsted, Gaverslund Sogn, og Datteren *Karen Ane Kirstine Thomasdatter*²³), anden Gang i Give 8.11.1828 med *Ane Elisabeth Pedersdatter* (db. 15.5.1803, d. efter 1860), med hvem Datteren *Bolette Margrethe* (Anna Bossens Mormoder) og Sønnen *Peder Nielsen* (f. 10.8.1832).

Om *Thomas Bagers* Virke og Karakter giver en *Bager - Amts Protocoll 1749*²⁴) nogen Oplysning. Ifølge den blev han optaget i Lauget 1815:

1815 d 13 April fremkom Velagte Thomas Nielsen efter at hand tilforn paa Raadstuen haver Vundet sit Borgerskab, og i Samtlige Mæsteres oververelse gjort sit Mæster Stykke, efter den Kongelige Allernaadigste Laus Artikelen og fororninger, og Samme Kiendt Gyldig af de Velbyrdige og Velviise Magistrat, saavel som af det Hoylovlige Bagger Lauets Amts - Mæsternes oververelse efter den Kl. Allernaadigste Laus Artikler Lydendig Altsaa kand hand betræde udi Lau og Laues Rettigheder Ligesaa fuldkommen som de andre Bagerne der ere i Lauet —

Fridericia Ut supra

23) Skifteprotokol f. Fredericia 1826—36, Fol. 66.

24) Den læderindbundne Protokol fandtes i en blandt Skrammel forglemt og miserabel Laugslade, som heldigvis i Tide blev forstaaende opdaget og restaureret og nu (1953) befinder sig i Bagermester J. P. Jensens Varetægt i Danmarks-gade 1, Fredericia.

1825 er han avanceret til Oldermænd for Lauget, og et Par Prøver paa hans Haandskrift anføres her:

1825 d. 7. April. Blev samtlige Mestere i Lauget enige undtagen Oldermænd - Thomas Nielsen, at Betalingen for Kundskabernes Udstædelse for Tretiden skulle være for et hvert Kundskab 4 rmb Sølv, hvoraf Oldermænden tilkommer det halv, og det øvrige læges i Laugets Kasse til Anskaffelsen af trykte Blanquetter. —

Fridericia ut supra. —

Min søn
Thomas Nielsen
Oldermænd

Lufdrens
P. Knudsen
Mathias Pedersen

C Buhl H. Nielsen Birk P Ludevigsen Olsen
Hassing J Pagh

Transskription:

1825 d. 7 April. Blev samtlige Mestere i Lauget enige undtagen Oldermænden Thomas Nielsen, at Betalingen for Kundskabernes Udstædelse for Tretiden skulle være for et hvert Kundskab 4 rmb Sølv, hvoraf Oldermænden tilkommer det halv, og det øvrige læges i Laugets Kasse til Anskaffelsen af trykte Blanquetter. —

Fridericia ut supra. —

Efter mere Overlæg
Thomas Nielsen
Oldermænd

Bisiddere
P. Knudsen
Mathias Pedersen

C Buhl H. Nielsen Birk P Ludevigsen Olsen
Hassing J Pagh

1826 d. 2 Januar Blev Oldmanden tilkiendt at
betale til Laugets Fattigbøse 4 Mark i Anledning til
børlige Udeladelser imod Lauget og især vores Laugs
broder H: A: Olsen, og da saadant nu er afgjort saa-
vel ved Bøderne som ved Løfte ei ofter paa
nogen Maade at fornærme nogen i Lauget blev
saaledes underskrevet af: Oldmanden
Frid: ut supra Thomas Nielsen

Transskription:

1826 d. 2 Januar Blev Oldmanden tilkiendt at
betale til Laugets Fattigbøse 4 Mark i Anledning til
børlige Udeladelser imod Lauget og især vores Laugs
broder H: A: Olsen, og da saadant nu er afgjort saa-
vel ved Bøderne som ved Løfte ei ofter paa
nogen Maade at fornærme nogen i Lauget blev
saaledes underskrevet af:

Frid: ut supra

Oldmanden
Thomas Nielsen

Det ses, at han har turdet tage Særstandpunkt, ikke af blot og bar Stædighed, men som han skriver, inden han sætter sit Navn under: »Efter mere Overlæg«, og han kan tage en Situation, efter at han har været uheldig i sine Udtalelser; ligeledes viser Skriften og Ortografien og Ordvalget, at han har ikke været helt ringe til boglige Sysler. Hvordan han har været som Bager, meldes der ikke noget om, men nogen Guldgrube var Bageriet ikke. Ganske vist ejede han siden 1815 Huuset Kiøbmagergaden Nr. 215 (paa nuværende Nr. 51—53's Grund²⁵), bestaaende af 6 Fag Egebindingsværk med Grund, Gaards og Haugeplads samt Jordlod; men det viste sig baade ved Opgørelsen efter hans første Kones Død²⁶) og efter hans egen Bortgang²⁷), at Huset var stærkt prioriteret, saa hans Enke, *Ane Elisabeth*, solgte de

25) Ifølge Oplysninger fra Maskinmester Edv. Nissen, Fredericia.

26) Fredericia Skifteprotokol 1826—36, fol. 66.

27) Fredericia Pantebog 1825—39, fol. 707 & 547 b.

3 Fag fra²⁸⁾) og blev boende i Resten, indtil den blev afhændet 6.7. 1859²⁹⁾) og hun flyttede fra Byen med sin tredje Mand, *Peter Jensen Dollerup*, med hvem hun blev gift 27.6.1851 efter sin 5 Aar tidligere afdøde anden Mand, *Stenhugger Rasmus Rasmussen Østergaard*, som hun ægtede 26.4.1843. Vedføjede Portræt³⁰⁾) er fra hendes gamle

Dage og viser ikke den Appetit paa Livet og Foretagsomhed, som hørte hendes yngre Dage til.

Uroen var sikkert en Arv, hun havde fra sin Fader *Peder Mogensen*. Han boede i Dons, Almind Sogn, ved sit Giftermaal i Egtved 24.11. 1792 med *Anne Magrete Erichsdatter* (db. 23.1.1774 som Datter af Vangvogter, aftakket Rytter *Erich Bendixsen* af Egtved (f. ca. 1737) og *Maren Jensdatter* [f. ca. 1740, bg. 15.3.1804]). Han boede de følgende Aar i Bølling, Egtved Sogn, og der blev tre Døtre født; fra 1799 paa Engelskholm Mark, Nørup Sogn, og her saa Ane Elisabeth første Gang Lyset, men kort efter hendes Fødsel flyttede han til Givskud Sogn med Bopæl i Riis Mark. Hans Død er ikke fundet, og Bestemmelsen af hans Fødsel er usikker. Fødestedet angives at være Striib, og han er muligvis den *Peder*, der blev døbt 28.3.1770, og hvis Moder var *Cathrine Louise Pedersdatter* og Fader *Piere la Monte Cornu*, en Franskmand, som tjente paa Søbyesøgaard. Denne Udlænding vilde i saa Fald kunne tjene som en god Forklaring paa *Peder Mogensens* og hans Datter *Ane Elisabeths* noget rastløse Liv.

28) Fredericia Skøderejster 1796—1855, 26.7.1837.

29) Fredericia Skøde- og Panteprot. Nr. 14, 1858—62, fol. 155—56.

30) Det ældst kendte i Slægten; tilhører Datterdatterens Døtre, Frøknerne Alma og Edith Thomsen, Rørholmegade 19 IV, Kbh.

GUDRUN BOSSEN DUE

f. 24.6.1925 i København

Kontorist ved Københavns Skattevæsen

Gudrun Due

Gudrun Due, der blev født i Maria-kirkens Sogn og fremstillet i St. Andreas Kirken, lærte tidlig at tale et rent og smukt Sprog. En Tunghørighed som Følge af en Influenza i 3 Aars Alderen har ikke væsentlig hæmmet hendes Samtale med Folk paa Tomandshaand, men nok, naar de var flere samtidig. Hun blev Student af den klassisk-sproglige Retning fra Metropolitanskolen 1944, og efter bestaaet Filosofikum og et Par Aars Historiestudium ved Københavns Universitet gik hun over til Kontorfaget, hvor hun ganske vist ikke har særlig Brug for sine Kundskaber i klassiske

Sprog og Historie, men nok for den Arbejdsomhed og Skrifttydning, som Studierne har indøvet.

Med sine smaa, rammende, lune Bemærkninger i Vennekreds og en vis Evne for Miniaturkunst synes hun at have taget Arven mest fra sin Moders Slægt. En Svaghed for Missekatte deler hun dog med den øvrige Familie. Sit Kælenavn, Gug, fik hun af sin lille Søster.

KAREN JOHANNE BOSSEN DUE

f. 19.8.1930 i København

Kontorist i Det statistiske Departement
under Finansministeriet

Karen Due, i Familiiekredsen kaldet Giv, der er født i Vanløse nordre Sogn, ligner med sit roligere Temperament og mere uforknytte Væsen sin Faders Slægt mere end sin Moders. Hun er gaaet i sin store Søsters Fodspor ved at blive Student (af den nysproglige Retning fra Rysensteen Gymnasium 1949) og efter bestaaet Filosofikum beskæftiget med Kontorarbejde.

Ingen af dem har vist Lyst til de eksakte Videnskaber, men saa megen mere Interesse for Sprog, saa de har søgt Uddannelse bl. a. i Italiensk og Spansk, som de har udnyttet paa Sommerferierejser til de sydligere Himmelstrøg.

Karen Due

SLÆGTSNAVNET I VORE DAGE

Forekomsten af Navnet *Due* i Slægten i vore Dage maa siges at være temmelig ringe. I Emmerlev Sogn, hvor det har hørt hjemme i henved 300 Aar, findes nu ikke en eneste Bærer af Navnet, og Gaarden er ikke mere i Slægtens Eje.

Muligvis trives det — paa Grund af Udvandringer — i fremmede Verdensdele. Ganske vist har i de hidtil omtalte Eksempler Omplantningen ret hurtigt medført Navnets Forsvinden; men i adskillige Tilfælde er Kendskabet til den videre Skæbne usikkert. Saaledes kan nævnes, at alle tre Sønner af Kniplingshandler i Sdr. Sejerslev, *Niels Nielsen Due* (f. 24.4.1808, d. 18.6.1886), hvis Fader var Sognefogden *Niels Nielsen Due*, drog udenlands i de bevægede Aar efter 1864, medens de to Døtre blev gift hjemme¹). Den ældste Søn, *Niels Hansen Due* (f. 30.4.1840), bosatte sig i Australien efter at have rejst som Sømand. Den næste, *Hans Nielsen Due* (f. 14.4.1843), var Skibskok og forsøgte sig med et Spisehus paa Kinakysten, men da det ikke gik og han igen drog til Søs, blev han slaaet ned i en Storm, da han skulde tage Sejl ind. Den yngste Søn, *Anders Feddersen Due* (f. 28.2.1851), rejste til Amerika og fik dør, gift med en Landsmandinde, mange Børn.

I nogle Tilfælde er Navnet bevaret paa Spindesiden som Mellemnavn. Til de tidligere nævnte Eksempler kan føjes et Par Stykker flere. Hos Muremester *Erik Børge Due Hansen* i København og hans 4 Søstre i Kbhn. og Odense stammer Mellemnavnet fra Farfaderens Moder, *Ellen Nielsdatter Due*, Degnedatteren fra Sdr. Sejerslev, der blev Degnekone i Visby; men hverken Faderen, Muremester *Anton*

1) Datteren *Juliane* (f. 6.7.1848, d. 3.9.1923) blev g. m. Gdr. *Mikkel Eriksen* i Sdr. S., og fra deres Søn, Sognefoged *Laust Nielsen Eriksen* (f. 22.11.1876) stammer disse Meddelelser.

Christoffer Hansen (f. 1.5.1879), Fruens Bøge ved Odense, Faste-
ren *Christiane Anina Henriette Hansen* (f. 7.12.1891), Odense, eller
Farfaderen, Lærer *Mathias Hansen* (f. 2.6.1826, d. 24.1.1906) i
Gyngstrup paa Nordfyn, havde det. — Gaardejer *Niels Nielsen Due*
Kragh i Daler har Mellemlavnavnet efter sin Moder *Karoline Due* (f.
6.6.1882, d. Marts 1952, g.m. Gdr. Kragh), hvis Fader, *Niels Nielsen*
Due i Sdr. Sejerslev (f. 30.7.1851, d. 19.3.1941), havde arvet Gaar-
den efter sin Fader, *Christian Nielsen Due* og efterladt den til sin æld-
ste Søn *Christian Nielsen Due* (f. 1.3.1877, d. 9.12.1947), og med
dennes Død var Gaardens Saga ude.

Som regulært Efternavn findes *Due* ogsaa i denne Slægtsgren, der
er knyttet til Gaarden i Sdr. Sejerslev, og ud over hvad der tidligere
er nævnt, saa vidt vides, kun dette eneste Sted, nemlig hos den yng-
ste Broder til de førnævnte afdøde *Christian* og *Karoline* (og til den
nulevende *Jenny Due*, gift *Martinsen* i Højer), Gaardejer i Døstrup
paa Sønderjyllands Vestkyst, *Valdemar Due* (f. 20.12.1900), hans
Hustru *Amalie Due*, f. *Lund* og deres 3 Børn: *Marie Due*, *Anne*
Cathrine Due og *Niels Nielsen Due* (f. 7.8.1942).

Ved Trykningens Slutning er yderligere fremkommet:

Anna Juliane Due, g. Christiansen, (f. 29.6.1896)
døde den 3.12.1954 som den første af Roskilde-Søskende-
flokken.

Om Lærer *N. H. Bossens* Arbejde i Sønderjysk For-
ening har Pastor Eller, Varde, skrevet sympatisk i »Fra
Ribe Amt« 1954, Side 409—413.

PERSON-REGISTER

Agneth Thimsdatter	25	Bagger, Hans Vilhelm, Præst ..	110
Ahlstrand, Julius	142	Bauditz, Sophus	160
— Robert	142	Beck, Forvalter	106
Alsén, Familien, Sdr. Sejerslev		Bendixsen, Erich	186
81, 118, 169		Bentsøn, Suend	152, 157
Ancke Andres Apotekerdatter ..	35	Bentzøn, Peder	152, 157
Andersdatter, Ann	172	Bertouch, Amtmand	68
— Bodil	183	Biilmann, Professor	162
— Jeng	112—115	Birred	112
Andersdotter, Karin, g. Larson..	152	Biörkman, Gunnar Nilsson	149
— Pernilla, g. Pålsson	148	Blymester, Konrektor	10
Andersen, Anders	14, 15	Boeld Nissdatter g. Due 7, 24,	
— Hans	114	25, 27, 34—35, 116	
— Jens	125	Bohes, Cathrina Maria	171
— Kærsten	114, 115	Boild Pedersdatter og Forældre..	20
— Laust	61	Boisen-Kredsen	36
— Niels, Grønholt	145, 146	Bold Degns	37, 38, 54
— Svend Due	125	Bonnichsen, Amanda g. Bruce 94,	100
— Søren	66	— Hans Madsen og Maren	
Andersson, Bengt	148	Markusdatter	93
— Ola	147	— Johanna g. Killion ..	94, 100
Anderssøn, Christen	14, 15	— Mathias Hansen	93
— Ib	66	Bosens, Helena	25, 26
— Povel	20, 21	Bossen, Anna Bolette g. Due 7,	
Andresen, Ahrend	62	125, 163, 166—186	
— Hans Jürgen	62	— Boh Nielsen	168
— Jegge N.	61	— Matz m. fl. 14, 15, 25, 26	
Anmergret , g. Due .. 7, 47, 48,		— Niels Hansen, Lærer 166,	
52—56, 65—66, 71		168—170, 191	
Ann Hansis	66	— Niels Hansen, Landmand	
— Nielskun i Ballum	25	168, 171	
Anna g. m. Michelsøn	11	Botilla	24, 25
Anne Pedersdatter af Magstrup	66	Bredahl, Varde.....	119, 121
— Powels	13, 20	Brorson, Biskop	38

Brorson, Madam	55	Christensdatter, Anna, g. Peder-	
— Sognepræst 39—44, 46,		sen	174
47, 48		— Anne	25
Bundies, Anna Elisabeth, g. Bos-		— Else, Harches	176
sen	166, 181—183	— Jeng, g. Nissen	82
— Carsten	181	— Mette Kirstine, Dejbjerg	108
— Fridolin	181, 182	Christensen, Bodild, g. Nissen..	105
— Ida g. Thomsen	181	— Hans	175
— Metha g. Lehmann Han-		— Th.	138
sen	181	Christessøn, Boe	14, 15
— Thora	181, 182	Christiansen, Georg	125
Bängtsdotter, Tyre, g. Lagesson		— Grethe Due, g. Henriksen	125
	153, 155	Christoffersdaater, Kirstine, g.	
Bøgh, Fr. Rektor	163	Bentzøn	152
Børgesdatter, Anna, g. Niels An-		Christoffersen, Marie, g. Ceder-	
dersen	145, 146	holm	142
Carstensen, Claus, Sognefoged		Claudii, Claudius	14, 15
	55, 59	Claudius, Johannes 19, 24, 28,	
— C. R., Højer	62		29, 32
— Inge, g. Nissen.....	92—95	— junior	14, 15
Catharina Elisabeth, g. Claudius	15	Clausdatter, Agatha	14
Cathrina, g. Jacobsen	175	Clausen, Boh, Skast	171
Cederholm, Charles ..	133, 135, 142	— Claus, Skast	172
— Edith	142	— Claus, Præst	14
— Lau	142	— Hans	85—86
— Lovisa, f. Ekberg ..	123,	— Hans, m. 4 Hustruer og	
133—139, 149		Børn	86
— Nelly, g. Pehrsson	144	— Jens	14, 15
— Olaus Holmgren ..	133, 144	Claussen i Tønder	62, 63
— Olga, g. Ahlstrand 133,		Clausis, Mari Mallen	25
135, 142		Cornu, Pierre la Monte	186
— Oscar	133, 135, 138, 142	Dahlerup Petersen	172
— Peter og Døtre	136, 144	Daidsen, H. C., Godsinspektør	
— Poul	142		5, 22, 51
— Selma, g. Due 7, 100, 123		Detlefsen	72, 73
—124, 133—157		Dollerup, Peter Jensen	186
— Sigrid	133, 142	Dove, John, Philadelphia	94
— Valdemar 133, 135, 136,		Due, Anders	52, 54
139, 142, 163		— — Feddersen	189
Chrestin Mickelsdatter	37, 49	— — Nielsen	24, 25, 53
— g. Anders Mickelsen — og		— Anna Cathrine..	71—76,
deres Børn	37, 54		87, 91, 92
		— — Juliane ..	124, 125, 191

Due, Anna Margrethe 71—76,
 87, 91, 92
 — — — 72, 73
 — — Nielsdatter . . 24, 25, 38
 — — Anne Cathrine 190
 — — Marie Nielsdatter, g.
 Ehmsen 13, 14, 19,
 25, 26, 28, 54
 — — Nielsdatter 13, 14
 — — Botille Marie 52—55, 57,
 72, 73
 — — Chrestin Nielsdatter 37,
 38, 54
 — — Christian Nielsen 52, 53,
 55, 57, 72, 73, 87, 92, 93, 190
 — — Christian Nielsen 190
 — — Ellen Nielsdatter, g. Han-
 sen 52, 53, 55—57, 72,
 73, 87, 120, 189
 — — Frida Elisabeth, g. Mark-
 vardsen 124—126
 — — Gerda Isidora, g. Ert-
 mann-Hansen 124, 125
 — — Gudrun Bossen . . 7, 110,
 165, 179, 187
 — — Hans Nielsen 189
 — — Nissen 7, 35, 80, 91
 —94, 99, 100, 104, 107,
 110, 113, 117—133, 138
 —141, 160, 169
 — — Helga Johanne, g. Jensen
 100, 124, 125, 139
 — — Isidore . . 91—94, 101, 104
 — — Jenny, g. Martinsen 190
 — — Johannes 71—73, 87, 89,
 91, 101
 — — Nissen 91—94, 104
 — — Juliane, g. Bonnichsen
 91—94, 104
 — — g. Eriksen . . 91, 95,
 117, 189
 — — Jørgen Nielsen . . 13, 14,
 19, 25, 26

Due, Karen Johanne Bossen 7,
 165, 188
 — — Karoline, g. Kragh 190
 — — Knud Nielsen . . 52, 53, 55
 — — Lenamarri 52, 53, 54
 — — Maria Nielsdatter 13
 — — Marie 190
 — — Marren 52, 53, 55
 — — Merred 52, 53, 54
 — — Niels, Snedkerm. . . 7, 35,
 56, 71—73, 87—103
 — — Hansen 189
 — — Jørgensen, Sogne-
 degn 7, 9—21, 44
 — — Michelssøn, Sogne-
 degn 13, 22
 — — Nielsen I, Sogndeg
 7, 19, 22—34, 116
 — — Nielsen II, Sogne-
 degn 7, 24, 25, 33,
 36—49, 53, 54
 — — Nielsen III, Sogne-
 degn 7, 37—44, 46
 —48, 51—65, 67, 69
 — — Nielsen, Sognefoged
 52, 53, 55, 63, 64,
 71—73, 91, 189
 — — Nielsen Kniplings-
 handler 72, 73, 189
 — — Nielsen, Grmd., Sdr.
 Sejerslev 190
 — — Nielsen, Døstrup . . 190
 — — Valdemar, Lektor 5,
 7, 100, 124—126,
 139, 158—166
 — — Nis Nielsen 24, 25
 — — Peder Paulsen, Møller 52,
 54, 55
 — — Povel Nielsen 13, 14
 — — Søren Nielsen, Kirkesan-
 ger 7, 48, 52, 54, 55, 57,
 62, 64, 67—83

- Due, Søren Nielsen .. 91—93,
104, 182
— Thyra Louise 124—126,
134, 140, 163
— Valdemar, Grmd. Døstrup 190
Dues, Jürgen 13
Dumreicher 62, 63

Ebbesdotter, Anna, g. Ohlsson.. 148
Ehmsdatter, Jeng 54
Ehmsen, (Faddere) 25, 26
— Hans 19, 27, 28, 54
— Nis Nissen 35, 115, 116
Ekberg, Anna Lovisa, g. Ceder-
holm .. 133—139, 149, 151
— Elina 151
— Nils Petter 149, 151
— Pähl .. 147—149, 150—
151, 153—154
— Pål Albin 151
Eliasdotter, Lusse, g. Jönsson
154, 155
Elisabet Mergret Anderskone
114, 115
Ellen Knuds 55, 59, 65—66
— Laustkun 25
Ellin 13, 14, 20
Else Jürgens 25, 26
Elvira, g. Nissen 105
Engeborg 14, 15
— Jens Michelssøns Datter 13
Engel, Anders 38
Erichsdotter, Anne Magrete ... 186
Eriksen, Mikkel P. 95, 117, 189
— Laust 104, 189
Ertmann-Hansen 126
Eschells, Maren, g. Hansen 174
Eschelsdatter, Maren, g. Paulsen 175
Este Ems 14, 15
Esthe Peder Jirchsensdatter 49

Feddersen, Godsinspektør 69
Floyd, Mathilde 94
— Rebecca 94
Fog, Gregers Larsen 9

Fog-Petersen 172
Fogh, Hans Nielsen, Birkedom-
mer 179—180
— Karen Sophia 179, 180
Frennesen, Jens 174
Friedrichsen, Th. 95, 120
Friis, Bodil Sophie Pedersdatter
179, 180
Frøsen, Hans 66

Ganer, Chr. Lykke 177
Glade, Olof 149
Glades, Signe 149
Gram, Provst 37, 38
— Provstinden 38
Grundtvig, Hulda 166
Gunesøn, Helle 152
Gunnarsdotter, Bengta, g. Hå-
kanson 148

Hanna Olsdotter 136, 144, 147
— Persdotter 136, 149, 151,
153, 154
Hanne Jensdatter = Johanne
Knudsen 108—109
Hanne og Nis 93, 108
Hansdatter, Anna, g Boh Nielsen 172
— Anna, g. Paulsen 174
— Anne 14, 15
— Birte, g. John Larsen .. 145
— Elena, g. Hark 173, 175
— Esthe 14, 15
— Maren, g. Anders Søren-
sen 66
— Mette, g. Niels Hansen
108, 112
Hansen, Anton Christoffer 190
— Bodil, Visby 120
— Chresten el. Biergemand 20
— Christian, Degn i Visby
56, 57, 72, 73, 120
— Chr., Viceinsp. i Roskilde 159
— Christiane 190
— Claus og Hustru Kiersten 85
— Damian 36, 53, 55

Hansen, Ehm	38	Holm, Ann Dorthe, g. Mikkel	
— Erik Børge Due	189	Sørensen	72, 73, 82, 83
— fra Arrild	80	— Jenge, g. 1) Holst, 2) Due	
— Jacob	174		7, 71, 82—86
— Johan	29	— Sognepræst	103
— Johannes, Degn 56, 60,		Holmgren, Joen Larsson	143, 144, 147
70, 72, 73, 80, 88, 93,	118	Holst, Johannes, Sognepræst	71,
— Kordegn, Fredericia	154		80, 82, 83
— Laurids	80	Højgaard, Sv. Aa.	142
— Mads, Visby ..	92, 93, 120	Hunesdatter, Nannike Marie, g.	
— Margit, g. Cederholm ..	142	Pedersen (Aalborg)	175
— Mathias, Lærer i Gyng-		Høyer, Hr. Jens Thilsen	38
strup	190	Høyr, (Faddere)	25
— Niels, Nørre Aaling	108, 112	Høyring, Anders	54, 55, 111
— — og Maren, Kalslund	112	— Mikkel	71, 72, 73
— Nis	82, 84, 85	— Peder	115
— —, Børnene	85	Håkanson, Anders	148
— Peder	175	Iversdatter, Cathrin, g. Christen-	
— Peder, til Pouels	20	sen	175
Hansson, Måns	154	Jacobs, Anna Margaretha, g.	
Hanssøn, Hans, junior	14, 15	Lemberg	181
— Tyge	14, 15	— Hans	181
Hans Jegessønsdatter, Iies..	14, 15	Jacobsen, Eschel	174
— — Inge ..	14, 15, 34, 35	— Jacob, Bredsted Amt ..	181
— — Marin	14, 15, 35	— Knud, Skolelærer	80
Harch, Thomas Pedersen	176	— Nicolai, Hjælpe lærer ...	48
Harches, Peder Jacobsen	176	— Paul	175
Hark, Anna Bolette, g. Bossen		Jap, Anders Hansen, m. fl.	37,
	168, 173		38, 54
— Marie, g. Wollesen	173	Jegessøn, Hans.	14, 35, 115, 116
— Melf Antoni	176	Jegessøns, Boild Hans..	35, 115, 116
— Niels Hansen Sørensen ..	176	Jeggesen, Nees	110
— Søren	176, 177	Jensdatter, Inger	48
— Søren Sørensen	176	Jensdotter, Maren, g. Bendixsen	186
Heegaard, Poul	162	— Pernille, g. Hansson	154
Heljasson, Lage	153	Jensen, Greis, Sognefoged	90
Henriksen, Allan Piilgaard	125	— Lutje	62
— Ove Piilgaard	125	— N. A., Pastor	36
— Dorete Due	125	— Niels, Roskilde	125
Hertz, Biskop	77, 79	— Nis, Tornum	112
Hinrichsen, Sønnich	61—62	— Paul	174
		Jepsdatter, Anne Cathrine	82
		— Ann Kierstine	82
		Jepsen, Hans, Gredsted	112

Jepson, Nis	35, 115	Kragh, Niels Nielsen Due	190
— —, hans Hustru Inge 35,	115	Kræmer, Jens	53, 55
— Thomas	82	Kærstensen, Anders, og Børn	114—116
Jespersen, Hans, Nørre Sejerslev	172	Køhl, Torvald	170
— Jesper, Nørre Sejerslev ..	172	Lage, Else Kirstine Andersen, g.	
Jessen, Toghale	168	Nissen	105
Jing	24, 25	Lagesson, Jöns	153, 155
Joensen, Lars, Danstrup ..	145, 146	Lagoni, Førstelærer, Sdr. Sejers-	
Johannis	24, 25	lev	81, 88
Johnsen, J., Varde	170	Lang, Knud, Præst	178
Jönsdotter, Agda, g. Palm 151,	153, 155	Larsdatter, Karen	145
— Gunnell, g. Heljasson ..	153	Larsdotter, Giertrud, g. Palm ..	153
Jönsson, Ida Johanna, g. Ceder-		Larsen, John (Holmgren) 143—	
holm	142, 163	145, 147	
— Jöns	154	— — Fredensborg	145
— Nils	154, 155	— Niels	145
— Per	152	Larson, Pär	152
Jørgensen, Marie, g. Jensen	158	Lauritzdatter, Anne, af Bors-	
Karen Sørenskone	66	holm	20
Karin Godsk Iffuersøns Hustru	14, 15	Lauritzen, Christian	13, 20
Karna Svensdotter, g. Holmgren	144	Leen Christens	66
Karstensen, Inge, g. Nissen 112—	115	Leene Jebdatter, g. Matthesen	65, 66
Kiel, Marcus, Sognepræst 14, 15,	19, 24	Lillegaard, Jørgen Jørgensen,	
Kier, P.	77	Hørsholm	143
Kinch	12	Lindvald	172
Klingemann, Lic. theol.	160	Lorentzdatter, Marren, g. Jacob-	
Knudsen, Botilla Maria	62	sen	174
— Christen	66	Lorentzen, Chresten	13, 20
— Chr. Janus, Pastor	160	— Martin, Skolemester 14,	15
— Ellen K. M.	62	Lund, Amalie, g. Due	190
— Jens, og Børn, Dejbjerg	108, 109	— Andreas, Højkro 73, 92,	93
— Johanne, g. Nis Nielsen	108, 109	— Karen	72, 73
— Knud Peter	61, 72, 73	— Mads Pedersen, Sdr.	
— Peder	65	Sejerslev	119, 121
— Søren	61, 62	— Søren Nielsen, Højkro 61,	62 73
Knutson, Elias	154, 155	Lütken, Josias, Hemgaard 15,	
Knutzen, Peter	174	25, 26, 31, 32, 33	
Kragelund, Peder Jensen, Biskop	11	— Otto Dietrich	14, 15
		Magdalena Augusta (Due) 24,	25
		Magdalene Augusta, g. Claudius	24, 25

Malmquist, A. P.	149	Nielsen, Jacob Petersen, Snedker	76, 91, 92
Maren, g. Anders Petersen	34	— Lars, Hjerting	176
— Hansdatter, g. Michel Pedersen	50	— Nis, Snedkerm.	56, 57, 108—112
— Ibs	66	— Peder, Fredericia	183
— Mattheses	66	— — Rærup	172
Maria (Due)	24, 25	— Peter, Senator, Flensborg	56
Marin, g. Michel Nielsen	11	— Thomas, Bagerm., Fredericia	183—185
Markvardsen, Bent og Bo	126	Nielsen, Jürgen	25, 26
— Helge, Roskilde	126	Nielsøn, Michel, Sogndegn	11, 21
Marren, g. Due .. 7, 37, 43, 49,	50	Nilsdotter, Gertrud, g. Jönsson	152
Matthesen, Hans	65	— Ingar, g. Nilsson ..	153, 155
Matthies Hansen	65	— Karna, g. Persson	148
Matzkone, Anne	14, 15	— — g. Knutson ..	154, 155
Mergreth Nis Niensensdatter, g. Matthesen	65	— Kirstina, g. Pehrsson ..	153
Merret Hansdatter, g. Knudsen	65	Nilsson, Pehr	153, 155
Michelsdatter (m. fl. Faddere)	25, 26	Nisdatter, Inge, g. Due	83—84
Michelson, Niels, Sogndegn	11, 21	— Maren og Ane, af Tornum	112
Mickelsen, Poul	14, 15	Nissen, Anders, Emmerlev	25, 26, 34
Mogensen, Peder	186	— — Snedker	92, 93, 94, 95, 104, 105
Mogenson, Steen	152, 156	— Chr., fra Sild	105
Månsdotter, Inger, g. Jönsson ..	154	— — Thomsen, Tirslund	95, 96, 97, 105
Månsson, Anders	147	— (Faddere)	25, 26
— Torkel	147	— Hans	26, 34
Neergaard, de, Trøjborg	106	— — Petersen Stork.	94, 95, 96, 97, 104, 112
Nellemose, Ellen, g. Cederholm	142	— Hune	173, 175
Niels Hansen Smed, Sandemand	27	— Inge, g. Truelson	95, 96, 97, 104, 105
Niels Smed med Familie ..	14, 15	— Jep	82
Nielsdatter, Else, og Forældre i Mjolden	172	— Johanne, g. Due	7, 56, 91 —97, 102—108, 112—115
— Mette, g. Peder Nielsen, Rærup	172	— Johannes, Bygmester	91—93, 95, 105—108, 113
— Sidsel, g. Joensen ..	145, 146	— — Andst Sogn	95, 96, 97, 105
Nielsen, Anna Margrethe, g. Nielsen	123	— Johannis, fra Sild	105
— Boh, Skast	172	— Morten, af Dover	112
— Hans, Kalslund	112	— Niels	105
— Hans Jørgen, Rinkenæs. .	80		
— H. C., Skomagerm. Kbhn.	121		
— Jacob Petersen, Sagfører	76, 123		

Nissen, Thorvald, med Hustruer og Børn	105	Pedersen, Peder	91, 92
Nøring, M. P., Skoleinspektør ..	161	Pehrsson, Matina, g. Hagström	144
		— Pehr	151
Ohls, Ida, g. Jacobsen	181	Pernilla	149
Ohlsson, Pehr	148	Persdotter, Agda, g. Persson ..	153
Olasdotter, Hanna, g. Månsson	147	— Agneta, g. Månsson	147
Olofsdotter, Bengta, g. Biörk- man	149	— Bengta, g. Person	149
Olsson, Hanna, g. Holmgren	136, 144, 147	— Hanna, g. Ekberg ..	136, 149, 151, 153, 154
Otte-Mænd i Emmerlev 1717 26,	27	Person, Håkon	148, 149
		Persson, Lars	153
		— Olof	148
Palm, Agda	155	Petersen, Christine, g. Due	92, 93
— Nils	153, 155	— Joh., Cantor, Hørsholm..	143
Paludan, Asminderød	143	— Jyde-, Roskilde	128
Paulsdatter, An, g. Jensen	174	— Nicolay, Tønder	62
— Botilla, g. Hansen	175	— Nis, Sdr. Sejerslev	110
— Helena, g. Nissen	175	— Peter Jørgensen	76
Paulsen, Asmus (Ross)	174	Pettersson, Holger, förvalter	149, 150, 151
— Michel	13, 14, 20	Phyllis, g. White	94
— Paul	175	Plett, Peder Pedersen	115, 116
— P. C.	89	Plöhn, Snedkerm., Tønder	89
— Peder, Skipper ..	37, 49, 53	Poffuelsdaatter, Troind, g. Mo- gensøn	152, 156, 157
— —	59	Posselt, Søndergaard	72, 73
Pedersdatter, Ane Elisabeth, g. Th. Nielsen ..	183, 185, 186	Powel Andersson, Murmester	13, 20, 21
— Anne, af Magstrup, g. Sø- ren Andersen	66	Prahl, Provst	68
— Cathrine Lovise	186	Pärson, Bängt, Bosarp	153, 156, 157
— Citse, Grønholt, g. Niels Andersen	146	Påhlsdotter, Kirstina, g. Pärson	153, 155, 156
Pedersen, Anders, Styrmand, m. fl.	52	Påhlsson, Nils	148
— (Faddere)	25, 26, 49	Pålsson, Ebbe	148
— Hans, Skræder	14, 15		
— Knud	38, 49	Rasmussen, Carla, g. Henriksen	163
— Knud, Skipper	52, 54, 55, 58, 65	— Ingeniør	163
— Lorentz	174	Rehhof, Arkidiacon	68
— Michel	50	Richtsen, Borgmester, Tønder ..	68
— Niels, fra Rærup	172	Rosdatter, Botel, g. Frenesen..	174
— — Sandemand	27	Rossen, Paul	174
— Paul (Pouel)	38, 49		
— Paul, paa Kløjen	49	»Schackenborg«	11, 22, 30—32, 51, 58, 69—70, 97, 110, 114, 117

Schmid, Diacon	67, 68	Thrudsdatter, Kirstine, g. Suend	
Simonsen, Peder	146	Bentsøn	152, 157
Smidt, Ane Bolette, g. Hark ..	177	Thulin, Gabriel	155
— Hans, Birkedommer	177,	Thyssell, Ernst	148
	178, 179	Todsens, Jens, Rudbøl	62
Steensøn, Poell, Strøvelstorp	152,	Toft, Anders Petersen	34
	156, 157	— Hans	63
Stoffersen, Jesper, Nørre Sejers-		— Nis Andersen	34
lev	172	Torkelsdotter, Nilla, g. Ola An-	
Stork, Amalie Bothilde	92, 93	dersonson	147
— Hans Petersen, Emmerlev		Torp, J. J., Snedkerm., Tønder	89
	112, 113	Truelsen, Andreas, Højer	105
— Laust Andersen	92, 93,	— Skomager, Højer	105
— Peter	104	Tyboe, Niels Poulsen, m. Hustru	
Suendsdatter, Inger, g. Steensøn	152, 157	Mette og Datter Karen	112
Suendsdaatter, Gunild, g. Gune-		Tychesdatter, Maren, g. Rossen	174
søn	152	Tygessøn, Hans	14, 15
Svane, H. A., Vice-Skoledirektør	161	Tygsen (Faddere)	25, 26
Svendsen, Peder, Rærup	172	Wiebeck, Maria, g. Nissen	105
— Skomagerm., Roskilde ..	124	Vinther, Jens Peter, Snedker	92, 93
Sønnicksen	53, 54, 55	Winthers, Sdr. Sejerslev	120
Sørensen, Anders, Hviding	66	Woldborrig, g. Due .. 7, 12, 13,	
— Ane Cathrine	92, 93	14, 20—21	
— Christen	66	Voldborrig Nielsdatter Due	24,
— Hans Nissen	92, 93		25, 38
— Mikkel	72, 73, 82	Worms, Willum, Prof.	9, 10
— Søren	66	Væver, Jørgen	182
Tanning, Jørgen, og Børn, Dej-		— Thomas	120
bjerg	109	Zahle, Statsminister	123
Thomasdatter, Karen, g. Niels		Zoëga, Provst	45—47
Hansen	183	Østergaard, Rasmus Rasmussen	186
— Karen Ane Kirstine	183	Aalborg, Hans Pedersen, Skole-	
Thomsen, Alma og Edith	186	holder	173, 175
— Bolette Margrethe, g.			
Bundies	181—183		
— Niels	183		